

## 183. Tiistaina 12 päivänä helmikuuta 1991

kello 14

Siv.

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

#### Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtion osakasval-  
lan käytöstä eräissä taloudellista toi-  
mintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä .. 6471

Hallituksen esitys n:o 300  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o  
100

Suuren valiokunnan mietintö n:o 319

2) Ehdotukset laeiksi lasten päivä-  
hoidosta annetun lain 11 a ja 31 §:n  
sekä lasten kotihoidon tuesta annetun  
lain muuttamisesta ..... 6472

Hallituksen esitys n:o 319

Lakialoite n:o 140

Toivomusaloitteet n:ot 878, 888 ja 958/  
1987 vp., 693 ja 730/1988 vp., 531,  
598 ja 599/1989 vp. sekä 714, 727 ja  
795

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 62

Suuren valiokunnan mietintö n:o 327

#### Toinen käsittely:

3) Ehdotukset Ahvenanmaan itsehal-  
lintolaiksi ja laiksi Ahvenanmaan maa-  
kunnassa olevan kiinteän omaisuuden  
hankkimista ja hallintaa koskevan oi-  
keuden rajoittamisesta annetun lain  
muuttamisesta ..... 6473

Hallituksen esitys n:o 73

Lakialoite n:o 44

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o  
15

Siv. Suuren valiokunnan mietintö n:o 332

4) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjes-  
tyksen väliaikaisesta muuttamisesta ... 6484

Hallituksen esitys n:o 321

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o  
16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 333

5) Ehdotukset laeiksi Suomen Halli-  
tusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen  
valtionaloutta koskevien säännösten  
muuttamisesta ..... 6501

Hallituksen esitys n:o 262

Lakialoitteet n:ot 95/1988 vp. sekä 48  
ja 127

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o  
17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 334

6) Ehdotukset riita-asiain oikeuden-  
käyntimenettelyn uudistamista alioi-  
keuksissa koskeviksi laeiksi ..... 6503

Hallituksen esitys n:o 15

Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 335

7) Ehdotukset laeiksi oikeudenkäy-  
miskaaren sekä eräiden muiden lakien  
tiedoksiantoa riita-asioissa koskevien  
säännösten muuttamisesta ..... 6505

Hallituksen esitys n:o 16

Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 336

|                                                                                                                                       | Siv. |                                                                                                                                                                        | Siv. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 8) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren pöytäkirjaa ja tuomiota koskevien säännösten uudistamisesta riita-asioissa .....               | 6505 | Lakialoite n:o 49/1987 vp.<br>Toivomusaloitteet n:ot 226 ja 227/1989 vp. sekä 260<br>Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 43<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 344 |      |
| Hallituksen esitys n:o 154<br>Lakivaliokunnan mietintö n:o 18<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 337                                  |      | 16) Ehdotus laiksi Kolin kansallispuistosta .....                                                                                                                      | 6549 |
| 9) Ehdotukset laeiksi turvaamistointa koskevan lainsäädännön uudistamisesta .....                                                     | „    | Hallituksen esitys n:o 307<br>Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 44<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 345                                                        |      |
| Hallituksen esitys n:o 179<br>Lakivaliokunnan mietintö n:o 19<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 338                                  |      | 17) Ehdotukset laeiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ja yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta .....                                  | 6561 |
| 10) Ehdotus ulkomaalaislaiksi .....                                                                                                   | 6506 | Hallituksen esitys n:o 33<br>Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 45<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 346                                                         |      |
| Hallituksen esitys n:o 47<br>Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 30<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 339                             |      | 18) Ehdotukset laeiksi eräiden kunnan ympäristönsuojelulautakuntaa, terveyslautakuntaa ja rakennuslautakuntaa koskevien säännösten muuttamisesta .....                 | „    |
| 11) Ehdotus laiksi ulkomaalaisvaltuutetusta .....                                                                                     | 6539 | Hallituksen esitys n:o 295<br>Lakialoite n:o 25/1988 vp.<br>Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 46<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 347                          |      |
| Hallituksen esitys n:o 169<br>Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 31<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 340                            |      | 19) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista ....                                                                                            | 6563 |
| 12) Ehdotus laiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä .....       | 6540 | Hallituksen esitys n:o 100<br>Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 47<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 348                                                        |      |
| Hallituksen esitys n:o 266<br>Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 32<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 341                            |      | 20) Ehdotus laiksi nuorisosteiden koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista .....                                                                               | 6564 |
| 13) Ehdotus laiksi investointiverolain muuttamisesta .....                                                                            | „    | Hallituksen esitys n:o 320<br>Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 33<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 349                                                               |      |
| Hallituksen esitys n:o 316<br>Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 106<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 342                         |      | 21) Ehdotus laiksi yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun poikkeuksellisesta alentamisesta vuonna 1991 annetun lain 1 §:n muuttamisesta .....                        | „    |
| 14) Ehdotukset laiksi poliisin hallinnosta .....                                                                                      | „    |                                                                                                                                                                        |      |
| Hallituksen esitys n:o 221<br>Lakialoite n:o 119<br>Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 42<br>Suuren valiokunnan mietintö n:o 343 |      |                                                                                                                                                                        |      |
| 15) Ehdotukset laiksi Kyrönjoen erityissuojelusta .....                                                                               | 6546 |                                                                                                                                                                        |      |
| Hallituksen esitys n:o 34                                                                                                             |      |                                                                                                                                                                        |      |

Hallituksen esitys n:o 324  
 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 63  
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 351

22) Ehdotukset asunto-osakeyhtiö-  
 laiksi ja laiksi ulkomaalaisten sekä eräi-  
 den yhteisöjen oikeudesta omistaa ja  
 hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkei-  
 ta annetun lain 2 §:n muuttamisesta .. 6566

Hallituksen esitys n:o 216  
 Lakialoite n:o 26/1989 vp.  
 Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18  
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 350

23) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjes-  
 tyksen 48 §:n muuttamisesta ..... 6567

Lakialoite n:o 139  
 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o  
 18  
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 352

#### Ainoa käsittely:

24) Kertomus niistä toimenpiteistä,  
 joihin Eduskunnan tekemät muistutuk-  
 set Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toi-  
 minnan tukemisesta valtion ja valtion-  
 enemmistöisten yhtiöiden varoin ja toi-  
 menpitein ovat antaneet aiheita .....

Mainittu kertomus (K n:o 17)  
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o  
 104

25) Puhemiesneuvoston ehdotus  
 eduskunnan työjärjestyksen muuttami-  
 sesta ..... 6573

Mainittu ehdotus  
 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o  
 19

26) Puhemiesneuvoston ehdotus  
 eduskunnan kanslian ohjesäännön  
 muuttamisesta ..... 6576

Mainittu ehdotus

#### Esitellään:

27) Ed. Ahosen ym. lakialoite n:o  
 146 laeiksi työsopimuslain 37 §:n ja  
 merimieslain 39 §:n muuttamisesta ....

Siv.

28) Ed. Urpilaisen lakialoite n:o 147  
 laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä an-  
 netun lain 2 §:n muuttamisesta ..... 6577

Siv.

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pe-  
 sälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi  
 edustajat Antvuori, Björklund, Gustafsson,  
 Hacklin, Joenpalo, Joutsensaari, Järvisalo,  
 Korkia-Aho, Paakkinen, Pelttari, Puhakka,  
 Pulliainen, Tiuri, Vihriälä ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edus-  
 tajat Gustafsson, Vihriälä ja Pulliainen.

#### Ilmoitusasiat:

##### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä  
 päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat  
 Björklund ja Hacklin sekä yksityisasioiden  
 takia edustajat Antvuori, Joenpalo, Korkia-  
 Aho, Pulliainen ja Vihriälä.

##### Kirjalliset kysymykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan,  
 että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitet-  
 tuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysy-  
 myksiin n:ot 705, 708, 710 ja 713. Nämä  
 kysymykset vastauksineen on nyt edustajille  
 jaettu.

#### Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi valtion osakasvallan käy-  
 töstä eräissä taloudellista toimintaa harjoit-  
 tavissa osakeyhtiöissä

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 300  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 100  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 319

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Keskustelu asiasta julistettiin eilen pidetyssä ensimmäisessä istunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Uitto ed. Laineen kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Uiton ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 35. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

## 2) Ehdotukset laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a ja 31 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 319

Lakialoite n:o 140

Toivomusaloitteet n:ot 878, 888 ja 958/1987 vp., 693 ja 730/1988 vp., 531, 598 ja 599/1989 vp. sekä 714, 727 ja 795

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 62

Suuren valiokunnan mietintö n:o 327

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen si-

sältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista. Keskustelu asiasta julistettiin eilen pidetyssä ensimmäisessä istunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Mäkipää ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut II vastalauseen mukaisia kahta perustelulausumaa.

Ed. Alaranta on ed. Väänänen kannattamana ehdottanut III vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

### Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Mäkipään 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Mäkipään 1) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 69 ei-ääntä; poissa 23. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mäkipään 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Mäkipään 2) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 70 ei-ääntä; poissa 23. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Alarannan ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Alarannan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 70 ei-ääntä; poissa 24. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

### **3) Ehdotukset Ahvenanmaan itsehallintolaiksi ja laiksi Ahvenanmaan maakunnassa olevan kiinteän omaisuuden hankkimista ja hallintaa koskevan oikeuden rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 73

Lakialoite n:o 44

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 332

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 332. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

#### **Yleiskeskustelu:**

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Nyt toisessa käsittelyssä oleva lakiesitys uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi on herättänyt monenlaisia tunteita ja käsityksiä. Jopa perustuslakivaliokunnassa osa kuulluista asiantuntijoista on arvostellut sangen voimakkaasti eräitä lakiesityksen pykäläiä.

Valiokunnassa onkin lakiesitykseen tehty joitakin muutoksia, jotka eivät käsitykseni mukaan ole juuri mitenkään muuttaneet lakiesityksen kokonaisuutta. Lailla tunnutaan annettavan Ahvenanmaan maakunnalle yhä enemmän itsenäistä lainsäädäntövaltaa.

Lakiesitystä ja sen sisältöä on hyvin usein perusteltu Kansainliiton vuonna 1921 tekemällä päätöksellä ja eräillä muilla sopimuksilla. Kansainliiton toiminnan lakkaamisen

jälkeen sen sopimukset ovat monin osin menettäneet merkityksensä tai ainakin ovat tällä hetkellä hyvin kiistanalaisia.

Tärkeimmät Ahvenanmaan asemaa säätelevät sopimukset ovat tällä hetkellä voimassa Suomen ja Ruotsin välisinä. Suomen valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välistä kanssakäymistä säätelevät tällä hetkellä voimassa oleva Ahvenanmaan itsehallintolaki vuodelta 1951 ja sen oheislait.

Vuoden 1951 jälkeen on kansainvälinen kehitys ollut nopeaa. Kansainvälisesti on säädetty useita ihmisoikeuksia ja yksilön vapauksia ja oikeuksia koskevia sopimuksia niin YK:n toimesta kuin Euroopan tasollakin. Elämme tällä hetkellä voimakasta kehityksen ja odotusten aikaa Euroopan yhentymisen ja siihen liittyvien sopimusten osalta. Ihmisoikeudet ja ihmisten kanssakäyminen ovat kokonaisuudessaan nopean muutospaineen kohteena, ja kaikenlaiset tarpeettomat raja-aidat ovat kaatumassa kansojen ja ihmisten väliltä.

Suomi on parhaillaan käymässä neuvotteluja jäsenyydestään perusteilla olevaan Euroopan talousalueeseen. Mikäli kyseinen hanke kariutuu, joudumme vakavasti pohtimaan mahdollista täysjäsenyyden anomista EY:hyn. Kummankin vaihtoehdon mahdollinen seuraus on se, että maamme elinkeinoelämä ja maan ja tuotantolaitosten omistussuhteet joutuvat ratkaisevassa määrin avautumaan myös ulkomaiselle omistukselle. Tätä varsin suurella todennäköisyydellä toteutuvaa tilannetta vasten tarkasteltuna Ahvenanmaan uuden itsehallintolain sisältö tulisi varsin suurella todennäköisyydellä tuottamaan merkittäviä vaikeuksia neuvottelujen loppuun viemiselle esimerkiksi juuri elinkeinotoiminnan vapauden ja kiinteän omaisuuden hankkimisen osalta.

Mielestäni vallitsevassa tilanteessa paras ja järkevin ratkaisu olisi, että laki hylättäisiin tämän eduskunnan osalta. Vasta tulevan maaliskuun aikana valittavan uuden eduskunnan toimesta otettaisiin Ahvenanmaan itsehallintolain uudistaminen käsittelyyn siten, kun on jo selvillä, mihin lopputuloksiin Suomi neuvotteluissaan Eta-sopimuksesta on päässyt.

Tuolloin voitaisiin selkeästi myös yksilöidä ne ristiriidat, joihin mahdollisen vapaakauppasopimuksen solmiminen Ahvenanmaan itsehallintotoiminnan ja maanomistuksenkin

osalta johtaa. Mikäli näin ei menetellä vaan laki hyväksyttäisiin, joudutaan sitä mahdollisen sopimuksen syntyessä tarkistamaan hyvinkin nopeasti.

Kun on kuullut useita asiantuntijoita, mukana suuri joukko ahvenanmaalaisia, mieleen on tullut monenlaisia ajatuksia. Erityisesti ihmetyttää ahvenanmaalaisen pelko suomalaisia ja Suomea kohtaan. Joskus käväisee mielessä ajatus, onko sittenkään aiheellista pitää Ahvenanmaata Suomen yhteydessä, kun kerran vuosikymmenien yhteiselon jälkeenkin Suomi ja mannersuomalaiset ja jopa ns. ulkoahvenanmaalaiset tuntuvat saarelaisten mielestä olevan suurena uhkana. Eikö tällöin olisi paras ratkaisu valtiollisten yhteyksien lopullinen katkaiseminen?

Itsenäisenä suvereenina valtiona Ahvenanmaa saisi kehittää omia toimiaan haluamallaan tavalla. Samalla poistuisivat monet ongelmat ja ärsytyistä herättävät pykälät esimerkiksi suomenkielisten asemassa saarella. Ehkä kannattaisi vakavasti harkita kansanäänestyksen toimeenpanemista, koska sellainenkin on nykyään mahdollista asianomaisesta kysymyksestä: saarelaisten keskuudessa Suomi-yhteydestä.

Arvoisa puhemies! Joitakin yksittäisiä huomioita lakiesityksestä.

Voimassa olevan itsehallintolain mukaan nainen, joka menee avioliittoon miehen kanssa, jolla on Ahvenanmaan kotiseutuoikeus, saa avioliiton perusteella Ahvenanmaan kotiseutuoikeuden. Tasa-arvonäkökohtiin vedoten ehdotetaan nyt, että tästä naisten suosimisesta luovutaan. Mielestäni kohtuusyyt vaativat, että molemmilla avio puolisoilla on kotiseutuoikeus, jos kerran ovat avioliitossa ja asuvat maakunnassa. Tämän mukaisesti olen vastalauseessa esittänyt, että kotiseutuoikeus on Suomen kansalaisella, joka on avioliitossa Ahvenanmaan kotiseutuoikeuden omaavan henkilön kanssa ja avioliitto on kestänyt vähintään vuoden eikä virallista avioeroa ole vireillä. Tämän suuntainen säännös olisi mielestäni kohtuullinen.

Kotiseutuoikeuden saamiseksi hakemuksen perusteella lakiesityksessä esitetään viiden vuoden asumista saarella ja tyydyttävää ruotsin kielen taitoa. Mielestäni viiden vuoden aikaa voitaisiin varsin hyvin pudottaa esimerkiksi kahteen vuoteen. Ruotsin kielen tyydyttävä taitaminen esitetään eräänä pe-

rusteena, mutta missään ei mainita, kuka sen toteaa ja miten. Mielestäni näin vajavaisin perustein tällaista säännöstä ei tulisi säätää lainkaan.

Lakiesityksen 12 §:ssä käsitellään asevelvollisuuden suorittamista. Pykälä perustuu kansainvälisiin sopimuksiin lähinnä siinä, että kotiseutuoikeuden omaava saa suorittaa asevelvollisuuden palvelemalla luotsi- ja majakkalaitoksessa. Kun sitäkään ei ole tehty, mielestäni olisi parasta heti kerralla vapauttaa kotiseutuoikeuden omaavat nuoret miehet asevelvollisuuden suorittamisesta kokonaan, silloin sekään asia ei aiheuttaisi enää turhia keskusteluja.

Lakiesityksellä on annettu maakunnalle itsenäistä päätäntävaltaa hyvin monessa sellaisessa asiassa, jossa päätäntävalta kuuluisi mielestäni ehdottomasti valtakunnan viranomaiselle — näin esimerkiksi uuden kauppamerenkulkuväylän avaamisessa ja ilmaliikennettä koskevilla asioissa. Tuntuu jotenkin käsittämättömältä, että esimerkiksi näinkin tärkeissä asioissa valtakunnan viranomaiset eivät voi tehdä päätöksiä ilman maakunnan lupaa.

Opetuskielestä täällä samoin kuin valtiokunnassa on puhuttu ehkä eniten raha-asioiden ohella. Valiokunta on toki muotoillut pykälän uuteen uskoon, mutta siinäkin päätäntävalta on maakunnalla itsellään. Kun on kuullut maakuntalaisten mielipiteitä, voi olla aivan varma, että suomenkielisille oppilaille ei tulla antamaan opetusta omalla äidinkielellään. Kyseistä pykälää ovat eräät asiantuntijatkin arvostelleet sangen voimakkaasti. Suomihan on sitoutunut ns. Unesco-sopimuksessa olemaan saattamatta voimaan omassa lainsäädännössään rajoituksia tai etuja sen takia, että oppilaat kuuluvat tiettyyn kieliryhmään Suomen valtion päättäessä avustuksista, jotka julkiset viranomaiset myöntävät opetuslaitoksille.

Edellä mainitun Unesco-sopimuksen jälkeen Suomi on liittynyt mm. taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan sopimukseen, jossa myös edellytetään opetuksen saamista omalla äidinkielellä. Ollisi mielenkiintoista tietää, miten esimerkiksi YK:n ihmisoikeuskomitea suhtautuisi tähän pykälään, jos se vietäisiin sen tutkittavaksi.

Rahasta täällä on puhuttu paljon, mikä tietenkin on luonnollista. Eräs asia tässä kuitenkin ihmetyttää, kun lakiesitykseen on

vielä aivan viime vaiheessa pitänyt lisätä uusi pykälä ylimääräisestä rahasta poikkeuksellisen suuriin kertamenoihin. Tämä pykälä on käsitykseni mukaan todella vaarallinen, kun huomioi sen, että maakunta on omissa rahoitusvaatimuksissaan perustellut vaateitaan suurilla investointipaineilla.

Herra puhemies! Perintöoikeuteen on saatua joitakin muutoksia, mutta jotenkin tuntuu käsittämättömältä, että Suomen valtion sisällä perintöoikeus on erilainen riippuen siitä, asuuko Ahvenanmaalla tai Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maanhankintalaissa annetaan maakunnalle itsenäinen päättävä valta siinä, millä edellytyksillä rintaperillinen ja puoliso saavat testamentin nojalla hankkia esimerkiksi kiinteää omaisuutta. Tämä antaa mielestäni maakunnalle todelliset mahdollisuudet syrjimiseen. Koko maanhankintalaki tulisiikin hylätä yksiselitteisesti.

Herra puhemies! Ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otetaisiin vastalauseessani oleva lakiehdotus.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitan hieman sitä, että Suomen eduskunnassa joudun kuuntelemaan puhetta, jonka perusteella puhuja ei näytä ymmärtävän, että Suomen valtion ja Ahvenanmaan väliset sopimukset perustuvat molempien puoliseen ymmärtämykseen Ahvenanmaan ja Suomen välillä.

Ed. Vistbacka puheenvuorossaan korosti Euroopan yhtenäisyys- ja kehityspyrkimyksiä. Tulevaisuuden Euroopassa alueelliset kokonaisuudet tulevat saamaan yhä enemmän määräämisvaltaa. Minusta on kunniaksi Suomelle ja Suomen eduskunnalle, että Ahvenanmaan itsehallintolaki nyt hyväksytään tässä eduskunnassa ja Suomen tasavalta tällä todistaa humaaneja periaatteita, jotka ovat myöskin Ahvenanmaalla hyväksyttävissä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Haluan aluksi todeta, että tämä laki ei ole kunniaksi muille kuin ruotsalaiselle kansanpuolueelle ja ed. Janssonille. Se toki heille suotakoon. Eihän siinä ole mitään. Jos he ovat onnistuneet näin hyvin, se on kiistämättä kunnian asia heille.

Minä viime perjantaina käytn täällä puheenvuoron tästä asiasta. Tarkoitukseni oli silloin puhua alustavasti ja nyt vähän tar-

kemmin tähän asiaan paneutuen, mutta kävikin sillä tavalla, että tyhjensin oikeastaan potin jo perjantaina. Sanoin periaatteessa silloin, niin kuin on arvosteltu, kärkevällä tavalla tästä asiasta. Haluan vain vielä lyhyesti kerrata eräitä asioita, jotka tässä ovat pahasti pielessä.

Minä en vastusta eikä Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä vastusta sitä, ettei Ahvenanmaa, jolla on itsehallinto tänä päivänä, varsin voimakas itsehallinto, saisi säilyttää oman kulttuurinsa, oman kielensä, omat persoonalliset ominaisuutensa. Mutta kysymys on tässä aivan toisesta asiasta.

Uusi Ahvenanmaan itsehallintolaki loukkaa ihmisoikeuksia. Tässä asiassa se hyväksytään täällä, jossakin toisessa tapauksessa ei. Se eduskunnassa on erinomaisen kummallinen asia. Se, että suomenkielinen lapsi ei voi käytännössä saada opetusta omalla kielellään Ahvenanmaalla omassa maassaan, on ihmisoikeuksien loukkaamista. Avioliiton kautta Ahvenanmaalle kulkeutunut tai sinne lähtenyt aviopuoliso, esimerkiksi aviovaimo, ei voi saada kotiseutu-oikeutta, käytännössä asia on näin, ellei opi puhumaan ruotsin kieltä. Mikä on ihmisoikeuksien rikkomista, jos tämä ei, ja tämä tapahtuu Suomen rajojen sisällä.

Täällä ed. Jansson, jos muistan oikein hänen puheenvuoronsa perjantaina, tietyllä tavalla totesikin, että vain kielletty syrjintä on sellaista, mitä ei saa tapahtua. Totta kai, jos lailla hyväksymme syrjinnän, ei se ole silloin kiellettyä syrjintää. (Ed. Mäki-Hakola: Mutta syrjintää kuitenkin!) — Siitä on tässä kysymys. — Mutta syrjintää kuitenkin, laillistettua syrjintää, jonka tämä eduskunta hyväksyy niin kuin kaikki, mitä ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat ja heidän etupiirinsä eduskunnassa haluavat. Se on nähty tämän eduskunnan aikana.

Jos ruotsin kielen asemasta keskustellaan ja se menee heidän näkemyksensä ulkopuolelle, asiasta sovitaan uhkauksien sävyttämänä käytäväparlamenteissa eikä salissa eduskunnassa. Sellaisenaan minulla ei ole ruotsalaisen kansanpuolueen edustajia vastaan mitään. He ovat hienoja ihmisiä ja hyviä kansanedustajia. Me puhumme nyt vain tästä asiasta. Sen olen moneen kertaan halunnut todeta. Tämä ihmisoikeuksista.

Tämä laki heittää tietynlaisen taloudellisen hirttosilmukan valtakunnan kaulaan. Täällä

oleva tasoituseruste, oli se sitten prosenteissa mikä hyvänsä, 0,45, muodostaa tietynlaisen automaation, joka kulkee vain yhteen suuntaan. Ei siihen suuntaan, että Ahvenanmaalle maksettujen varojen suhteen voitaisiin saada joskus aikaan vähennystä, vaan pelkästään sillä perusteella, millä ahvenanmaalaiset haluavat mällätä, katujansa siloitella. Lain mukaan Suomen valtio on velvollinen lisäämään Ahvenanmaalle annettua tasoitusta, siis suomalaista rahaa. Tämän lisäksi valiokuntakäsittelyssä on tehty vielä lisämaksuvelvoite, joka on täysin käsittämätön.

Kolmanneksi ja lopuksi haluan todeta: Laki säädetään tässä muodossa hetkellä, jolloin neuvottelut Euroopan talousalueesta ovat tietyllä tavalla toivottavasti loppuvaiheessaan, jotta päästään selvyteen siitä, voimmeko me siihen yhtyä vai emme. Tässä vaiheessa säädetään lainsäädäntö, jonka tiedetään olevan jo ristiriidassa tulevien sopimusmallien kanssa nimenomaan maanhankinnan ja elinkeinon harjoittamisen mutta myös aikaisemmin mainitsemiä ihmisoikeuskysymysten kannalta. On järjen köyhyyttä laatia tässä vaiheessa laki, johon tulemme törmäämään ehkä jo seuraavan eduskunnan aivan alkuvaiheessa, kun puhutaan Euroopan talousalueesta.

Herra puhemies! Lakiehdotus, jonka ed. Vistbacka on ehdottanut käsittelyn pohjaksi siten toteutettuna kuin se on kirjoitettu, poistaisi kaikkein törkeimmät ihmisoikeusloukkaukset laista ja avaisi myös tien hedelmällisiin neuvotteluihin Euroopan talousalueen suuntaan, toisin sanoen poistaisi ne kivet, joihin tullaan varmasti kompastelemaan tulevaisuudessa, kun Euroopan talousaluetta koskevia lopullisia neuvotteluja käydään.

Tästä syystä, herra puhemies, kannatan ed. Vistbackan tekemää ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin todeta ed. Aittoniemelle, että kysymys ruotsin ja suomen kielen asemasta ei suinkaan ole niin yksioikoinen kuin ed. Aittoniemi antoi ymmärtää. Nimitäin jos maakunnassa todetaan, että syntyy 13 oppilaan suomenkielinen opetusryhmä, lain mukaan silloin suomen kielellä opetusta annetaan. Lähtökohta on vain tässä se, että eduskunta ei ole halunnut pakottaa itsehal-

lintolakiin kirjatulla säännöksellä asiaa, koska on sovittu, että Ahvenanmaan maakunta hoitaa itse asian.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntui poikkeuksellisen miellyttävältä kuulla, että ed. Aittoniemi puhui syvällä rintäänällä ihmisoikeuksista. Sitä en ole hänen huuliltaan kovin monta kertaa aikaisemmin kuullut. Ikävä vain, että hän puhui nyt oikeastaan vikapaikassa. Tosiasiaan on, että meillä miltei perustuslain luonteisella säännöksellä ja kansainvälisellä sopimuksella on taattu se seikka, että Ahvenanmaa on yksikielinen eli ruotsinkielinen maakunta, jolla on itsehallinto. Me olemme huolehtineet näyteikkunanomaisesti, esimerkiksi Suomesta, että Suomessa on annettu vähemmistölle niin suuria oikeuksia kuin Ahvenanmaan maakuntaoikeuden omaavilla on. Fennomanismin, kielikiikkailun, aika on ohitse.

Tämä 40 § valiokunnan esittämässä muodossa siirtää suomenkielistä opetusta koskevan velvoitteen ja ihmisoikeussopimuksen noudattamisen minusta erinomaisella tavalla maakuntaitsehallinnon tehtäväksi. Sen vastuulle jää nimenomaan seurata ihmisoikeuksia, ja koska Suomen tasavalta on heille myöntänyt niin suuret oikeudet, mitä tämäkin laki mukanaan tuo, niin uskon, että Ahvenanmaan hallinto ja luottamushenkilöt ja poliitikot siellä noudattavat myös omaa velvoitettaan 40 §:n kohdalla.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun asia jää maakuntapäivien ratkaistavaksi, niin takaan ja alleviivaan, että ”Jo joutui armas aika” ei kai suomen kielellä ahvenanmaalaisen koulun ikkunasta. Se on varma. Tämä määrä jo, 13 oppilasta, kertoo sen, mistä on ollut kysymys. Kysymys on ollut poliittisesta kompromissista, jolla tämä vaikea kysymys on väistetty lopullisesti.

Mitä tulee ihmisoikeuksiin, jos saan herra puhemies, lyhyesti sanoa ed. Vähänäkille, että minä hyväksyn ihmisoikeudet myös ulkomaalaiskysymyksessä, mihin hän viittasi, mutta sen täytyy olla samanlaista ajattelua kaikessa, myös tässä samalla tavalla kuin ulkomaalaiskysymyksissä.

Ed. Alho: Herra puhemies! Ahvenanmaan itsehallintolaista on käyty laajaa kes-

kustelua perjantaina, jolloin perustuslakivaliokunnan puolesta on esitelty valiokunnan mietintö, joka on erinomainen. On erinomaisen hyvä asia myös se, että Ahvenanmaan itsehallintolaista kyetään säätämään ja päättämään vielä tämän eduskunnan aikana.

Keskustelussa Ahvenanmaan itsehallinnosta on herännyt monenlaisia tunteita. Kaksi edellistä puheenvuoroa ovat yksi puoli näistä tunteista. Haluan omasta puolestani korostaa erästä näkökulmaa. Kun Euroopan kehityksessä hyvin hämmäntävällä tavalla sekoittuvat yhtäältä lännessä yhdentyminen ja toisaalla idässä kansallinen eriytyminen, on Ahvenanmaan itsehallinto mielestäni hyvä esimerkki kansallisten ja kulttuuristen jännitteiden purkamisesta. Suvaitsevaisuus ja keskinäinen kunnioitus on perusta yhteiselolle, jossa mannersuomalaiset voivat hyötyä Ahvenanmaan kulttuurisesta ainutlaatuisuudesta ja päinvastoin.

Sen vuoksi en voi ymmärtää, miksi pitäisi nyt voimakkaasti hyökätä nimenomaisesti Ahvenanmaan itsehallintoa vastaan sinänsä ja niitä säädöksiä vastaan, jotka vaalivat itsehallintoa, kun maailmalla nähdään, että tämän kaltaisten järjestelyjen merkitys monienkin kansallisten kiistojen ratkaisemisessa voisi olla erinomainen.

Suomen maaseudun puolueen taholta on mielestäni muutenkin keskustelussa syylisyyttä hyvin moniin epäjohtonmukaisuuksiin. Kun SMP kovasti äsken korosti omissa puheenvuoroissaan ihmisoikeuksia ja ihmisoikeusnäkemysten merkitystä mm. kielikysymyksessä, samaan aikaan SMP:n edustajat ovat voimakkaasti olleet sitä mieltä, että pakolaiskysymyksiin ei voitaisi liittää ihmisoikeusaspektia. Kun taas SMP hyvin voimakkaasti on sitä mieltä, että monet niistä säädöksistä, jotka ovat vaalimassa ahvenanmaalaista itsehallintoa ja tavallaan tuovat ahvenanmaalaisille etuoikeuksia suhteessa mannersuomalaisiin, ovat turhia, niin SMP yhdentymiskehityksen ympärillä käytävissä keskusteluissa on kovasti korostanut sitä, että myös kansallisia etuuksia Suomessa on varjeltava, jotta oma ainutlaatuinen asemamme voisi säilyä. SMP ei ole missään määrin johdonmukainen.

Näin ollen minäkin haluaisin vielä alleviivata sitä, että suvaitsevaisuus ja keskinäinen kunnioitus on perusta rauhanomaiselle yhteiselolle, jota toivoakseni myös mannersuoma-

laiset ja ahvenanmaalaiset voisivat jatkossa vaalia niin kuin tähänkin saakka.

Ahvenanmaalaiset ovat korostaneet hyvin monessa yhteydessä, että itsehallinnon perusta on lähtenyt kansainvälisestä sitoumuksista, jossa Ahvenanmaa on säädetty nimenomaisesti yksikieliseksi. Kielipykälä hallituksen esittämässä muodossa olisi tarkoittanut, ettei Ahvenanmaalla ole velvollisuutta järjestää muun kielistä peruskouluopetusta kuin ruotsinkielistä. Perustuslakivaliokunnan ja myös ulkoasiainvaliokunnan näkökulma ei ole ollutkaan käytännöllinen, vaan periaatteellinen, ja nimenomaisesti periaatteellinen näkökulma onkin johtanut siihen, että kyseistä pykälää on muutettu.

Tuo 13 oppilaan määrä, johon ed. Aittoniemi viittasi puheenvuorossaan, perustuu yhdenvertaisuuteen. Samalla tavoin Manner-Suomessa on järjestettävä muunkielistä kuin suomenkielistä opetusta, jos tuon kaltainen opetusryhmä tulee muodostettavaksi. Siinä mielessä se on vain tasavertainen lähtökohta.

Minä kyllä omasta puolestani uskon, että voimme pitää hyvänä tätä ratkaisua, jonka perustuslakivaliokunta yhdessä ahvenanmaalaisen kanssa käydyissä neuvotteluissa on pystynyt aikaansaamaan. Periaatteellisesti itsehallintolaissa myönnetään oikeus muunkieliseen opetuksen järjestämiseen ja käytännön toimenpiteet jätetään Ahvenanmaan maakuntapäivien hallintaan.

Herr talman! Jag vill säga det här också på svenska därför att Ålands självstyrelse är mycket viktig också för andra finländare. Ålänningarna har understrukt att grunden för hela självstyrelsen utgörs av den internationella förbindelse, i vilken fastställts att Åland är enspråkigt. Därför har det varit mycket svårt att nå en gemensam uppfattning om språkfrågan i § 40, som även i första behandlingen har blivit föremål för en omfattande diskussion.

Språkparagrafen i den utformning som regeringen föreslagit hade inneburit att Åland inte har skyldighet att ordna grundskolundervisning på annat språk än svenska. I praktiken har det inte heller förekommit några stora problem. På Åland har man ordnat till exempel för finskspråkiga barn stödundervisning så att de har kunnat klara av den svenskspråkiga undervisningen.

Grundlagsutskottets synpunkt har mera varit principiell än praktisk.

I grundlagsutskottet har vi socialdemokrater understrukt betydelsen av internationella avtal, särskilt har mänskiorättskonventioner lyfts fram. Utrikesutskottet följer samma linje i sitt utlåtande. Den lösning som grundlagsutskottet stannat för är tillfredsställande även om den inte är bra. Nu talar man om en principiell rätt att ordna undervisning på annat språk och litar på lagtingets klokhet att vid behov ordna en sådan undervisning. Jag är övertygad om att vi kan lita på ålänningarna.

Herra puhemies! Ahvenanmaan sopimuksen jälkeen vuodelta 1921 ovat sekä Suomi että Ruotsi sitoutuneet hyvin moniin kansainvälisiin sopimuksiin. Sen vuoksi uskon, että myös Ahvenanmaan itsehallintolaisissa ja käytännössä on edessä sopeutumisen aika. Tämä itsehallintolakiesitys on viipynyt valmistelussa hyvin kauan, ja sen vuoksi se on monilta yksityiskohdiltaan aika kankea ja epätarkoituksenmukainen. Mutta niin kuin perustuslakivaliokunnan työskentelyssä ed. Jansson on moneen kertaan sanonut, muutokset saattavat viedä sukupolven ajan.

Sen vuoksi uskonkin, että kun maakuntapäivät nyt alkaa keskustella omalta osaltaan Ahvenanmaan itsehallintolain merkityksestä ja ottaa kantaa siihen, hyväksyykö se tämän Suomen eduskunnan pian säätämän Ahvenanmaan itsehallintolain, myös tämän jälkeen on syytä aloittaa kansainvälisten sopimusten käytännön näkökulmasta Ahvenanmaan itsehallintolain yksinkertaistaminen ja selkiyttäminen. Nyt siihen ei ole ollut kovin paljon mahdollisuutta, joskin haluan vielä kerran todeta sosiaalidemokraattisenkin valiokuntaryhmän näkökulmasta sen, että valmistelutyö, jonka pohjalta eduskunta on voinut käsitellä Ahvenanmaan itsehallintolakia, on ollut erinomaisen hyvä ja ilmapiiri keskusteluille myönteinen.

Uskon, että tämä keskusteluyhteys ahvenanmaalaisiin ja myös esimerkiksi puoluetovereihin siellä on ollut auttamassa sitä, että suvaitsevaisuus ja keskinäinen kunnioitus on myös löytänyt ne muodot, joilla oma valiokuntaryhmämme ja eduskuntaryhmämme on valmis hyväksymään tämän itsehallintolain niin kielikysymyksen kuin myös taloudellisten etuuksien osalta, joihin eduskunta on

tehnyt mielestäni pelkästään myönteisiä muutoksia. Tämä on antanut myös Ahvenanmaan maakuntapäiville tätä kautta mahdollisuuden itse harkita, mitä palveluja siellä kehitetään ja miten käytetään hyväksi niitä varoja, joita myös ahvenanmaalaiset itse ovat keräämässä. Ei ole kysymys pelkästään siitä, että me vain rahoittaisimme Ahvenanmaan itsehallintoa, kysymys on keskinäisestä riippuvuudesta ja sen kunnioittamisesta.

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Niin kuin ed. Alho toi puheessaan esille, uuden itsehallintolain valmistelu alkoi jo yli 20 vuotta sitten. Tämä pitkä valmistelu aika osoittaa, että kysymys on paitsi tärkeästä, myös lakiteknisesti varsin vaikeasta lainsäädännöstä. Kysymys on myös erilaisten näkemysten yhteensovittamisesta.

Lakia valmistelleen Ahvenanmaan komitean mietinnöstä annetut lausunnot osoittivat kyllä selvästi myös sen, että eivät pelkästään yksityiset henkilöt vaan myöskaan eräät valtion viranomaiset eivät katsoeet tarkoituksenmukaiseksi suoda maakunnalle niin laajaa itsehallintoa kuin tässä esityksessä on. Mielestäni on kuitenkin nyt eduskunnan asiana näyttää, että tehty pitkä työ ja sen aikana saavutetut kompromissit ovat meidän kaikkien yhteisesti hyväksymiä. Tässä mielessä ehdotus uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaksi on ollut riittävän pitkän ja monipuolisen valmistelun kohteena.

Herra puhemies! Täällä eduskunnassa perustuslakivaliokunta, mutta myös muut valiokunnat ovat tehneet varsin tunnollista työtä tämän hallituksen esityksen suhteen ja siinä on myös päästy tuloksiin sekä opetuskieltä että maakunnan taloutta koskeneissa erimielisyyttä aiheuttaneissa asioissa. Toivon, että nämä ratkaisut voisivat tyydyttää sekä mannersuomalaisia että myös ahvenanmaalaisia. Prosessin eri vaiheissa on varmasti käynyt selväksi se, että saavutettu kompromissi on näissä poliittisissa olosuhteissa paras mahdollinen, minkä ahvenanmaalaiset voivat saada.

Haluaisin kuitenkin toisaalta muistuttaa siitä, että ahvenanmaalaiset itse myös maksavat veroja, ja näin ollen kysymys ei siinä mielessä ole pelkästään, aivan kuten ed. Alhokin totesi, jostakin valtionavustuksesta, vaan kyse on myös toisaalta niiden verora-

hojen käyttämisestä, joita ahvenanmaalaiset itse maksavat.

Ahvenanmaan itsehallinnon tarkoituksena on ollut alun perin turvata maakunnan väestölle sekä sen kieli, kulttuuri että paikalliset tavat sekä se, että maakunnan asukkaat saisivat järjestää olonsa niin vapaasti kuin se yleensä on mahdollista sellaiselle maakunnalle, joka kuitenkin on osa toisesta valtiosta eikä sinänsä muodosta itsenäistä valtiota. Uusi laki vahvistaa kieltämättä maakunnan itsehallintoa. Toivon, että tämän uuden lain hyväksymisen myötä me voisimme myös luopua byrokraattisesta, holhousmentaliteetin värittämästä ajattelutavasta, jolla me katsoisimme aina tietävämmä kaiken paremmin kuin paikalliset ihmiset. Mielestäni luottamus on hyvä lähtökohta maakunnan ja valtakunnan suhteiden kehittämiseksi. Maakunta on tulevaisuudessakin osa Suomea, josta myös me muut voimme olla ylpeitä.

Toisaalta omalta puoleltani haluan alleviivata sitä, että luottamus edellyttää myös luottamusta toisesta suunnasta. Toivon, että ahvenanmaalaiset myös omalta puoleltaan voivat katsoa luottavaisesti Manner-Suomen puolelle ja jatkaa yhteistyötä kanssamme.

Omalta puoleltani, arvoisa puhemies, haluan käyttää tämän puheenvuoron lähinnä sen vuoksi, että hallituksen esityksestä on poikettu eräiltä osin, kuten mainitsin. Haluan sanoa täältä puhujapaikalta myös virallisesti, että kuten valiokunnan eri käsittelyvaiheissa olen antanut tiedoksi, olen omalta osaltani valmis hyväksymään ne muutokset, joita valiokunnassa on tehty, ja katson, että hallituksen esitystä on näiltä osin kehitetty oikeaan suuntaan.

Jag vill också i det här sammanhanget tacka rdm. Jansson, som är både Ålands och ålänningarnas representant här, och jag vill tacka för ett bra samarbete. Jag hoppas också att den atmosfär som har rått här i Helsingfors kunde råda också på Åland och det tror jag är den bästa grunden för det framtida samarbetet mellan Åland och den andra delen av Finland.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron, kun ed. Alho käytti puheenvuoronsa, lähinnä sen johdosta, kun hän totesi "sopimuksen perusteella yksikielinen". Se varmas-

ti pitää paikkansa, mutta kansainvälisiä sopimuksia on tehty sen jälkeen hyvin monenlaisia, joihin Suomi on liittynyt. En ole kansainvälisen oikeuden erikoisasiantuntija, mutta luotan ainakin joiltakin osin niihin asiantuntijoihin, joita oli perustuslakivaliokunnassa kuultavana ja jotka viittasivat mm. Unesco-sopimukseen sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan kansainväliseen sopimukseen jne. Tämän johdosta mielestäni meidän täytyisi realistisesti pohtia ja miettiä sitä, että jos me kerran liitymme niihin, niin silloin tietenkin täytyisi noudattaa sopimuksia eikä puhua enää 1921 ja niihin aikoihin tapahtuneista sopimuksista, koska ne ovat ristiriidassa keskenään.

Ed. Jansson: Herr talman! Jag vill först tacka minister Halonen för den vänlighet hon visar mig. Vi går mot val och jag har orsak att tacka minister Halonen och regeringens, får vi säga, välvilja och beredskap till kompromisser i den här saken. Jag skall också efter förmåga hemma på Åland försöka förmedla den här stämningen av förtroende, av samarbete och av behov av att arbeta vidare tillsammans. Jag hoppas att det skall lyckas och att denna goda anda av samförstånd skall leva vidare.

Vår självstyrelse på Åland är nu redan 70 år gammal. Den har fungerat bra. Jag tänker i anslutning till det som nu är sagt av mina kolleger och också för egen del här i andra behandling beröra fyra frågor. För det första frågan om folkomröstning som rdm. Vistbacka tog upp, för det andra igen frågan om undervisningsspråket, därefter kort om ekonomin och avslutningsvis några ord om värnplikten, också den med anledning av den reservation som rdm. Vistbacka har lämnat till paragraf 12 i lagen.

Först om omröstningen. Vi har ju nyligen haft omröstningar i vår närhet och vi vet vad människornas självbestämmanderätt betyder. Som ålänning vet jag det mycket väl. När självstyrelsesystemet för Åland startade för länge, länge sedan, redan år 1917, då förekom det en inofficiell folkomröstning på Åland om statstillhörigheten. 95 procent av befolkningen röstade då för att tillhöra Sverige. Av skäl som vi känner till blev det annorlunda. Om vi nu skulle föranstalta den folkomröstning rdm. Vistbacka talar om så

skulle mera än 95 procent av medborgarna rösta för Finland. Vi brukar på Åland försöka beskriva utvecklingen så att lika stark som viljan efter första världskriget var att tillhöra Sverige, lika stark är den nu att tillhöra Finland. Under denna process som vi har hört att pågått i tjugo år har ingen med något slags allvar på Åland överhuvudtaget talat om eller talat för någon ändring i Ålands statsrättsliga ställning. Jag känner till diskussionen om en folkomröstning och jag förmodar att det är litet utifrån den minister Vistbacka (Ed. Zyskiewicz: Före detta minister!) — före detta minister, ja — talar som han talar. Det är säkert intressant att föreslå en folkomröstning, men jag tror nog att den dag ålänningarna vill ha en folkomröstning så ber man om det. Jag tror inte att det är så stor idé att föreslå en folkomröstning som ingen vill ha.

Därefter, herr talman, undervisningsspråket. Jag kan fatta mig mycket kort. Vi har kommit till en lösning i grundlagsutskottet. Den har karaktären av en kompromiss, fastän egentligen är det inte någon kompromiss utan det är en modernisering av den lagstiftning som vi håller på med. Den är en bra lösning och vi kommer på Åland att se till att den fungerar. Kanske jag bör säga som på fredagen på nytt: Undervisningsspråkförhållandena på Åland är ungefär sådana som i Idensalmi eller i Kuopio eller var vi nu vill i enspråkiga områden i Finland. På Åland är språket svenska, på många andra ställen är det två språk och på de flesta ställen är det enspråkigt finska. Jag är inte säker på att det lyckas, men min önskan är att man kunde förstå detta. Jag tror att det kanske skulle vara lättare att leva tillsammans också i fortsättningen om man kanske inte kan förstå det, men man kunde möjligen försöka förstå. Då är man ju alltid en bit på väg så att säga. Men när vi tittar närmare i detalj på hur det fungerar och som jag nu har redovisat i utskottet många gånger, så ges undervisning på det språk man undervisar i, det står redan uttryckligen i den åländska grundskollagen. Så detta är en principfråga mera än ett behov av att lösa praktiska problem, om det är vi överens och så här skall vi fortsätta.

Jag har också tidigare berättat hur vi har räknat alla grundskolelever på Åland under åtta års tid för att kontrollera var det kan

förekomma problem i de här sammanhangen. Nu vet vi att av våra 2 100 elever hade vi problem i två fall i finska, men i betydligt flera andra fall i fråga om spanska och diverse andra språk. Men grunden är klar, vi lever i ett tvåspråkigt land och då skall vi respektera de regler som gäller för det.

För det tredje ekonomin. Det är inte så mycket mera att säga i det sammanhanget än att ålänningarna fortfarande har ganska gott samvete. Från Åland betalas alla skatter och avgifter hit såsom i det övriga landet. Vi betalar ordentligt mycket mera än det som används för självstyrelsens behov och det tänker vi fortsätta att göra. Inte en sekund har ålänningarna tvekat om behovet av att ta sin andel av kostnaderna för att utveckla landet. Det vi diskuterat är hur mycket Åland behöver för att hålla i gång självstyrelsen. Jag tror att vi har kommit till en lösning som är tillfredsställande.

Och avslutningsvis, herr talman, vill jag inte beröra andra intressanta frågor än frågan om värnplikt. Jag skall inte fråga kollegan Vistbacka vad han egentligen avser med sitt förslag till ändring av paragraf 12, men det han föreslår är någonting som redan gäller. Åländska ynglingar får fullgöra värnplikt om de vill, och de gör det. Inte är det några nya saker i det. Poängen med den här bestämmelsen är att eftersom Åland nu till följd av andra beslut, likasom hela självstyrelsen är resultatet av andras beslut för ålänningarna själva hade ingen andel i det, i anslutning till de avtal som träffades om demilitarisering och neutralisering blev det bestämt en gång för alla att på Åland skall det inte förekomma militär och då är det också rimligt att ålänningarna inte fullgör värnplikt. De är befriade från att fullgöra värnplikt, men de får göra det om de vill och de gör det, frivilligt alltså.

Så på det hela taget, herr talman, vill jag än en gång tacka dem som medverkat i denna process. Jag hoppas att de omröstningar som följer nu inte skall riva upp alltför många sår och att vi tillsammans skall fortsätta förtroendefullt såsom minister Halonen sade.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Haluan todeta, että Suomessa on pakkoruotsi ja tulee pysymäänkin, ei tosin aivan ensimmäisillä luokilla, mutta näin kuitenkin on. Ed.

Jansson muistaa taannoin tehdyt päätökset.

Se mikä on aiheuttanut kompromissin hallitusryhmien välillä, on se, että ruotsalainen kansanpuolue olisi ilmeisesti lähtenyt hallituksesta, jos Ahvenanmaan itsehallintolakia ei olisi hyväksytty. Silloin olisivat käyneet hallituksen eväät vähiin, eivät ne käyneet vielä silloin, kun SMP lähti aivan oikean asian puolesta.

Mitä tulee, ministeri Halonen, luottamukseen, niin ahvenanmaalaisilla ei ole velvollisuutta osallistua puolustusvoimien palvelukseen. Me kuitenkin, koska se on Suomen rajojen sisäpuolella, olemme velvolliset puolustamaan tätä. Jos suomalainen tykkivene käy joskus Ahvenanmaan saaristossa tutustumassa vähän reitteihin, niin kuin ilman muuta tarvitsee, nousee pahempi meteli Ahvenanmaalla siitä kuin jos nähtäisiin venäläisen sukellusvene siellä. Tässä on kysymys luottamuksesta ja osoittaa sitä, miten ahvenanmaalaiset suomalaisiin suhtautuvat.

Sitten vielä kun puhutaan tästä vähemmistöjen tasa-arvosta. Kun saamen kansan ainoa kansanopisto riutuu rahavarojen puutteessa konkurssin partaalle, niin sille ei ole kyllä rahaa saatavissa. Nyt on tosin saatettu saada rahaa sen pelastamiseksi. Mutta Ahvenanmaalle kyllä syydetään valtakunnan rahoja täysin avoimin käsin. Mitä tällainen tasapuolisuus on kahden vähemmistön välillä, saamelaiset ja ahvenanmaalaiset? Ei kai voida puhuakaan samana päivänä näistä asioista.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Mitä ahvenanmaalaisiin tulee, jottei jäisi tähänkään kohtaan valtiopäiväasiakirjoihin vääranlaista tietoa, niin omasta puolestani olen kyllä valmis kehittämään heidän omaan kulttuuriinsa ja heidän identiteettiinsä kuuluvia oikeuksia. Mielestäni on erinomaisen hyvä asia, että tämän hallituksen ja eduskunnan aikana on säädetty saamelaisen kielilaki ja että myöskin lopulta eduskunta on hyväksynyt sen, että eduskunta voi omassa työjärjestyksessään päättää, miten saamelaisia heidän asiassaan kuullaan.

Olisin toivonut, että niinä aikoina olisi ollut SMP:llä vähän enemmän aktiivisuutta. Minusta tuntuu, että me aina puhumme väärässä kohdassa näistä demokraattisista oikeuksista, nimittäin aina niistä, jotka eivät juuri silloin ole puheena.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ed. Janssonin puheenvuoron osalta haluaisin ihan lyhyesti todeta, että en tiedä, oliko viisasta edes lausua mistään kansanäänestyksen järjestämisestä, mutta kun kahdessakin valiokunnassa on kuultu hyvin paljon asiantuntijoita ja monenlaisia mielipiteitä, kieltämättä tällaisiakin ajatuksia on herännyt.

Herra puhemies! Mitä tulee asevelvollisuuden suorittamiseen, kyllä, ed. Jansson, minä tiedän, minkä muotoinen se pykälä on ollut ja minkä mukainen se on. Mutta minkä johdosta se pitää kirjoittaa niin, kun käytännössä tilanne on se, mikä esimerkiksi vastalauseen 12 §:ssä on esitetty. Minkä johdosta se pitää kirjoittaa siihen muotoon, että puhutaan luotsi- ja majakkapalvelusta jne., kun tällaista ei ole koko aikana toteutettu sillä tavoin, että kukaan siellä ainakaan minun saamieni tietojen mukaan sitä mahdollisuutta olisi käyttänyt, vaan sellaiset ahvenanmaalaiset nuoret miehet, jotka ovat halunneet armeijaan, ovat tulleet sitten armeijaan? Tämä välivaihe on poissa. Minä en itse ymmärrä lainkaan, minkä takia pykälä pitää kirjoittaa sillä tavoin, kun tiedetään, että sillä ei ole mitään merkitystä.

Herra puhemies! Kielikysymyksestä tiedän, että se on hyvin arka asia, mutta itse kun olen nuorena poikana joutunut muuttamaan kahdeksanvuotiaana täysin ruotsinkieliselle alueelle, tiedän, mitä se vaikeus on. Sen johdosta minun mielestäni pitäisi olla mahdollisuus myöskin niillä lapsilla, jotka ovat suomenkielisiä, saada opetusta omalla äidinkielellään. On hyvin vaikea tilanne, kun joutuu sellaiselle paikkakunnalle.

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Ei voi hyväksyä sitä tyylyttä, mitä ahvenanmaalaislain 40 §, jossa puhutaan opetuskielestä, osoittaa mahdollisia suomenkielisiä kohtaan. Kun meillä on yhteispohjoismainen kielilaki ja meillä Savon sydämessäkin pitää pystyä palvelemaan vaikka tanskan kielellä ihmisiä, niin kyllä kai meidän saman maan sisällä pitää antaa mahdollisuus, jos sellainen tilanne syntyy, että suomenkielisiä lapsia tulee Ahvenanmaalle, että he saavat äidinkielellään opetusta.

Kun täällä on viitattu Iisalmeen ja Kuopioon, totean lopuksi, että Iisalmissa on juuri yhtä paljon asukkaita kuin Ahvenanmaalla. Jos me saamme tämän automaation,

että sinne tulee tämä 0,45 prosenttia meidän budjettimme loppusummasta joka vuosi, niin minä kyllä voin vakuuttaa, että siellä annetaan ruotsin kielen ja saamen kielen opetusta, kaikkien kielten opetusta, mitä suinkin tarvitaan. Tällä rahalla pystytään opetus varmasti järjestämään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

### Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Vistbackan ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 7 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 5)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—5 § ja 1 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

6 §.

### Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen sanamuodon, joka sillä on vastalauseessa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 14 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi vastalauseen mukaisen sanamuodon, niin että mm. vaatimus tyydyttävästä ruotsin kielen taidosta poistetaan, koska missään ei ole säädetty, miten se mitataan.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 14 ei-ääntä; poissa 33. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8—11 § hyväksytään keskustelutta.

12 §.

### Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena, koska se vastaa nykyistä tilannetta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 9 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 luvun otsikko, 13—16 §, 3 luvun otsikko, 17—26 §, 4 luvun otsikko ja 27—29 § hyväksytään keskustelutta.

30 §.

### Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena, niin että mm. valtakunnan viran-

omaisten oikeudeksi esitetään uuden kaupamerenkulun väylän avaamista ja maakunnan sisäistä ilmaliikennettä koskevat asiat.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 8 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

31—35 §, 5 luvun otsikko ja 36—39 § hyväksytään keskustelutta.

40 §.

### Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena. Kyse on opetuskielestä, ja suomenkielisille olisi taattava mahdollisuus saada opetusta omalla äidinkielellään.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 142 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

41—43 §, 6 luvun otsikko, 44—51 §, 7 luvun otsikko, 52—57 §, 8 luvun otsikko, 58 ja 59 §, 9 luvun otsikko ja 60 § hyväksytään keskustelutta.

61 §.

### Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdo-  
tan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen  
mukaisena.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kan-  
natan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelus-  
sa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannat-  
tamana ehdottanut, että pykälä hyväksyt-  
täisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus  
”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestykses-  
sä on annettu 155 jaa- ja 8 ei-ääntä; poissa  
36. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

62—66 § hyväksytään keskustelutta.

67 §.

### Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ehdo-  
tan, että pykälä saisi vastalauseen mukaisen  
sanamuodon.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kan-  
natan ed. Vistbackan ehdotusta.

Toinen varapuhemies: Keskustelus-  
sa on ed. Vistbacka ed. Aittoniemen kannat-  
tamana ehdottanut, että pykälä hyväksyt-  
täisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vistbackan ehdotus  
”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestykses-  
sä on annettu 152 jaa- ja 9 ei-ääntä; poissa  
38. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

68 ja 69 §, 10 luvun otsikko, 70—79 §, 11  
luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksy-  
tään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksy-  
tään keskustelutta hallituksen esitykseen si-  
sältyvän toisen lakiehdotuksen 2 ja 3 §, lain  
uusi nimike, voimaantulo- ja soveltamissään-  
nös, johtolause ja lakiehdotuksen nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan eh-  
dotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakieh-  
dotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan  
päättäneeksi.

### 4) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen vä- liaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 321  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 333

Toinen varapuhemies: Käsittelyn  
pohjana on suuren valiokunnan mietintö  
n:o 333. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskuste-

lu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### **Yleiskeskustelu:**

Ed. Pokka: Arvoisa herra puhemies! Jälleen kerran on eduskunnan valiokunnassa käyty mielestäni aika arvoton näytelmä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pantu pikavauhtia käsittelemään perustuslakimuutos. Aikaa oli pari viikkoa. Etukäteen hallituspuolueiden kansanedustajille oli tehty selväksi, että laki täytyy hyväksyä, ja näin esitys on tullut nyt eduskunnan suureen saliin jo toiseen käsittelyyn. Asiantuntijoita kuultiin, koska muutoseikat näin vaativat, mutta tuskinpa heitä kovin paljon kuunneltiin.

Olen surullinen lakiesityksen käsittelystä sen vuoksi, että me olemme kuitenkin tekevässä hyvin tärkeää muutosta Suomen perustuslakiin, jolla varmasti on vaikutuksia, jos tästä tulee laki seuraavassa eduskunnassa. Nythän tämän lain osalta hyväksytään vain ns. ensimmäinen käsittely, ja seuraavan eduskunnan kahden kolmasosan tahdosta tulee riippumaan, tuleeko tätä lakia vai ei.

Olen surullinen tämän perustuslakimuutoksen käsittelystä sen vuoksi, että tällainen työskentelytapa ei mielestäni lisää tämän talon arvovaltaa eikä luottamusta kansanedustajiin: heidän henkilökohtaiseen vastuuntuntoonsa perehtyä asioihin ja miettiä, onko laki tarkoituksenmukainen ja hyvä.

Perustuslakimuutostahan on markkinoitu säästölain nimellä. Itse asiassa tämä nimitys on aivan väärä, sillä kysymyksen ei ole säästämisestä. Jos ajatellaan, minkälaisia mahdollisia vaikutuksia lakiesityksen läpiviemisellä ja sen myötä mahdollistuvilla eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä säädettävillä uusilla laeilla ehkä on, näitä vastauksia täytyy hakea valtiovarainministeriön virkamiesten perusteluista ja kannanotoista.

Valtiovarainministeriöhän on ajanut hyvin innokkaasti vuosikausia tällaista lakiesitystä, ja sitä on markkinoitu säästölain nimellä. Kysymys ei ole kuitenkaan säästämisestä siten, että vuotuista budjettia yritettäisiin tasapainottaa säättämällä eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä lakeja. Valtiovarainministeriö näyttää sen sijaan selvästi lähtevän siitä, että nyt on saatava kaikki menot

uusjakoon ja painopisteitä valtiolla kohdennettava kokonaan uudestaan.

On ollut oikeastaan aika vaikea löytää hyvin johdonmukaista linjaa, mutta kun säästölakikomiteassa syksyllä ja myöhemmin perustuslakivaliokunnassa kuuntelin puheenvuoroja, näyttää siltä, että erityisesti valtiovarainministeriössä kannetaan huolta sosiaaliturvasta. Sen tasoa ilmeisesti halutaan leikata ja muutoinkin halutaan keskustella hyvinvointivaltion peruspalveluksista.

Se kävi ainakin selväksi perustuslakivaliokunnan käsittelyssä, että sellaiset asiat kuten maataloustuki, aluepoliittinen tuki tai kuntien valtionavut olisivat nähtävästi sopivia menojen leikkauskohteita.

Meillä tähän asti voimassa ollut perustuslain pääperiaate taloudellisia päätöksiä tehtäessä on lähtenyt laajasta yksituumaisuudesta. Sanottakoon sitä konsensukseksi tai joskin muuksi, mutta meillä kuitenkin perustuslaki lähtee toistaiseksi, siis voimassa oleva laki, siitä, että pysyvät verot ja pysyvät yleensä taloutta koskevat päätökset täytyy tehdä tässä talossa laajalla enemmistöllä, eli niiden taakse on saatava kahden kolmasosan enemmistö.

Tämä esityshän on kirjoitettu niin, että säästötoimia ei saa kohdentaa kansalaisten perusturvaan, ja esityksen perustelujen mukaan tämä turva on määritelty niin, että kysymys on nimenomaan minimiturvasta. Tätä säännöstähän on eduskunnan sosiaalivaliokunnassa, joka antoi perustuslakivaliokunnalle lausunnon, kovasti koetettu miettiä. Ilmeisenä tavoitteena on ollut laajentaa tätä käsitettä, ja myös perustuslakivaliokunta on perusteluihin kirjoittanut omia kannanottojaan. Kysymys on kuitenkin valiokunnan toivomuksesta. Jokainen säästölakiesitys tulaa aikanaan tutkimaan erikseen perustuslakivaliokunnassa, täyttääkö lakiesitys säästölain tunnusmerkit vai ei, ja sanon tässä vain, että kylläpä valiokunta joutuu vaikeiden tulkintaongelmien eteen, sillä nyt käsiteltävänä oleva perustuslakimuutos on sekä avoin että epäselvä.

Ehkä epäselvän perustuslakipykälän tekeminen onkin ollut tarkoituksena. Enemmistöhallitushan voi aina painostaa perustuslakivaliokunnan enemmistön hyväksymään sellaiset säästölait, kuin se pitää itselleen tarkoituksenmukaisena, joten sanon tässä jo etukäteen, että kyllä tulee perustuslakivalio-

kunnalle tuottamaan suurta tuskaa tehdä se tulkintalinjaus, mikä on säästölaki ja mikä ei ja minkälaista on se perusturva, mihin ei saa puuttua.

Keskusta on sitä mieltä, että tällaista lakiesitystä ei tarvita, ja tulemme, kun laki on kolmannessa käsittelyssä, äänestämään tätä vastaan.

Katsomme, että yleensäkin silloin, kun valtion menoja joudutaan säästämään, on erittäin tärkeää, että tällaiset säästöpäätökset ovat oikeudenmukaisia, ja oikeudenmukaisuuden toteutumisen turvaa tällaisessa monipuoluejärjestelmässä, jonkalainen meillä on, se että ne tehdään todella laajalla enemmistöllä. Tätähän edellyttää meidän voimassa oleva perustuslakimme, ja vaikka kovin paljon on puhuttu siitä, että se on vanha, ja jotkut sanovat, että se on aikansa elänyt, niin se on kuitenkin sopinut aika hyvin meidän suomalaisiin oloihimme ja on käyttökelpoinen edelleenkin.

Arvostelen edelleenkin, herra puhemies, tapaa, millä tämä perustuslakimuutos on tuotu eduskunnalle. Tämä on ollut mielestäni todella piittaamattomuutta eduskunnan työskentelytavoista. Hallitus on tuonut tänne erittäin tärkeän muutoksen aivan viimeisinä päivinä, kun täällä istuntoaikaa on ollut todella rajoitettu määrä päiviä, ja käsittely on ollut sen mukainen.

Sitten sanoisin, herra puhemies, vielä tästä periaatteellisesta puolesta, että mahdollisuus saada huono laki äänestettyä yli valtiopäivien on eduskunnassa ja erityisesti eduskunnan oppositiolle erittäin tärkeä keino lykätä lain hyväksymistä. Aikaisemminhan lepäämäänjättämissäännös koski koko vaalikautta, mutta nythän tämä koskee vain yli valtiopäivien äänestämistä. Siis lepäämäänjättämissäännöstöähän on aivan äskettäin hyvin merkittävästi heikennetty. Tämänkin osalta voi vain sanoa, että kuitenkin suhteellisen harkitusti tämänkin vaalikauden aikana näitä lepäämäänjättämismahdollisuuksia on käytetty. Kun katsoo koko itsenäisyyden ajan historiaa, niin yleensäkin yli vaalien äänestämistä on näiden vuosikymmenien aikana käytetty varsin harkiten.

Eduskunnan käsiteltävänä oleva perustuslakimuutos on siis koko poliittisen järjestelmämme kannalta erittäin merkityksellinen. Nykyinen laki pakottaa puolueet neuvottelemaan. Se pakottaa puolueita hakemaan yh-

teistyötä ja se pakottaa puolueita miettimään, miten yhdessä voidaan maan taloutta hoitaa. Kyllä se tietyllä tavalla sellaisessa maassa kuin Suomi, missä on paljon isoja puolueita, on aika hyvä asia. Se tuo tietyllä tavalla poliittisiin oloihimme vakautta.

Nyt on aika monta kertaa sanottu, että Suomen perustuslakiin sisältyvää mahdollisuutta äänestää laki lepäämään yli vaalien ei tunneta juuri missään muussa maassa. Muualla maan taloutta koskevat päätökset tehdään yksinkertaisella enemmistöllä. Tosin muualla maailmassa on aika monesti käytössä myös kaksipuoluejärjestelmä.

Kuitenkin haluaisin sen sanoa, kun olen omalta puoleltani koettanut perehtyä asiaan, että mikään ei todista, että juuri niissä maissa, joissa tällaista vähemmistösäännöstä ei ole, maan taloutta ja talousasioita olisi erityisen hyvin hoidettu, kun perustuslaki ei ole ollut järkevien päätösten esteenä, joten nämä perustelut eivät oikein vakuuta.

Korostankin, herra puhemies, sitä, että kyllä hallituksella olisi ollut aikaa tehdä järkeviä taloutta koskevia säästöpäätöksiä, jos se olisi voinut tai tahtonut tehdä ne päätökset. Nyt on lähdetty tekemään perustuslakimuutoksia, joiden lopputuloksesta me emme tänään oikein tiedä, mitä me olemme säätämässä. Mielestäni, herra puhemies, perustuslakimuutoksissa on aina lähdettävä siitä, että Suomen oloihin sopii parhaiten suomalainen malli, ja tässä suhteessa nykyinen malli on hyvä.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pokka mainitsi, että eduskunta kovin kiireesti joutuu käsittelemään tämän nk. säästölakiesityksen. Olen tästä asiasta samaa mieltä hänen kanssaan.

Kyseisessä säästölakityöryhmässä olin jo sitä mieltä, että lepäämäänjättämissäädöstöstä pitäisi luopua kokonaan ja pitäisi myös samaan aikaan kirjoittaa hallitusmuotoon perusoikeudet, jolloin ei olisi tarvittu väliaikaista esitystä lainkaan. Mutta mielestäni on kuitenkin paikallaan, kun esitystä on viety eteenpäin valtionalouden muista näkökulmista ottaen, että sitä viedään juuri väliaikaisena eteenpäin, koska silloin jää aikaa valmistella koko lepäämäänjättämissäädöstöstä luopuminen ja kirjoittaa myös perusoikeudet hallitusmuotoon.

Ed. Pokalta jäi kuitenkin huomaamatta,

kun hän puhui vähemmistösuojasta, että valtiopäiväjärjestyksen mukaan jo nyt voidaan enemmistöllä, jos vain saadaan asiat verolain tunnusmerkistöön sopiviksi, säätää monia sellaisia asioita, jotka saattavat vaikuttaa samaan suuntaan kuin mahdollisesti ed. Pokan pelkäämä säästölaki.

Vielä haluaisin sanoa vähemmistöstä sen, että kun nyt lepäämäänjättämissäädöstä on muutettu jo niin, että lakia ei voi äänestää yli vaalien, vaan seuraaville valtiopäiville, kaikki asiantuntijat — tai ainakin lähes kaikki — ovat olleet sitä mieltä, että suurin teho lepäämään jättämisestä on mennyt pois. Näin ollen, kun pelätään, että tämä muuttaa suomalaista poliittista järjestelmää kaksipuoluejärjestelmän suuntaan, silloin onkin olenaisempaa kehittää meidän vaalilainsäädäntöämme, jos halutaan estää tämä kehityskulku. Lepäämään jättämisellä ei voida säilyttää monipuoluejärjestelmää Suomessa. Mielestäni se on väärä tulkinta.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Myös minä olisin halunnut muistuttaa siitä, että jos aikaa olisi ollut hallituksen esitykseen, niin se olisi pitänyt tehdä toisessa järjestyksessä: perusoikeusuudistuksella ja toisaalta niin, että olisi päästy kokonaan lepäämäänjättämissäännöstöstä. Mutta todennäköisesti ed. Pokan edustama puolue ei olisi uudistuksessa silloinkaan mukana. Silloin nämä perusteet, mitä nyt on käytetty, vain pieneltä osin sopisivat edellä kuultuun puheenvuoroon.

Mitä tulee siihen tuskaan, joka mahdollisesti perustuslakivaliokunnalla on, kun säästämistä tehdään, niin uskon, että se sama tuska joudutaan jakamaan kyllä sekä hallituksessa että muissa valiokunnissa, koska säästäminen on niin paljon vaikeampaa kuin rahan käyttäminen.

Nimenomaisesti sen vuoksi hallituksen esityksessä on tuotu esiin tavallisten vähimmäisetuuksien lisäksi mm. lapsilisät, jotta kävisi selväksi, että se luettelo, minkä hallitus sanoo oman esityksensä perusteluissa, on minimiluettelo, mutta ei kattava luettelo, ja jotta päästäisiin vanhanaikaisesta vähimmäistoimeentulon käsitteestä tämän pykälän tulkinnassa.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pokka puheenvuoros-

saan sanoi, että lakiesityksen kutsuminen säästölakiksi on väärä nimike. Näin tietysti voidaan sanoa, koska oikeampi olisi puhua säästölakien säätämisenjärjestyksen muuttamisesta.

Mutta sitä en ymmärrä, kun ed. Pokka sanoi, että kyse ei ole säästämisestä, vaan menojen uudelleenkohdentamisesta. Itse asiassa juuri tästä on kyse. Kun syntyy uusia tarpeita, joihin tarvitaan uusia resursseja, nämä resurssit pitäisi voida antaa. Tällöin se johtaa siihen, että kun ei samanaikaisesti voida säästää vanhoista lakisääteisistä menokohteista, niin joko joudutaan nostamaan veroja tai pidättäytymään uusien resurssien, voimavarojen, antamisesta sellaisille uusille aloille, joihinka voimavaroja kipeämmin tarvittaisiin kuin joillekin vanhoille lakisääteisille aloille. Ja jotta voitaisiin resursseja uudelleenkohdentaa, tarvitaan juuri säästämistä vanhoista menoista. Siinä mielessä tulevat lait, joidenka säätämisenjärjestystä nyt ollaan helpottamassa, ovat todellakin juuri säästölakeja.

Totuus on, että näidenkin osalta perustuslakivaliokunta joutuu, kuten tänä päivänä yksivuotisten verolakien tulkitsemisessa ja valtiopäiväjärjestyksen muussakin tulkitsemisessä, tulevaisuudessa tulkitsemaan, onko jokin laki tämän lain tarkoittama säästölaki vai ei. Kun ed. Pokka puheenvuorossaan sanoi, että enemmistöhallitus voi aina painostaa perustuslakivaliokunnan enemmistön omaksumaan hallituksen toivoman tulkinnan tämän kaltaisissa kysymyksissä, niin se ei ole tähän saakka pitänyt paikkaansa, ja toivon, että se ei myöskään tulevien perustuslakivaliokuntien osalta pidä paikkaansa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Zyskowicz äskén viimeisessä lauseessaan totesi, että ei ole pitänyt paikkaansa se, että perustuslakivaliokunta tulkitsee asioita hallituksen tahdon mukaisesti. Nimittäin tällä vaalikaudella — itselläni on nyt kahdesta vaalikaudesta kokemus — perustuslakivaliokunnasta on tullut hallituksen etäis pääte. Nyt ei enää voida puhua siitä, että perustuslakivaliokunta on valtiosääntötuomioistuinin, joka juridisin perustein harkitsee, mikä perustuslain mukaan on oikein ja mikä ei.

Minusta tämän uudistuksen käsittelyssä tämä asia tuli totaalaisesti selville. (Ed. Zys-

kowicz: Eihän tällä ole tulkitsemisesta kyse vaan lain säätämisestä!) Tätä asiaa ei ole valmisteltu missään vaiheessa nimenomaan vähemmistösuojakysymyksenä, jota se nimenomaan on, vaan käsitelty puhtaasti ja yksinomaan valtiontalouden näkökulmasta. Sehän näkyy tästä mietinnöstä, arvoisa valiokunnan puheenjohtaja. Hallituspuolueet ette sallineet mietintöön yhtään lausetta sanasta vähemmistösuoja. Tämä pitää varmasti paikkansa. Eikö nyt ole kyse siitä, että te olette valmistelleet ja tulkinneet tämän juuri niin kuin hallituksen tahto on? Tätä pidän todella valitettavana, kun kysymys on kuitenkin eduskunnan arvostetun valtiokunnan työskentelytavoista.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila, joka on tosiaan ollut kaksi kautta perustuslakivaliokunnan jäsenenä, tässä puheenvuorossaan sotki täysin perustuslakivaliokunnan erilaiset roolit.

Silloin kun perustuslakivaliokunta käsittelee hallituksen esitystä, tätä esitystä tai jotain muuta hallituksen esitystä, valmistelevana valiokuntana, se suorittaa aivan samanlaista poliittiseen tarkoituksenmukaisuuteen perustuvaa harkintaa kuin kaikki muutkin valiokunnat, jotka valmistelevana käsittelevät hallituksen esitystä. Näin ollen, kun käsittelemme tätä hallituksen esitystä, niin pohdimme täysin tarkoituksenmukaisuuden varassa, pidämmekö esitystä hyvänä vai huonona, kannattammeko vai emme.

Mutta siinä vaiheessa, kun annetaan aikanaan ns. säästölakeja ja jos on kiistaa siitä, ovatko ne tämän lain tarkoittamia säästölakeja, ja jos tuo kiista tulee perustuslakivaliokunnan käsittelyyn, silloinen perustuslakivaliokunta joutuu tulkitsemaan sitä asiaa voimassa olevan valtiopäiväjärjestyksen valossa. Siinä tilanteessa ei, toisin kuin lain säätämisen vaiheessa, ole todellakaan kyse poliittisesta tarkoituksenmukaisuudesta, vaan nyt säädettävän pykälän tulkinnasta sen tulkinta-aineiston varassa, joka on olemassa: hallituksen esitys jne. Tämä on toisenlaista toimintaa, kuin se, mihin ed. Anttila tämän lain käsittelyn yhteydessä viittasi.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustapuolueen käyttäytyminen tässä asiassa osoittaa selvästi sen, että kes-

kustapuolue vastustaa kaikkea kehitystä. Me tiedämme sen Euroopan yhdentymisen osalta, maatalouden rationalisoimisen osalta, joten voidaan sanoa, että keskustapuolue on taatusti tämän valtakunnan vanhoillisin puolue. Kannattaisi keskustapuolueessa miettiä hieman sitä, että jos yhteiskuntaa halutaan kehittää, voitteko te olla näillä näkymin tätä yhteiskuntaa enää tulevaisuudessa kehittämässä.

Mitä tulee itse tähän hallituksen esitykseen, niin ensinnäkin teknisesti se on äärimmäisen yksinkertainen. Kyse on vain yhdestä pykälästä, ja siitä syystä tällaisen esityksen valmisteluun ei tarvita aikaa kovinkaan paljon. Sen lisäksi tätä asiaa on poliittisesti harkittu jo kymmenen vuotta, joten tässä suhteessa kaikilla on ollut aikaa miettiä, minkälaisen poliittisen kannan ottaa tähän. Mielipiteet ovat vähitellen kypsyneet siihen, että on päästy tämän tyyppiseen hallituksen esitykseen vihdoin.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on pyrkiä nimenomaan säästöihin. Se antaa mahdollisuuden siihen. Haluan erityisesti korostaa sitä, että kun budjetissa tällä hetkellä tulopuoli voidaan jo päättää yksinkertaisella enemmistöllä, niin miksei näin voitaisi tehdä menojen osalta. Ja jos siellä tehdään karsintoja, niin niitten osalta nimenomaan on säästöistä kyse.

Kun ed. Pokka väitti, että komiteassa valtiovarainministeriön edustajat olisivat erityisesti puhuneet sosiaaliturvan leikkauksista, niin olen tästä asiasta jyrkästi eri mieltä ja minulla on aivan erilainen käsitys tästä asiasta. (Ed. Zyskiewicz: Ja olitte itse komiteassa!) — Ja olin itse komitean jäsen.

Mitä tulee lain tulkintaan, niin ainahan lakeja joudutaan käytännössä tulkitsemaan. Tässä maassa ei ole vielä koskaan kirjoitettu sellaista lakia, joka ei antaisi jonkinlaisia tulkintamahdollisuuksia, ja erilaisia käsityksiä toki aina voidaan esittää, mitenkä pykälää kussakin tapauksessa on sovellettava.

Kun ed. Pokka väitti, että harkitusti on käytetty lepäämäänjättämismahdollisuutta, niin voidaan todeta, että lähestulkoon kaikkia säästölakiesityksiä, joita hallitus on tuonut tänne eduskunnalle, oppositio on mielestäni varsin vastuuttomasti vastustanut, lähentynyt vain siitä, että säästöihin ei pidä suostua, ja aina äänestetään vastaan, oli kyse mistä tahansa.

Mitä tulee konsensukseen, silloin kun keskustapuolue oli hallituksessa, ei kyllä kokouksen kanssa erityisemmin silloin neuvoteltu ja pyritty konsensukseen.

Ed. Vähäkangas (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Määräaikainen muutos perustuslakiin tämän kaltaisessa asiassa on kyllä melkoisen arveluttava ja avaa varmasti niin kuin ed. Pokka sanoi, jatkossa mahdollisuuden myös käyttää näitä asioita laajemmin hyväksi.

Hallitus näyttää ottavan sen kannan, että se tekee mitä se haluaa. Näinhän se tietenkin käytännössä on tehnytkin. Mutta minua ihmetyttää tässä asiassa se, että me emme kykene neuvottelemaan asiasta, josta näyttää olevan hallitus suunnilleen samalla linjalla ainakin, ja oppositio pelkää harjoitetun politiikan taustaa vasten, että tässä puututaan sosiaaliturvaan ja perusturvaan. Siitä kun ei ole kukaan asiantuntijakaan pystynyt täyttämään selvyyttä jakamaan, niin kysyisin, ed. Zyskovicz, minkä takia tällaisista kysymyksistä ei voi edes keskustella opposition kanssa. Mistä tämä asia niin kovasti puristaa, ja onko tämä niin valtava periaatteellinen kysymys, että samaan pöytäänkään ei voida istua asiassa? Kuitenkin täällä vakuutetaan, että ollaan pitkälle samaa mieltä siitä, mitä se ei saa koskea: perusturvaa, aluepolitiikkaa ja tällaisia asioita. Mutta oppositio pelkää, ja sillä on siihen syynsä. Hallitus ei luota. Eikö silloin olla siinä tilanteessa, että pitäisi istua tässä sivistysvaltiossa samaan pöytään ja katsoa, löytyykö tästä yhtenäinen linja, kun kaikilla on se kanta, että perusturva kuitenkin säilytetään, eikö niin?

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pokka totesi puheenvuorossaan, että Suomessa on tietyistä perusasioista vallinnut aika laaja yksimielisyys. Nyt hän oli kuitenkin huolissaan tästä asiasta. Täytyy kuitenkin muistaa, että jos meillä sellainen hallitus olisi, joka jonkin vastuutoman esityksen asiaan liittyen tekisi, toki se kaatuu tämänkin lainsäädännön hyväksymisen jälkeen hallituspuolueiden eduskuntaryhmiin. Tämä tulisi myös opposition muistaa.

Myös aika hämmästyttävä oli väite siitä, että hallitus painostaisi hallituspuolueiden kansanedustajia perustuslakivaliokunnassa. En minä ainakaan neljän vuoden aikana ole

kertaakaan tällaiseen tilanteeseen joutunut, enkä usko, että Suomen keskustassakaan sen perustuslakivaliokunnan jäseniä oman puolueen toimesta painostetaan käyttäytymään jotenkin.

Totean saman kuin ed. Sasi, että jos säästämistä halutaan aikaansaada, lainsäädäntö on välttämätön. Ainakaan nykyinen oppositio ei ole ollut halukas säästämään yhtään missään.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Pokka sanoo, että kysymys ei ole säästämisestä, silloin keskustapuolueelta ja ainakin ed. Pokalta metsä hukkuu puilta. Kun maan vaihtotaseen vaje on lähes 25 miljardia markkaa, maan teollisuus odottaa pahinta laskusuhdannetta vuosikymmeniin ja bruttokansantuote laskee miinuspuolelle ja tiedämme, että budjetissa sidottuja lakisääteisiä menoja on 80 prosenttia, joihin säästämistoimenpiteet eivät nykyisellään pure ilman säästölakia, mihin muuhun lakia käytettäisiin kuin säästämiseen?

Onko asia sillä tavalla, että ed. Pokka pelkää, että lailla käydään käsiksi maatalouden ylituotannon vientitukimiljardeihin, ja haluaa verhota sen vuoksi lain lepäämäänjättämiskiellon oikeudellisiin ja valtio-opillisiin verhoihin, vaikka kysymys on nimenomaan hyvinvointivaltion suoriutumiskyvyn yhdestä keinosta? Minusta keskusta vastustaa selvästi säästämistä ja vastustaa yhteiskunnan kehittämistä, niin kuin ed. Sasi totesi. Näin tässäkin asiassa.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä vähän ihmettelen, miksi te, arvoisat hallituspuolueiden edustajat, olette niin hermostuneita. Minä voin kertoa aivan selvästi sen, mitä minä pelkään. Silloin, kun valtiovarainministeri rupeaa syvällä rintaäänellä puhumaan palveluiden ja menojen uudelleenkohdentamisesta, minä pelkään, että on henkeä ruveta murentamaan hyvinvointivaltiomme peruspalveluita ja perusturvaa. Se on iso asia, koska sitä on käsittäakseni aika laajalla yksituumaisuudella rakennettu sotien jälkeen, enkä pidä suunnasta, jolla kaupataan hyvin monenlaisia tavoitteita säästölain nimellä.

Ed. Sasia oion sikäli, että ed. Sasilla on huono muisti. Ed. Sasi, valtiovarainministeriön virkamiesten ohella säästölakikomiteas-

sa syksyllä tähän vastustitte koko perusturvapykälän mukaan ottamista esitykseen. Minä vielä muistan sen keskustelun, ja olitte panemassa vielä vastalauseitakin, te olitte kokonaan vastaan, että kaikkea pitää voida leikata. Ed. Sasi puhuu nyt ihan toista kuin on käytännössä tehnyt.

Mitä muuten tulee vähemmistökysymyksiin, kuitenkin täytyy ottaa huomioon Suomen kaltaisessa monipuoluumaassa, että äänestäjätkin jotakin päättävät eikä kukaan ole itseoikeutettu hallituspuolue ikuisuuksiin asti. Meidän jokaisen täytyy omalta osaltamme valmistautua siihen, että ollaan vuoroin oppositiossa ja ehkä vuoroin joskus hallituksessa. Tämän toivon myös kokoomuksen muistavan, että sekin paikka voi joskus tulla, myös sosialidemokraattien. Te molempien hallituspuolueiden edustajat puhutte nyt, niin kuin teillä olisi valta ikuisuuksiin asti. Täytyy ottaa huomioon, että Suomessa yhdessä täytyy näin pienen maan asioita hoitaa. Sen vuoksi yksituumaisuutta olen peräänkuuluttanut.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puemies! Ed. Zyskowitz perustelee esitystä sillä, että saadaan voimavaroja uusille aloille. Ed. Sasi ilmoittaa, että tulopuoli voidaan säätää yksinkertaisella enemmistöllä. Te unohdatte kuitenkin, että yhtä hyvin lakisääteiset parannusesitykset on mahdollista jättää lepäämään. Miksei kokonaisuutta korjattu, että todella olisi päästy kehittämään yhteiskuntaa, myös tekemään parannuksia? Harvemmin on äänestetty lepäämään yli vaalien esimerkiksi parannusesityksiä työelämän lainsäädäntöön. Se johtuu siitä, että niitä esityksiä ei ole koskaan saatu tähän taloon asti, koska on tiedetty, että kokoomus ja hyvin usein myös keskustapuolue vastustavat näitä parannuksia. Tämä on toiminut ennalta ehkäisevänä keinona, jolla on voitu estää parantamasta työntekijöiden asemaa.

Koko lepäämäänjättämissäännöstö olisi pitänyt käsitellä yhtä aikaa. On täysin keinotekoista irrottaa nyt esillä oleva asia. Se, että säästämistoimenpiteet mahdollistetaan nyt erillisellä lainsäädännöllä, osoittaa, että on ketunhantä kainalossa. Jos olisi reilusti asiaa käsitelty, olisi käsitelty asia kokonaisuudessaan.

Kun meillä on perusoikeuskomitea työssä ja sen määräaika päättyy syksyllä, tämä on

hätköity esitys. Me olisimme tarvinneet perusoikeudet perustuslakiin ja nimenomaan ns. tss-oikeudet, taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet, jotka turvaavat kansalaisten oikeuksia. Ne olisi pitänyt saada ensin perustuslakiin. Sen jälkeen lepäämäänjättämissäännöstön käsittely olisi ollut mahdollista taikka samanaikaisesti. Perusoikeuksien saaminen perustuslain suojaan on ensisijainen tavoite, joka ainakin meidän mielestämme olisi pitänyt aikaansaada.

Ed. Häkämies ja ed. Pohjola, te olette herttaisen hyväuskoisia. Ilmeisesti te ette ole olleet sellaisissa valiokunnissa, missä hallitus jyrää valiokunnan jäsenet. Minä tuon nyt esille seuraavan esimerkin avulla vähän, minäkölaista se on, kun valiokunnassa käsitellään juuri sosiaaliturvaan liittyviä asioita.

Sosiaaliturvamaksujen toteutetut ja tässä istunnossa myöhemmin käsiteltävät alennukset merkitsevät, että valtionosuus Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi nousee tänä vuonna jo 5 455 miljoonaan markkaan. Siis valtion budjetista joudutaan rahoittamaan näin huomattava osuus Kansaneläkelaitoksen menoista, koska sairausvakuutusrahasto ja kansaneläkerahasto eivät enää riitä, kun vakuutusmaksuja on alennettu niin paljon. Mitä tekemistä tällä on käsiteltävänä olevien säästölakien säätämisen järjestyksen kanssa? Juuri se, että valtion menot ovat tällä tavoin huomattavasti lisääntyneet. Kun valtion menoja pyritään säästämään, tämä huomattava yksittäinen menoerä tai kahteen osaan, sairausvakuutuksen ja eläkevakuutuksen osaan, jakautunut menoerä pistää varmasti leikkaajien silmään.

Kun sosiaaliturvamaksujärjestelmää ei sosiaalivaliokunnan ja koko eduskunnan toistuvista lausumista huolimatta ole kyetty muuttamaan pieniä ja työvoimavaltaisia yrityksiä suosivaan suuntaan samalla Kelan rahoitus turvaten, mihin valtiovarainministeriön leikkaajien saksat silloin todennäköisemmin osuvat kuin esimerkiksi juuri Kelan maksamien etuuksien leikkaamiseen?

Kun asioita on tähän asti hoidettu tällä tavoin, mistä ihmeestä yhtäkkiä löytyy se voima, joka kääntää suunnan? Tulevan eduskunnan varaan tuskin kannattaa laskea lukuun ottamatta sitä mahdollisuutta, että vasemmistoliitto saa huomattavan vaalivoiton.

Ed. Skinnari ja muut sosialidemokraatit

eilen kyselivät, eikö oppositio luota eduskuntaan. Emme luota hallitusryhmien edustajiin, kun olemme vuosikaudet tätä näytelmää seuranneet. Milloin hallituspuolueiden edustajat ovat näyttäneet hallitukselle tai valtiovarainministeriölle, kuka viime kädessä määrää linjan? Hyvin harvoin. Useimmiten peli päättyy siihen, että eduskunnan enemmistö, siis hallituspuolueiden edustajat, antavat periksi ja ottavat lusikan kauniiseen käteensä ja hyväksyvät hallituksen esityksen mitään muuttamatta.

Esimerkiksi sosiaalivaliokunnassa puheenjohtaja Skinnarin johdolla kirjoitamme valiokunnan mietintöön, että tämä oli väärää politiikkaa mutta menköön tämän kerran mutta ensi vuonna näin ei enää saa tehdä. Hallituspuolueiden omatunto on vuodeksi rauhoitettu, ja kun taas seuraavana syksynä hallitus toistaa aikaisemmat esityksensä, me vain astetta tiukempaan sävyyn kirjaamme mietintöön, että tämä ei nyt enää käy ja että viimeistään ensi vuonna tämä on korjattava. Näin tapahtuu vuodesta toiseen. Esimerkiksi sosiaaliturvamaksujen osalta voitte seurata kymmenen viime vuoden osalta sosiaalivaliokunnan mietinnöt ja koko eduskunnan hyväksymät kannanotot. Siellä on hurskaita toivomuksia rivissä, mutta se ei ole tehonnut istuviin hallituksiin tänä aikana.

Hallituksen ajamien säästölakien mahdollistaminen yksinkertaisella enemmistöllä muodostaa uhan, että esimerkiksi juuri Kansaneläkelaitoksen maksamiin lakisääteisiin etuuksiin yritetään jatkossa puuttua, koska etuuksien rahoitus on jo näin suuressa mitakaavassa siirretty valtion budjetin kautta rahoitettavaksi. Lakisääteisen perusturvan suoja on tietysti parempi kuin ei mitään, mutta se ei ole riittävä suojaamaan monien kipeästi tarvittujen etuistuuksien ja palvelujen säilyttämistä, suojaamaan sitä, että niihin ei voi puuttua. Nythän on vain vähimmäisetuudet suojattu.

On yritetty todistella sitä, että eduskunta jatkossa tulee käsittelemään perusteellisesti mahdolliset hallituksen esitykset ja tulkitsemaan sitä, ovatko ne ehdotetun pykälän mukaisia vai eivät. En ainakaan usko, että perustuslakivaliokunnasta löytyisi vähemmän tarkoituksenmukaista tulkintaa näihin kuin tähän asti. Siellä on hyvin tarkoituksenmukaisesti tulkittu, mikä perustuslainsäätämisyjärjestys milloinkin on, mihin sitä tar-

vitaan ja mikä mahtuu lain puitteisiin ja mikä ei.

Olen aivan varma, että mitä tahansa tuleva hallitus keksii esittää, hallituksen takana olevat kansanedustajat hyväksyvät esityksen. Varmasti löytyy runsaasti sellaisia kansanedustajia, jotka ajattelevat, että näin ei pitäisi tehdä, tähän etuuteen ei pitäisi puuttua, mutta viime tilanteessa päädytään siihen, että uhataan hallituskriisillä tai jollakin muulla. Minä muistan, kun pääministeri Koivisto aikoinaan ilmoitti, että pannaan rukkaset naulaan, jos ei sosiaalivaliokunta peräänny, ja asia koski sairausvakuutusestuksien korjaamista. Sen jälkeiseltä ajalta löytyy lukuisia asioita, joissa näin on ollut. Ei tarvitse kauempaa kuin viime syksyltä lähteä hakemaan esimerkkejä. Niitä varmasti löytyy.

Näin on tapahtunut sosiaalivaliokunnassa, ja esimerkiksi perhe-eläkelain tulkinta perustuslakivaliokunnassa meni hyvin kevyesti, tulkinta, että kyseessä ei ole perustuslain suojaa nauttiva etuus. Juuri tämä on hyvä esimerkki ottaa esille tässä yhteydessä.

Ed. Pokka kritikoi perustuslakivaliokunnan toimintaa. Samat sanat suurin piirtein voi sanoa sosiaalivaliokunnasta. Ei tarvitse toistaa, mitä hän sanoi. Yhtä hatarasti tämä asia käsiteltiin valiokunnassa, ja valiokunnan lausunnon osalta voi todeta, että se on erittäin epäjohdonmukainen. Täällä on erikoisia lausumia, joita ei kukaan osaa selittää, mitä ne tarkoittavat. Otan vain yhden esimerkin. Täällä on lause: "Eräissä yhteensovitusapuissa saattaisi lopputuloksena olla, että suojattu osa on yhteensovittamattomasta vähimmäistasoista etuutta alempi." Tämä on täysin hihasta vedetty lause. Tämä oli tietysti ihan hyvässä tarkoituksessa valiokunnan mietintöön otettu, mutta kyllä siellä pitäisi tietää, missä tällainen tilanne saattaa tulla. Mutta eivät ne, jotka olivat valmiit hyväksymään tällaisen kannanoton, pystyneet kuitenkaan selittämään, mistä tässä oli kysymys. Kun oli kiire, niin asioita ei voitu selvittää.

Siis perusturvaa koskeva pykälä on erittäin avoin ja epäselvä, niin kuin ed. Pokka totesi. Koska jo puheenvuoroni alussa käsitelin niitä asioita, kun vastasin ed. Zyskowiczin puheenvuoroon, en palaa tähän asiaan.

Tämä on hätköity esitys, huono esitys. Siksi se on nyt hylättävä.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorossaan kiinnitti huomiota siihen, että menonlisäykset: sosiaaliturvan parannukset, työelämän parannukset, voi yhden kolmasosan määrävähemmistö edelleen äänestää yli valtiopäivien. Ensimmäisen kerran kuitenkin kuulin, että syy siihen, ettei käytännössä tällaisia tilanteita ole kuitenkaan ainakaan niiden 12 vuoden aikana, jotka minä olen täällä ollut, eikä ymmärtääkseni muutoinkaan eduskunnassa esiintynyt, olisi siinä, että etukäteen pelättäisiin lähinnä kokoomuksen ja keskustan muodostaman kolmasosan määrävähemmistön äänestävän tällaiset työelämän parannusehdotukset lepäämään yli valtiopäivien. Ensimmäisen kerran todella kuulin tällaisen selityksen. Kyllä mielestäni ed. Stenius-Kaukonenkin rehellisenä kansanedustajana voisi myöntää, että ei tämä selitys todellakaan ole oikea.

Oikea selitys, minkä vuoksi ei ole niitä tilanteita, joissa näitä menonlisäyksiä, sosiaaliturvan parannuksia, äänestettäisiin lepäämään yli valtiopäivien, on tietysti se, että kaikille eduskuntaryhmille ja kansanedustajille on niin paljon helpompi olla hyväksymässä erilaisia sosiaaliturvan parannuksia ja muita valtion menojen lisäämistä merkitseviä uudistuksia.

Itse muistan semmoisen tilanteen, että 1970-luvun puolivälissä — olen lukenut siitä — vähemmistöhallituksen antama eläkepaketti paisui eduskuntakäsittelyssä aivan muodottomaksi. Lopullisessa kolmannessa käsittelyssä sen hylkäämistä kannatti vain muutama kansanedustaja, edustajat Junnila, Ehrnrooth ja olikohan yksi tai kaksi muuta. Presidentti sitten jätti lain vahvistamatta, ja sitä kautta tämä muodottomaksi paisunut eläkeuudistus jäi toteutumatta. Kyllä eduskunnassa valmiutta menojen lisäämiseen aina löytyy.

Ed. Männistö: Herra puhemies! Säästölakiesityksen, niin kuin täällä on kutsuttu tätä esitystä, ensimmäisessä käsittelyssä käytiin pitkä ja poliittisesti mielenkiintoinen keskustelu mm. siitä, mitkä kansalaisten etuudet kuuluvat lepäämäänjättämiskiellon ulkopuoliseen ryhmään eli kansalaisten toimeentulon lakisääteisen perusturvan piiriin. Erityisen tärkeä kiistanaihe täällä oli mm. se, voitaisiinko aiottuja lapsilisien korotuksia

myöhentää niin, että tällaista esitystä ei saisi äänestää seuraaville valtiopäiville.

Mikä merkitys tulevaisuuden kannalta on siis sillä, että eduskunta on säättänyt lain, jolla lapsilisistä korotetaan 1.10. kuluvaan vuoteen 22 prosentilla? Voiko hallitus esittää eduskunnalle lain, jolla korotuksen voimaannpanoa myöhennetään, ja estää 67 kansanedustajan oikeuden äänestää esityksen seuraaville valtiopäiville, mikä merkitsisi asiallisesti voimaannannon myöhentämistä tarkoittavan lain hylkäämistä? Hallituksen esityksen perusteluissa lepäämäänjättämiskiellon ulottamisesta säästölakeihin on puolestaan rajattu lapsilisät osana toimeentulon lakisääteistä perusturvaa lepäämäänjättämiskiellon ulkopuolelle.

On esitetty näkemys, että kun muutos koskisi lapsilisien korotuksen voimaantuloa, se ei muodollisesti heikentäisi olemassa olevan toimeentulon lakisääteistä perusturvaa eikä tästä syystä kuuluisi esityksen 66 a §:n 3 momentin suojan piiriin. Tähän tulkintaongelmaan perustuslakivaliokunnan enemmistö ei halunnut ottaa kantaa. Mikäli ymmärsin oikein, ed. Soininvaara oli sitä mieltä, että lapsilisien myöhentäminen eli tosiasiaassa leikkaaminen olisi säästölakina mahdollinen.

Ehdotin perustuslakivaliokunnassa, että valiokunta olisi ratkaissut kiistan päinvastoin ja korostaen asiaa seuraavalla tavalla — lainaus ehdotuksestani: ”Mitä valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 3 momentissa säädetään, koskee valiokunnan käsityksen mukaan myös jo lailla säädettyä, mutta myöhemmin nyt käsillä olevan lain aikana voimaan tulevaa perusturvaetuutta.”

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei siis hyväksy lapsilisien korotuksen myöhentämistä eikä leikkaamista. Se, mitä eduskunta ja valiokunnat sanovat lakipykälien ulkopuolella, on yritys vaikuttaa lakien soveltamiseen, ja niistä kannanotoista ilmenee lainsäätäjän tahto. Tässä mielessä ne ovat merkityksellisiä ja tärkeitä lakien myöhemmälle soveltamiselle ja niiden sitovuutta pitäisikin vahvistaa. Todellisuudessa lakiesitysten perusteluilla ja valiokuntien mietinnöillä ei ole muodollista, normatiivista, asemaa eikä niistä välitetä silloin, kun hallitus haluaa toisin toimia kuin eduskunta on edellyttänyt.

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteluissa lueteltu lista toimeentulon lakisääteisen perusturvan piiriin kuuluvista pe-

rusturvan osista kuten myös valiokunnan mietintöön sisältyvät lisäykset ovat suomalaisessa oikeusjärjestelmässä vain ns. lain esitöitä, jotka eivät astu voimaan samalla tavoin kuin itse säädösteksti.

Erityisen painoarvon huomautus saa tämän lakiesityksen osalta, koska kyseessä on perustuslain muuttamista koskeva, joskin määräaikainen, laki. Se, että eduskunta viime kädessä itse tulkitsee lakia ja omia selityksiään, kun säästötoimia tarkoittavia lakiesityksiä tänne tuodaan, ei täällä sorvattuine listoineen perusturvaetuksista sido tulevaa eduskuntaa eikä rajoita sen oikeutta tulkita lakisäänteisen perusturvan ulkopuolelle myös sellaisia etuuksia, jotka ns. lain esitöissä on sellaisiksi katsottu. Selkokielellä sanottuna tämä tarkoittaa, että eduskunta voi yksinkertaisella enemmistöllä kajota myös perusteluissa muka suojattuihin etuihin, kun niitä ei ole pykälään kirjoitettu. Minä väitän, että tuo uhka on todellinen, ja sen tähden ei voi antaa tällaista avointa valtakirjaa.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Suomi on jo vuosikymmeniä rakentanut hyvinvointivaltiota, jossa harjoitetaan hyvinvointipoliittikkaa etupainoisesti ulosmittaamalla vielä ansaitsemattomasta kansantulosta katteita poliittisille uudistuksille. Jokaiselle kansalaisellemme pyritään julkisin varoin ja toimenpitein takaamaan ihmisarvoinen elintaso antamalla ilmaisia tai subventoituja palveluja irrottamalla peruspalvelut markkinataloudesta. Suomi on Ruotsia seuraten valinnut palvelujen antamisen pääasiassa valtion ja kuntien koneistojen välityksellä ja rakentanut tätä varten laajan julkisten laitosten ja viranomaisten verkoston.

Lähinnä hyvinvointivaltion rahoittamiseksi on bruttoveroaste noussut vuoden 1960 vajaasta 30 prosentin tasosta tämän päivän 40 prosenttiin. Julkisyhteisöjen palveluksessa olevien määrä on noussut noin 650 000:een, joista kunnissa 480 000. Veroasteessa päämme on jo katossa. Poliittiset syyt estävät veroasteen jatkuvan nostamisen. Päinvastoin viime vuosina on alettu pyrkiä välittömän verotuksen progression alentamiseen säilyttämällä kuitenkin veropohjaa laajentamalla kokonaisveroaste ja tulot suunnilleen ennallaan.

Kunnat ja kuntainliitot ovat kertoneet tarvitsevansa tällä vuosikymmenellä lähes

100 000 uutta työntekijää. Viime vuosikymmenen lisäys pelkästään Kuopion läänissä oli 6 000 henkilöä kuntien palvelukseen. Kotimaisen työvoiman lisäys tulee olemaan kuitenkin vain 40 000 henkilöä, eikä lisätyövoimaa voida ottaa ainakaan avoimessa kilpailutaloudessa toimivista yrityksistä.

Kansantaloutemme alkaa myös velkaantua siinä määrin, että sen kansainvälistä luottokelpoisuustasetta on jo laskettu. Hyvinvointivaltion ja -politiikan laajentamisen reaaliset eväät on syöty loppuun jokseenkin tarkkaan osaksi etukäteen. Kysymys on ennaltaan säilyttämisen mahdollisuuksista. Pahimmassa tapauksessa on luovuttava eräistä etuuksista, mikäli maksukykyimme heikkenee pysyvämmiin.

Eduskunnassa, etenkin perustuslakivaliokunnassa, on keskustelua käyty säästölaeista osaksi irrallaan taloudellisesta tilanteesta. Kysymystä on käsitelty lähinnä oikeudellisena ja valtio-opillisena ongelmana, vaikka hyvinvointivaltion kehittäminen ja säilyttäminen perustuu pohjimmiltaan kansantaloutemme suorituskykyyn.

Monissa läntisissä hyvinvointivaltioissa on jo alettu purkaa julkisia palveluja ja niiden rakenteita kansantalouden kantokyvyn ja sen kasvuvoiman ehtyessä sekä yksilöiden omavastuun kohottamiseksi. Ruotsi on tässä kurimuksessa parhaillaan. Suomessa ei ole vielä ajaututtu näin pitkälle, joten nyt on mitä soveliaim aika sinänsä keskustella hyvinvointipoliitikasta, säästölaeista ja siitä, miten tähän on tultu.

1980-luvulla julkinen sektori on vuosittain kasvanut enemmän kuin bruttokansantuote eli maamme voimavaroja on korostetusti suunnattu nimenomaan hyvinvoinnin rakentamiseen. Ulkomaankaupan volyymi verrattuna bruttokansantuoteeseen on laskenut huomattavasti: 34 prosentista liki 10 prosenttiyksikköä. Tänä vuonna 48 000 suomalaista täyttää 65 vuotta. Heistä yhdeksän kymmenestä on jo eläkkeellä. Vaihdotaseen vuotuisvaje lähenee 25:tä miljardia. Pääosan siitä tekevät pääomakulut, matkailu ja kehitysapu. Teollisuus odottaa pahinta taantumaa toisen maailmansodan jälkeen. Bruttokansantuote laskee miinukselle ensi kertaa liki 60 vuoteen. Hintatasomme on Oecd-maiden korkein. Samoin korot ovat huippuluokkaa.

Edellä mainitut tunnusluvut samoin kuin monet muutkin merkit osoittavat maamme

taloudellisen kasvun toimintarakenteiden heikentyneen olennaisesti 1980-luvulla, huolimatta ulkoisesta menestyksestäme, korjaavien toimenpiteiden laimeuden takia. Niiden muuttaminen vaatii vuosia. Se merkitsee muun ohella tarvetta julkisen kulutuksen supistamiseen ja kansantalouden suljetun sektorin eli kansainvälisen kilpailun ulottumattomissa olevan sektorin avaamista kilpailulle.

Vaikea tilanne voi johtaa pyrkimykseen hyvinvointipalvelujen kulujen vähentämiseksi. Kohteena tullevat olemaan julkisen hallintokoneiston rationalisointi säästöjen saavuttamiseksi, palvelutason keventäminen tavoitteena palvelujen tuottaminen huokeammalla. Luovutaan jopa joistakin palveluista, asetetaan niitä maksullisiksi ja yksityistetään samassa tarkoituksessa. Julkisen hallinnon uudistaminen on parhaillaan meneillään valtionhallinnossa mutta uudistusprosessi ei ole ulottunut tärkeimpään palvelujen tuottajapiiriin eli kuntiin ja kuntainliittoihin. Monet mielipidemittaukset osoittavat, että kansalaiset eivät halua luopua palveluksista eivätkä salliisi niiden laadun heikentämistä. Päinvastoin esitetään tiukkojakin vaatimuksia palvelutason parantamiseksi verotusta silti lisäämättä.

Yksityistämistä on monissa tapauksissa toteutettu ilman suurempaa poliittista kiistaa, mutta asianomaiset ammattijärjestöt vastustavat sellaista voimakkaasti. Mielestäni on täysin riittävästi objektiivisia perusteluja sille näkemykselle, että maassamme joudutaan 1990-luvulla kansainvälistymisen paineessa maksamaan laskuja ja perumaan yli-imitoitettuja ennakoita 1980-luvun kulutusjuhlasta, johon antauduttiin ilman tarvittavia rakenteellisia muutoksia.

Tämä on poliittisen päätöksenteon mahallasku Suomessa. Julkinen ja yksityinen kulutus joudutaan palauttamaan niihin puitteisiin, jotka maamme voimavarat meille asettavat. Toisaalta keinoja haettaessa on syytä kysyä, tarvitaanko ja millaisia valtion menoja säästäviä lakeja. Tavanomainen budjettiprosessi ei näytä sopivan säästämiseen, sillä valtion menot kasvoivat viime vuonna 4 prosenttia, vaikka bruttokansantuotteen kasvuvauhti oli jo pysähtynyt.

Säästötoimenpiteiden avaimiksi haetaan nyt keinoa muuttaa tilapäisesti perustuslakia eli valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ää, johon sää-

dettaisiin määräaikainen lisäpykälä viideksi vuodeksi. Se sallisi hallituksen muuttaa vuodeksi eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä sellaisia lakeja, jotka edellyttävät valtion lakisääteisiä maksuja kunnille, kuntainliitoille ja yksityisille kansalaisille. Ulkopuolelle jätettäisiin ns. sosiaalisen perusturvan maksatuksia.

Tämän toteutuminen edellyttää, että nyt työnsä päättävä eduskunta hyväksyy perustuslain muutoksen yksinkertaisella enemmistöllä ja uusi eduskunta sinetöisi kahden kolmasosan enemmistöllä. Vasta sitten uusi hallitus antaisi eduskunnalle tarpeelliseksi katsomiaan säästölakeja ja yksinkertainen enemmistö riittäisi niiden läpiviemiseen.

Mielestäni hanke on kyseenalainen. Kansanedustajan edellytetään suostuvan sokkona muuttamaan perustuslakia. Eduskunnan määrävähemmistön eli opposition ainutta työkalua murennettaisiin jälleen. On jo poistettu mahdollisuus äänestää laki yli vaalien.

Tämä hallitus, etenkin kokoomus, panee päänsä poliittiseen hirttosilmukkaan, jos suosii tällaista. Samalla ottaisimme vastuun punamultahallitustenkin virheellisistä päätöksistä, poliittisista päätöksistä hyvinvointilainsäädännössä. Parempi vaihtoehto on jättää hallitusmuoto koskematta edes väliaikaisesti ja ottaa vastuun kantajaksi myös nykyinen pääoppositiopuolue, keskustapuolue, joka on tätä talouspoliittista loukkaa ollut viritämissä pääsääntöisesti. Tarvitaanhan valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n lopulliseen hyväksymiseen joka tapauksessa uudessa eduskunnassa kahden kolmasosan enemmistö. Miksi päästää ketään vastuusta? Yhteinen kupru, yhteisvastuulla korjattava.

Vastustan sekä perustuslain muutosta että sen keinolla ajateltuja valtion menojen säästöjä ja lykkäyksiä. Nehän merkitsevät vähäosaisimman kansanosan tulojen leikkaamista, sosiaalisten ja sivistyksellisen saavutusten mätätöintiä. Emme ole niin köyhä kansakunta emmekä niin ahtaalla, että perustuslakia olisi murrettava pälkähästä päästäksemme. Päinvastoin on ruvettava tekemään lisää rahaa tuotannollisin keinoin, ei paitojen pesua lisänten.

Myös valtiovarainministeriö ja kaikki valtiovarainministerit 1970-luvulta lähtien olisi asetettava jalkapuhun, koska he ovat laiminlyöneet panos — tuotos-periaatteen hyö-

dyntämisen. Sanon tässä muutaman esimerkin omalta ammattialaltani.

Metsäveroluokitus on jälkeenyäännyt niin, että suuri osa kunnista on vielä 1950- ja 1960-luvuilla luokitettuja. Jos valtiovarainministeriö raaskisi satsata 5 miljoonaa markkaa vuodessa lisää luokitusten nopeuttamiseen, niin saataisiin verotulopohjaa nostettua noin miljardi markkaa. Se tietäisi alhaisenkin maatilatalouden veroasteen puitteissa 300—400 miljoonaa markkaa verotuloja valtiolle ja myös kunnille vuodessa. Kuitenkaan tällainen panos — tuotos-ajattelu ei näytä olevan tuttu valtiovarainministeriölle.

Metsänparannusvaroja hankittiin Maailmanpankilta 3 000 miljoonaa markkaa 70-luvun alussa ja satsauksia on jatkettu tähän asti. Nyt valtiovarainministeriö alkaa katua eikä halua enää lisätä tai edes säilyttää metsänparannusvarojen tasoa vedoten siihen, että puuta tulee muutenkin liikaa. Liikaa on tullutkin käyttöön nähden 20 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, ja ylijäämä on nyt jo noin 200 miljoonaa kuutiometriä. Se on kantorahalla laskettuna 60 miljardia markkaa. Vientituotteeksi vaikka alhaisillakin hinnoilla myytynä se on satoja miljardeja markkoja.

Valtiovarainministeri ei tee tämän asian eteen mitään, katselee vain, kun metsäteollisuus liputtaa ulos Suomesta. Jalkapuhun! Olen edelleenkin lakiehdotuksen hylkäyksen kannalla, kuten jo perustuslakivaliokunnan vastalauseesta ilmenee.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka en voikaan yhtyä jokaiseen ed. Laitisen äskeisessä puheenvuorossa esittämään ajatukseen, täytyy sanoa, että pitää arvostaa, kun hallituspuolueen edustaja itse pääasiassa eli tämän lakiesityksen tarpeettomuudessa yhtyy oppositioon.

Valitan sitä, että hallituksen jäsenet eivät kää myöskään hallituspuolueitten ryhmien edustajat ole kritiikkiä kuulemassa. Jos he olisivat olleet läsnä, niin he eivät väärämieslisesti lähtisi syyttämään keskustapuoluetta, niin kuin on tapahtunut, kun me koetamme tässä tärkeässä asiassa puolustaa eduskunnan oikeuksia.

Ed. Laitisen puheenvuoron johdosta vielä korostaisin sitä, että meidän valtiontaloutemme säästöt eivät ole kiinni valtiopäiväjärjestyksestä ja hallitusmuodosta. Enemmistöhal-

lituksella on riittävästi muita keinoja suorittaa niitä välttämättömiä leikkauksia valtiontaloudessa, jotka ensi vaalikaudella ovat välttämättömiä.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On miellyttävää kuulla, että hallituspuolueistakin löytyy tällaisessa asiassa ryhtiä. Minua on ihmetyttänyt eduskunnassa se, että tässä asiassa valtiosäännön murentaminen ja säästäminen sotketaan keskenään. Samoin minua ihmetyttää perustuslakivaliokunnan enemmistön kanta, joka on lähtenyt siitä, että valtiopäiväjärjestystä eli perustuslakia voidaan muuttaa tilapäisesti noin neljäksi vuodeksi.

Käsitykseni mukaan perustuslakivaliokunnan tehtävä on perinteisesti puolustaa Suomen perustuslakeja ja suhtautua perustuslain muutoksiin ja heikentämissiin kriittisesti. Tämä perustuslakivaliokunta, enemmistö, mikä siellä tällä hetkellä on, ei ole menetellyt tämän perinteen mukaisesti. On erittäin arveluttavaa, että näin kevyillä perusteilla ollaan murentamassa perustuslakeja.

Edelleen ihmettelen sitä, että kansallinen kokoomus, joka perinteisesti on valtakunnassamme Suomessa tunnettu suomalaiskansallisenä puolueena, on etunenässä viemässä eteenpäin tällaista kehitystä. Tämä on todella uusi piirre kokoomuksessa ja todistaa sitä, että tämänhetkisestä kokoomuksen eduskuntaryhmästä ei löydy sitä ryhtiä, mitä aikoinaan edesmennyt Rihtniemi edusti.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laitinen käytti varsin ansiokkaan ja monipuolisen puheenvuoron tästä asiasta ja tarkasteli asiaa myös nimenomaan vähemmistösuojanäkökulmasta. Ed. Laitinen puheenvuorossaan totesi, että otetaan vastuunkantajiksi myös ne, jotka ovat tehneet talouspoliittisia ratkaisuja, joiden seurauksia nyt tietyllä tavalla tulevaisuutta ajatellen joudutaan tarkistamaan. Tässä asiassa yhdyin ed. Laitisen käsitykseen siinä mielessä, että olisi varmasti aivan tarpeen vaalien jälkeen muodostaa maahan kolmen suuren hallitus. Mutta me kaikki tiedämme, että tämän vaihtoehdon, ed. Laitinen, sosiaalidemokraatit ovat torjuneet valtapoliittisista syistä.

Sen takia minusta nyt on aivan hämmästyttävää, että kokoomus on tätä uudistusta

tukemassa, kun tällä uudistuksellahan pyritään siihen, että vaalien jälkeen voidaan 101 kansanedustajan enemmistöllä tehdä säästö-päätöksiä ja rakentaa sille pohjalle hallitus. Samalla tämä uudistus vahvistaa hallituksen asemaa suhteessa eduskuntaan ja vie eduskunnan oppositiolta hampaat, niin kuin on todettu.

Ed. Laitinen sanoi aivan oikein, että tässä tekee kokoomuskin itselleen hirttosilmukkaa, koska ei ole missään sanottu, että kokoomus on aina hallituksessa. Tätä oppositioasemaa saattaa tarvita milloin mikäkin puolue, josain vaiheessa ehkä sosialidemokraatitkin.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Annan erittäin suuren arvon ed. Laitisen rehelliselle puheenvuorolle ja toivon, että vastaavanlaista näkemystä löytyisi kokoomuksesta laajemminkin. Olen ed. Laitisen kanssa samaa mieltä, että on parasta jättää perustuslakimme tältä osin muuttamatta. Kun on vedottu Suomen keskustaan, keskustan eduskuntaryhmään, että tulisi olla näitten säästölakien takana, haluan vain kysyä, kuinka onkaan vuosikymmeniä selvitty tällä vanhalla perustuslailla, nyt voimassa olevalla perustuslain säännöksellä. On selvitty näin pitkälle siten, että on neuvoteltu asioista. On neuvoteltu oppositionkin kanssa. Kyllä ed. Laitinen tietää ja tuntee kokemuksesta, miten menneinä vuosina neuvotellut ovat myös tuottaneet tulosta hallitusrintaman ja opposition välillä.

Haluan myös puuttua säästökysymyksiin sitä taustaa vasten, että minusta ensin pitää poistaa ns. löysät budjetista, ennen kuin mennään leikkaamaan. Mitä minä näillä tarkoitan? Lyhyesti totean vain, että minusta veronmaksajat ovat olleet vähän liian pitkämielisiä hyväksyessään julkisen hallinnon piiriin mm. sen, että toistuvasti samasta kohteesta otettuja röntgenkuvia otetaan turhaan. Noin 250 miljoonan markan edestä vuosittain on näitä turhia röntgenkuvia. Tämä on löysää. Materiaalihankinnat julkisen hallinnon piirissä tuovat myös löysyyttä. Sieltä löytyy jopa parin miljardin markan luokkaa olevia säästömahdollisuuksia, eikä tarvitse odottaa hallinnon uudistusta, vaan normien ja ohjeitten antamista.

Ed. Zyskovicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenvuoroissaan ed. Ant-

ttila ja häntä ennen ed. Kettunen ihmettelivät suureen ääneen sitä, että nimenomaan kokoomus on valmis tukemaan nyt esillä olevaa lakiesitystä. Ed. Kettunen jopa sanoi, että tähän saakka kokoomus on tunnettu suomalaiskansallisena puolueena. Ed. Kettunen, kokoomus on sitä edelleenkin, ja säästäminen on itse asiassa suomalaiskansallinen hyve, joten on hyvin luonnollista, että kokoomus on tukemassa tätä uudistusta. Samoin kokoomuksen perinteisiin on kuulunut ja edelleen kuuluu pyrkimys huolehtia maan taloudesta ja tasapainoisesta taloudesta, ja siinäkin suhteessa nyt tehtävä lainmuutos edesauttaa tässä pyrkimyksessä onnistumista.

Mitä tulee muutoin järkeviin, säästöä merkitseviin ratkaisuihin, joihin ed. Mattila puheenvuorossaan kiinnitti huomiota, ne ovat toki kannatettavia, ja voin sanoa, että tämän hallituksen aikana, missä kokoomus on ensimmäisen kerran yli pariinkymmenen vuoden mukana, on tehty järkeviä, esimerkiksi turhaa byrokratiaa purkavia ratkaisuja, jotka merkitsevät valtion menojen säästämistä. Esimerkinomaisesti mainitsen lääkintöhallituksen ja sosiaalishallituksen ja toisaalta ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen yhdistämiset, jotka merkitsevät järkevää säästämistä, järkevää hallinnon kehittämistä ja jotka eivät toteutuneet niiden vuosikymmenten aikana, jolloin Suomen keskusta istui hallituksessa.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä kysymys osoittaa selvästi sen, ketkä ovat uudistamisen kannalla ja ketkä takertuvat vanhaan. Tämä vanha järjestelmä, mitä missään muualla Euroopassa ei enää tunneta, perustuu Suomeenkin vuoden 1906 säännökseen, nimittäin lepäämäänjättämissäännöstö. Kysymys on pelkästään sen purkamisesta säästölakien osalta, ei sen enempää perustuslakien muuttamisesta. Nämä säästölait tulevat koskemaan tavallisia lakeja, ei tulla muuttamaan perustuslakia. Tämä on asian ydin.

Kyllä keskustalla tässä ovat aivan muut tarkoitusperät takanaan. Kun valtiontalous on tällaisessa tilanteessa eikä haluta katsoa kansakunnan kannalta keskeisiä asioita säästämisen osalta, silloin on todella puoluepoliittiset etunäkökohdat asetettu korkealle jालustalle.

Euroopassa toimii parlamentarismi erittäin hyvin, eikä siellä ole tällaisia vähemmistölle suotuja estämisoikeuksia. Päinvastoin on katsottu, että suomalainen parlamentarismi ei avoimuudessaan yllä eurooppalaiselle tasolle, ja nyt kun me lähestymme tässä suhteessa länsieurooppalaista demokratiaa, täällä keskusta ja vasemmistoliitto asettuvat vastustamaan näitä uudistuksia. Toivon, että seuraavassa eduskunnassa löytyy 2/3 edustajia tämän esityksen taakse. Näissä vaaleissa tullaan mittaamaan kansan valistuskkyky tässäkin suhteessa.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskoviczin käyttämä puheenvuoro osoittaa sitä poliittista linjattomuutta, mitä nykykokoomus edustaa. Olen aivan vakuuttunut siitä, että jos kokoomuksen puheenjohtajana ja yleensäkin kokoomuksen johdossa olisi tällä hetkellä edesmenneen Rihtniemen tyyppisiä, suoraselkäisiä, ryhdikkäitä ihmisiä, tilanne kokoomuksessa olisi tänä päivänä aivan toinen. Ei kokoomus Rihtniemen johdolla olisi mennyt mahalleen sosialidemokraattien edessä niin kuin tällä hetkellä on käynyt.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pohjolan puheenvuoron johdosta totean vain, että tämä lakiesitys, mitä nyt käsittelemme, johtuu ihan selvästi tästä akuutista taloudellisesta tilanteesta, mikä Suomenmaassa on. Tiedämme erittäin hyvin, että tämäntapaiset asiat ovat paraikaa komiteatyöskentelyssä, jossa pohditaan näitä asioita, lepäämäänjättämissäännöksiä, kuin myös tss-oikeuksia ja niiden mahdollista liittämistä perustuslakeihimme. Siinä mielessä me tässä yhteydessä aivan selkeästi vastustamme näitä asioita ja perustellusti haluamme laajemmin pohtia tätä kysymystä ja ottaa siinä kokonaisuuden huomioon.

Kun ed. Pohjola puhuu avoimuudesta, niin avoimuuttahan olisi tässä vaiheessa nimenomaan se, että hallitus nyt toisi ne lakiesitykset, joiden puitteissa se aikoo sääntämistä suorittaa, jos sillä on joitakin mielipiteitä. Meiltä edellytetään blankovaltakirjaa. Kaiken lisäksi, jos tätä taloudellista tilannetta halutaan nopeasti muuttaa parempaan suuntaan, sehän edellyttäisi nimenomaan toimenpiteitä. Mutta niitä toimenpiteitä me emme nähneet edes välikysymyses-

kustelussa. Siinäkin vain luvattiin, että hallitus tulee ehkä jotakin antamaan. Kaiken kaikkiaan, jos hallitus olisi nyt tuonut eduskunnalle selvät esitykset ja vaikka kolmannes täällä olisi ollut vastaan, niin vaalien jälkeen asiat olisi voitu hoitaa aivan hyvin. Siis avoimuus puuttuu nimenomaan hallituspuolueilta. Niillä ei ole ollut poliittista uskallusta puuttua näihin asioihin.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kannatan lämpimästi esillä olevan lain säätämistä. Haluan todeta, että minusta on sääliä ja surullista todeta, että Suomen eduskunnassa vielä on sellaisia edustajia, jotka eivät ole halukkaita näkemään sitä erittäin kovaa taloudellista taantumaa, joka edessämme on, ja jotka halusivat tuon taantumun edessä jättää yhden osan Suomen kansantaloudessa eli valtiontalouden kaiken edessä olevan taloudellisen kurjuuden ulkopuolelle. On tärkeää, että taantuma otetaan vastaan yhdessä, ed. Kettunen, ja siihen suhtaudutaan sillä tavalla, että sen jälkeenkin meillä olisi käsissämme hyvinvointivaltio, sellainen hyvinvointivaltio Suomi, jota mm. kansanedustaja ja puhemies Rihtniemi aikanaan ajoi takaa.

On tarkoitus, että tämänkin taantumun jälkeen Suomi olisi hyvinvointivaltio ja että pelkästään avoin sektori, tehtaat ja avoimessa vientiteollisuudessa olevat ihmiset, eivät joutuisi säästöjen kohteiksi, vaan samalla tavalla kuin säästöjä rankimman saneerauksen kautta tehdään tänään avoimessa taloudessa, tultaisiin yksityisessä taloudessa sääntämään Suomen valtion menoissa silloin, kun tulot ovat oleellisesti vähentyneet, ja että säästäminen ulotettaisiin myös valtiontalouteen kohtuullisesti. Jotta se on mahdollista, siihen tarvitaan välineitä. Minä katson, että jos mikä on isänmaallista, niin isänmaallista ja rihtniemeläistä on se, että nyt asetutaan Suomen kansantalouden tueksi ja myös valtiontalous omalta osaltaan tulee mukaan silloin, kun säästötoimiin pyritään.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hokkanen puheenvuorossaan totesi, että uudistuksen vastustajat eivät ymmärrä eivätkä myönnä eivätkä näe sitä taantumaa, mikä meillä on menossa. Ed. Hokkanen, kyllä nyt ydinkysymys on se, että hallitus ei ole halunnut tehdä niitä toimen-

piteitä, joita me olisimme voineet esimerkiksi nyt käynnissä olevan työrupeaman aikana tehdä, joilla olisi voitu torjua sitä jatkuvaa työttömyyden tulvaa, joka viikosta viikkoon kasvaa. Saamieni tietojen mukaan meillä tänä päivänä 3 000 ihmistä tulee työttömäksi joka viikko. Ei tämä lainsäädäntö auta työttömyyteen tippaakaan.

Nyt olisi tarvittu toisen tyyppisiä toimenpiteitä, joilla olisi yritysten kustannustaakkaa vähennetty, jotta olisi saatu vientiteollisuus ja vientiteollisuuden kilpailukyky paremmaksi. Tällä sektorilla ei ole tehty mitään muuta kuin 1 prosenttiyksikön sotumaksun alennus ja investointitalletusten vapauttaminen. Se ei vielä riitä. Minusta silloin on aivan väärin tässä asiassa kokoomuksenkin sättiä keskustaa. Kyllä nyt olisi hallituksen syytä itse katsoa peiliin, miksi ei ole tehty sellaisia toimenpiteitä, joilla lama olisi voitu välttää.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Panin merkille ed. Hokkasen puheenvuorosta, että hän kaipasi jotakin tekoja, mutta häneltäkään ei tullut yhtään reseptiä, miten tästä taloudellisesta tilanteesta päästäisiin eteenpäin.

Muun muassa ne välikysymykset, joita käsiteltiin viikko pari sitten tässä salissa, tehtiin juuri sen takia, kun nähtiin että taloudellinen tilanne ja työttömyystilanne heikkenivät koko ajan ja heikkenevät edelleenkin, ja hallitukselta ei tullut ainakaan julkisuuteen minkäänlaisia esityksiä, miten tästä päästään eteenpäin. Niitä vastauksia ei tullut välikysymyskeskustelussa eikä niitä vastauksia tule tässä keskustelussakaan. Halutaan vain valtakirja tehdä joskus mahdollisesti jotakin. Minä sanon, että tässä ei kyllä minkäänlainen avoimuus toimi. Näyttää siltä, että hallituspuolueet ovat hyvin kyvyttömiä hoitamaan asioita tässä vaiheessa vallanakin, kun vaalit ovat edessä ja taloustilanne on katastrofaalinen. Olemme oppositiostakin sen tunnustaneet, että jotakin pitää tehdä. Edellytyshän esimerkiksi tässä talossa on se, että meillä pitää olla hallituksen esityksiä, ennen kuin täällä saadaan oikeastaan mitään aikaan.

Olisi ihan mukava tietää esimerkiksi, miksi hallitus ei ole puuttunut maatalousasioihin selkeämmin. Vuosi sitten, kaksi vuotta sitten vai puolitoista vuotta sitten maataloustulolaki tehtiin tässä muodossa, joka on tällainen

automaatti. Nyt siitä puhutaan, mutta nyt-kään ei ole näkynyt minkäänlaisia esityksiä vielä.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Valtiontaloudesta päätettäessä tuhlaaminen käy nopeasti ja näppärästi. Koska poliittisten päätöksentekijöiden vastuulla on päättää veromaksajien yhteisistä varoista, pitäisi menolaisäysten säätämistä järjestys oikeastaan olla hidastettu. Nykyistä huomattavasti enemmän tarvittaisiin harkintaa valtion varojen kuluttamiseen ja jakamiseen. Liiankin helposti ollaan päättämässä erilaisista etuisuuksista ja korottamassa niitä pala palalta ilman, että tarkkaan harkitaan, mitä kustannukset tulevat vuosien kuluessa merkitsemään. Sekä kansalaiset että päätöksentekijät käyttävät käsitettä saavutettu etu. Usein vastustetaan muutoksia sillä perusteella, ettei ns. saavutettuja etuja voida ottaa pois. Lainsäädännössä on aina meneteltykin niin, että etuuk-sien muutokset eivät koske niitä, jotka jo ovat etuuden saaneet. Käytäntö on oikeudenmukainen. Toisaalta on niin, että aina kun etuuksia muutetaan, aletaan laskea sitä, miten paljon menetetään rahaa siksi, että laki muuttuu. Menetys ei ole konkreettinen, vaan laskennallinen. Tätä tilannetta käyttää oppositio hyväksi, niin kuin täälläkin on monta kertaa tämän kauden aikana tapahtunut. Tämä poliittinen käytäntö tekee vaikeaksi järkevien ratkaisujen tekemisen, vaikka on selvää, että myös julkisessa taloudessa eletään hyviä ja huonoja aikoja. Niiden mukaan on voitava myös säästöpäätöksiä tehdä silloin, kun pitkällä tähtäyksellä säästöllä voidaan huolehtia yhteiskunnan toimivuudesta ja veromarkkojen riittävyydestä.

Valtiontaloudessa kertyy suuret summat kansalaisten kannalta pienistä rahoista. Siksi ei esimerkiksi muutaman kymmenen markan kuukausikorotuksia vaikkapa sosiaalietuuksissa pidetä minkään arvoisina, vaikka valtion budjetissa voi kyse olla sadoista miljoonista markoista vuositasona. Samoin voisi tietysti kuvitella toisin päin. Esimerkiksi 10 markan vähennys kuukaudessa jostakin etuudesta ei kenties kaada yksityistaloutta, mutta valtiontaloudessa säästöllä voi olla merkitystä. Siitä syystä pitää mielestäni voida asennoitua myönteisesti siihenkin mahdollisuuteen, että tilapäisesti valtiontalouden hoitamiseksi voidaan joitakin etuuksia vä-

hentääkin edellyttäen, että se pitkällä tähtäyksellä on kansalaisten etu.

Toimeentulon lakisääteisen perusturvan jättäminen mahdollisten säästölakien ulkopuolelle on oikea toimenpide. Perusturva ei läheskään kaikilta osin turvaa välttämätöntä toimeentuloa, joten siitä ei ole varaa myöskään supistaa vaarantamatta yksilön tai perheen toimeentuloa. Mielestäni perusturvaan kuuluu lasten kotihoidon tuki, koska siihen on subjektiivinen oikeus ja koska se turvaa perustoimeentulon. Sama koskee opintotukea, vaikka se ei olekaan vielä toistaiseksi sosiaaliturvan perusturvan osa.

Joka tapauksessa lienee niin, että jos säästölakeja joskus pystytään laatimaan, ne tehdään pitkien ja vaikeiden vaiheiden jälkeen, joissa jokainen eturyhmä ja jokainen puolue pitää kynsin hampain kiinni tärkeiksi katsomistaan menoista. Poliittista rohkeutta ei kovin helposti löydy, joten en oikein osaa olla optimistinen sen suhteen, että säästölakeja käytännössä paljoakaan pystyttäisiin soveltamaan.

Sosiaalivaliokunnan lausunnossa esitetään, että mm. taloudellisia perusoikeuksia on lisättävä. Koska tässä yhteydessä puhutaan säästämisestä ja järkevästä taloudenhoidosta, en pidä subjektiivisten oikeuksien säätämistä järkevänä. Helposti käy niin, että oikeuksia säädetään, mutta niistä ei pystytä taloudellisesti huolehtimaan. Lasten kotihoidon tuki on hyvä esimerkki. On säädetty oikeus valita, mutta siihen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia riittävästi.

Subjektiivisten oikeuksien voimakas laajentaminen johtaa verojen kiristymiseen ja vaikeuttaa entisestään julkisen talouden hoitoa. Subjektiivisten oikeuksien poistaminen saavutettuna etuna osoittautuisi poliittisesti mahdottomaksi. Siitä syystä tarvitaan tulevaisuudessa tässäkin suhteessa harkintaa ja malttia.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Taina kiinnitti aivan oikein huomiota siihen seikkaan, että kun säästölait tulevat voimaan, se ei suinkaan merkitse, että kovinkaan helposti säästöpäätöksiä tul-taisiin senkään jälkeen tekemään.

Tässä keskustelussa on ollut sellaista sävyä koko ajan, että tämä muuttuva lainsäädäntö johtaisi siihen, että kaikki mahdolliset menojen karsinnat, jotka tämä mahdollistaa, tul-

taisiin todellisuudessa tekemään. Kyllä tosiaasia on niin, että oli hallituksen tai ylipää-tään eduskunnan enemmistö minkälainen tahansa, niin kyllä kai se poliittista järkeä omaa sen verran, että se ei lähde ihan mitä tahansa tekemään, joten tässä mielessä tällä lailla pelottelu, jota on kyllä harrastettu ja varmasti vaalikentillä tullaan runsaasti har-rastamaan, on täysin aiheeton.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Suomen perustuslaki vaikeutettuine säätämisjär-jestyksineen on hyvin palvellut vuosikymme-niä. Kuten valiokunta mietinnössään toteaa, perustuslain väliaikainen muuttaminen on sangen poikkeuksellista. (Ed. Zyskiewicz: Lu-kekaa seuraavakin kappale!) — Kyllä siellä on muutakin. — Säästösteoreettista estettä ei sille ole, mutta tässä on hyvin paljon muita esteitä sille, että tällainen menettely ei ole sen demokratian mukaista, joka Suomessa on hyväksytty perinteisesti. Kun maassamme on ollut vaikeita aikoja niin taloudellisesti kuin muutoinkin, aina on pystytty näidenkin mää-räenemmistö- ja määrävähemmistösuoja-säännöksiin saamaan aikaan hyviä päätöksiä.

Tämän perustavaa laatua olevan lainmuu-toksen pontimena ei suinkaan ole se, että saataisiin säästetyksi valtion menoja, vaan nimenomaan se, että säästämisverukkeella lisätään hallituksen valtaa ja mitätöidään eduskunnan valta entisestään niin, että edus-kunnasta tulee todellinen kumileimasin sel-lainen, joka aina automaattisesti pokkaa siihen suuntaan kuin hallitus edellyttää. Täl-lainen linjahan on näkynyt valiokuntatyössä hallituspuolueiden kansanedustajien käyttäy-tymisessä kuten myös täällä isossa salissa. Tämä linja voimistuu entisestään, kun tämä lainmuutos hyväksytään.

Kaikkien tulee olla sitä mieltä, että sääs-töjä tarvitaan ja säästökohteita täytyy erityi-sesti nyt yhdessä etsiä. Mutta tämä talousti-lanne — lama, kriisi, talouden synkkä vaihe — mikä meillä nyt on, ei ole mitenkään tullut yllätyksenä. Se oli tiedossa jo pari kolme vuotta sitten. Siitä on hallitukselle kerrottu, mutta vasta varsin lyhyt aika on kulunut siitä, kun valtiovarainministeri en-simmäisen kerran myönsi, että meillä talou-dessa on ongelmia. Suurelta osin on päädytty näihin ongelmiin nimenomaan hallituksen huonon päätöksenteon johdosta. Nyt yrite-tään saada hallitukselle vielä nykyistä enem-

män valtaa tehdä näitä huonoja päätöksiä. Sillä tavoin me emme taloutemme hätätilasta, puhukoot hallituspuolueet mitä tahansa, pääse pois. Tässä asiassa me tarvitsemme oppositiotakin.

Meillä on lainsäädännössä jo aivan riittämiin esimerkkejä niistä ongelmista, joihin joudutaan, kun maan hallitus pääsee yksin sanelemaan miten maan asioita hoidetaan. Poliittisesta päätöksenteosta tulisi nyt entistäkin tempoilevampaa. Muutos murentaisi olennaisesti sitä kansanvaltaa, johon maamme päätöksenteko perustuu, ja olisi omiaan johtamaan entistä korostuneempaan harvinaisvaltaan.

Täällä todettiin, että tämän lain vastustaminen merkitsee kehityksen vastustamista. Kyllä, mutta on muistettava, että on kehitystä huonoon suuntaan ja hyvään suuntaan. Tämän lain vastustaminen merkitsee nimenomaan huonon kehityksen vastustamista.

Tämä hallitus on tähän mennessä jo niillä lainsäädäntö- ja toimivaltamahdollisuuksillaan, mitä sillä on, harjoittanut epäsosiaalisia politiikkaa. Nyt kun sille annettaisiin vielä enemmän valtaa, olisi aivan todennäköistä, että tämä epäsosiaalisuus entisestään korostuisi: köyhät köyhtyisivät entisestään ja vauraat vaurastuisivat entisestään.

Edelleen on korostettu sitä, että julkisia palveluja tulee purkaa kansantalouden kestokykyä vastaavasti. Se on aivan totta. Ei kysymys ole siitä, ettei arvioitaisi menojen tarpeellisuutta uudestaan. Näinhän pitäisi aina tehdä: nollabudjetointilinja, jolloin joka kerta uudestaan katsotaan, onko tämä määräraha ja tämän suuruinen vielä tarpeen, eikä niin, että aina automaattisesti lisätään määrärahoja eri momenteilla. Tästä ei ole erimielisyyttä. Mutta opposition tulee voida sanoa sanansa siihen, miten näitä säästöjä suunnataan, ja asiasta tulee keskustella laajemmin kuin hallituspuolella. Nimenomaan eduskunnan pitää päättää näistä asioista, niin budjetista kuin säästämisestäkin, eikä vain niin, että hallitus pienellä ja yksinkertaisella enemmistöllä sen tekee.

Muissa puheenvuoroissa on varsin laajasti ja seikkaperäisesti tullut esiin useita niitä perusteita, minkä vuoksi yksinkertaista sääntämistäjärjestystä ei voi hyväksyä, vaan sääntölait tulee edelleen päättää määränemmistöllä. Huonon ja kielteisen kehityksen estämiseksi kristillinen liitto tulee äänestämään

tämän lakiesityksen hylkäämisen puolesta.

Ed. Ollila: Herra puhemies! Ed. Moilanen äskeisessä puheenvuorossaan syylistyi puolilotuuteen sanoessaan, että tämän vaalikauden aikana köyhät ovat köyhtyneet ja vauraat vaurastuneet. Vauraat ovat kyllä vaurastuneet, mutta köyhät eivät ole köyhtyneet.

Jos kuvitellaan, että sellainen hallitus tähän maahan tulisi, joka pohjautuu sellaiseen enemmistöön, joka sellaista politiikkaa haluaisi tehdä, joka köyhiä köyhdyttäisi, niin se on jo nytkin mahdollista yksinkertaisella enemmistöllä käyttämällä yksivuotisia verolakeja. Ei tässä sen kummemmasta kysymys ole.

Tämä lakiesitys mahdollistaa järkevän säästämisen. Nyt ne keinot ovat kovin rajalliset, ja sekin on tässä viime päivien aikana nähty, kun budjettia on yritetty karsia.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! Ed. Moilanen käytti sanontaa ”tempoilevaa toimintaa”. Hallituspuolueen jäsenenä ymmärrän hyvin, että kun kassasta puuttuu yli miljardi, se on jostakin otettava. Mutta siinä pitäisi kyllä eduskunnan voida olla mukana päättämässä, mistä otetaan ja mistä ei.

Tietooni on tullut, että aiotaan tai on päätetty ottaa 15 miljoonaa Suomen Akatemian varoista, jotka nimenomaan on tarkoitettu tieteellistä tutkimustyötä varten. Me elämme nyt sota-aikaa maailmalla. Ainoa tärkeä perusasia meille on se, että me huolehdimme osaamisesta ja tiedosta. Sen tähden tieteellisen tutkimustyön mahdollisuuksien kaventaminen ei voi olla järkevää. Meillä on maanteitä, jotka kulkevat rinnakkain, kun lähdetään joko Porvooseen tai Lahteen. Otettakoon sieltä ne 15 miljoonaa! Ei tieteellinen tutkimustyö projektina suoritettuna ole sitä, että kunhan vuosi kerrallaan saadaan vähän rahaa, vaan siinä on monet vuodet ja pitkäjänteisyys kysymyksessä.

Herr talman! Jag anser att det är en skandal att vår regering som för övrigt har skött sig bra nu på de sista slutmetrarna går och stryker bort 15 miljoner från Finlands Akademis forskningsstipendier. Det är någonting som påverkar utvecklingen på ett synnerligen negativt sätt och jag har mycket

svårt att förstå att man har kommit till ett sådant beslut.

Ed. Pohjola: Herra puhemies! Ed. Wasz-Höckert tarttui erittäin olennaiseen asiaan. Todellakin se, että me vähennämme tieteelliseen tutkimustyöhön osoitettavia rahavaroja, on lähes skandaali. Tämä johtuu siitä, että se on lähes niitä ainoita aloja, joista voidaan tällä hetkellä säästää, koska se kuuluu juuri harkinnanvaraisten menojen piiriin, joita budjetissa on vain 20 prosenttia. Sitä vastoin me emme voi säästää esimerkiksi maataloudesta. Tämän vuoksi säästölait ovat täysin välttämättömät. Toivon, että kansa näkee, mistä on kysymys.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Kun olen ymmärtänyt, että olisi rahasta pulaa, minulla on ehdotus miljardin markan vähennykseksi, jota missään ei edes huomattaisi. Tämä on laskennallinen kysymys. Nyt kun valtion lainoittamaa tuotantoa varten on asuntorahastoon siirretty rahaa, summa on laskettu sen mukaan, kuinka paljon tänä vuonna myönnettävien varojen korkotuki kasautuvasti tulee olemaan seuraavien 33 vuoden aikana. Tämä on haluttu rahoittaa nyt yhtenä vuotena siitä huolimatta, että se olisi mahdollista tehdä jokaisena vuonna erikseen pelkästään siirtämällä korkotuen kokoinen määräraha asuntorahastolle. Tästä saataisiin miljardi.

Muuten kyllä pidän ed. Laitisen täällä esittämiä samoin kuin vastalauseessa esitettyjä näkökohtia asiallisina. Kuten keskustelussakin on käynyt jo esille, yleensä säästölait, joita on esitetty, eivät ole säästäneet yhtään mitään. Hallitukset ovat olleet kykenäisiä tekemään huonojakin säästölakeja ja pääosin vain niitä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 66 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## **5) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 262

Lakialoitteet n:ot 95/1988 vp. sekä 48 ja 127

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 334

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 334. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### **Yleiskeskustelu:**

Ed. Pokka: Herra puhemies! Tämänkin perustuslakimuutoksen osalta on pakko sanoa, että kysymys on hyvin laajasta uudistuksesta. Se koskee koko budjetin laatimisperiaatetta ja budjetin hyväksymistä eduskunnassa. Tämänkin asia on jouduttu perustuslakivaliokunnassa kyllä melko ylimalkaisen käsittelyn jälkeen viemään läpi. Siihen on tehty jonkin verran muutoksia valiokunnassa yksimielisestikin.

Minun puheenvuoroni koskee vastalauseita, jossa keskustan valiokuntajäsenet ovat mukana. Vastalauseen pääsisältöhän on, että eduskunta-aloitteen pohjalta hyväksytty määräraha ei saisi enää olla ehdollinen, vaan sen asema olisi sama kuin hallituksen esitystenkin. Tätähän valtiovarainvaliokunta ehdotti muutokseksi hallitusmuotoon, mutta perustuslakivaliokunnassa se ei mennyt läpi. Kiinnitän asiaan huomiota. Minusta se olisi eduskunnan arvovallan osoitus, jos me muutoksen hyväksyisimme ja tekisimme, niin kuin asiaa parhaiten tunteva valiokunta, valtiovarainvaliokuntakin, on ehdottanut.

Ed. Männistö: Herra puhemies! Viitaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyyn vasemmistoliiton ja Suomen keskustan vastalauseeseen, ed. Laaksosen lakialoitteeseen n:o 127 ja lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä käyttämäni puheenvuoroon

ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Se merkitsee ensiksi budjettivalmistelun julkisuuden lisäämistä ja toiseksi talousarvioaloitteesta hyväksytyn budjettipäätöksen ehdollisuuden poistamista. Silloin hallituksen esityksestä ja edustaja-aloitteesta otetut määrärahat ja budjettipäätökset tulisivat samaan asemaan, kuten valtiovarainvaliokunta lausunnossaan ehdotti.

Toisen, valtiopäiväjärjestyksen muuttamista koskevan lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen ehdottamaan 32 §:n hyväksymistä vastalauseen mukaisena. Se tarkoittaa talousarvioaloitteen tekemiseen varatun määräajan lisäämistä 14 päivään.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kannatan ed. Männistön tekemää ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Männistö ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Männistön ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 13)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

61—66 § hyväksytään keskustelutta.

Uusi 66 a §, jota ei ole mietinnössä.

### Keskustelu:

Ed. Männistö: Herra puhemies! Ehdotan, että eduskunta hyväksyisi uuden 66 a §:n vastalauseen mukaisena.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Männistö ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut, että lakiin lisättäisiin 66 a § vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole tätä pykälää, ”jaa”, ed. Männistön ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 53. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

67 § hyväksytään keskustelutta.

68 §.

### Keskustelu:

Ed. Männistö: Herra puhemies! Ehdotan, että 68 § hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Männistö ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Männistön ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

69—74 §, 6 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohdaiseen käsittelyyn.

16 § sekä 30 ja 31 § hyväksytään keskustelutta.

32 §.

### Keskustelu:

Ed. Männistö: Herra puhemies! Ehdotan, että 32 § hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Männistö ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Männistön ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 56. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

38 a §, 3 luvun otsikko, 49, 50, 57, 63, 68, 75, 76, 76 a, 83, 85, 86, 88 a ja 90 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 6) Ehdotukset riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskeviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 15

Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 335

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 335. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 7)—9) asiasta.

### Yleiskeskustelu:

Ed. Pohjola: Arvoisa puhemies! Minulla on hyvin lyhyt puheenvuoro tähän melko mittavaan lakipakettiin.

Tämä hallitus on saanut poikkeuksellisen paljon aikaan oikeusministeriön toimialalla. Viime kesäkuussa eduskunta hyväksyi rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen osan. Näin Euroopan vanhimpiin kuulunut, satavuotias rikoslakimme uudistui merkittävästi osin. Seuraava osauudistus on jo odottamassa tulevan eduskunnan käsittelyä.

Riita-asiain puolella on niin ikään valmisteltu vuosisataista uudistusta. Maamme alioikeusmenettely on perustunut pääasiallisesti vuoden 1734 lain oikeudenkäymiskaareen.

Toki tähän vanhentuneeseen oikeudenkäyntimenettelyyn on tehty myöhemmin useitakin osittaisuudistuksia, mutta prosessin rakenne on lähes 300 vuoden takaista. Suomen siviiliprosessilaki on ollutkin Euroopan vanhin. Sitä on yritetty muuttaa, mutta voimavarat eivät ole riittäneet. Oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen on nimittäin ollut maasamme vireillä viime vuosisadan loppupuolelta lähtien.

Todellista vauhtia uudistustyöhön antoi Euroopan neuvoston suositus vuodelta 1984, jossa Euroopan neuvosto paalutti eurooppalaisen alioikeusmenettelyn minimiedellytykset. Suosituksessa korostuivat seuraavat näkökohdat: Valmistelu ja pääkäsittely oli erotettava toisistaan. Juttuja ei saa lykätä, ja käsittelylle asetettiin tiukat määräajat. Tuomarin rooli on aktiivinen; hän pyrkii saattamaan asianomaiset sovintoon. Tuomio oli annettava nopeasti. Uusi oikeudenkäyntimenettely rakentuukin näiden periaatteiden varaan.

Kun alioikeusmenettely astuu voimaan vuonna 1993, toteutuu samanaikaisesti raastuvanoikeuksien ja kihlakunnanoikeuksien yhtenäistäminen, joista muodostetaan käräjäoikeuksia. Tällöin käräjäoikeuksien kokoonpano tulee vaihtelevaan asian laadun mukaan.

Arvoisa puhemies! Ruotsin kuninkaan vahvistamasta 1734 vuoden oikeudenkäymiskaaresta on pitkä harppaus nykyaikaisten länsieurooppalaisten oikeusvaltioiden oikeudenkäyntimenettelyn tasolle. Tämä harppaus on nyt tehty.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Tästä asiasta tietenkin voisi puhua hyvinkin paljon ja pitkään, sillä se oli valiokunnassakin perusteellisen käsittelyn alaisena aika kauan. Tämän edelleenkin aikaansa jäljessä olevan lain me olemme nyt hyväksymässä sellaisena, kuin se sitten lopulta saatiin.

Jos ajatellaan, että tämä laki, joka on nyt käytännössä voimassa, on satojen vuosien takainen, niin se on todellakin aiheuttanut varmasti käytännössä hyvin suuria ongelmia. Pelkään vain, ettei tämä uusikaan, ellei sitä nopeasti jälleen korjata, vastaa ajan haasteita eikä niitäkään edellytyksiä, joita Suomella on liittyessään muiden vastaavien valtioiden kanssa yhteistyöhön enemmän myös tällä lainsäädäntöalueella.

Ed. Pohjola kyllä kertoi tästä asiasta oleellisimpia kohtia, mutta voisin jättää seuraavalle eduskunnalle sellaiset eväät, että tähän asiaan paneuduttaisiin huolella hyvinkin nopeasti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 luvun 8 § ja luvun otsikko, 2 luvun 1—10 § ja luvun otsikko, 5 luvun 1—4 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 5 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 6 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 7 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 8—12 §, 8 §:n edellä oleva alaotsikko, 13 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 14 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 15 ja 16 §, 15 §:n edellä oleva alaotsikko, 17—25 §, 17 §:n edellä oleva alaotsikko, 26 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 27 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 28—30 §, 28 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, 6 luvun 1—14 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 15—18 §, 15 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, 9 luvun 1—3 § ja luvun otsikko, 10 luvun 7 a, 13 ja 14 a § sekä luvun otsikko, 12 luvun 7 ja 9—23 §, 9 §:n edellä oleva alaotsikko, 24—27 §, 24 §:n edellä oleva alaotsikko, 28—37 §, 28 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, 14 luvun 1, 2 ja 5 § sekä luvun otsikko, 15 luvun 4 § ja luvun otsikko, 16 luvun 1, 4, 5 ja 7 § sekä luvun otsikko, 17 luvun 8, 8 a—8 e, 9—11, 11 a, 11 b ja 15 §, 11 b §:n edellä oleva alaotsikko, 36, 40, 41, 48 a, 49—51, 56 a, 61 ja 65 §, 61 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, 18 luvun 1—10 § ja luvun otsikko, 25 luvun 14 ja 20 § sekä luvun otsikko, 26 luvun 9 ja 12 § sekä luvun otsikko, 30 luvun 21 ja 24 § sekä luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 3, 5 ja 11—13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 3 luvun 23 § ja luvun otsikko, 4 luvun 22—24, 28 ja 30 § sekä luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**7) Ehdotukset laeiksi oikeudenkäymiskaaren sekä eräiden muiden lakien tiedoksiantoa riita-asioissa koskevien säännösten muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 16

Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 336

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 336. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 11 luvun 1—19 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 20—23 §, 20 §:n edellä oleva alaotsikko, 24—27 §, 24 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, 16 luvun 9 § ja luvun otsikko, 17 luvun 26 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 6 ja 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 6 ja 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 71 ja 94 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 53 ja 72 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

seitsemännen lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kahdeksannen lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**8) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren pöytäkirjaa ja tuomiota koskevien säännösten uudistamisesta riita-asioissa**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 154

Lakivaliokunnan mietintö n:o 18

Suuren valiokunnan mietintö n:o 337

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 337. Ensin

sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 22 luvun 1 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 2—12 §, 2 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, 23 luvun 5 ja 5 a § sekä luvun otsikko, 24 luvun 1, 4 a, 10, 13—24 §, 13 §:n edellä oleva alaotsikko, 25 § ja sen edellä oleva alaotsikko sekä luvun otsikko, 25 luvun 2, 16 ja 21 §, 21 §:n edellä oleva alaotsikko ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**9) Ehdotukset laeiksi turvaamistointa koskevan lainsäädännön uudistamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 179

Lakivaliokunnan mietintö n:o 19

Suuren valiokunnan mietintö n:o 338

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 338. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 7 luvun 1—14 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3 luvun 2 § ja luvun otsikko, 7 luvun 1—6, 8—11, 11 a, 12, 13 ja 16 § sekä luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 1, 2 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Vihriälä merkitään läsnä olevaksi.

# 10) Ehdotus ulkomaalaislaiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 47

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 30

Suuren valiokunnan mietintö n:o 339

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 339. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 11) asiasta.

## Yleiskeskustelu:

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Ulkomaalaislain käsittely osuu aikaan, jossa voima ja väkivalta ovat jälleen kerran nousseet kansainvälisen politiikan vaikutuskeinoiksi. Ne ovat syrjäyttäneet yhteistyön ja molemminpuolisen vuorovaikutuksen. Samalla ne ovat jättäneet varjoonsa elämän kunnioittamisen, ympäristöarvot ja ihmisoikeudet.

Persianlahden sota ja väkivaltaisuudet Baltian maissa sekä kehitysmaiden syvenevä köyhyys ja sisäinen epävakaisuus ovat horjuttamassa toivoa inhimillisemmästä ja paremmasta maailmasta. Tällaisessa tilanteessa tietysti helposti vähätellään kansainvälisten sopimusten ja moraalisten kannanottojen merkitystä. Väitetään mieluummin, että vain voimalla on merkitystä.

Ulkomaalaislain uudistamista on pidettävä tärkeänä parannuksena nykyiseen lainsäädäntöön. Valitettavasti hallitus ei ole määritellyt selkeästi Suomen ulkomaalaispolitiikan tavoitteita ja päämääriä. Kansalaiset ovat odottaneet näitä linjauksia. Nämä linjaukset olisivat helpottaneet myös ulkomaalaislain käsittelyä eduskunnassa. Tähänhän on ulkoasiainvaliokuntakin mietinnön perusteluosassa viitannut.

Ulkomaalaislain uudistaminen ja ulkomaalaispolitiikkaan liittyvät kysymykset eivät ole vain teknisiä asioita. Niiden taustalla on ja pitää olla myös selkeät eettiset lähtö-

kohdat, jotka meidän tulee itse Suomessa määritellä ja joista tulee myös avoimesti ja perusteellisesti keskustella. Ne ovat todellisia kysymyksiä jokaiselle kansalaiselle mutta myös jokaiselle kansakunnalle, reaalisia kysymyksiä. En usko, että ilman eettisiä lähtökohtia ja kannanmäärittelyjä me selviydymme. Johannes Salminen viittasi runsas viikko sitten Uudessa Suomessa tähän kysymyseen: "Pienen valtion on säilytettävä moraali ja päämäärät, niitä ei voi koskaan kadottaa. Suomi ei voi olla loiseläin, joka antaa aina muiden vartioida omantunnon asioita ja on itse hiljaa. Jos maailmasta katoaa etiikka, siitä tulee henkinen viidakko, jossa vallitsee vain vahvemman laki."

Ulkomaalaiskysymyksestä puhutaan tänä päivänä paljon. Usein keskustelukumppanit eivät kuitenkaan tiedä, mistä kukin oikein puhuu. Pakolaiset, siirtolaiset, turvapaikanhakijat jne. menevät sekaisin. Oikeaa tietoa ulkomaalaiskysymyksestä on meillä suomalaisilla perin vähän. Nyt, kun turvapaikan hakijoita on aikaisempiin vuosiin verrattuna tullut meille runsaammin, on käynyt myös selväksi, että olemme kaikin tavoin erittäin huonosti valmistautuneita ulkomaalaiskysymyksen käsittelyyn.

Kulttuurissamme erilaisuuden hyväksyminen on yleensäkin vaikeata ja erityisen vaikeata se näyttää olevan, kun on kysymys vieraiden kulttuurien ja vieraiden maiden kansalaisista. Hallinnollisesti olemme olleet erittäin huonosti valmentautuneita, voimavaroja ulkomaalaisasioiden käsittelyyn on ollut aivan liian vähän, ja viranomaisten yhteistyö on toiminut erittäin puutteellisesti. Toivottavasti tämän lain uudistamisen myötä tulee myös parannusta näihin asioihin.

Esille on noussut myös vahva itsekkyyys. Olemme helposti unohtamassa kansainvälisen vastuunamme. Olemme unohtamassa sen, että olemme tänä päivänä todella vauras, hyvinvoiva eurooppalainen valtio, ja unohtamme myös sen, että tästä maasta on lähtenyt paljon pakolaisia ja siirtolaisia. Heidät on otettu muualla maailmassa hyvin vastaan. Monet meillä edelleen ajattelevat niin, että meille suomalaisille kuuluu oikeus opiskella ulkomailla, päästä työhön minne me haluamme ja meillä itsellämme ei ole mitään velvollisuuksia. Moni ajattelee jopa niin, ettei meillä ole velvollisuuksia edes maailman hädänalaisimpia ihmisiä kohtaan.

Meillä täytyy olla oman yhteiskuntamme asioiden hoidossa selkeät ihmisyyden ja yhteisvastuun periaatteet. Samoin myös kansainvälisessä yhteistyössä tulee korostaa humanitääristä toimintaa ja humanitäärisiä näkökohtia. Vakaa käsitykseni on, että yhteiskunta, joka on kova kaikkein hädänalaisimpia ulkomaalaisia, pakolaisia, kohtaan, on myös kova oman yhteiskuntansa heikoimpia ihmisiä kohtaan. Ei ole mitään syytä rakentaa vastakkainasettelua pakolaisten ja asunnottomien, sotaveteraanien ja pienituloisten eläkeläisten kesken. Heidän asioistaan joko huolehditaan taikka sitten ei.

Uskon, että pienen maan edunkin mukaisista on se, että me osallistumme kansainväliseen yhteistyöhön ja yritämme kaikin voimin ajaa kansainvälisillä areenoilla ihmisoikeuksia, ympäristöarvoja ja väkivallattomuuden periaatteita kunnioittavia toimintamuotoja.

Arvoisa puhemies! Eräiltä osin en ole voinut yhtyä ulkoasiainvaliokunnan enemmistön kantaan. Tämän vuoksi ehdotan, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

I §:ään olisi tullut lisätä yhdenvertaisuutta korostava säädös. Viimeaikainen ulkomalaisasioiden hoito on mielestäni osoittanut, että tällaista selkeää korostusta tarvitaan.

Eniten keskustelua on herättänyt 30 § oli turvapaikan antaminen ja sen epääminen. On väitetty, ettei ole merkitystä sillä, saako I momentti muodon "annetaan" tai "voidaan antaa". Jos sillä ei ole merkitystä, miksi ei voitu kirjoittaa muotoon "annetaan".

I vastalauseen mukainen 30 §:n muotoilu merkitsee sitä, että turvapaikan myöntämisessä ja epäämässä noudatetaan oikeudellista harkintaa. Pykälä selvästi ilmaisee sen, että se sisältää harkintaa — ei mitään automatiikkaa, mutta asia ei jää täysin hallintoviranomaisten tarkoituksenmukaisuusharkinnan varaan, mitä enemmistön kantaa merkitsee.

Vastalauseen mukainen muotoilu edellyttää tietysti myös sitä, että päätöksestä on korkeimpaan hallinto-oikeutta myöten valitusoikeus. Tätä ehdotan tietyissä ennakkopäätöksen luonteisissa tilanteissa. Tätä vaatii turvapaikan hakijan oikeusturva. I vastalauseen mukainen muotoilu on myös selkeä moraalinen viesti siitä, että Suomi sitoutuu myöntämään turvapaikkoja maailman kaikkein hädänalaisimmille ihmisille.

Jos kuitenkin valiokunnan enemmistön kanta voittaa, toivon, että se merkitsee sitä, että Suomessa harjoitetaan kuitenkin humaanista ulkomaalaispolitiikkaa, humaanista politiikkaa turvapaikan myöntämisessä ja pakolaiskysymyksissä yleensä. Pykälä ei tietysti sitä kiellä. Valiokunta on edellyttänyt, että harkintaa käytetään niin, että turvapaikkaa hakevan asiaa käsiteltäessä noudatetaan YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun hyväksymiä periaatteita. Suomihan on ollut aktiivisesti mukana Unhcr:n toiminnassa. Tästä syystä tuntuukin hieman ihmeelliseltä, että jotkut, jopa ulkoasiainvaliokunnan jäsenet, ovat vähätelleet Unhcr:n linjauksia. He väittävät, että nämä periaatteet ja linjanvedot eivät sovellu Suomeen. Minne ne sitten sopivat?

I vastalauseessa ehdotetaan myös, että 72 § "Poikkeuksellisten määräysten antaminen" saisi hallituksen esityksen mukaisen muotoilun. Valiokunnan mietinnössäkään ei ole mitään perusteita sille, että olisi syytä palata vanhaan eli nykyisen lain pykälään. Miksi näitä perusteita ei ole esitetty? Hallituksen alkuperäinen pykälämuotoilu on hyvin tähän aikaan sopiva ja myös meidän kansainväliset sitoumuksemme hyvin täyttävä.

Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeä ja myönteinen asia, että ilmeisen perusteettomien turvapaikkahakemusten käsittely on saanut selkeän pykälän laissa. Tämä merkitsee, että myös näiden hakemusten käsittelyssä on selkeät periaatteet ja myös näissä tilanteissa turvapaikan hakijan minimioikeusturva täyttyy. Kysymys on poikkeuksellisesta menettelystä turvapaikka-asioiden käsittelyssä. Sitä ei missään oloissa saa sotkea asioiden nopeaan käsittelyyn. Olipa kysymys ulkomaalaisasioitten hoidosta tai muusta hallinnosta, asiat pitäisi käsitellä viivytyksittä. Tätä on mielestäni hyvä hallinto. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että voimavarakysymyksiin ja hallinnon sisäiseen yhteistyöhön kiinnitetään tämän lain säätämisen jälkeen paljon aikaisempaa enemmän huomiota.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen sitä, ettei ed. Kuuskoski-Vikatmaa lainkaan näe sellaista mahdollisuutta, että Suomi haluaisi itse ratkaista, antaako se turvapaikan vai ei. Tietysti tällä hetkellä, kun puhumme esimerkiksi mini-

maalisen pienistä pakolaismääristä maailman laajuisesti ajatellen ja kun meille ei tällä hetkellä pyri poliittisesti hankalia turvapaikan hakijoita, on aivan selvää, että tällaisen pykälän merkitys ei tunnu niin tärkeältä.

Mutta minun mielestäni täytyy myös ajatella sitä, että voi tulla sellaisia tilanteita, joissa Suomi oman etunsa nimissä haluaisi esimerkiksi poliittisista syistä evätä turvapaikan ja ohjata turvapaikan hakijan toiseen maahan. Siitä syystä mielestäni tähän pykälään, josta ulkoasiainvaliokunnassa on äänestetty, täytyy jäädä sellainen muoto, jossa Suomelle jää oma harkintavalta Suomen omien etujen vuoksi.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on mukana YK:n pakolaissopimuksessa, sitoutunut noudattamaan sen perusvelvoitteita. Tämän pykälän muotoilu, jonka puheenvuorossani esitin, merkitsee sitä, että Suomelle jää harkintavaltaa turvapaikan myöntämiseen, mutta se on luonteeltaan oikeudellista harkintavaltaa. Enemmistön pykälämuotoilu merkitsee sitä, että tämä on täysin tarkoituksenmukaisuusharkintakysymys, ja se ei ole minusta riittävä kansainvälistä vastuutamme ajatellen.

Kyllä meillä täytyy olla kanttia sitoutua selkeästi pakolaisten kyseessä ollen myöntämään heille turvapaikka. Kussakin yksittäisessä tapauksessa se tapahtuu yksilöharkinnan ja tarkkojen selvitysten perusteella. Ei se ole, niin kuin sanoin, mitään automatiikkaa, mutta tämä toinen muotoilu, jonka esitin, on kuitenkin selkeä kannanotto, että me emme väistele kansainvälistä vastuutamme.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä minusta ed. Taina on tässä aivan oikeassa. Tämä asia oli lakivaliokunnassa hyvin huolellisen pohdinnan kohteena, ja me tulimme siihen käsitykseen, että subjektiivista oikeutta tässä tapauksessa ei voida pakolaisille antaa. Toisin sanoen pienen kansakunnan täytyy olla tiettyssä määrin itsekkäämpi kuin suurten valtioiden.

Ajatellaanpa sellaista tilannetta, että turvapaikkahakemuksen tekeviä pakolaisia olisi todella suuri määrä, esimerkiksi sadoissatuhansissa, ja he viittaisivat siihen, että Suomen lakien mukaan heillä on subjektiivinen oikeus saada turvapaikka. Mitä tehtäisiin

tässä tilanteessa? Tämä on tietysti täysin teoreettinen tapaus tässä vaiheessa, mutta sellainenkin tilanne saattaa joskus olla edessä. Tässä täytyy pitää järki kylmänä päässä ja noudattaa tiettyä kansallista varovaisuutta.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Taina ja aiemmin eräät muutkin ovat viitanneet tähän pykälään ikään kuin tässä pykälässä ei jo sinänsä olisi ehtoja sille, miten pakolainen voidaan vastaanottaa. Ensinnäkin pakolaisuuden määritelmä vaatii, että on perustellusti aihetta epäillä hakijan joutuvan vainon kohteeksi. Sen lisäksi on syytä muistaa, että siinä muodossa, jossa ulkoasiainvaliokunta tätä asiaa esittää, tuohon samaan pykälään liitettyssä 2 momentissa on tavattoman monta ehtoa ja estettä, joiden perusteella voidaan turvapaikka jättää antamatta. Jos nyt puhutaan siitä, että olisi täydellinen subjektiivinen oikeus, silloinhan tuo pykälä olisi kirjoitettu yksinkertaisesti vain: "Turvapaikan hakijalle annetaan turvapaikka" eikä lisätty mitään siihen pykälään. Semmoistahan siihen ei toki kukaan ole esittänyt, vaan siinä on aivan selvästi sekä ehdot että määritelmät.

Täytyy todeta, että kyllä tämä muotoilu vastaa juuri meidän allekirjoittamiamme sopimuksia. Se vastaa hyvin tarkkaan sitä, mitä monet asiantuntijat esittivät ja mm. juuri pakolaiskomissaari, YK:n pakolaisasiain valtuutetun Unchr:n edustaja. Siinä mielessä se on hyvin perusteltu eikä laisinkaan pidä sisällään sellaista asiaa kuin ed. Pohjola esitti.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toisin kuin ed. Kuuskoski-Vikatmaa väitti, hänen ehdotuksensa ei sisällä harkintavaltaa. Se on, kuten hän sanoi, oikeudellista harkintaa, mutta se on ainoastaan tulkintavaltaa. Mikäli tietyt oikeudelliset edellytykset täyttyvät, mikä ei ole vapaata harkintaa, vain tiukkaa oikeudellista tulkintaa, sen jälkeen tämä subjektiivinen oikeus on olemassa. Ottaen huomioon, että esimerkiksi ihmisoikeustuomioistuin todennäköisesti voi näitä oikeudellisia edellytyksiä myös valituksen johdosta tulkita, siis arvoida niiden oikeaa tulkintaa, ei tässä ole jäämässä mitään ed. Kuuskoski-Vikatmaan mainitsemaa harkintavaltaa.

Ed. Wahlström taas puhui siitä, että tässä on paljon ehtoja, joilla pakolainen voidaan jättää ottamatta maahan. Ne ehdot koskevat nimenomaan sanaa "pakolainen", ja jos me jo olemme päätyneet sanaan "pakolainen", niin ehdot ovat silloin täyttyneet.

Olen aika pitkälle samaa mieltä kuin ed. Pohjola ja toteaisin, että ei ole ollenkaan mahdotonta, että päädytään tilanteeseen, jossa joudutaan myös havaitsemaan, että pakolaisella ja pakolaisella on huomattava aste-ero myös vainon määrän suhteen, jolloin tietysti voi olla, että on erinomaisen hyvä asia, että Suomella on resursseja esimerkiksi vastata kaikkein kipeimpiin ongelmiin silloin, kun niitä syntyy.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuuskoski-Vikatmaan tekemät ehdotukset lisäävät yleensä ulkomaalaisten oikeusturvaa Suomessa. Mutta yhdessä kohdin olen kyllä toista mieltä samoin kuin edustajat Pohjola ja Niinistö, eli muoto "annetaan" johtaa juriidiseen tulkintaan, oikeusharkintaan, ja monet tapaukset jäävät juuri tämän takia käsittelemättä. Esimerkiksi Länsi-Saksasta lähetettiin Beirutin keskelle monta tuhatta libanonilaista ja palestiinalaista, koska he eivät täyttäneet oikeudellisia kriteereitä. Siksi pidän parempana muotoa "voidaan antaa", joskin molemmissa tapauksissa viime kädessä jää harkintavalta. Viime kädessä ulkomaalaisten asema Suomessa on riippuvainen siitä, mikä mieliala ja minkälaiset asenteet Suomessa ovat. Siksi asenteisiin ennen muuta olisi vaikutettava. Tähän lainsäädännöllä valitettavasti ei pystytty. Pidän muuten ed. Kuuskoski-Vikatmaan esityksiä hyvinä, mutta 30 § muodostaa poikkeuksen.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kuuskoski-Vikatmaa puheenvuorossaan vetosi kansainvälisiin sopimuksiin. Samalla tavalla monissa muissakin väitteissä on otettu omien argumenttien tueksi se, että me olemme kansainvälisissä yhteyksissä sopineet yhtä ja toista. Kun sopimuskäytäntö on tavattoman kirjava, niin juuri sen vuoksi hallituksen esityksessä aikoinaan jo lähdettiin siitä, että sen 1 §:n 1 momentissa ilmaistiin kattavasti kantana se, että ulkomaalaislaki ei voi olla meidän solmimiemme kansainvälisten sopimusten vas-

tainen. Lakia sovellettaessa viranomaisten on tietysti otettava tämä perustavaa laatua oleva 1 §:n 1 momentin määrite vakavasti. Niinpä toivoisin, ettei omien, kenties hyvienkin väitteiden perusteeksi enää kovin paljon kansainväliseen sopimuskäytäntöön sinänsä vedottaisi.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulla on selkeästi erilainen käsitys ed. Pohjolan kanssa siitä, millaisessa maailmassa pieni maa pärjää ja mikä on pienen maan edun mukaista. Oma käsitykseni on se, että me pärjäämme paremmin sellaisessa maailmassa, jossa on yhteisiä pelisääntöjä ja jossa edes pyritään kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja luomaan jonkinlaista eettistä selkärankaa toiminnalle. Tässä itsekkyyden maailmassa meidän mahdollisuutemme ovat nähdäkseni paljon vähäisemmät. Sen vuoksi olisi tärkeätä, että kun me olemme kansainvälisiä sopimuksia tehneet, me itse pyrkisimme niitä noudattamaan ja toimimaan niiden mukaisesti.

Kun ed. Björkstrand yritti 30 §:ää tulkita pakolaisten kannalta huonosti, niin minusta tuntuu, että ed. Björkstrand haluaa hiukan kiertää huonoa omaatuntoa. Jos tulkinta jää asenteiden tai yksinomaan viranomaisten hyvän tahdon varaan, niin kyllä me olemme nähneet, mitä siitä syntyy. On tilanteita, että se voi johtaa aika hyväänkin tulokseen. Mutta jos on edes tietyt oikeudelliset perusteet tälle asialle, olen aivan varma, että se täyttää paremmin perusoikeuden vaatimukset pakolaisten kannalta.

Minusta on erittäin ikävää, että me emme ole rohjenneet tehdä tällaista pientä moraalista sitoutumista, että olisimme valmiit hädänalaisimmille ihmisille myöntämään turvapaikan. Sen tiedän ja sen vuoksi haluankin korostaa, että tämäkin pykälä pakolaisuuden osalta merkitsee tiettyä harkintaa. Ei ole olemassa mitään täysin yksiselitteistä määritelmää. Mutta jos me pyrkisimme edes noudattamaan Unhcr:n määräytyksiä, aika suuren harppauksen ottaisimme eteenpäin.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä minäkin käytin epätarkkaa ilmaisua, mutta vielä sekavammin käytti ilmaisuja ed. Niinistö, sillä 30 §:ssä ei todellakaan puhuta sanallakaan pakolaisista.

Siinä puhutaan, että ulkomaalaiselle voidaan antaa turvapaikka, kerrotaan edellytykset ja sen jälkeen todetaan, että turvapaikka voidaan jättää antamatta. Kysymys on todella turvapaikan hakemisesta ja sen ehdoista.

Viitaten siihen, mitä ed. Järvenpää sanoi, todellakin jos kerran 1 §:ssä sanotaan näin selkeästi nämä asiat, niin minkä ihmeen takia ei voida kirjoittaa tähän pykälään, että annetaan turvapaikka? Se määritelmä, joka taas pakolaisesta on, sisältyy myöhempiin pykäliin ja siinä todetaan, että sellainen, joka on saanut turvapaikan, on pakolainen. Tässä on kysymys todellakin hyvin selvästi asenteista, joilla halutaan asiaa lähestyä. Joka tapauksessa, niin kuin olen aiemmin todennut, jää hyvin paljon harkintaa myös meille siinä suhteessa, annetaanko turvapaikka vai ei.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Parin kuukauden ajan teimme työtä 30 §:n ympärillä. Olen vakaasti sillä kannalla, kuultuamme kaikki nämä asiantuntijat, että muoto "annetaan" ei välttämättä johda ollenkaan parempaan lopputulokseen kuin "voidaan antaa". Se sisältää oikeusharkintaa, joka sulkee pois tietyt ryhmät, ja tämä on vakaa käsitykseni.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistuttaisin siitä, että kansainvälisten sopimustenkaan mukaan kenelläkään ei ole subjektiivista turvapaikkaoikeutta, vaan jokainen valtio itse päättää, antaako turvapaikan, siitä huolimatta vaikka edellytykset turvapaikan myöntämiselle olisi.

Minä olen edelleen sitä mieltä, että meidän tulee tietysti auttaa hädänalaisia ihmisiä. Mutta meidän tulee myös lainsäädännössä lähteä siitä, että tilanteet voivat muuttua ja voi todellakin tulla sellaisia tilanteita, joissa Suomen etujen mukaista on tehdä toisenlaiset päätökset.

Siitä syystä mielestäni meidän itse ei tule säätää sellaista lainsäädäntöä, jolla me tavallaan tiukennamme niitä normeja ja vaatimuksia, joita kansainväliset sopimukset aiheuttavat. Siitä syystä mielestäni juuri tämän yhden pykälän sanamuoto on tärkeä nimenomaan Suomen kannalta ja siltä kannalta, että tulevaisuudessa saattaisi tulla tilanteita, joissa sellaista pykälää me itse tarvitsemme.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Kuuskoski-Vikatmaalle, että en ole itsekkyyden kannalla. Mutta saattaa käydä niin, että edellytykset täyttäviä turvapaikanhakijoita pyrkii tänne niin paljon, ettei pienen maan kantokyky kestä. Tällöin täytyy olla harkintaa voida sanoa ei. Pieni maa on tässä suhteessa eri asemassa kuin suurvallat. Minä viittaan vain siihen, mitä tasavallan presidentti on lausunnossaan maininnut esimerkiksi idässä olevaan tilanteeseen. Maailmantilanteet vaihtelevat nykyisin niin nopeasti ja niin äkkiarvaamatta, että täytyy varautua kaikkeen mahdolliseen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On varsin hyvällä syyllä pelättävissä, että tämä keskustelu alkaa kiertää kehää teoreettisten kysymysten ympärillä. Sen vuoksi pyrin omassa puheenvuorossani olemaan varsin pelkistetty ja pysymään aivan keskeisissä asioissa erityisesti siihen vastalauseeseen nojaten, joka on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä.

Puhuin jo perjantaina mm. tästä asiasta aika paljon, ja ehkä jonkinlainen matkaväsymyskin vaikuttaa, että en jaksa enää sillä tavalla innostua.

Mitä tulee ed. Kuuskoski-Vikatmaan näkemyksiin asioista, niin minä arvostan niin kuin monet muutkin häntä älykkäänä ihmisenä. Hänellä on ainakin lämpimät kädet, en tiedä, onko lämmin sydän. Ei meillä mitään niin erityisiä kättelyjä ole ollut, mutta aina joskus on lopattu käsipäivät, niin kuin Kalle Päätalo sanoo kirjassaan Kunnan jauhot, ja tältä pohjalta olen tämän asian havainnut. Mutta meidän näkemyksemme ulkomaalaisista: Kun kuuntelin hänen puheenvuoroaan, on vain yksi yhtymäkohta tai meillä samanlainen näkemys, ja se on se, että meillä on ulkomaalaispolitiikka onnistuneella tavalla sekoitettu tietynlaiseksi sillisalaatiksi varsinkin julkisessa keskustelussa. Meillä ei ole riittävästi eroteltu siirtolaiskysymystä ja pakolaiskysymyksen kahta eri osaa eli spontaanipakolaisia ja kiintiöpakolaisia. Tämä on ollut varmasti julkisessa keskustelussa omiaan herättämään tiettyä hämmennystä. Ehkä aivan viime aikoina jonkinlaista selkeyttä siihen on saatu.

Herra puhemies! Tämä ulkomaalaislaki on muuttunut hyvin paljon siitä, kun hallitus

sen aikana antoi, ja myös ne käsitykset ja näkemykset, (Ed. Kekkonen: Ei pidä paikkaansa!) jotka kuvastuvat täällä salissa kansanedustajien puheista, ovat aivan toisen sisältöisiä nyt kuin joskus vuosi, puolitoista tai peräti kaksi vuotta sitten — ed. Kekkonen. — Jos tämä keskustelu olisi ollut silloin, näkemykset olisivat kovin yksipuolisia. Pidän positiivisena, että näin on.

Kun äsken totesin, että tämä laki on muuttanut hallituksen esityksestä hyvin paljon, se johtuu siitä, että elämä on meitä opettanut viimeisten vuosien ja erityisesti viimeisten kuukausien aikana huomaamaan, että pakolaiskysymys — tarkoitan lähinnä turvapaikanhakijoita nyt, jotta en itsekin sekoittaisi sitä sillisalaattia — ei meillä tällä hetkellä ole määrällisesti ongelma, joka uhkaisi meidän kulttuuriamme, mutta sellainen siitä saattaisi tulla. Se on taloudellinen kysymys tänä päivänä ja tätä kautta asia, joka ärsyttää kansalaisia. Kun se ärsyttää kansalaisia niin paljon kuin se tekee, siihen on silloin vakavuudella suhtauduttava.

Toisin sanoen voidaan sanoa, että tämä lakiehdotus eduskunnan käsittelyssä on kulkenut hallituksen myötävaikutuksella positiiviseen suuntaan. Tältä pohjalta voidaan tehdä sellaisia päätöksiä, jotka estävät pakolaisongelman syntyminen ja selvittävät nykyisen ruuhkan, mutta siihen on kaksi vaatimusta.

Toinen vaatimus on se, että resursseja, jotka on nyt jo syöty loppuun, ne jotka tämän vuoden budjetissa Ulkomaalaiskeskukselle on annettu, niitä lisätään merkittävästi, moninkertaisesti. Vain sillä tavalla tämä laki antaa mahdollisuuden edistymiseen tässä asiassa.

Toinen asia on se, että ministeriö ja sen virkamiehet käyttävät tätä lakia niiden mahdollisuuksien mukaan kuin sen sisältö antaa. Siis siitä, palautetaanko joku Georg Ots täältä, päättää ministeriö eikä Suomen Punainen Risti. Siitä on kysymys. Ministeriön on tätä lakia selkärankaisesti tulkittava ja toteutettava. Silloin siinä on jonkinlaisia mahdollisuuksia.

Siitä huolimatta, arvoisat kansanedustajat, olen sitä mieltä, että tämä laki on jo tässäkin vaiheessa myöhäissyntyinen ja tämän lain pykälien olisi pitänyt olla hieman toisenlaisia, jotta olemassa oleva tietty ongelma olisi voitu torjua. Minä veikkaan, että tulette tämän seuraavien kuukausien aikana näke-

mään, sitten kun tämä laki on tullut voimaan. Ei tämä laki siten hyväksyttyinä kuin ulkoasiainvaliokunta on sen esittänyt, tule olemaan ihmeidentekijä. Siinä ei ole terävyyttä. Siinä ei ole sitä itua, jota tarvitaan tällä hetkellä. (Ed. Kekkonen: Mitä se terävyys on?) — Se terävyys löytyy kansanedustaja Sulo Aittoniemen vastalauseesta ja niistä pykälämuutoksista, joita on siellä tehty eräisiin pykäliin. Nämä pykälät ovat 30, 33, 34 sekä uusi 40 §, joka on tähän lakiin ehdotettu.

Ensinnäkin 30 §:n muutos. Haluan korostaa, että koskien subjektiivista oikeutta olen täsmälleen ulkoasiainvaliokunnan mietinnön kannalla muuten, paitsi sen mukaisesti kuin vastalauseessani esitän. 30 §:n 2 momenttiin pitää lisätä se 5 kohta, joka oli lakivaliokunnan mietinnössä, toisin sanoen kohta, jossa lausutaan ”jos siihen muuten harkitaan olevan painavia syitä”, siis turvapaikka-anomuksen hylkäämiseen, turvapaikan antamisesta luopumiseen, vaikka siihen muuten olisi perusteita. Tämä kohta pitäisi ottaa sinne uudelleen sillä tavalla kuin lakivaliokunta on ehdottanut.

Herra puhemies! 33 § ei sellaisenaan sekään ole niin oleellinen, mutta se on kuitenkin sikäli merkittävä, että tässä pykälässä ehdotan, että sisäasiainministeriössä turvapaikkahakemuksien käsittelyyn ja päätöksentekoon kelvolliset henkilöt mainitaan siinä, ministerien lisäksi mm. kansliapäällikkö, Ulkomaalaiskeskuksen johtaja jne. Edelleen tarvitaan maininta siitä, että asetuksella voidaan lisäksi määrätä, ketkä näitä asioita käsittelevät. Minun mielestäni tällainen laajennettu valtuus pitäisi olla jo laissa, ja sitä tarvittaessa voitaisiin asetuksella vielä lisätä. Tällä hetkellä se on vain asetuksen muutoksessa, jonka hallitus on antanut nopeutettua käsittelyä varten. Se pitäisi saada lakiin.

34 § koskee nimenomaan ilmeisen perusteettomia turvapaikkahakemuksia, ja tämä pykälä — en sano nimiä, mutta siinä ovat eräät asiantuntevat henkilöt tietyllä tavalla takana ja katsovat, että tämän suuntainen sen pitäisi olla — tarkoittaa sitä, että jos sisäasiainministeriö katsoo turvapaikkahakemuksen ilmeisen perusteettomaksi sillä perusteella, että hakemuksen jättäjä on tullut turvallisesta maasta, tähän hylkäävään päätökseen ei tarvitse pyytää lainkaan lausuntoa turvapaikkalautakunnan johtajalta tai vara-

johtajalta — kuinka se tässä sanotaankin, etten sano näitä systeemeitä väärin, joka tapauksessa puheenjohtajalta tai varapuheenjohtajalta. Tässä tapauksessa ministeriö tekisi päätöksen yksiselitteisesti.

Lausunto ilmeisen perusteettoman hakemuksen johdosta eli ns. nopeutetussa käsittelyssä tulisi pyytää vain siinä tapauksessa, että ilmeinen perusteettomuus perustuu turvapaikkaoikeuden väärinkäyttöön tai muuhun tällaiseen perusteeseen. Silloin tällainen lausunto pitäisi vaatia puheenjohtajalta tai varapuheenjohtajalta, joiden tulisi antaa se viiden päivän kuluessa pyynnön esittämistä. Jos turvapaikkalautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja katsoo myöskin, että hakemus on ilmeisen perusteeton, silloin tämä sisäasiainministeriön päätös saavuttaisi tällä perusteella lainvoiman ja se on sillä siisti.

Samaan 34 §:ään on lisäksi esitetty 3 momenttia, joka tarkoittaa sitä, että jos jo tutkintavaiheessa havaitaan, että tällainen hakemus on ilmeisen perusteeton, myöskin tutkinta voidaan suorittaa suppeana suullisena tai kirjallisena selvityksenä. Tämä on nopea systeemi, joka ei millään tavalla kenenkään oikeuksia viihennä. Se on vain hieman terävöitetty siitä, mitä ulkoasiainvaliokunta nyt esittää.

Herra puhemies! Sen lisäksi olen esittänyt uutta 40 §:ää, joka on niin lyhyt, että voin sen lukea. Otsikko on ”Turvapaikkaa hakeen maasta karkottaminen”. ”Ulkomaalainen, jonka turvapaikkahakemus on lainvoimaisella päätöksellä hylätty eikä hänelle ole myönnetty oleskelulupaa, karkotetaan maasta ilman eri päätöstä. Karkottamisen panee täytäntöön sisäasiainministeriö. Jos turvapaikkahakemus on hylätty 34 §:n perusteella” — siis nopeutetun käsittelyn perusteella — ”noudatetaan 39 §:ssä mainittua menettelyä.” Eli rajalta käännäminen tapahtuu silloin näillä perusteilla.

Nythän on tilanne siten, että jos henkilö, vaikka turvapaikkahakemus on lainvoimaisella päätöksellä hylätty eikä oleskelulupaa myönnetä, ei halua lähteä Suomesta, sisäasiainministeriön täytyy antaa karkotuspäätös, ja siitä voi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Toisin sanoen alkaa sama prosessi ja sama hotellissa lojuminen kuin turvapaikkahakemuksen käsittelyn aikana. Mitä perusteita on enää käynnistää tätä

uutta prosessia, koska turvapaikkahakemus on lainvoimaisella päätöksellä hylätty eikä oleskelulupaa ole myönnetty? Mitä perusteita karkotusta vastustavalla henkilöllä on saada muutosta tähän asiaan? Ei mitään. Sen takia valitusmenettely tässä tapauksessa on täysin turha.

Rouva puhemies! Jos 40 § hyväksytään, se merkitsisi sitä, että valiokunnan mietinnössä esitetty 40 § muuttuisi 40 a §:ksi ja myös otsikko ”Muut maasta karkottamisen perusteet”, koska tässä on yksi karkottamisen peruste olemassa.

Rouva puhemies! Tulen esittämään pykälämuutokset lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä mainittujen pykälien osalta. En ehdota käsittelyn pohjaa, koska vastalauseessani on tietty puute, joka estää asian, mutta sen sijaan tulen tekemään pykäläkohtaisessa käsittelyssä jokaisen pykälän kohdalla muutoksen ja uskallan veikata, että eräänä päivänä kun näistä asioista keskustellaan, jos joku sattuu jostakin löytämään tämän minun kellaristuneen vastalauseeni, hän saattaa jopa sanoa, että se mies oli aikaansa edellä. Toisin sanoen tehdään sellainen laki nyt, joka puree tänä päivänä, jos ministerit ja virkamiehet ovat selkärankaisia, että haluavat toteuttaa suomalaista lakia.

Rouva puhemies! Sitten vielä lopuksi mietinnön perusteluista asian, joka on siellä herättänyt hämmennystä vähän muidenkin mielessä. Kohtaan ”Oikeus turvapaikkaan”, kolmas kappale, on ed. Björklundin esityksestä tehty sellainen sanasillalaahti, joka tarkalleen luettuna merkitsee sitä, että tehtyämme 30 §:n päätöksen, joka muuten on toki hyvä, paitsi että 5 kohta siihen lisätään, me heti perään kadumme teemmäämme päätöstä. Huutelemme joka suuntaan, mistä saisimme tukea ajatukselle, ja kehoitetaan tietyllä tavalla hallitusta ryhtymään välittömiin toimenpiteisiin, jotta subjektiivinen oikeus saataisiin lakiin. Eihän tällainen edestakaisin vetäminen käy, että ensin tehdään laki ja sitten aletaan selittämään ja pyytelemään anteeksi perusteluissa. Eihän tästä mitään tule! Tähän on kiinnitetty huomiota myös muiden vastalauseessa, ja olisin ollut valmis yhtymään niihin enkä tekemään omaa ehdotustani kolmanneksi kappaleeksi. Saattaa olla, että itse luovun tästä katsoen, että jos toisten vahvempien poliitikkojen ehdotus on yhtä hyvä kuin

minunkin, minä voin tyytyä kannattamaan jotakin muuta ehdotusta.

Mutta näiden muiden pykälien osalta tul-  
laan tekemään muutosehdotukset. Saattaa  
olla, ettei niitä hyväksytä, mutta jos hyväk-  
syttaisiin nämä näkemykset ja pykälät, on-  
gelma voitaisiin ehkä meillä hoitaa.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Ar-  
voisa puhemies! Kiintoisaa on havaita, että  
edustajien Kuuskoski-Vikatmaan ja Aittonie-  
men kannat turvapaikan myöntämisedelly-  
tyksiin nähden edustavat kahta ääripäätä.  
Tämä tuli varsin kiintoisasti esiin, kun nämä  
puheet pidettiin peräkkäin.

Olen täsmälleen sitä mieltä, että ed. Kuus-  
koski-Vikatmaan muotoilu saattaisi kriisitil-  
anteissa johtaa hallitsemattomiin tilantei-  
siin. Mahdollista on myös monipolvisempi ja  
järkevempi tulkinta kuin puhdas oikeushar-  
kintainen muotoilu.

Ed. Aittoniemen säännösehdotukset puo-  
lestaan saattaisivat johtaa sellaiseen pikäkä-  
sittelyyn, jossa oikeusturva saattaisi kohtuut-  
tomasti kärsiä. Ed. Aittoniemen ehdotukset  
johtaisivat myös muutoksenhaun rajoittami-  
seen. Minusta valiokunnan enemmistön va-  
rovainen linja vaikuttaa tarkkaan punnitulta,  
ja tulen äänestämään sen puolesta.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro):  
Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Aittonie-  
men puheenvuoroa, ilmoitan, että olen  
ehdottomasti valmis yhtymään hänen käsi-  
tyksiinsä. Minusta ed. Aittoniemen esittämät  
asiat ja perustelut ovat tämän hetken tilan-  
teeseen ja myös ehkä tulevaisuuteen varsin  
perusteltuja. Eduskunnan tehtävä on tehdä  
sellaista lainsäädäntöä, joka antaa viran-  
omaisille mahdollisuuden hoitaa asiat silloin,  
kun asia tulee ajankohtaiseksi.

Arvoisa puhemies! Tämänhetkessä turva-  
paikanhakijatilanteessa meillä tietoni mu-  
kaan on turvapaikanhakijoita noin 2 700  
henkilöä. Tämä tietää yhteiskunnalle kustan-  
nuksia vuositasolla noin 250 miljoonaa  
markkaa. Kysymyksessä ei ole kovin pieni  
summa yksistään jo tällä tavalla laskettuna.  
Ed. Aittoniemi sanoi, että tämä summa ei  
riitä. Saattaa olla, että minä olen väärässä ja  
summa on vielä suurempi. (Ed. Järvenpää:  
Ei tämä ole vielääkään vastauspuheenvuoro!)  
Olen laskenut, että kuukausittaiset kustan-  
nukset olisivat noin 81 miljoonaa markkaa.

Edustajat! Tämä ei ole naurun asia. Tämä on  
vakava asia, mistä olemme keskustelemassa.  
Olen sitä mieltä, että valiokunnan mietintöön  
tulisi tehdä lisää terävyyttä täysistuntokäsit-  
telyssä.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastaus-  
puheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan ly-  
hyesti todeta vain ed. Kaliman puheenvuo-  
ron johdosta sen, että minusta on nyt aivan  
turha pelotella poikkeuksellisilla oloilla ja  
kriisitilanteilla. Niitä varten on tässä laissa  
omat määräyksensä ja niitä varten ovat  
muutoinkin omat määräyksensä. Kyllä me  
teemme nyt tätä lakia normaalia elämää  
varten. Sielläkin tarvitaan lakeja. Jos ajau-  
dutaan joihinkin aivan ihmeellisiin ja hallit-  
semattomiin tilanteisiin, sitten toimitaan tois-  
ten säädösten pohjalta.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Ar-  
voisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi lähti  
30 §:ää avaamaan, niin haluaisin häntä rau-  
hoittaa siinä suhteessa, että se 5 kohta, joka  
siellä lakivaliokunnan jäljiltä on, on jäänyt  
sinne ikään kuin sattumalta sen vuoksi, että  
vasta viime hetkessä lakivaliokunta päätyi  
sanamuotoon, jonka mukaan kaikki nuo  
kohdat ovat esimerkkejä pelkästään, ja näin  
ollen 5 kohta kävi aivan tarpeettomaksi.  
Mutta yhtä lailla tarpeettomilta kyllä tuntu-  
vat ed. Aittoniemen muutkin pykälämuutok-  
set. Minä kyllä ymmärtäisin, että ideana  
taitaa nyt olla vain värkätä pikkupykälä  
sinne tänne, jotta pääsisi osoittamaan vähän  
katetta vaalimainosten terminologialle. Tässä  
keskustelussahan SMP:ltä menevät markat ja  
ihmishenget sekaisin.

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies! Vii-  
me perjantaina ilmoitin, että kannatan 30 §:n  
kohdalla valiokunnan enemmistöä, ja ilmoi-  
tan nyt, että mikäli seuraavassa esittämäni  
perustelut eivät tyydytä jotakuta ja hän  
pystyy osoittamaan ne jollakin tavalla esi-  
merkiksi eettisesti virheellisiksi, niin olen  
valmis muuttamaan kantaani tässä. (Ed.  
Seppänen: Edustaako edustaja vihreitä?)  
—Kyllä, muuttamaan kantaani tässä kysy-  
myksessä. Minä puhun aina omasta puoles-  
tani enkä koko ryhmän puolesta.

Toinen varapuhemies: Ed. Palohei-  
molla on puheenvuoro.

Puhuja: Kiitos, puhemies! Otan aluksi esimerkin shakkipelistä. Shakkipelissä aika usein tapahtuu niin, että jos hyvin lyhytjanteisesti pohtii jotakin siirtoa, niin saattaa pitää sitä siirtoa hyvänä. Sen jälkeen pohtii asiaa hieman pidemmälle ja toteaa, että se siirto onkin huono. Jos pohtii sitä vielä pidemmälle, niin toteaa, että se sittenkin oli hyvä.

Yhteiskunnallisissa ratkaisuissa näyttää olevan niin, että tämä analogia pätee. Aika usein jokin ratkaisu saattaa tuntua hyvältä, kun sitä katselee lyhytjanteisesti ja suppeissa puitteissa. Sen jälkeen täytyy muuttaa kantansa, kun asiaa pohtii hieman laajemmin.

Minulla on tarkoitus käsitellä tätä kysymystä nyt kolmella eri tasolla, joita voisi kutsua esimerkiksi kansalliseksi, eurooppalaiseksi ja globaaliksi tasoksi.

Tämän keskustelun yhteydessä, joka on käyty eduskunnassa ja jota on käyty lehdistössäkin aika pitkään viime aikoina, on minusta paljastunut kaksi perussuomalaista tyyppiä, jotka molemmat ovat melko provinssialaisia, eräänlaisia junttityyppejä. Ensimmäisen lajin junti on se, joka näkee lastun ajalehtivan pitkin virtaa, ottaa kirveen ja menee etsimään henkilöä, joka on tullut liian lähelle ja mahdollisesti on ulkonäöltään erilainen kuin hän itse. Toisen lajin juntit kuuluvat tähän ryhmään, jotka ovat ulkomaalaisten sokeita ihailijoita. Kaikkea vierasta äimistellään ja kunnioitetaan kriittikittömästi.

Väitteet suomalaisesta rasismista ja suomalaisten ulkomaalaisvihosta tässä yhteydessä ovat täysin perusteettomia. Jokainen meistä tietää, että esimerkiksi kun pyrkii johonkin helsinkiläiseen ravintolaan, niin portieeri suhtautuu huomattavasti suopeammin, jos puhuu ranskaa kuin jos viäntäis savvoo siinä ovella. Tämä on suomalaisten yleinen piirre, ja tämä liittyy suomalaisten rehellisesti sanottuna kohtuuttoman ja perusteettoman heikkoon itsetuntoon. Se on tyyppillistä näille molemmille junttityypeille, joita äsken kuvasin. Näille kahdelle junttilajille molemmille on tyyppillistä heikko itsetunto.

Ed. Donner ei näytä olevan täällä, mutta minä onnittelisin häntä siitä, että hän ei kuulu tähän lastu- ja kirvesjunttityyppiin. Ed. Aittoniemelle onnitteluni siitä, että hän ei kuulu tähän ulkomaalaisia kritiikittömästi äimistelevään junttityyppiin.

Tämän toisen tyyppin mielipide luettiin sunnuntain Helsingin Sanomista, kun ed. Juhantalo sanoi siellä näin: "Suomi on muutunut väkiflooraltaan kovin yksipuoliseksi. Meidän täytyy hyväksyä tänne vähän erivärisiä ja erinäköisiä ihmisiä, jotta muistutamme normaaleja Euroopan maita." Tässä pidetään eräänlaisena itseisarvona sitä, että Suomikin muistuttaisi normaaleja Euroopan maita ja keinona olisi saada erivärisiä ja erinäköisiä ihmisiä tänne.

Ed. Juhantalo kertoo hyvin rehellisesti sen motiivin, joka näyttää innoittavan suurinta osaa kansainvälisyyden ja ulkomaalaisten ihailijoita, näitä toisen lajin junteja. Heidän mielestään olisi mahtavaa ja upeaa, jos Suomikin olisi vähän niin kuin kosmopoliittisen tuntuinen valtio. Olisi makeeta, jos Aleksanterinkadulla kävelisi valkoisia, ruskeita, mustia, punaisia ja keltaisia ihmisiä. Erityisesti tämän värikylläisyyden haikailijoita näyttävät olevan suomenruotsalainen vähemmistö ja naiset. (Naurua) Ed. Juhantalo ei nyt oikeastaan kuulu kumpaankaan ryhmään.

Vuonna 1989 tammikuussa filosofi Georg Henrik von Wrightia haastateltiin televisiossa, ja hän totesi, että Suomi näyttää olevan erittäin haavoittuva kansainvälisille vaikutuksille. Kun on seurannut suomenruotsalaisten voittoisaa kamppailua pakkoruotsin kohdalla ja myöhemmin esimerkiksi Ahvenanmaa-kysymyksessä, voi olla vakuuttunut siitä, että ainakaan suomenruotsalaisuus ei Euroopan kartalta katoa. Olisi rauhoittavaa, jos voisi olla siitä varma myös Suomen suomalaisten kohdalla. Näin ei kuitenkaan valitettavasti ole. Suomalaisten heikko itsetunto ajaa heidät — tai meidät — juuri häpeilemään omaa identiteettiämme ja ihailemaan kaikkea kansainvälistä ja ulkomaalaista. Suomenruotsalaisten motiivit ulkomaalaiskysymyksessä ovat johdonmukaisia: mitä enemmän ja mitä uudempia vähemmistöjä, sitä helpompi on vanhan ja vakiintuneen vähemmistön hengittää. Tällä merkittävimällä vähemmistöllämme ei ehkä olisi mitään sitä vastaan, että nykyinen valtaväestö vähitellen vajoaisi vähemmistön asemaan. Toivon kuulevani vastauksen tähän kysymykseeni?

Naisten motiiveista en osaa sanoa mitään, mutta jotain voisi tietysti päätellä siitä, kun tulijoiden — siis tänne muuttajien, ulkomaalaisten, siirtolaisten ja pakolaisten — joukos-

sa on hyvin paljon nuoria ja yksinäisiä miehiä. Oikeastaan ainoa kerta, jolloin olen kuullut viimeisen kymmenen vuoden aikana suomalaisten naisten kollektiivisesti suhtautuvan kriittisesti tänne muuttaneisiin ulkomaalaisiin oli, kun äskettäin eräs suomalainen valtiomies ja liikemies solmi avioliiton viehätysvoimaisen ja eksoottisen kuubalaisen tanssitaiteilijan kanssa. Silloin suomalaiset naiset kollektiivisesti nousivat vastustamaan ulkomaalaisten muuttamista Suomeen.

Kukaan ei tietysti kehtaa tunnustaa, että näin vakavasta asiasta keskusteltaisiin tai argumentoitaisiin näin heppoisin motiivein ja että motiivit voisivat todella olla näin kevytkenkäisiä. Näin ollen asetetaan useita eri verukkeita, joihin yritetään vedota. Näitä verukkeita ovat esimerkiksi legaalisuus ja vetoaminen Geneven sopimukseen, humanismi ja empatia, rodunjalostusoppi ja työllisyyskysymykset. Minä vastaan nyt näihin kaikkiin lyhyesti. Geneven sopimus solmittiin vuonna 1951 tämänpäiväisistä olosuhteista riippumattomissa olosuhteissa. Tarkoituksena oli sijoittaa noin 20 miljoonaa Euroopassa olevaa ihmistä Euroopan eri maihin. Sitä ei alun perin solmittu koskemaan esimerkiksi kymmeniä miljoonia kolmannesta maailmasta Eurooppaan saapuvia muuttajia. Afrikan maiden yhteinen järjestö Oau teki oman pakolaissopimuksensa vuonna 1968, ja siinä on oma pakolaisen määritelmänsä. Geneven määritelmän lisäksi siinä määritellään pakolaisiksi myös esimerkiksi sisällissodan jaloista paenneet henkilöt. Myös "other man-made disaster" sisältää esimerkiksi ekokatastrofit, ja tällaista pakeneva henkilö määritellään pakolaiseksi.

Jos 30 §:n "annetaan" muoto hyväksyttäisiin, niin Peter Saramo Hufvudstadsbladetissa on selvittänyt, että Euroopassa olisi vain kaksi maata sen jälkeen, jotka olisivat tällaisen blankovekselin allekirjoittaneet: Suomi ja Saksa. Saksan motiivit ovat alun perin olleet ne, että Itä-Saksasta voitaisiin helposti ottaa Länsi-Saksaan muuttajia. Ruotsilla ja Tanskalla ei tätä pykälää ole, mutta siellä on muita pykäläiä, jotka antavat niille huomattavasti harkintavaltaa. Näin ollen "annetaan"-muoto ei ole Geneven sopimuksessa vaadittu muoto, vaan voidaan yhtä hyvin antaa muoto "voidaan antaa", kuten täällä on ehdotettu.

Kysymys humanismista. Tällöin pitäisi

pohtia pidempää tähtäintä kuin nyt on pohdittu. Onko somalialaisen lääkärin oleskelu suomalaisessa talvessa ja pakolaiskeskuksessa kokonaisuudessaan humanimpaa kuin olisi esimerkiksi hänen oleskelunsa Etiopiasa pakolaisleirillä auttamassa omia maanmiehiään? Ei varmasti ole. Suomen pitäisi sen sijaan samalla rahasummalla tukea Afrikan pakolaisleirillä olevia ihmisiä, jolloin moninkertainen määrä saisi vastaavan avun kuin täällä. Onko humania ottaa vastaan pakolaisen statusta tavoittelevia siirtolaisia, jotka ovat lukenein, varakkain ja aloitteellisin osa kansastaan sen sijaan, että samalla rahasummalla tuettaisiin samojen ihmisten toimeentuloa omassa maassaan tai oman maansa naapurissa? Ei varmasti ole. Humanoin perustein, laajemmin ottaen, ei missään tapauksessa voi pakolaisten tai siirtolaisten laajamittaista vastaanottoa perustella.

Puutun vielä kahteen asiaan joista on puhuttu julkisuudessa.

Toinen on eräänlainen rodunjalostusoppi. On puhuttu siitä, että suomalainen geneettinen perintö paranisi siitä, että tänne otettaisiin ulkomaalaisia, mieluummin toisia rotuja edustavia ihmisiä. Tämä perustuu ns. hybrid vigor -nimiseen ilmiöön, joka on todettu kasveilla ja hiirillä. On todettu, että kasvit ovat vahvempia ja korkeampia, kun niitä risteytetään, ja hiiret kestävät paremmin sairauksia silloin, kun kaksi hiirirotua risteytetään keskenään. Tällä perusteella on julkisuudessa useita kertoja tämän keskustelun aikana väitetty, että suomalaisten geneettistä perintöä pitäisi samalla tavalla pyrkiä parantamaan.

Demografiset ja työllisyyskysymykset on nostettu viime päivinä esiin. On sanottu, että Suomi tarvitsee työvoimaa. Tämä on tietysti myös erittäin itsekäs perustelu. Tällä ei ole mitään tekemistä humanismin kanssa. On väitetty, joka väite tietysti tällä hetkellä pitääkin paikkansa, että meidän pitäisi pystyä hoitamaan suurten ikäluokkien eläkkeet ja meidän pitäisi pystyä työllistämään lisää ihmisiä. Asia tulee ajankohtaiseksi vasta tämän vuosikymmenen lopulla, ja se pitää siihen mennessä tutkia perinpohjaisesti. Pitää kysyä, voitaisiinko lainsäädännöllisillä toimenpiteillä suomalaisten lasten lukumäärää lisätä ja voitaisiinko eläkeläiset ottaa useammin töihin. — Minä ylitän nyt vähän ajan.

Näillä verukkeilla, mielestäni, on pyritty

peittämään niitä motiiveja, joita itse kullakin tässä kysymyksessä todellisuudessa on. Jos minä pyrkisin tätä ratkaisemaan pelkästään tältä pohjalta, miltä minusta tuntuu, olisiko mukavaa, jos Suomessa asuisi ulkomaalaisia enemmän, vai ei, asettuisin ehdottomasti sille kannalle, että se olisi mukavaa. Olisi hauskaa, olisi mielenkiintoista ja virkistävää, jos Suomessa asuisi enemmän ulkomaalaisia, enemmän erilaisia ihmisiä. Mutta tämä on vasta tarkastelun ensimmäinen taso.

Olen puhunut täällä aikaisemmin Euroopan luonteesta useissa yhteyksissä, puhunut siitä, että Eurooppa pitäisi säilyttää mosaiikkimaisena, että Euroopan eri kansat, joilla on omat kielensä, pitäisi säilyttää sellaisina, että niiden oma kulttuuritraditio etenisi vanhoihin juuriinsa perustuen. Tältä kannalta katsoen Euroopan sekoittuminen samanlaisiksi kuin Amerikan yhdysvallat on ehdottomasti torjuttava. Eurooppa on toistaiseksi ainoa maanosa, missä tämän tyyppinen kulttuurien rikkaus on olemassa. Näin ollen, jos ajatellaan Eurooppaa ja lähitulevaisuutta sanokaamme seuraavan sukupolven aikana, päädytään jo siihen, että koko tähän siirtolais- ja pakolaisongelmaan täytyy suhtautua huomattavasti kriittisemmin kuin silloin, jos tarkastellaan pelkästään lyhyttä aikajännettä ja pelkästään omaa maata.

Sivistyneissä maissa suojellaan vähemmistöjä. Tästä ei kuitenkaan ole yleismaailmallisia takeita. Voisi muistella sitä, mitä on tapahtunut esimerkiksi Pohjois-Amerikan intiaaneille tai Etelä-Amerikan intiaaneille ja mitä on tapahtumassa Neuvostoliitossa kansallisille vähemmistöille. Kun ed. Pystynen Ahvenanmaan lain yhteydessä huomautti, että suomalaiset ovat erittäin ansiokkaalla tavalla varjelleet pienen vähemmistön kulttuuria, sanoin silloin, että ei välttämättä ole mitään takeita siitä, että jatkossa Euroopan integraation jälkeen kaikki muut Euroopan maat tulevat varjelemaan Suomen kulttuuria samalla hienotunteisuudella. Suomalaisen on välttämättä itse pyrittävä varjelemaan sitä.

Joitakin viikkoja sitten Suomessa vieraili Unkarin opetusministeri, kansatieteilijä Bertalan Andrásfalvy, joka totesi, että Euroopan yhdentymiskehityksessä nimenomaan pienet kansat ja pienet kulttuurit ovat vaarassa tuhoutua ja että niiden on kynsin hampain pyrittävä pitämään kiinni identiteetistään ja

sen arvoista. Tämä on nähdäkseni se argumentti, joka tällä toisella tasolla aiheuttaa sen, että tähän kysymykseen on suhtauduttava melkoisella kriittisyydellä.

Siirryn sitten puhumaan kolmannelta tasosta, joka minusta on kaikkein ratkaisevin. Se on globaali kehitys, ekokatastrofi, väestönkasvu ja siirtolaisten massat, jotka siirtyvät kolmannelta maailmasta lähimpinä vuosikymmeninä teolliseen maailmaan. Linaan erästä entistä kirjoitustani:

Kolmannen maailman väkiluku on nyt noin 4 miljardia, ja se kasvaa ensi vuosikymmenellä noin 100 miljoonan vuosivauhdilla. Tuo kasvu aiheuttaa ympäristötuhon ja suunnattoman muuttopaineen, josta nyt Suomeen tulleet pakolaiset ovat vasta jäävuoren neulamainen kärki. Jos kolmannes ennakoitusta lisäväestöstä muuttaisi teolliseen maailmaan ja muuttajat jaettaisiin tasaisesti, olisi Suomen osuus 150 000 siirtolaista vuodessa. Resurssit eivät riitä, ja kysymys täytyy ratkaista jollakin muulla perusteella kuin esimerkiksi: "Helsingin katukuvaa piristäisi tavattomasti kansainvälinen värikirjo." Valittavana ovat seuraavat ratkaisumallit:

1) Otetaan vastaan esimerkiksi 15 000 siirtolaista vuodessa eikä välitetä siitä, onko kysymys talouspakolaisista, ekopakolaisista vai poliittisista pakolaisista. Maksetaan tästä noin 1,5 miljardia vuodessa. Unohdetaan, että tulijat ovat kehitysmaiden varakkainta ja lukeneinta väkeä. Unohdetaan, että juuri heitä kaikkein eniten tarvittaisiin heidän kotimaassaan. Unohdetaan, että pitäisi ottaa 150 000 siirtolaista vuodessa ja maksaa 15 miljardia, jotta apu tuntuisi jossakin. Unohdetaan, että olisi parempiakin mahdollisuuksia vaikuttaa kehitykseen pitkällä tähtäyksellä. "Ollaan iloisia, kun Helsingin katukuva piristyy."

2) Suunnataan edellistä vastaava apu tehokkaasti suoraan kehitysmaiden apua tarvitseville. Todetaan, että samalla summalla, millä yhtä rikasta kehitysmaasta muuttanutta siirtolaista huolletaan Suomessa vuosi, siis noin 100 000 markalla, voidaan ravita 400 ihmistä heidän kotimaassaan tai rokottaa 3 000 lasta kuutta tappavaa tautia vastaan tai istuttaa ja kastella vuoden ajan 10 000 puuta. Todetaan, että kaikki kotimaassaan autetut ihmiset ovat välillisesti helpottamassa muuttopainetta, ja käytetään rajalliset resurssit näin edellistä tehokkaammin. Mutta

unohdetaan, että väkiluvun kasvaessa avun tarve ja ongelmat pahenevat kertautuvasti. Unohdetaan tämänkin ratkaisun väliaikaisuus.

3) Suhtaudutaan ongelmaan pitkäjärjestyksellä ja ennalta ehkäisevästi. Myönnetään vihdoin, että maailmassa on jo nyt liikaa väkeä ja että väestönkasvu vain pahentaa tilannetta. Suunnataan koko kehitysapu pitkän tähtäyksen projekteihin, joiden keskeinen osa on perhesuunnittelu. Ymmärretään, että toisensa pois sulkevat vaihtoehdot ovat valitettavasti: ehkäistä syntymä tai ravita syntynyt. Uskotaan vihdoin, että resurssit eivät riitä ongelmien ihanteellisimpaan ratkaisuun, vaan on valittava paras mahdollisista vaihtoehdoista. Todetaan, että yhden siirtolaisen hinnalla voidaan tosin ruokkia 400 ihmistä, mutta ehkäistä vapaaehtoisuuden pohjalta noin 40 000 hedelmöitymistä saman vuoden aikana.

Tässä olen puhunut siis ensisijaisesti siirtolaisista. Näyttää kuitenkin olevan niin, että kun tätä keskustelua käydään, niin eräillä on taipumusta venyttää pakolaiskäsittelyä siten, että lähes kaikki eri syistä muuttavat siirtolaiset muuttuvat keskustelussa pakolaisiksi. Nyt esimerkiksi sodan jaloista paenneet somalit lasketaan tai ainakin halutaan laskea ilman muuta pakolaisiksi. Eivät sotaa pakennevat ihmiset ole sama kuin poliittista vainoa pakennevat. Samalla tavoin voidaan ajatella, että jatkossa sotaa pakeneva ihminen muistuttaa periaatteessa nälkää tai ekologista luhistumista pakenevaa ihmistä tai jotakin muuta ylikansoituksen seurausta. Ylikansoituksesta tietysti seuraa sotia esimerkiksi ekokatastrofien lisäksi.

Kysymys, joka varmasti esitettäisiin mielellään minulle: eikö näitä sitten pitäisi auttaa? Totta kai pitäisi auttaa. Tietysti pitäisi auttaa. Mutta pitää auttaa tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. Pitää auttaa pitkäjärjestyksellä, pitää auttaa niissä maissa, joissa näitä ongelmia syntyy, ja jos syntyy sisällissotia, niin pitää auttaa niiden naapurimaissa, koska se on tehokkainta. Sillä tavalla voidaan käyttää meidän resurssejamme kaikin parhaimmalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että presidentti, hallitus ja ulkoasiainvaliokunnan enemmistö ryhdikkäästi pitivät pintansa tässä kysymyksessä, "otetaanko" vai "voidaanko ottaa". Jälkimmäinen vaihtoehto turvaa

meille paitsi oikeutemme suvereenina valtiona myös mahdollisuuden paremmin vaikuttaa maailman laajuisiin ongelmiin humanilla ja pitkäjänteisellä, kestävästä tilasta syvästi tavoittelevalla tavalla.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on seurannut Aittoniemen—Paloheimon ulkomaalaispoliittisen linjan syntymistä, niin mieleni on tullut surulliseksi. On välttämättä palautunut mieleen se historiallinen aika Suomessa, jolloin täällä piti päättää siitä, millä tavalla kohdellaan natsi-Saksan vainoamia juutalaisia Suomessa, palautetaanko heidät laivalla takaisin vai annetaanko heille silloinen turvapaikka täältä. Heillä monilla oli saman tyyppinen elämäntilanne kuin somaleilla nyt: joko kuolla tai saada jostakin turvapaikka. Varmasti silloin ed. Paloheimon perustelut olivat kestäviä, että ei heitä voi jättää Suomeen, heidät pitää laivata Saksaan, koska heitä pitää auttaa heidän kotimaassaan ja he ovat hyvin pukeutuneita (Ed. Riihijärvi: Juutalaiset olivat Suomen kansalaisia!) elintaso-pakolaisia, ja toisaalta he voivat tehdä siellä keskityksellään lääkeinä hyödyllisempää työtä kuin olemalla Suomessa.

On ihan varmaa, että tämän ajattelun seurauksena, miten me nyt suhtaudumme noin kovasti ja valitettavan kyynisesti somalipakolaisiin, myös tämä sukupolvi joutuu ihan samalla tavalla omaan Nürnbergin oikeudenkäyntiinsä niin kuin ne sukupolvet, jotka aikanaan juutalaispakolaiset lähettivät takaisin kaasutettavaksi.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo kiinnitti huomiota siihen, että ruotsia puhuvat suomalaiset — käytän nimenomaan tätä termiä — ovat yleensä pakolaisiin nähden myönteisempiä kuin suomenkielinen väestö, ja eräät piirrokset suurissa lehdissä ovat myös tähän asiaan kiinnittäneet huomiota.

En ole koskaan tavannut sen tyyppistä ajattelua, mitä ed. Paloheimo edusti, eli että se olisi tämän vähemmistön edun mukaista, että täällä olisi paljon vähemmistöjä. Selitykset piilevät luultavasti seuraavissa seikoissa.

Ensinnäkin ruotsia puhuvat suomalaiset edustavat monesta eri kansasta tulleita osia, Saksasta, Baltiasta, Ruotsista, Pohjoismaista jne., ja tämän kautta ruotsia puhuvat suo-

malaiset ovat olleet kautta vuosisatojen yhteydessä toisiinsa kulttuureihin huomattavasti enemmän kuin suomea puhuvat suomalaiset.

Tämän lisäksi ruotsia puhuvat suomalaiset asuvat rannikkoseudulla, minkä johdosta näiden yhteyksien ylläpitäminen on ollut huomattavasti helpompaa kuin Sisä-Suomesta.

Sitten ruotsinkielisellä puolella seurataan huomattavasti läheisemmin keskustelua muissa Pohjoismaissa ja myös kansainvälisesti, koska kielitaito myös ruotsinkielisten keskuudessa ehkä on, ainakin Pohjoismaihin päin, huomattavasti parempi, ja sieltä on otettu vaikutteita tietenkin tähän suuntaan.

Tässä piilevät minun mielestäni pääsyyt siihen, että ruotsia puhuvien suomalaisten keskuudessa on enemmän ymmärrystä.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole lainkaan varma, olisiko ed. Paloheimon puheenvuoro antanut aihetta juurikaan kommentteihin. Mutta pyysin puheenvuoron sen vuoksi, että olisi paitsi tärkeää myös hyvä ed. Paloheimon hieman perustella sitä ajatusta, jonka hän esitti, että tällä hetkellä vainoja pakenevat somalit voisivat löytää turvallisen kotipaikan jostakin lähinaapurista, kenties Etiopiasta. Kun itse olen selvittänyt tilannetta, tiedän, että näin ei ole ollut mahdollista. Afrikkahan on täynnä pakolaisia tällä hetkellä. Siellä on miljoonia pakolaisia. Se pieni joukko, joka ei ole voinut jäädä lähimaihin Afrikassa, on joutunut etsimään turvaa muualta.

Mutta ilman muuta on selvää, että kun puhutaan suurista pakolaisongelmista, liika-kansoituksesta ja siitä, että ihmiset joutuvat pakenemaan sen vuoksi, että ei ole taloudellisia elinehtoja siinä maassa, jossa he ovat,ärkevin tapa on silloin muuttaa kansainvälisiä taloussuhteita. Mutta tällä hetkellä esimerkiksi Euroopassa ja muissa kehittyneissä maissa ei ole ollut tämän suuntaista halua.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä ensiksi tulee yksityiskohtaan somaleista ja siitä, kuka mitään yhteiskuntaluokkaa siellä edustaa, yksi tärkeä asia on huomata se, että suvun tai heimon piiristä miehille kerätään rahaa, jotta heillä olisi mahdollisuus lähteä siitä maasta niin, etteivät kaikki suvun nuoret miehet kuolisi sodassa vaan että jossakin vaiheessa

he voisivat palata ja paremmin tiedoin ja taidoin kuin heillä on tällä hetkellä. Siinä mielessä tietysti Suomi voisi yrittää jotakin näille ihmisille tarjota, koska Euroopan taloudellisen yhdentymisen yhteydessä on vähän pelätty sitä, että meillä ei oikein ole keskieuropalaisille kovin paljon tietoa ja taitoja tarjottavana muuta kuin paperin valmistuksessa, ja sitäkin ei ihan kaikkeen tarvita.

Ed. Paloheimon puheenvuoro loppuosastaan minusta oli parempi kuin monissa muissa kohdissa siinä mielessä, että hän toi esille kokonaistilanteen, jota itsekin olen lain käsittelyn yhteydessä koettanut tuoda esille siinä mielessä, että meille tulee — en tiedä, missä vaiheessa — tilanne, jossa me emme voi ottaa välttämättä tarkkaa kantaa siihen, kuka mistäkin syystä on tänne tulossa.

Tässä suhteessa meidän pitää saada organisaatiomme ja resurssimme toimimaan niin, että juridisella kikkailulla näistä asioista ei selvitä. Tässä mielessä meidän pitäisi paitsi lisätä resursseja tietää, mikä on meidän ulkomaalaispolitiikkamme pitkällä tähtäyksellä ja lyhyellä tähtäyksellä, miten suhtaudutaan pakolaisiin, siirtolaisiin ja tilapäisesti työssä oleviin ja miten tähän asiaan todella varaudutaan. Tällainen kokonaissuhtautuminen meiltä käytännössä puuttuu.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmätoverini ed. Paloheimo käytti pitkän puheenvuoron perustelun, miksi hän äänestää lain 30 §:ssä hallituksen esityksen mukaisesti. Haluan tässä yhteydessä sanoa, että muu vihreä eduskuntaryhmä on yhtynyt ed. Kuuskoski-Vikamaan ja ed. Wahlströmin jättämään eriavään kantaan. Tiedän, että ed. Paloheimo rakastaa kärjistyksiä, mutta pidin hieman mauttomana nimenomaan hänen puheenvuoronsa niitä kohtia, joissa viitattiin esimerkiksi suomenruotsalaisiin. Mielestäni tämän tyyppiset kärjistyksen eivät tässä keskustelussa enää ole kovin toivottavia.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin värikyläisyydestä. Minä kuulun niihin, joiden mielestä eräänlaisen etnisen alaluokan tuominen eurooppalaisiin maihin on ollut virhe, josta ei ole ollut itse asiassa hyötyä, ei lähetäville

eikä vastaanottaville maille. Toivon, että sitä virhettä ei täällä toisteta.

Sinänsä olen sitä mieltä, että Suomea pitää avata enemmän ulkomaalaisille mutta ei sillä tavalla, että ulkomaalaisia tulee tiskaajiksi suomalaisiin ravintoloihin, vaan mieluummin siten, että he tulevat perustamaan tänne omia etnisiä ravintoloitaan. Minusta voi kuvaannollisesti sanoa, että emme tarvitse tänne ulkomaalaisten alaluokkaa vaan joitakin tasavertaisia kansalaisia.

Mutta sitten pakolaiskysymykseen. Minä olen pitkän harkinnan jälkeen myös tullut sille kannalle, että olen tukemassa ed. Kuuskoski-Vikatmaan esitystä myöntäen, että ollaan aika hankalan ja monimutkaisen asian yhteydessä.

Niihin ongelmiin, joita ed. Paloheimo esitti, luulen ratkaisuksi löytyvän sen, että pidetään aika tiukasti kiinni pakolais-määritelmästä eikä anneta tavallaan sen laajentua ja harkintavallasta. Pakolais-käsitteen laajentuminen muutenkin on hankala sen takia, että se asettaa samalle viivalle todella hädänalaiset ihmiset ja sellaiset, jotka eivät aivan yhtä hädänalaisia ole.

Mutta ed. Paloheimon puheenvuorossa ehdottomasti arvokkainta oli kysymys tulevastä väestöräjähdyksestä ja sen tuomista eräänlaisista väestöpakolaisista. Vaikka puheen alkuosa oli vähän vaikeata kuunneltavaa, loppuosa on sellaista, johon voin täysin yhtyä.

Sitten haluan todeta, että henkilöt, jotka sanovat, että pakolaisia pitää auttaa heidän omissa maissaan, voisivat ottaa tämän ehdotuksen todesta. Minusta esimerkiksi YK:n olisi tullut ottaa Somalia aseellisesti valvontaansa, estää sellainen kansanmurha, joka siellä on tapahtumassa.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimon värikkäässä puheenvuorossa oli tietysti asiaakin joukossa. Minun mielestäni se kysymys kannattaa esittää, pitäisikö pyrkiä pakolaisia auttamaan juuri siellä, missä he tällä hetkellä ovat. Minulla on Punaisen Ristin tilasto, jossa kerrotaan, että Etiopiassa on 700 000 pakolaista Somaliasta ja Somaliassa on 350 000 pakolaista Etiopiasta. Kun tällaisia lukuja lukee, tietysti meidän pakolaislukumme ovat aivan pisara meressä, ja me emme

heitä auttamalla tietysti pysty koko ongelmaa poistamaan.

Mutta kun lehdistä lukee sellaisia haastatteluja, joissa somalialainen kertoo muutta-neensa Somaliasta 1988 Etiopiaan ja asuneensa siellä puolitoista vuotta vuokraamassaan asunnossaan ja sitten saaneensa viisumin Neuvostoliittoon ja tulleen sitä kautta Suomeen, väkisin herää kysymys siitä, onko tällainen henkilö tavallaan työluvan hakija eikä turvapaikan hakija. Minun mielestäni tätä asiaa pitää voida kriittisesti pohtia ja miettiä myös tältä kantilta. Jos kerran on tavallaan jo jollakin tavalla voinut asettua esimerkiksi naapurimaahan ja sitten lähtee sieltä monen maan läpi Suomeen, pitää voida esittää se kysymys, onko kyse todellakin työluvan hakijasta. Toivon, että tällaisen pohdinnan voi esittää ilman, että täällä leimataan rasistiksi.

Ed. Björkstrand totesi, että ruotsinkieliset ovat suvaitsevaisempia kuin suomenkieliset. Siihen en ota kantaa, mutta itse olen miettinyt sitä, onko esimerkiksi vietnamilaisten kiintiöpakolaisten kannalta aivan humaania se, että heidät sijoitetaan ruotsinkieliseen kuntaan suomenkielisessä maassa.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaarelle, joka kuunteli erittäin huonosti: Minun perusteluni asiassa ovat erittäin toiset kuin ed. Aittoniemen. Kieltäydyin kunniaista, että meillä olisi ed. Aittoniemen kanssa yhteinen linja. Suomi oli lähellä Saksaa niin kuin on edelleen. Kenia on lähellä Somaliata. Etiopia on lähellä Somaliata. Suomi ei ole lähellä Somaliata.

Ed. Björkstrand, minä esitin pikemminkin kysymyksen kuin väitteen. Minä sanoin puheenvuorossani, että haluaisin kuulla teidän sanovan, mitkä ovat motiivit. Kuulin ne, olen tyytyväinen niihin motiiveihin enkä tule esittämään epäilyksiä tästä lähtien. Sovitaan-ko niin?

Ed. Myllerille: Afrikka on täynnä pakolaisia, sanoitte. Niitä ei enää voisi sinne sijoittaa. Jos tämä pitäisi paikkansa, sieltä todellakin tulisi Eurooppaan kymmeniä miljoonia vuosittain. Kysymys on siitä, haluammeko me sijoittaa rajalliset resurssimme kalliisti täällä vai tehokkaasti siellä ja auttaa siellä monia ihmisiä. Nämä ovat vaihtoehdot. Se on syytä uskoa.

Ed. Skinnarille, joka puhui näistä miehis-

tä, jotka tulevat tänne: Minä en asiaa tunne sillä tavalla, onko esitetty juuri se syy, miksi sieltä tulee erityisen laatuista ihmisiä, mutta olkoon nyt.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ulkomaalaislaki, jota olemme parhaillaan käsittelemässä, tulee hyväksymisen jälkeen antamaan raamit maamme ulkomaalaispolitiikalle, mutta se ei sinänsä asiaa ratkaise, koska tarvitaan myös henkilöstöresursseja lisää tai olemassa olevien resurssien uudelleenkohdentamista, jotta voidaan saada asioiden käsittelyajat huomattavasti nopeammiksi.

Minusta on täysin järjetöntä se, että viime vuonna yli 2 700 henkilöä haki Suomesta turvapaikkaa. Jos tietoni ovat oikeat, 370 hakemusta ehdittiin käsitellä eli runsaat 10 prosenttia. Tämä ei ole oikein sen paremmin pakolaisten kuin myöskään Suomen valtion kannalta, jolle syntyy näistä kaiken aikaa kustannuksia.

Ed. Paloheimo käytti varsin ansiokkaan puheenvuoron käsitellen maailman kasvavaa pakolais- ja nälkäongelmaa, ja itsekin haluan lyhyesti muistuttaa siitä, että maailman 5,2 miljardista ihmisestä kaiken aikaa kärsii aliravitsemuksesta 1,1 miljardia ja nähdäkseen suoranaista nälkää näkee noin 700 miljoonaa. Tähän voidaan lisätä vielä se vauhti, jolla maailman väestö kaiken aikaa lisääntyy ja nimenomaan niillä alueilla, joilla mahdollisuudet saada riittävä toimeentulo ovat heikoimmat.

Ulkoasiainvaliokunta ja valiokunnan enemmistö on minusta päätnyt aivan oikeaan lähtökohtaan turvapaikan antamista koskevan pykälän osalta todetessaan, että ulkomaalaiselle voidaan antaa turvapaikka. Yhdyn niihin näkemyksiin, jotka ovat todenneet sen, että näin pienen valtion kuin Suomi mahdollisuudet auttaa maailman pakolaisten ongelmaa eivät ole kovin suuret. Tämä meidän pitää aina muistaa.

Meidän väestöpohjamme on Euroopan yhteisön väestöpohjasta vajaa 2 prosenttia ja koko maailman väestöpohjasta promillen luokkaa. Edelleen meillä täytyy olla itselämme mahdollisuus päättää siitä, kuinka paljon me otamme pakolaisia ja keitä me tänne jatkossa otamme. Sitä edellyttää minusta jo meidän suvereniteettimme. Totta kai samaan aikaan meidän täytyy huolehtia

siitä, että noudatamme niitä sopimuksia, joihin olemme sitoutuneet, mutta emme me voi niitä noudattaa yli sen kantokyvyn, joka näin pienellä maalla on, ja se pitää aina muistaa.

On puhuttu myös siitä, että ei pidä asettaa vastakkain pakolaisia, suomalaisia veteraaneja, pienituloisia eläkeläisiä ja näin. Olen ihan samaa mieltä asiasta, mutta käytännössä ymmärrän varsin hyvin niitä katkeroituneita pienen eläketulon varassa eläviä ihmisiä, veteraaneja ja vastaavia, joista erästä haluan ihan siteerata. Hän soitti eräänä iltana minulle ja kertoi: "Katselin televisiota, siellä näytettiin niitä olosuhteita, joihin tänne Suomeen tulevat pakolaiset sijoitetaan uudehkoihin asuntoihin, valmiiksi kalustettuihin liinavaatteita myöten. Minä olen tähän yhteiskuntaan kasvattanut kahdeksan lasta, jotka ovat kaikki tänä päivänä yhteiskunnan veronmaksajia. Olen jäänyt sodassa leskeksi. Tällä hetkellä eläketurvani on 1 870 markkaa." Keskustelu on käyty viime vuoden keväällä. Tätä taustaa vasten hän kysyi: "Miksi teillä ei ole varaa korjata minun eläketurvaani, joka kuitenkin katson tehneeni maan hyväksi kohtuullisen määrän työtä?"

Tämän kysymyksen ymmärrän sitä taustaa vasten, että tällä vaalikaudella ei todellakaan ole korjattu niiden ihmisten toimeentuloedellytyksiä, jotka elävät pienen eläketurvan (Ed. Järvenpää: Asiaan!) varassa, eli puheet siitä, mitä hallituksen piirissä on ollut, että meidän pitää muuttaa asenteitamme pakolaisia kohtaan, korjaantuvat vain sillä, että me teemme sellaisia ratkaisuja, joilla me poistamme vastakkainasetteluja. Tämä on ainoa tie, jolla voidaan edetä. Olen samaa mieltä siitä, että vastakkainasettelua ei pitäisi olla, mutta me emme pysty sitä estämään, koska ihmisten mielissä nämä asettuvat käytännössä kuitenkin vastakkain.

On erittäin hyvä asia, että nyt saamme ulkomaalaislain käsitellyksi erinäisten vaiheiden jälkeen. Minua vain ihmetyttää lopuksi eräs asia ja se on se, että ulkomaalaispolitiikasta vastaavaa ministeriä en ole juuri salissa nähnyt kuin korkeintaan eduskunnan kyselytunnilla. Kuvastaako se myös sitä, että meidän ulkomaalaispolitiikassamme ei ole selkeitä toimintalinjoja, joita hallitus voisi eduskunnalle esitellä, vai mikä selittää sen, ettei juuri ole näkynyt eduskunnassa sisämi-

nisteriämme, joka näistä asioista käytännössä vastaa.

Ed. Pulliainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti retorinen kysymys ed. Anttilalle: Miten hän selittää, että Suomi selviytyi 1920-luvun alussa pakolaisista, kun yhtenä vuonna meille tuli yli 10 000 pakolaista Pohjois-Suomeen ja maassa oli kaikkiaan 33 000 pakolaista? Ed. Anttila tietänee, millaiset olosuhteet silloin Suomessa oli ja minkälainen vauraus meillä on tänä päivänä.

Ed. Wahlström: Rouva puhemies! Suhtautuminen ulkomaalaisiin ei todellakaan ole mikään tekninen tai juridinen kysymys ja erityisesti pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin, joista täällä on paljon puhuttu. Kysymys on todella paljon muusta. Näyttää olevan niin, että siinä suhteessa todella kaivattaisiin enemmän oikeata tietoa, mitä täällä on usein painotettu, siitä mikä on maailman pakolais-tilanne ja minkälaisessa asemassa me olemme siihen nähden.

Varmasti on totta sekin, että tarvitaan hallinnollista valmistautumista ja muuta resursssia, jotta turvapaikkahakemukset voitaisiin nopeasti käsitellä ja yleensä tämän nyt hyväksyttävän lain kaikki määräykset täyttää. Tästä me olemme yksimielisiä. Loppujen lopuksi, jos ajattelemme nyt käsittelyssä olevaa lakia, niin aika pitkälle tänä on yksimielisyys, siitä, että pitää saada parempi ulkomaalaislaki aikaan, ja minusta aika pitkälle yksimielisyys myös siitä, että sen tulee noudattaa humaaneja, inhimillisiä, ihmisyyden periaatteita.

Täällä on mm. ed. Aittoniemi sanonut, että ihmiset ovat ärsyntyneet siitä, kun tänne on tullut paljon turvapaikanhakijoita ja että käsittelyajat ovat pitkät. Valitettavasti ihmisiä on ärsytetty väärillä tiedoilla (Ed. Aittoniemi: Oikeilla!) asettamalla turvapaikanhakijat ja Suomen vähäosaiset vastakain väittämällä, että turvapaikanhakija syö suomalaisen rintamaveteraanin, eläkeläisen tai asunnottoman leivän ja kaiken turvan hänen kädestään. Valitettavasti samat ihmiset, jotka suhtautuvat nurjasti turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin, ovat tässä maassa

vuosikymmeniä suhtautuneet nurjasti pienituloisten eläkeläisten, rintamamiesveteraanien, opiskelijoiden tai muiden aseman parantamiseen.

Me olemme eläneet 46 rauhan vuotta, ja tuona aikana meillä on ollut, koko tuona aikana, muutama sata pakolaista. Ei nyt voida ruveta syyttämään pakolaisia siitä, että me emme ole pystyneet näitä asioitamme hoitamaan. On minusta pahimman laatuista ihmisten ärsyttämistä ja harhaanjohtamista, kun annetaan tällainen käsitys ja vielä sitä elätellään, että tässä olisi kysymys nyt näiden ihmisten vastakkainasettelusta. Meillä on todellakin varaa ja mahdollisuudet hoitaa molemmat asiat. (Ed. Rinne: Ruotsissa on miljoona ja asiat hyvin!)

Ed. Paloheimon puheenvuoroa haluaisin muutamien sanoin kommentoida. Hämmästelinkin kyllä sinänsä mielenkiintoista puheenvuoroa, kun en oikein ymmärtänyt, miksi tällaista omalaatuista huumoria pitää näin vakavasta asiasta laskea tai sitten minun huumorintajuni on aivan toisenlainen. Mutta myönnän, että todellakin hän lopuksi pääsi asian ytimeen eli siihen, että kysymyksessä on todella suuri globaali ongelma.

Suomen pakolaispolitiikka, jos nyt puhutaan siitä, vaikka tässä onkin kysymys koko ulkomaalaista, pitää sisällään nämä elementit. Meidän tavoitteenamme aivan virallisesti on toimia niin, että maailmassa pyrittäisiin poistamaan pakolaisuudet syyt: sodat, ekokatastrofit ja muut syyt. Tosin meidän mahdollisuutemme ovat vajavaiset, mutta olen käsittänyt, että näin me pyrimme toimimaan.

Toiseksi me pyrimme auttamaan pakolaisia siellä, missä heitä on, missä ongelmat syntyvät, lähialueilla, ja näinhän on ainoa mahdollisuus tehdä, sillä maailman 17 — 18 miljoonaa pakolaista eivät todellakaan vaella kovin pitkä matkoja, vaan yleensä pakenevat naapurivaltioon etsien turvaa ja usein yhtä köyhään naapurivaltioon kuin heidän lähtömaansakin. Siellä on todelliset pakolaisongelmat ja siellä pitäisi voida auttaa.

Mutta kolmas osa pakolaispolitiikasta on turvapaikanhakijoiden vastaanotto, ja se on todella tavattoman pieni osa siitä, mitä me voimme tehdä. Sen vuoksi pitäisikin todella panostaa, että me voisimme kahteen ensiin mainittuun satsata lisää meidän varojamme, aivan kuten ed. Paloheimo sanoi. Se olisi paljon tehokkaampaa rahankäyttöä. Mutta

tämän tunnustaminen ei poista sitä tosiasiaa, että me olemme mukana siinä järjestelmässä, niissä kansainvälisissä sopimuksissa, jotka velvoittavat meidät antamaan turvapaikan hakijalle, joka todella on vainottu ja täyttää pakolaiskriteerit.

Mutta aivan samoin kuin äsken mainitussa eläkeläis- ja rintamamiesasiassa, aivan samoin täällä: Me olemme täällä äänestäneet viimeksi runsas kuukausi sitten siitä, pitäisikö lisätä YK:n pakolaisvaltuutetulle rahaa. Minä itse tein aloitteen, että YK:n väestöohjelmaan lisättäisiin rahaa juuri siihen tarkoitukseen, mitä ed. Paloheimo täällä esitti. Hävisimme äänestyksessä. Kummallista, etteivät silloin nämä puheet, nämä ajatukset vaikuttaneet niin paljon, että olisi voitu yhdessä lisätä määrärahoja sinne, missä ne todella tehokkaasti auttaisivat. Mutta sinänsä näillä asioilla ei ole tekemistä mitään sen kanssa, mitä me nyt päätämme ulkomaalaislaista. Se koskee vain sitä käyttäytymismuotoa, joka meillä on, kun me suhtaudumme tänne pyrkiviin.

Jos tätä omaa identiteettiä pitäisi löytää, mistä ed. Paloheimo täällä puhui, niin minusta se oma identiteetti löytyy siitä, että me itse päätämme nyt, minkälainen tämä ulkomaalaislaki on. Siinä mielessä ainakin minun päätökseni, käsitykseni siitä, että voidaan sanoa tuossa 30 §:ssä "annetaan turvapaikka", perustuu kyllä hyvin selvästi niihin jo täällä aiemmin sanottuihin humaaneihin, ihmisyyttä korostaviin, näkemyksiin.

Vielä humanisuudesta. Olen samaa mieltä, että täällä oli hyvä esimerkki: Pitäisikö toimia niin, että tämä somalilääkäri voisi omassa maassaan tai naapurimaassa auttaa kanssapakolaisiaan? Todellakin meidän pitäisi toimia sillä tavoin, että ei vietäisi näistä maista parhaiten koulutettua väkeä. Meidän pitäisi rakentaa oma yhteiskuntamme sellaiseksi, että se ei tähän johtaisi.

Nythän esimerkiksi Amerikan yhdysvalloissa on käynyt niin, että siellä on kansanterveysjärjestelmä, tällainen toisen tai kolmannen luokan järjestelmä, ja sinne tulee kehitysmaista lääkäreitä, paljon sellaisia, jotka ovat saaneet koulutuksensa teollistuneissa maissa ja jäävät sinne toimimaan sen takia, että amerikkalaiset lääkärit eivät suostu tässä heikossa toisen luokan järjestelmässä toimimaan. Meidän ei pitäisi kyllä tähän suuntaan kehittää omaa järjestelmäämme, vaan toimia

niinpäin, että ne, joita koulutetaan, voisivat myös toimia siellä, missä heitä tarvitaan.

Minun näkemykseni ei perustu laisinkaan sellaiselle näkemykselle, jota täällä ed. Paloheimo epäili, rodunjalostukseen, työvoimaan tai muuhun, koska minusta siitä ei ole kysymys. En hyväksy ainakaan sitä, että tänne tulisi siirtolaisia turvapaikanhakijoina, vaan nämä asiat pitää pitää erillään. Mielestäni Suomen työttömyysluvut jo tällä hetkellä osoittavat, että me emme tarvitse työvoimaa, sitä ei määrätietoisesti pitäisi kehittää.

Kuten täällä on todettu, tämä laki ei todellakaan ole mikään ihmeiden tekijä. Maailman kurjuus, sodat, hätä ja köyhyys eivät tällä lakimuutoksella poistu. Sillä säädellään niitä menettelytapoja, sitä käytäntöä, joka meillä on suhtautumisessa ulkomaalaisiin kaiken kaikkiaan, vaikkakin täällä nyt on painottunut erityisesti turvapaikanhakijoitten asema.

Monet puheenvuorot, myös mielestäni ed. Paloheimon, osoittavat, että on erilaisia pelkoja sen suhteen, miten me voimme toimia. Siinä suhteessahan ulkoasiainvaliokunnan enemmistö nyt teki tuplavarmistuksen, että tämmöisiä pelkoja ei tarvitse olla. Paitsi, että se hyväksyi 30 §:n siinä muodossa, missä se hyväksyi, se myös poikkeusmääräyksiä koskevan pykälän osalta palasi nykyiseen lakiin, mikä merkitsee, että valtioneuvostolla on erittäin suuri harkintavalta. Jos se katsoo, että on poikkeukselliset olot maassa, niin voidaan koko tämän lain pykälät mitätöidä ja antaa ulkomaalaisten maahan tulosta, maassa oleskelusta, työnteosta ja maasta lähdöstä määräyksiä, jotka poikkeavat tämän lain säännöksistä. Tässä kohden olin hallituksen esityksen kannalla, koska mielestäni nyt hyväksytty muoto laajentaa aivan liiaksi poikkeusmääräyspykälää.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuuskoski-Vikatmaan tekemää ehdotusta käsitteilyn pohjasta, siis I vastalauseen mukaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Huomauttaisin ed. Wahlströmille, että kansalaisten keskuudessa ei ollut ärtymystä niin kauan, kuin heille valdeltiin siitä, mitä turvapaikanhakijat todella tulevat maksamaan. Puhuttiin 20 000 markasta henkilöä kohden vuodessa jne. Mutta siinä vaiheessa, kun tuotiin totuus esille, että yksi turvapaikanhakija, aikuinen

henkilö, maksaa Suomen valtiolle 162 158 markkaa vuodessa, kansalaiset alkoivat ärtyä ja kansalaismielipide voimakkaasti käsitellä tätä asiaa.

Kyllähän ed. Wahlström tietää, eräässä maassa 70 vuotta pidettiin kansalaiset valehtelemalla rauhallisina, mutta nyt se ei sielläkään onnistu eikä se onnistu Suomessakaan.

Ed. Järvenpää: Arvoisa puhemies! Ed. Wahlströmin puheenvuoroa kuunnellessa tuli mieleen eräs paradoksi, joka tähän ulkomaalaislain käsittelyyn on liittynyt. On ollut tavattoman mielenkiintoista havaita, että erityisesti ne tahot, esimerkiksi ed. Wahlströmin edustama taho, jotka vaikkapa Suomen integraatioratkaisujen suhteen ovat olleet kritisoimassa suomalaisen päätöksenteon siirtymistä muualle, ovat tässä tapauksessa 30 §:ää koskien valmiit luovuttamaan Suomen oman harkintavallan. Kovinkaan johdonmukaisena tämäntapaista kantaa ei voi pitää, mutta sekin taitaa olla politiikassa sallittua.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaan ensimmäisessä puheenvuorossa tämän keskustelun yhteydessä esittämä ajatus siitä, että lain 1 §:ään olisi tullut ottaa yhdenvertaisuutta korostava säädös, tuli mielestäni aika selvästi käsitellyksi ulkoasiainvaliokunnan työn aikana, kun todettiin, että Suomessa ollaan nyt valmistelemaan perustuslakiin juuri tämän tapaista säännöstä, ja katsottiin, että se huomattavasti paremmin perustuslakiin soveltuukin kuin ulkomaalaislakiin.

Poikkeuksellisten olojen säännösten eli 72 §:n osalta, johon myös ed. Wahlström puuttui, oma kantani oli se, että kun hallituksen esityksen perusteluissa viitataan siihen, että pyrkimys on noudattaa nykyisin voimassa olevan lain 30 §:ää, ilman muuta turvallisinta, loogisinta ja viisainta oli kirjoittaa myöskin se uusi 72 § samaan muotoon kuin nykyisessä laissa. (Ed. Laine: Hallitus ei ymmärtänyt!) — Ed. Laine, siitä, kun hallitus esityksensä on antanut, maailma on todella muuttunut niin paljon, että toivoisin teidänkin sen nyt vihdoinkin huomaavan, niin kuin se täällä keskustelussa on monta kertaa esiin tullut.

Ed. Aittoniemi, joka nyt on kai kahvilla, puuttui perustelujen sivun 5 kohtaan pohtiesaan subjektiivisen oikeuden asemaa. Eihän tietysti senkään ottaminen lain 30 §:n 1

momenttiin olisi ollut kansainvälisten sopimusten kanssa ristiriidassa, kuten valiokunnan mietintöjen perusteluissa todetaan, eikä se niin ylen vaarallista ole, että vastaisessa lainsäädännössä tämä seikka selvitetään, olkoonkin, että se on kauneusvirhe ja pikkusormen antamista suuntaan, joka ei ole välttämättä viisasta.

Arvoisa puhemies! Epäilemättä maailman tilanne, joka on muuttunut tavattoman vakavaksi, on vaikuttanut kaikkienkin Euroopan maiden ulkomaalaispolitiikkaan ja erityisesti niiden suhtautumiseen pakolaisiin tai rajojen ulkopuolelta hakeutuvaan työvoimaan. Ulkomaalaispolitiikka on selvästi kiristynyt ja minusta olisi aika omalaatuista, jos Suomi ei edes jollakin tavalla seuraisi sitä tilannetta, joka Euroopassa on syntynyt. Sen lisäksi tietysti, jos edustajat suostuisivat olemaan itselleen rehellisiä, tämän ulkomaalaislain henki on sellainen, että suomalaisten pitää olla vähän paremmassa asemassa kuin mitä tulee mihin tahansa ulkomaalaiseen. Mutta tästä peruslähtökohdasta huolimatta minusta kansallinen itsekkyyks asettuu nyt siinä muodossa, jossa olemme lakia käsittelemässä, oikeisiin mittasuhteisiin ja uusi laki on selvä parannus vanhaan vuodelta 1983 peräisin olevaan lakiin.

Ulkomaalaiskysymys ei varmasti Suomessa ole minkään asteinen korkean luokan poliittinen ongelma. Se ei saisi olla myöskään sillä tavalla vaalienalustilanteessa päällimmäisenä kuin kenties jokin kannatuksensa laskun pelossa liikkuva puolue toivoisi sen olevan. Kun meillä nyt on alle 20 000 ulkomaalaista, se ei maamme väkiluvun huomioon ottaen ole millään tavalla ylimitoitettua, päinvastoin. Meidän täytyy tietysti olla valmiit yhä laajempiin vaikutteisiin kansainväliseltä kentältä. Miten me sen teemme, on tietysti meidän asiamme ja kokonaan toisen messun arvoista.

Mutta sen, että olemme aika kehittymättömiä ulkomaalaispolitiikassamme esimerkiksi hallinnon osalta, todistaa se, että meillä ei ole täsmällistä tietoa, kuinka paljon maassa on ulkomaalaisia, tai siitä, kuinka paljon meillä on työluvallisia ulkomaalaisia maassa, sen vuoksi, että kunnollista rekisteriä ei ole olemassa. Asiantuntijat totesivat, että meillä saattaa olla 17 000 työluvallista ulkomaalaista, mutta kun jatkolupia on myös näitten lupien joukossa, ei täsmällistä määrää tiede-

tä, kuinka paljon varsinaisesti työluvallisista on, luvattomista puhumattakaan. Tällaisen rekisterin aikaansaaminen on epäilemättä, kun meitä suomalaisiakin on menen tullen rekisteröity monella tavalla, kaikkien kannalta tarkoituksenmukaista, ja se on luotava.

Ulkomaalaislaki on tietysti ollut sekä hallituksen että eduskunnan kannalta eräänlainen yritys hahmottaa maan ulkomaalais- ja pakolaispolitiikkaa. Hahmottaminen ei taatusti ole erityisen helppoa sen takia, että kansalaismielipide heilahtaa laidasta laitaan, ja sama näyttää koskevan myös puolueita. Luulisin, että kaikkien puolueiden sisällä on erilaisia, melko lailla toisistaan poikkeavia käsityksiä meidän politiikastamme ihan sen perusteita koskien. Keskustapuolueen ja sosialidemokraattien sisäiset erimielisyydet ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä selvimmin tulivat esiin.

Oma kantani on se, että eräänlainen spontaani, käytettäköön nyt sanaa spontaani, pakolaisliike on saatava hallintaan. Mutta kun esitän sen vaatimuksen, että meidän on saatava lisää kansainvälisiä vaikutteita, samanaikaisesti olen valmis tunnustamaan, että esimerkiksi kiintiöpakolaisten määrää on voitava vaikkapa seuraavan hallituksen ohjelmassa määrittelyyn tulevalle tavalla nostaa. Samoin pakolaisten asioiden hoitaminen heidän omilla seuduillaan on äärettömän tärkeää.

Työvoimapolitiittiset tekijät aivan ilmeisesti säätelevät jokaisen maan suhtautumista tavattoman paljon, kuten edellisessä puheenvuorossakin todettiin, ja kun nyt ei juurikaan ole tarvetta työvoiman tuontiin maahamme, saattaisi hyvinkin tälläkin olla ajankohtaiseen keskusteluun vähän hillitsevää vaikutusta. Työlupakäytännön järkevä liberalisointi, josta uudessa ulkomaalaisissa on puhe tai joka on tarkoituksena, on aivan paikallaan, ja tällä suunnalla on edettävä vielä tavattoman paljon pidemmälle.

Arvoisa puhemies! Kun olen lukenut ensimmäisessä käsittelyssä viime perjantaina käytetyt puheenvuorot, niistä saa sellaisen käsityksen, että silloin on lähinnä keskitytty puhumaan ed. Donnerin lähdesuojasta tai siitä, ketä on painostettu ja kuka on ollut painostajana. Ehkä on syytä kertoa tähän asiaan liittyvä totuus.

Hallituspuolueitten rivit olivat aika huonosti koossa eräässä vaiheessa ulkoasiainva-

liokunnan alustavasti suorittaessa ensimmäistä käsittelyä. Se tietysti johti siihen luonnolliseen tilanteeseen, että itsekin toimin siihen suuntaan, että hallituspuolueitten eduskuntaryhmien puheenjohtajat kokoonoutuivat ja katsoivat, mikä meidän parlamentaariseen käytäntöömme hyvin soveltuen on hallituspuolueiden linja. Pidetty kokous oli tietysti täysin normaalia käytäntöä. Saattoihan olla, että siellä käsiteltiin kovin paljon muitakin asioita.

Tässä kokouksessa, jota luulen ruotsalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtajan Donnerin vetäneen, sovittiin siitä, että hallituspuolueet ovat tämän 30 §:n osalta hallituksen esityksen takana lakivaliokunnan suorittamien täydennyksin. On tietysti tärkeää huomata, että ed. Donner ryhmänsä puheenjohtajan ominaisuudessa oli myös tätä päätöstä tekemässä ja siinä mukana. Sitten syystä tai toisesta, kenties jopa vaalien läheisyydestä johtuen, hän keksi, että häntä on painostettu, ja sitten hän keksi, että hänellähan on lähdesuoja ja kaikkea vastaavaa.

Jos asiaa haluaa yksinkertaistaa, ehkä voi sanoa, että ed. Donnerin edustama poliittinen ekshibitionismi soveltuu tavattoman huonosti yhteen järjestäytyneen parlamentaarisen käytännön kanssa. Mutta minusta ei kannata syytellä ed. Donneria. Hän todennäköisesti asettaa etusijalle henkilökohtaiset etunsa, varsinkin jos hän menettelee niin kuin hän lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä ilmoitti: hän joko kävelee salista tai äänestää tyhjää. Luulen, että henkilökohtaiset edut ovat kai puettavissa siihen muotoon, että hän pitää tärkeämpänä jatkaa ryhmän puheenjohtajana kuin toimia tämän asian käsittelyssä sen mukaisesti, kuin hän kai ajattelee.

Ed. Donner: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy myöntää, että ed. Järvenpään puheenvuoro, kuten hän itse ennalta ilmoitti, oli aika lailla siisti. Sen lisäksi totean tyydytyksellä, että Suomen maaseudun puolueen edustajat ovat poissa salista, joten ehkä voidaan käydä jonkin verran järkiperaistä keskustelua.

Rouva puhemies! Haluaisin oikeastaan kiinnittää huomiota muutamaan keskeiseen asiaan — tai minun kannaltani keskeiseen asiaan — sen takia, että pidin jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä aika pitkiä puheen-

vuoroja enkä halua nyt kerrata vanhoja näkökantoja.

Kuten ed. Anttilakin aikaisemmin totesi ja ehkä jotkut muutkin puheenvuorojen pitäjät, kyllä minäkin pidän hyvin ihmeellisenä sitä tosiasiaa, että hallituksen edustajat loistavat poissaolollaan näin tärkeän asian käsittelyn yhteydessä. Täällä on sinä aikana, jolloin minä olen ollut eduskunnassa, usein tapahtunut, että julkisuudessa väitetään, että poliittinen järjestelmämme on rappiolla. Eikö se ole rappiolla juuri siitä syystä, että hallitus ylenkatsoo eduskuntaa, joka muodollisesti päättää, mutta hallitus ei koskaan ole läsnä kuuntelemassa eduskunnan näkökohtia eri lakiesityksiin. Minä pidän sitä aivan häpeämättömänä menettelynä. Minähän oikeastaan en voi pakottaa arvoisia hallituksen edustajia tulemaan tänne keskustelemaan meidän kanssamme. Tästä syystä minun on nyt pakko vielä kerran puuttua asiaan, joka on herättänyt jonkin verran julkisuutta, uteluja ja kyselyjä.

Viime kerralla, kun asiaa käsiteltiin ensimmäisessä käsittelyssä, oli sentään jonkin verran sosialidemokraatteja läsnä. Nyt tämäkin ryhmä on poistunut salista. Silloin minulta kysyttiin ... (Ed. Virolainen: Ne ovat vaalikentillä!) — He ovat varmaankin kentällä (Ed. Virolainen: Pelkäävät vaalitappiota!) tai kahvilassa. — Muiden muassa ed. Kekkonen kysyi, miksi minä en kerro, mitä tässä asiassa on tapahtunut. Ed. Järvenpääkin puhui poliittisesta ekshibitionismista aivan kuin haluaisin riisua itseni täällä korokkeella sen takia, että kalastelen jotakin. Ed. Järvenpää, jos jotakin kalastelen, niin silakoita kesällä ja syksyllä, mutta en niin hirveästi ääniä. Minä saan niitä muutenkin. Siksi haluan nyt kertoa, mistä on kysymys. (Ed. Järvenpää: Mielenkiintoista!)

Kun hallitus käyttää painostusta budjettiasioissa — sitä on tapahtunut ainakin minun ryhmäpuheenjohtajakautenani hyvin usein — niin minä pidän sitä täysin laillisena toimintana, koska se koskee hyvin läheisesti eduskunnan budjettivaltaa, mutta tietysti myös hallituksen toimenpiteitä. Mutta kun ulkomaalaislain käsittelyssä tullaan omaatuntoa koskeviin asioihin, niin minun on annettu ymmärtää erittäin selvästi — ja kerron kohta, kenen suulla — että jos eduskunta hyväksyy 30 §:n sen muodon, joka on I vastalauseessa, niin joko hallitus

vetää lakiesityksensä takaisin tai sitten presidentti ei vahvista sitä. Tämän ovat kertoneet minulle pääministerin sihteeri Heiniö sekä sisäministeri Rantanen, ja tämän tulkin on vahvistanut oikeaksi oikeusministeri Halonen. Tämän nyt kerroin siksi, että minulta on kysytty, mitä painostusta on harastettu.

Tämä painostus merkitsee sitä, että koska henkilökohtaisesti ja myös ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää tämän lain hyväksymistä parempana kuin sitä, että vanha laki jäisi voimaan, olemme tehneet yksimielisen päätöksen, että ryhmämme voi äänestää 30 §:ssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaan tai sitten äänestää tyhjää tai poistua, koska me emme halua riskeerata, että lakia ei hyväksytä tai että se ei astu voimaan. Tämä on totuus asiasta. Se on ollut minulle, kuten kerroin jo viime käsittelyssä ed. Wahlströmilä ja muille, hyvin vaikea asia. Tämä ei kuitenkaan ole poliittista ekshibitionismia. Tämä on vain sitä, että me haluamme kaikin voimin edistää sitä, että laki astuu voimaan niin nopeasti kuin mahdollista, vaikka me häviäisimmekin kysymyksissä, jotka koskevat omaatuntoamme. (Ed. Virolainen: Tuo on selittelyä!) — Tämä nyt on ainakin selvästi sanottu, mikäli jotkut vielä ovat sitä mieltä, että salailen asioita.

Rouva puhemies! Puuttuisin vielä muutama asiaan, jotka liittyvät keskusteluun. (Ed. Virolainen ed. Väyrysellä: Ed. Järvenpää sanoi ed. Donneria ekshibitionistiksi!) — Että olen sitä. En ole sitä, ed. Virolainen. Sitä mieltä voidaan olla, ja kernaasti saa sellaisia huhuja levittää, mikäli halutaan. — Joka tapauksessa täällä on esiintynyt puheenvuoroissa sellaisia äänenpainoja, että suomenruotsalaisten, ruotsin kieltä puhuvien suomalaisten, kuten me joskus sanomme, asenne ulkomaalaisiin pakolaisiin on myönteisempi kuin suomen kieltä puhuvan kansan enemmistön. Jos näin on, minä olen tietysti ylpeä siitä, mutta haluan myös todeta, että autonomian aikana ennen vuotta 1917, ennen vuotta 1918, Suomeen muutti eri maista suuri joukko yritteliäitä, kekseliäitä ihmisiä, jotka pääsivät Suomeen paljon vapaammin kuin jotkut pakolaiset tai henkilöt, jotka haluavat tällä hetkellä muuttaa Suomeen. Haluaisin vain mainita sellaisia nimiä, jotka ovat merkinneet paljon Suomen talouselä-mässä kuten Stockmann, Fazer, Gutzeit ja

monet muut. (Ed. Virolainen: Nyt tulee somaleja!) — Nämä henkilöt ovat tosin valkoihoisia, mutta kyllä somaleistakin voi tulla yritteliäitä henkilöitä. — Sillä tarkoitan vain sitä, että minä en ymmärrä, miksi tätä erilaisuutta tässä yhteiskunnassa ei tueta. Miksei haluta, että tästä yhteiskunnasta tulee värikkäämpi, jos niin saa sanoa?

Mutta vielä tässä keskustelussa palatakse- ni muutamii repliikkeihin ed. Taina puuttui mm. Afrikan pakolaiskysymyksiin, ja niistä muutkin ovat puhuneet. Minulla oli tilaisuus ulkoasiainvaliokunnan matkan yhteydessä käydä Etiopiassa ja Somaliassa. (Ed. Järvenpää: Kävittehän te Etelä-Afrikassakin!) — Olen käynyt monessa maassa. Olen käynyt sadassa maassa, mutta en puhu kaikista niistä samanaikaisesti. — Joutui toteamaan poliittisia realiteetteja tutkiessaan, että on aivan oikein tulkittu ja sanottu, että passiivisin kansanosa jossakin Etiopiassa, Eritreassa tai Somaliassa jää näihin maihin. Tämähän on hyvin yleistä. Ei passiivisin aines koskaan minnekään lähde.

Niillä mailla, jotka vastaanottavat pakolaisia, on tietysti se etuoikeus, että sinne muuttaa useimmiten henkilöitä, luultavasti myös rikollisia joskus, jotka ovat aktiivisempia, aloitekykyisempiä kuin normaalit kansalaiset. Niin on tapahtunut, kun Yhdysvaltoja rakennettiin. Sinne muutti paljon köyhiä ihmisiä, jotka rakensivat tätä yhteiskuntaa vaihtelevalla menestyksellä. Totean vain, että tämä on yleispätevä huomautus, mitä tulee pakolaisuuteen ja maastamuuttoon.

Voidaan tietysti jonkin verran myös puhua semantiikasta, mutta en halua kovin paljon pitkittää tätä keskustelua. Mutta voihan kuulostaa semanttiselta keskustelulta, kun me olemme ulkoasiainvaliokunnassa esittäneet kannanottoja tätä enemmistön käsitystä vastaan, että nämä tulkinnat, jotka me olemme tehneet, ovat semanttisia siinä mielessä, että niiden ja hyväksyttyjen tulkintojen välillä ei ole oikeastaan suurta käsite-eroa.

Sitten on myös sanottu, miksi meidän Suomessa pitäisi hyväksyä ulkomaalaislain säädäntö, joka on liberaalimpi tai avomieli- sempi kuin muiden maiden. Tämähän johtuu siitä epäilystä, mitä useimmilla meistä on, että Suomen viranomaiset suhtautuvat erit- täin penseästi henkilöihin, jotka tulevat muualta, ja tulkitsevat vanhaakin lakia sa- malla tavalla kuin piru lukee raamattua,

mikä merkitsee sitä, että kaikin voimin py- ritään siihen, että ulkomaalaiset ja pakolaiset saadaan ulos tästä maasta. Sen takia me halusimme lakiin selvempiä sanontoja, jotka johtavat siihen, että kuten monet täällä ovat korostaneet, meillä olisi humanisempi käy- täntö ulkomaalaisten suhteen. Se ei ole pel- kääntään laista kiinni. Se voi olla hallituksesta kiinni, viranomaisista kiinni, mutta se on myös meistä, eduskunnasta, kiinni, jonka kansa on valinnut valvomaan myös näiden ihmisten etuja eikä ainoastaan meidän itse- kaita etujamme.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä aika pitkälle ym- märtän sitä tekstiä, jota ed. Donner äsken esitti. Mutta minä en kyllä voi yhtyä siihen arvosteluun, jota esitetään meitä suomalaisia ja myös Suomen viranomaisia vastaan, että me emme ymmärtäisi pakolaisia.

Kyllä tässä ratkaisevaa on se henkinen asennoituminen. Minä olen ehkä harvoja tästä salista, joka itse olen pakolaisena tähän maahan tullut. Minusta on aivan turha puhua ja pitää sellaista kauheaa mekastusta tästä asiasta. Silloin kun meitä tuli 410 000, niin kyllä siinä oli monella teillä suomalai- sella tekemistä, että pystyitte ottamaan mei- dät vastaan. Silloin kun tämä asia tulee jokaisen kohdalle käytännössä esiin, niin ei silloin puheet auta. Silloin pitäisi kyllä asen- teitten olla myönteisiä, että otettaisiin hädäs- säolevia kansalaisia vastaan. Kyllä me kar- jalaisetkin saimme kuulla kunniamme monta kertaa silloin ensimmäisen kymmenen vuo- den aikana, kun 1939 tähän maahan tulim- me.

Minä kyllä olen tullut siihen tulokseen, että me suomalaiset olemme tehneet aika hyvin omalta osaltamme velvollisuutemme, sillä vaikka Karjalan pakolaiskysymystä ei tähän täysin voi rinnastaa, niin ovathan meidän kansamme ja valtiovaltamme uh- raukset pakolaiskysymyksessä monin verroin suuremmat kuin esimerkiksi minkään muun Pohjoismaan. Kyllä tämä taustana pitää ottaa huomioon eikä lähteä turhaan arvos- telemaan.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En minäkään haluaisi tavattomasti jatkaa keskustelua enkä niin muodoin puutu siihen substanssiin, mikä ed.

Donnerin puheenvuorossa oli. Mutta lausun hyvin kunnioittavan arvostuksen, arvoisa puhemies, ed. Donnerille, että hän sen jälkeen, kun asian ensimmäisessä käsittelyssä aika lailla häntä kovistelin tämän painostuksen mystifioinnista, nyt nimesi noin reilusti ne tahot, jotka häntä olivat painostaneet tai toimineet tavalla, jonka ed. Donner on painostukseksi tulkinut. Tämä vain oli minun asiani tässä yhteydessä.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämähän ei ollut varsinainen vastauspuheenvuoro.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Donner antoi mielenkiintoista tietoa siitä, kuinka hallitus pyrki vaikuttamaan hallituspuolueiden kansanedustajien käyttäytymiseen ulkomaalaislakia ulkoasiainvaliokunnassa käsiteltäessä. Hänen perustelunsa sosialidemokraattisten ja RKP:n edustajien takinkääntämiselle ei kuitenkaan ole vakuuttava. On nimittäin niin, että eduskunnan enemmistö olisi ollut hallituksen esityksen kannalla siinäkin tapauksessa, että SDP:n ja RKP:n edustajat olisivat pysyneet kannallansa eli kannattaneet subjektiivisen turvapaikka-oikeuden myöntämistä.

Ainakin SDP:n osalta tässä herää kysymys, eikö haluta nyt vaalien edellä omaa kantaa kuitenkin puolustaa, sillä SDP:hän ajoi perusteluihin lausuman, jonka mukaan tulevaisuudessa kuitenkin täytyy pyrkiä subjektiivisen oikeuden myöntämiseen.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrykselle: ei pidä pyrkiä, vaan asia on selvitettävä.

Mutta varsinaisesti ed. Donnerille: Kyllä kai se on niin, että parlamentaristiseen käytäntöön kuuluu se, että hallitus painostaa eduskuntaa kysymyksessä kuin kysymyksessä saadakseen oman esityksensä läpi. Eihän se voi olla sen kummallisempaa. Mitä keskusteluja eri ministereiden tai muiden avustajien kanssa käydään, se on kokonaan toinen juttu.

Ed. Donnerin omaatuntoa koskeva tulkinta oli uusi ja uniikki. Olen aina kuvitellut 12 vuotta talossa oltuani, että lähinnä uskontoon tai raittiuskysymyksiin, alkoholipolitiikkaan tai sentapaisiin liittyvät ovat omantun-

nonkysymyksiä. Mutta nyt se, annetaanko turvapaikka vai voidaanko antaa turvapaikka, on ed. Donnerin mielestä myöskin omantunnonkysymys.

Mitä painostukseen tulee, niin kun ruotsalaisen kansanpuolueen edustaja ulkoasiainvaliokunnassa äänesti enemmistön mukana 30 §:ssä, siis ed. Melin, ei kenelläkään ollut epäselvyyttä, mikä on lopputulos, jolloin puheet tällaisesta painostuksesta voi jättää vain julkisuudentavoittelun tiliin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en hyväksy painostusta enkä tietyn asteista ryhmäkuria, mutta totean sen, että jos kansanedustaja on hallituspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, hän joutuu neuvottelemaan kaikenlaisista asioista, keskustelemaan kaikenlaisista asioista, jotka voi tietysti joskus tulkita sellaisiksi, että mukautetaan samaan riviin.

Minä en oikein tätä ed. Donnerin kante-lusysteemiä täällä eduskunnan salissa hyväksy sikäli, että kyllä miehen täytyy pystyä tekemään päätöksensä, on häntä sitten painostettu tai ei, niin kuin mies tekee, eikä tuoda tänne kuin kansakoulun välitunnilla esiteltäväksi, kuinka on painostettu.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei minuakaan oikein vakuuta se ed. Donnerin selitys, että julkisuudessa on herännyt kysymys painostuksesta. Minusta tuntuu, että ed. Donner herätti julkisuudessa kysymyksen painostuksesta.

Mitä tulee siihen itse asiaan, jossa painostettiin, minusta juuri tätä jälkimmäistä tulkintaani tukee se, että eduskunnan lakivaliokunta käsitteli koko syksyn samaa asiaa. Siellä keskusteltiin tästä hyvin voimakkaasti, jopa muutettiin pykälää selkeämmin tarkoituksenmukaisuusharkintapohjalle eikä missään vaiheessa ollut mitään viitettä siihen, että yksikään ulkopuolinen taho olisi ollut puuttumassa lainvalmisteluun. Lakivaliokunnassahan kaikki puolueet 17—0 äänin olivat hallituksen esityksen kannalla, tosin tehostaen sitä tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Tämä kyllä panee epäilemään, että tuskinpa tässä nyt kukaan ihan vakavissaan lähtisi vain ed. Donneria painostamaan. Olen siinä suhteessa ed. Väyrysen kanssa samaa mieltä, että täällä olisi ollut selkeä enemmistö halli-

tuksen esityksen taakse tulemassa joka tapauksessa.

Ed. Väyrysellä toteaisiin, kun hän perää täällä, esittävätkö sosialidemokraattisen puolueen kansanedustajat todellisia mielipiteitään ollenkaan: Kyllä minä jäin ihmettelemään saman syksyn aikana keskustapuolueen kansanedustajien kannanottoja. Aina kun oli sellainen tilaisuus, jossa pakolaisjärjestöjä oli paikalla — niitä keskustelutilaisuuksia oli useita — keskustan edustajien taholta selkeästi annettiin ymmärtää, että hallitus on aivan liian kovalla linjalla, että nimenomaan subjektiivisen oikeuden periaatteesta tulisi lähteä. Nyt minulle on jäänyt epäselväksi, mikä on keskustapuolueen kantana.

Ed. Wasz-Höckert (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En keskustele painostuksesta, vaan haluan täydentää ed. Donnerin puhetta siinä, että muistettakoon myös aika ennen vuotta 1918, jolloin tsaarivallan venäläisiä pakolaisia tuli maahan, joista tuli erittäin käyttökelpoisia emigrantteja. Emme me olisi pärjänneet sotakorvausvelvoitteessa ilman venäjää puhuvia kansalaisia.

Sitten muistutan Pohjois-Suomessa eläneenä, että miltei koko siviiliväestö Pohjois-Suomesta otettiin vastaan nimenomaan pakolaisina silloin, kun armeijamme taisteli saksalaisia vastaan, ja Ruotsi otti heidät vastaan. Sitten he tulivat takaisin Suomeen silloin, kun täällä tilanne oli rauhoittunut. Mielestäni tämä olisi syytä pitää mielessä, kun tänne on pyrkimässä muita pakolaisia.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Donnerin luento oli oikeastaan tärkeä juuri nyt asian selvittämisen kannalta. Mutta voin sanoa, että on kai suomalaisten suhtautuminen pakolaisiin sentään vähän kehittynyt viime vuosikymmenien aikana. Tiedän minäkin, miten karjalaisia kohdeltiin. Se ei ollut läheskään reilua, vaikka oli kysymys omista kansalaisista. Chileläisiäkin vihattiin, mutta vietnamilaisia otettiin jo paljon myönteisemmin vastaan. Silloin ei kansanedustajista löytynyt pakolaisten vastustajia samalla tavoin kuin löytyy tänään. Olisikohan tässä eräs asia?

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensin toteaisiin julkis-

suusaspektista ed. Järvenpäälle, koska hän pitää minua julkisuudentavoittelijana, että minä kyllä joskus ed. Järvenpään puheenvuoron jälkeen ymmärrän, että hän kaihtaa julkisuutta, mutta se siitä.

Minä vain sanoisin sen, että minusta keskeiset ihmisyyksykysymykset ovat omantunnon asioita. Se ei liity alkoholiin sillä tavalla kuin ed. Järvenpää väittää, vaikka minäkin joskus ryyppään. Minusta nämä kysymykset ovat kyllä paljon tärkeämpiä, jotka ovat ulkomaalaislaissa. Siksi tämä on niin keskeinen kysymys, että minulle on arveluttava kysymys, kuinka suhtautua siihen. Ymmärrän täydellisesti esimerkiksi sosialidemokraattista ryhmää, joka viikon aikana joutui vähän rukkaamaan mielipiteitään, ilman painostusta tietysti, ja vaihtamaan mielipidettä. Mutta minulle edelleenkin on tämä vaikeaa, ja siksi olen halunnut selostaa sitä. Minä en ymmärrä, mitä pahaa siinä on. En minä ole julkisuutta hakenut. Olen yrittänyt vain eduskunnassa selittää omia motiivejani.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Minun mielestäni kysymyksessä painostettiinko ulkoasiainvaliokunnan jäseniä vai ei, on valittavaa se, että jotkut lehdet ovat julkisuudessa väittäneet, että eduskunnan yli olisi kävelty. Minä olen varma siitä, että eduskunnan salissa enemmistö kansanedustajista on sitä mieltä, että pykälä tulee säilyttää hallituksen esityksen muodossa. Niin kuin täällä ed. Niinistö jo aikaisemmin totesi, lakivaliokunnan käsitellessä asiaa missään vaiheessa ei esiintynyt mielipidettä, että pykälää pitäisi muuttaa. Kun nyt olemme täällä salissa käsittelemässä asiaa, niin on aivan turha keskustella siitä, minkä takia osa ulkoasiainvaliokunnan jäsenistä muutti kantaansa. Olin toivonut, että he olisivat käyttäneet paremmin omia aivojaan jo ensimmäisessä äänestyksessä. (Ed. Virolainen: Se oli koeäänestys!)

Pyysin puheenvuoron, vaikka olen käyttänyt puheenvuoron jo ensimmäisessä käsitelystä, siitä syystä, että olin varma siitä, että ulkomaalaiskysymyksistä vastaava ministeri osallistuu keskusteluun. Pakolaisasiat ja ulkomaalaiskysymykset ovat asioita, joista tällä hetkellä kansa keskustelee, ja siitä syystä asiasta on keskusteltava myös eduskunnassa. Niin kuin kansallakin on monta kysymystä, niin varmasti kansanedustajillakin on kysy-

myksiä, joihin olisi toivonut ministeri Rantasen olevan täällä vastaamassa. Minun mielestäni on omalaatuinen käytäntö, että hän ei ole täällä, sillä tähän saakka kaikissa tärkeimmissä lakiesityksissä ministeri on ollut vastaamassa kysymyksiin.

Mitä tulee suomalaisten asenteisiin, niin täällä on puhuttu karjalaisista. Minun mielestäni kielteinen suhtautuminen karjalaisiin sodan jälkeen on sitä sama suvaitsemattomuutta, joka suomalaisissa ilmenee kaikissa asioissa erilaisia ihmisiä kohtaan. On tietysti aika erikoista, että jopa suomalaiset eri heimon ihmiset katsottiin niin erilaisiksi, että heitäkin kohtaan osoitettiin suvaitsemattomuutta siitä huolimatta, että varmasti ymmärrettiin paremmin ne syyt, minkä tähden he tänne tulivat, kuin nyt kenties ymmärrettään pakolaisten tulon syyt.

Toinen asia, jossa minun mielestäni sama suvaitsemattomuus tulee esiin, on täälläkin käyty Euroopan yhdentymiskeskustelu. Suurin hätä näyttää olleen siitä, että ulkomaalaiset saisivat täällä Suomessa ostaa kesämökkitoimintoja. Se tuntuu olevan kauhistus suomalaiselle, että naapurina olisi vaikkapa ranskalainen tai italialainen kesämökinomistaja, saati sitten jos siinä naapurissa on somali. Tällaista suvaitsemattomuutta näkyy myös eduskunnan työssä.

Pakolaiskeskustelussa on mielestäni jatkuvasti väistely suvaitsemattomuuskysymystä. Kyse on vähän kuin keisarin uusista vaatteista: Kukaan ei myönnä, että kansalaisten keskuudessa on suvaitsemattomuutta, ja asiaan ei ole myöskään viranomaisten toimesta kiinnitetty riittävästi huomiota. Minun mielestäni viranomaisten on annettava pakolaisista ja heidän olosuhteistaan niin paljon tietoa, ettei ihmisille jää mitään epäselvyyttä siitä, minkä tähden he turvapaikan täältä Suomesta saavat. Vaitiolo-velvollisuus, joka ulkomaalaislaissakin määritellään, koskee yksilöitä. Se ei minun mielestäni saisi estää sitä, että pakolaisista ryhmänä ja heidän olosuhteistaan annettaisiin riittävästi tietoa ihmisille, ettei rasismille annettaisi maaperää.

On tärkeää, että viranomaiset ja päätöksentekijät ottavat huomioon suvaitsemattomuuden. Täälläkin on sanottu, että ihmiset ovat ärsyyntyneitä esimerkiksi siitä, että pakolaisia sijoitetaan hyviin hotelleihin. Tällaiselle arvostelulle ja kritiikille ei saisi turhaan

antaa sijaa tämän kaltaisilla viranomaisratkaisuilla. Riittävän vaikea on varmasti näiden pakolaisten tilanne muutenkin ilman suomalaisten vihamielisyyttä.

Toinen asia, josta mielestäni pitäisi huolehtia, on se, ettei pakolaiskeskuksia sijoiteta esimerkiksi alkoholistien katkaisuhuoitopaikoihin, niin kuin nyt on tehty. Ei pitäisi siirtää heikossa ja heikoimmassa asemassa olevia suomalaisia pakolaisten tieltä, koska se juuri aiheuttaa ärtymystä ja vihamielisyyttä näitä ihmisiä kohtaan. Viranomaisten toimin pitäisi tällaiset ilmiöt estää.

Suvaitsemattomuus ei lopu sillä, että ihmisiä kehoitetaan olemaan suvaitsevaisia. On tehtävä kaikki voitava, että ihmiset tietävät riittävästi siitä, mistä turvapaikanhakijoiden kohdalla on kysymys. Näiden epäluulojen hälventämiseksi on myös tärkeää, että hakemusten käsittely nopeutuu, niin kuin toivotavasti tapahtuu uuden lain myötä. Nopeus on tietysti sekä pakolaisten että suomalaisten etu, koska on selvää, että pakolaisista huolehtiminen aiheuttaa suomalaisille kustannuksia. Siitäkin syystä on tärkeää, että hakemukset käsitellään nopeasti.

Monissa eri yhteyksissä ihmiset ovat väittäneet, että pakolaiset voivat ikään kuin liian hyvin Suomessa tai he saavat liian paljon avustuksia. Minun mielestäni tämäkin on asia, joka pitää viranomaisten selvittää, ja juuri näihin kysymyksiin olisin toivonut Rantasen olevan täällä vastaamassa. Pitäisi selvittää riittävällä tiedotuksella, mikä se todellinen avustus on, joka näille pakolaisille annetaan, ettei turhaan puitaisi tällaisia kysymyksiä.

Ihmisiä on peloteltu myös tässä yhteydessä sillä, että Suomeen voisi tulla miljoonia ihmisiä naapurista paremman elintason toivossa. Tällaisiinkin väitteisiin pitäisi antaa asialliset vastaukset, mistä on kysymys. Kun me joka tapauksessa Suomessa itse päätämme, annamme me työlupia tänne pyrkiville ihmisille tai annamme me heille viisumeita, niin tämäntapainen pelottelu suurilla ihmis- määrillä pitäisi ehdottomasti lopettaa.

Olisin halunnut ministeri Rantasen kanssa keskustella ja miksei sosiaali- ja terveystoiministerinkin kanssa siitä, mistä syystä julkisuudessa eri viranomaiset antavat sen kuvan, ikään kuin he olisivat näistä ulkomaalaisasioista eri mieltä. Mielestäni julkisuudessa ei viranomaisten pitäisi esittää toisiaan arvos-

televia lausuntoja, niin kuin ainakin rivien välistä äskettäin ulkomaalaiskuraattorin sijainen poliisin toimintaan kohdisti. Tällaista epäselvyyttä ei saisi julkisuudessa olla. (Ed. Laine: Ei salailukaan hyvä ole!)

Olen eri mieltä, niin kuin jo aikaisemmin olen sanonut, ulkoasiainvaliokunnan kanssa siitä, että subjektiivista oikeutta turvapaikan antamiseen tulisi jatkossa edes harkita. Tähänhän valiokunta ottaa mietinnössään kantaa. Valiokunta on myös esittänyt, että siinä tapauksessa tulee valitusoikeutta jatkaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti.

Kun Suomessa on itsenäinen päätösvalta turvapaikkakysymyksissä, tuntuu oudolta, että vaaditaan moniportaista valitusmenettelyä turvapaikka-asioissa, kun me juuri pyrimme siihen, että nämä käsittelyajat eivät venyisi. Taustalla lienee ajatus siitä, että turvapaikkaa hakevat ovat aina oikealla asialla ja suomalaiset viranomaiset väärässä.

Lopuksi asiaan, josta tässä keskustelussa ei ole paljon puhuttu, eli ulkomaalaisten oikeuksiin Suomessa. Niistäkin tässä laissa määrätään, ja ne ovat jääneet pakolaiskeskustelun alle.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään pitävänsä tärkeänä, että hallitusmuodon perusoikeusluvun soveltamisalan laajentaminen lähtökohtaisesti myös ulkomaalaisiin on ollut vireillä olevan perusoikeuksien kokonaisuudistuksen tausta-ajatuksia. Tämä on vähän vaikeaa mietintötekstiä, mutta tämä on todella radikaali kannanotto, ja ihmettelen, että Suomen kansan edustajat ovat tulleet tähän tulokseen.

Suomen hallitusmuoto määrittelee Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturvan. Minun mielestäni Suomen kansalaisuudella on oltava Suomessa jotakin merkitystä niin, että Suomen kansalaisilla on enemmän perusoikeuksia kuin ulkomaalaisilla. Olen varma siitä, että kaikissa maissa lähtökohta on tämä. Vaikka hallitusmuodon teksti tulisikin olemaan tasavertaisuutta korostavaa, on hallitusmuodossa mielestäni määriteltävä nimenomaan Suomen kansalaisten oikeudet.

Minusta on outoa se, että melkein samaan hengenvetoon vastustetaan ulkomaalaisten omistusoikeutta, mahdollisuutta sijoittaa Suomeen pääomia ja mahdollisuutta ostaa Suomesta maata, mutta poliittiset oikeudet ollaan valmiit antamaan ilman muuta. Mielestäni kansainvälistymisen pitää lähteä siitä

päästä, että me sallimme ulkomaalaisten tehdä työtä Suomessa ja omistaa omaisuutta, mutta rajoitamme aika- ja kansalaisuusrajoituksilla esimerkiksi äänioikeutta.

Lainsäädännössä ulkomaalaisten oikeudet ovat edenneet suurin askelin. Viimeksi on keskusteltu ulkomaalaisten oikeudesta äänestää kunnallisvaaleissa ja melko lyhyestä asuminen aikavaatimuksesta. Nämä ovat tietysti vähintään yhtä tärkeitä kysymyksiä kuin se, kenelle turvapaikka annetaan ja kenelle ei.

Me tuudittaudumme siihen, että Suomeen ei kukaan tule ja että me voimme osoittaa humaania suvaitsevaisuutta antamalla ulkomaalaisille samat oikeudet kuin Suomen kansalaisille. Minun mielestäni lakien kuitenkin täytyy toimia myös siinä hypoteettisessa tilanteessa, jossa suomalaisten osuus Suomessa asuvista vähenisi. Suomen kansalaisilla tulee toki olla enemmän oikeuksia Suomessa kuin ulkomaalaisilla.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Eduskunnan nyt hyväksyttävänä oleva esitys uudeksi ulkomaalaislaiksi on eräs näytös jo kauan jatkuneesta hallituksen surullisen hupaisasta farssista maamme ulkomaalaispolitiikan järjestämiseksi. Tätä näytelmää on esitetty kansalaisten ja myös ulkomaalaisten vihastukseksi ja huvitukseksi jo viimeiset pari vuotta varsin hyvällä menestyksellä. Maamme ulkomaalaispolitiikka on saatu näyttämään vieläkin surkeammalta, kuin se kaikesa surkeudessaan on. Tällä hetkellä ei juuri kukaan tunnu tietävän, miten maahamme tulleet — tai ohjattuja — pakolaisia tulisi käsitellä ja kenen, miten ja miksi heille tulisi myöntää turvapaikka tai olla sitä myöntämättä. Lyhyesti sanottuna, hallituksella ja viranomaisilla on pahasti pallo hukassa ulkomaalaiskysymyksessä.

Tähän saakka voimassa ollut ulkomaalaislaki on kieltämättä vanhentunut eikä vastaa enää vallitsevia olosuhteita. Asiantila onkin varsin luonnollinen, kun tarkastellaan tilanteen kehittymistä viimeisinä vuosina.

Vielä 1980-luvulla maamme oli varsin rauhallinen saareke pakolaisvirtojen ulkopuolella niin, että tänne saapui ainoastaan muutama kymmenen turvapaikanhakijaa vuodessa. Tämä määrä pystyttiin varsin tehokkaasti ja linjakkaasti käsittelemään ilman sen suurempia vaikeuksia. Kun tilanne pakolaisrintamalla alkoi voimakkaasti muuttua noin kak-

si vuotta sitten huipentuen viimevuotiseen somalitulvaan, voitiin nykyisen lain havaita olevan täysin soveltumaton käytännön tilanteissa.

Hallituksen toimesta oli jo aiemmin valmisteltu ja sittemmin annettiin esitys uudeksi ulkomaalaislaiksi. Tilanne kuitenkin kehittyi niin nopeasti, että jo uuden lakiesityksen eduskuntaan tultua sen voitiin havaita olevan vanhentunut. Tämä on varsin kuvaavaa suomalaiselle lainsäädäntötyölle monissa muissakin tapauksissa.

Hallituksen esitystä ulkomaalaislaiksi käsiteltiin eduskunnassa varsin tempoilevaan tyyliin. Väliin asiaa pidettiin kiireellisenä ja väliin sitä käytännössä makuutettiin käsittelemättä. Tämä johtui luonnollisesti siitä, että tilanne tuntui muuttuvan päivä päivältä. Toisaalta ei uskallettu antaa periksi SMP:n esittämälle näkemykselle ulkomaalaispolitiikan kiristäminen tarpeesta. Tämähän olisi suurten puolueiden mielestä tuonut SMP:lle ansiotonta arvonnousua. SMP kun sattui olemaan tässäkin asiassa jälleen oikeassa.

SMP:n eduskuntaryhmän toimesta tehtiin vuodenvaihteen tietämillä lakialoite, jossa esitettiin ulkomaalaislakia muutettavaksi siten, että siihen olisi saatu Ruotsin mallin mukaan välitön rajaltakäännöttämismahdollisuus sellaisissa tapauksissa, kun on perusteltua syytä olettaa turvapaikkahakemuksen hylätyksi tulemistä. Tällaisiksi tapauksiksi voitaisiin luokitella mm. värväystoiminnan kautta tulleet pakolaisryhmät, kuten ed. Taina erään esimerkin täällä jo aikaisemmin esitti, sekä tahallissa harhauttamismielessä dokumentteja väärentäneet turvapaikanhakijat.

Kyseinen aloite aiheutti laajaa hämmennystä varsinkin hallituspuolueiden taholta siksi, että siinä osuttiin, jos voi sanoa, naulan kantaan. Aloite aiheutti välittömänä toimenpiteenä käytännössä sen, että hylättiin jo virinnyt ajatus voimassa olevan ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta ja tätä kautta lisäajan saamisesta uuden ulkomaalaislain perusteellisempaa käsittelyä varten. Syynä oli luonnollisestikin jälleen jo edellä mainitsemani SMP:n oikeassa olemisen vaikea tunnustaminen.

Hallituksen ulkomaalaislain käsittely saavutti tämän jälkeen ainakin lehdistötietojen mukaan farssinäytelmän kohokohdan kaik-

kine mahdollisine sekoiluineenkin. Niin valiokunnan puheenjohtaja kuin osa hallituspuolueiden edustajista sekosivat ehkä pasmoissaan täysin. Käsittelyssä suoritettiin erilaisia äänestyksiä, ja väitettiin jopa eräässä vaiheessa presidentin puuttuneen valiokunnan työskentelyyn. Tätä ei voitaisi pitää minään ihmeenä, sellaista sekasotkua käsittely tietyssä vaiheessa hallituspuolueiden kansanedustajien toimesta kuuluu olleen.

Pitipä presidentin asioihinpuuttuminen paikkansa tai ei, totuus on kuitenkin se, että hallituspuolueiden edustajat järkiintyivät vasta viime hetkessä lähinnä nk. subjektiivista turvapaikkaoikeutta koskevassa asiassa. Vielä muutama päivä aikaisemmin kuin valiokunnan mietintö valmistui, halusi valtaosa hallituspuolueiden kansanedustajista yksinkertaisesti taata turvapaikkaa hakeville pakolaisille turvapaikan saamisen oikeuden. Tämä on täysin käsittämätöntä. Loppujen lopuksi valiokunta kuitenkin lähes yksimielisesti järkiintyi ja korjasi edes tältä osin käsiteltävää ulkomaalaislakia reaaliaikaiseksi.

SMP:n mielestä nyt hyväksyttävänä oleva ulkomaalaislaki ei täytä laille asetettavia vaatimuksia ja eteen tulevia käytännön tilanteita. Kuten ed. Aittoniemi aikaisemmin puheenvuorossaan totesi, laki on edelleenkin varsin leväperäinen ja tulee aiheuttamaan tulevana vuosina tilanteen, jossa maamme muodostuu yhä enemmän eri tahoilta tulevien pakolaisvirtojen kohdealueeksi. Emme voi tästä syyttää muuta kuin niitä tahoja, jotka eivät näe totuutta ja tulevaisuutta.

Mielestämme Suomen tulee voida varautua pakolaisvirtojen varalta siten, että säilytämme ehdottomasti omissa käsissämme itsenäisen päätösvallan siitä, ketä me maahan päästämme ja millä ehdoilla. Tässä päätöksenteossa tulee ottaa huomioon luonnollisesti kansainväliset sopimukset, inhimilliset tekijät ja myöskin mielestäni luonnollisena osatekijänä maamme oma etu. Tulevien heikkojen talousvuosien aikana meillä ei enää ole varaa ottaa pelkästään täysihoidon tarjoamista varten tänne henkilöitä viettämään aikaansa. Sen sijaan Suomen tulee pystyä ottamaan sellaisia pakolaisia, jotka tänne jotakin kautta tulevat ja pääsevät ja jotka haluavat tehdä ja pystyvät tekemään työtä ja tätä kautta hyödyttämään maamme kansantaloutta. Sii-

hen meillä on itsenäisenä valtiona oltava oikeus ja mahdollisuus.

Ed. Väyrynen: Arvoisa puhemies! Uusi ulkomaalaislaki on merkittävä parannus nykyiseen ulkomaalaislakiin. Uuden lain myönteiset puolet on esitelty eduskunnan täysistunnoissa niin perusteellisesti, että niitä on turha enää kerrata. En myöskään ryhdy perustelemaan valiokunnan mietintöä, johon yhtä perustelulausumaa lukuun ottamatta yhdyn.

Sen sijaan haluan tässä puheenvuorossani selostaa lain valiokuntakäsittelyä sen 30 §:n osalta, josta ulkoasiainvaliokunnassa eniten keskusteltiin ja josta siellä äänestettiin. Näen tämän välttämättömäksi erityisesti sen vuoksi, että valiokuntakäsittelystä on ollut julkisuudessa virheellistä ja harhaanjohtavaa tietoa. Lisäksi haluan jo nyt selostaa sen perusteluja koskevan ehdotuksen, jonka teen lain kolmannessa käsittelyssä.

Muun muassa radion uutistoimitus levitti ulkomaalaislain valiokuntakäsittelyn jälkeen tietoa, jonka mukaan ulkoasiainvaliokunta olisi halunnut muuttaa hallituksen esityksen ja kirjoittaa lain 30 §:ään sanojen "voidaan antaa" tilalle sanan "annetaan". Radiouutisten mukaan valiokunta hyväksyi hallituksen esityksen selvästi vastahakoisena. Radion uutistoimitus siis antoi sen käsityksen, että ulkoasiainvaliokunta olisi halunnut hallituksen esityksestä poiketen antaa turvapaikanhakijoille ns. subjektiivisen oikeuden turvapaikan saamiseen ja että valiokunta taipui lopulta vastahakoisesti hyväksymään hallituksen esityksen, jonka mukaan turvapaikan myöntäminen perustuu viranomaisten harkintaan.

Tämä käsitys on täysin virheellinen. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan enemmistö oli koko ajan hallituksen esityksen kannalla. Muutosta tahtoi vähemmistö, johon kuuluivat vasemmistopuolueiden kansanedustajat ja yksi keskustan edustaja. Muutoksella oli aktiivisia kannattajia myös valiokunnan varajäsenten keskuudessa. Tästä vähemmistöstä osa, sosialidemokraattien valiokuntaryhmä, äänesti lopulta hallituksen esityksen puolesta, ja se tuli hyväksytyksi äänin 15—2. Valiokunnan jäsenen enemmistö olisi ollut hallituksen esityksen kannalla siinäkin tapauksessa, että sosialidemokraatit olisivat pysyneet aikaisemmalla kannallaan.

Luovuttuaan siitä esityksestä, että turvapaikanhakijoiden subjektiivinen oikeus turvapaikkaan sisällytettäisiin lain 30 §:ään, sosialidemokraatit ajoivat tämän kannanoton sisällyttämistä valiokunnan mietinnön perusteluihin. Poissaolojen vuoksi valiokunnassa oli tilapäinen enemmistö, joka hyväksyi tämän ehdotuksen. Tämän vuoksi keskustan valiokuntaryhmä jätti valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa ehdotetaan, että eduskunta ei hyväksyisi seuraavaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää kannanottoa: "Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtio voi lainsäädännössään myöntää turvapaikan hakijalle subjektiivisen oikeuden turvapaikkaan pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen edellytysten täyttyessä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on säädetty subjektiivinen oikeus turvapaikkaan ja Tanskassa oleskelulupa. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että vastaisessa lainsäädännössä tämä mahdollisuus olisi Suomenkin osalta perusteellisesti selvitettävä."

Tätä lausumaa me siis emme hyväksyneet ja olemme vastalauseessa esittäneet sen poistamista. Perustelimme tätä ehdotustamme siten, että Suomen ei tule muuttaa pakolaispolitiikkansa perusteita eikä omaksua muiden Pohjoismaiden lainsäädännössä noudatettua subjektiivisen oikeuden periaatetta.

Ulkomaalaislain kolmannessa käsittelyssä teen vastalauseeseemme pohjautuvan ehdotuksen, että eduskunta ei hyväksyisi edellä mainittua ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää kannanottoa.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoroni koskee ed. Väyrysen puheenvuoroa, jossa hämmästelini sitä vimmaa, jolla ed. Väyrynen haluaa vastustaa sitä ajatusta, mitä ed. Eeva Kuuskoski-Vikatmaa on ulkoasiainvaliokunnassa ajanut. Sosialidemokraattinen ulkoasiainvaliokunnan valiokuntaryhmä on ollut ja on edelleen samaa mieltä siitä, että subjektiivinen oikeus pitäisi turvata. Me emme ole kääntäneet takkia. Me olemme tehneet poliittisen harkinnan sen suhteen, kun meille ilmoitettiin, että hallitus vetää esityksensä pois tai että presidentti mahdollisesti ei vahvista tätä lakia. Kun halusimme voimaansa tämän lain, sen merkittävät parannukset, mitä ulkomaalaislaki tuo tullessaan ja mihin

ed. Paavo Väyrynenkin viittasi, katsomme, että paras tässä asiassa on hyvän vihollinen, joten valitsemme hyvän, koska paras ei olisi toteutunut. Minusta tämä ei ole takin kääntöä vaan poliittista harkintaa. Olemme iloisia siitä, että ulkomaalaislaki astuu tämän varsin vaikean prosessin jälkeen voimaan.

Minusta on vähän hämmästyttävää, että ed. Paavo Väyrynen haluaa eduskunnan äänestävän ed. Eeva Kuuskoski-Vikatmaan, sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton mietintöön ajamasta kohdasta, jossa vain selvitetään se, olisiko tulevaisuudessa mahdollista menetellä niin, että myös Suomen ulkomaalaislainsäädännössä olisi monien muiden maiden tapainen humanimpi lähtökohta.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaaren selitys ei ole yhtäpitävä tosiasioiden kanssa sen vuoksi, että vaikka sosialidemokraatit olisivat pysyneet sillä kannalla, jolla ed. Jaakonsaari väittää heidän olevan, olisi valiokunnan mietinnön sisältö ollut sama, eduskunnan täysistunnon päätös olisi ollut sama ja laki olisi tullut aivan samanlaisena voimaan. On jokin muu selitys, joka lienee se, että sosialidemokraatit olivat keskenään asiasta erimielisiä ja sen takia perääntyivät, hyväksyvät valiokunnan enemmistön kannan, mutta halusivat perusteluihin kirjoittaa subjektiivisen oikeuden periaatteen, jota me emme pidä oikeana emmekä hyväksy sitä edes perusteluihin. Siitä eduskunta nyt tulee äänestämään kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Asian ensimmäisessä käsittelyssä käytin puheenvuoron, jossa selostin pykäläkohtaisia kantojani. Nyt vain tyydyn toteamaan, että yhdyn ed. Kuuskoski-Vikatmaan nimellä jätettyyn vastalauseeseen, ja käsitykseni mukaan siihen yhtyy vihreä ryhmä ed. Paloheimoa lukuun ottamatta. Vastalauseessa oli tärkeitä näkökohtia muitakin kuin 30 §:ää koskevilta osilta.

On vahinko, että kun ulkomaalaislakia nyt käsitellään ja laki koskee kaikkia Suomessa oleskelevia ja asuvia ulkomaalaisia, täällä puhutaan pelkästään turvapaikkakysymyksestä. Se on ainoa, mikä täällä puhutaa.

Kun ed. Aittoniemi aikaisemmin epäili, että vielä tullaan palaamaan hänen kellastuneisiin papereihinsa koskien turvapaikka-asioita, niin luulen, että ennen kuin niihin palataan, joudutaan palaamaan lain ulkomaalaisia koskevaan työlopakäytäntöön ja yhä siihen byrokraattisuuteen, jonka laki siinä suhteessa säilyttää. Jos esimerkiksi katsoo lain yhteydessä esiteltyä asetustekstiä, niin se on uskomattoman vanhanaikainen ja byrokraattinen: ammattiurheilijat voivat tulla Suomeen vailla työlopaa, mutta kulttuurityöntekijöiltä työloppia yhä vaaditaan vanhaan malliin jnp. Tämä ei enää varmaankaan eurooppalaisessa sivistysvaltiossa 90-luvulla ole ajanmukaista tekstiä.

Pari kommenttia muuhun keskusteluun.

En malta olla puuttumatta siihen, kun SMP on moneen kertaan tuonut esille pakolaisten kustannukset ja puhunut 160 000 markasta ja muuta. Kun kuuntelin jossakin muussa yhteydessä SMP:n puheenjohtajan Riihijärven vaaliehtotuksia, olisi myös mielenkiintoista, jos niiden summia tuotaisiin samalla tavalla, yhtä intensiivisesti esiin kuin niitä kustannuksia, mitä tämän lain noudattamisesta aiheutuu. En oikein ymmärrä sitä, että vain yhden asian kohdalla nostetaan kustannuksia esiin. Olisi silloin loogista ottaa se linja yleensäkin, että ajattelee kaikkea rahassa, puhuu kaikesta rahassa. Minusta pakolaiskysymyksen yhteydessä se sopii harvinaisen huonosti ajatellen sitä tilannetta, jossa kuitenkin suurin osa pakolaisista Suomeen saapuu.

Asia, joka keskustelussa on jäänyt väliin, on hallituksen päätös siitä tulkinnasta, että Neuvostoliitto olisi turvallinen valtio. Siitä ei ole tänään ikävä kyllä puhuttu. Mielestäni se olisi kuitenkin pitänyt nostaa esille sen vuoksi, että joudumme ennemmin tai myöhemmin ottamaan selkeän kannan Baltian aseistakieltäytyviin nuoriin ja heidän mahdollisuuksiinsa saada oleskelulupa tai turvapaikka Suomesta.

Yhdyn niihin, jotka ovat kritisoineet sitä, ettei ministeri Rantanen ole ollut tässä keskustelussa läsnä. Kun viime viikolla valtioneuvoston kyselytunnilla hänelle esitettiin tämä kysymys, hänhän ei pystynyt silloin antamaan siihen mitään järjestelmällistä vastausta, vaan vetosi vain siihen, että asia tullaan käsittelemään ja ikään kuin sen virkamiehet päättäisivät. Sehän on poliittinen kysymys,

siitä täytyy hallituksen kantaa vastuu, mikä linja tässä yhteydessä tullaan ottamaan. Se olisi ollut mielestäni yksi oleellinen osa nyt täällä käytyä keskustelua.

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Keskustelun tässä vaiheessa ehkä vain muutamia kommentteja käytettyihin puheenvuoroihin. Ensinnäkin kuten edellä ed. Haavisto myös minä olisin kaivannut keskusteluun ehkä vähän laajempaaakin näkökulmaa lain merkityksestä, koska lakihan todella koskee kaikkia Suomessa myös jo olevia, asuvia ja työskenteleviä ulkomaalaisia ja heidän oikeuksiaan sen lisäksi, että laki on luonnollisesti erittäin tärkeä tähän maahan pakolaisiksi tai muuten pyrkivien henkilöiden oikeusturvan osalta.

On keskusteltu myös siitä, missä määrin ulkomaalaislain sisältöä voidaan käsitellä jonkinlaisena omantunnon asiana. Tähän eräissä puheenvuoroissa vedottiin ja toisaalta sitten oltiin asiasta toista mieltä. Mielestäni laissa on aika paljon kysymys siitä, mitä me ihmisarvolla käsitämme, missä määrin ihmisarvo ja perusoikeudet ovat irrotettavissa kansalaisuudesta ja miten me Suomessa, jota me suvereenisti hallitsemme, ihmisarvon toteutamme silloin, kun siihen ei liity Suomen kansalaisuutta. Taustalla ovat tietenkin sitten monet muutkin tekijät, ihmisarvo ja -oikeudet uskonnosta, rodusta, kulttuurista jne. riippumatta.

On käytetty puheenvuoroja, joista olisi saanut sen käsityksen, että on kysymys jonkinlaisesta meidän suomalaisten kansallisen olemassaolon ja suomalaisen kulttuurin viimeisestä puolustustaistelusta, mutta todellakaan näin ei ole. Esillä oleva laki tai ulkomaalaispolitiikka, jota on harjoitettu, ja vaatimukset siitä, että ulkomaalaispolitiikka muutettaisiin liberaalimmaksi, humanimmaksi, eivät varmasti millään tavalla uhkaa niitä arvoja, jotka suomalaisuuteen liittyvät.

Kulttuuri on kuitenkin hyvin tärkeä käsiteltävä kysymys ulkomaalaisiin suhtautumisesta käsiteltäessä. Olisin halunnut kommentoida hieman ed. Paloheimon puheenvuoroa tältä osin. Hän puhui nimenomaan suomalaisen kulttuurin puolustamisesta ja tässä yhteydessä myös mainitsi sen, että meillä tulevaisuudessa asettuu erittäin keskeiseksi kysymykseksi se, millä tavalla eurooppalainen kulttuurien kirjo voidaan säilyttää. Hän

totesi edelleen, että Eurooppa on se maanos, jossa on rikkain kulttuurien kirjo ja värikkyys.

Mielestäni tämä lähtee ehkä hieman suppeasta kulttuurikäsityksestä. Pikemminkin kai voidaan sanoa, että Eurooppa länsimaisen kulttuuripiirin ydinalueena on kulttuurisessa mielessä suhteellisen homogeenistakin aluetta. Meillä on hyvin pitkälti samanlaiset arvot. Kulttuuri on ollut hyvin voimakkaasti keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tästä syystä on hyvin paljon yhtäläisiä piirteitä.

Sen sijaan, jos ajattelee esimerkiksi Aasiaa maanosana ja Aasiassa vaikuttavia eri kulttuuripiirejä, sieltä on löydettävissä varmaan huomattavasti paljon enemmän erilaisuutta ja syvemmälle menevää kulttuurien kirjoa. Sama koskee myös Afrikan mantereella vaikuttavia kulttuureita.

Me taidamme olla vain tottuneita siihen, että me pidämme itseämme eurooppalaisina kulttuurikansojen edustajina ja näemme kirjavuuden ja säilytettävyyden ja arvot hyvin omasta lähtökohdastamme käsin. Tämä on tietenkin hyvin tärkeää, ja me joudumme tätä keskustelua käymään jatkossa liittyen integraatioon hyvinkin paljon. Mutta samalla meidän pitäisi nähdä myös se kulttuurien rikkaus, joka muualla on, ja antaa sille arvonsa.

Asia palautuu taas kysymykseen, jonka ed. Taina nosti puheenvuorossaan esille, jota pidän hyvin tärkeänä asiana, että me tarvitsemme tietoa erilaisista elämänpiireistä, kulttuuripiireistä, kulttuureista, kansoista, kansojen kohtaloista huomattavasti paljon enemmän kuin meillä sitä tällä hetkellä on.

Tässä on erityisen suuri vastuu viranomaisilla, mielestäni aivan erityisesti koululaitoksella ja myös tiedotusvälineistöllä. Jos ajatellaan sitä, missä määrin tällä hetkellä meillä esimerkiksi tunnetaan somalien kulttuuria, se on erittäin niukkaa, tai joitakin kurdikansan kohtaloita. Kurdit ovat yksi keskeinen pakolaisryhmä, ja kurdeja on myös Suomessa pakolaisina tällä hetkellä.

Ajattelin esimerkiksi sitä, kun luin aivan äskettäin somalialaisen pakolaiskirjailijan Nuruddin Farahin erinomaisen, mielestäni todella loistavan kirjan Kartoja, joka antaa eräänlaisen mahdollisuuden katsoa sisään siihen kulttuuriin, siihen elämänpiiriin, jossa somalit, sen eri heimot ja klaanit, elävät,

mistä löytyisi se kirjakauppias tai ne piirit, jotka esimerkiksi tämän kirjan nostaisivat nyt bestselleriksi tässä maassa, jotta ihmiset saisivat enemmän tietoa niistä lähtökohdista, joista ne somalit, joista nyt kaikkialla suuria otsikoita lehtien sivuille vedetään, ovat lähtöisin.

Tähän tiedon jakamiseen ja asioiden taustojen selvittämiseen todella toivoisin koululaitokselta ja tiedotusvälineiltä uudenlaista vastuuntuntoista otetta. Noin puolitoista vuotta sitten joukko 15—20-vuotiaita koululaisia, lähinnä lukiolaisia, perusti järjestön, jolle he antoivat nimen Okapi, toimimaan koululaisten ja nuorten keskuudessa ulkomaalaisiin kohdistuvaa vihaa, ennakkoluuloja ja suvaitsemattomuutta vastaan. Tämä pieni järjestö, joka siis jäsenmäärältään ei ole suuri, on jo nyt tehnyt sellaista työtä, josta mielestäni pitäisi ottaa oppia.

Parhaillaan maan kouluja ja kirjastoja kiertää mm. näyttely, joka on otsikoitu ”Suomalaista suvaitsevaisuutta” ja johon on kerätty arkipäivän rasismia, ennakkoluuloja ruokkivaa aineistoa, joka meitä ympäröi ja johon me useinkaan emme kiinnitä huomiota mutta joka kasvattaa asenteita, jotka näkyvät esimerkiksi kielteisyytenä siinä keskustelussa, jota esimerkiksi pakolaisista tällä hetkellä käydään mainoksissa, koulukirjoissa, lehdistössä joka päivä. Nämä koululaiset ovat hyvin tarkalla silmällä lukeeet ja katseelle ja halunneet meidänkin näkevän sitä, millä tavalla meidän asenteitamme muokataan. Mutta toivottavasti mm. tämän nuorten järjestön työ vaikuttaa viranomaisiin ja koululaitokseen, että siellä otettaisiin tämä tiedon jakamisen tehtävä vakavasti.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Ehkä muutama sana kannattaa kuitenkin yleisemmästä siirtolaispolitiikasta, pakolaispolitiikasta puhua, koska tässä keskustelussa hyvin paljon on keskitytty vain käsittelemään turvapaikkakysymystä ja menettelytapoja, joilla turvapaikanhakijoita kohdellaan, ja toisaalta myös lähinnä vain pakolaiskysymyksiä.

Tällä keskustelulla, kun sitä tällä tavalla käydään, saavutetaan tietysti se päämäärä, että loppujen lopuksi me käsittelemme hyvin pientä määrää, joka muka on sitten tulossa Suomeen. Tosiasiassa Suomeen tietysti ei ole hyvin suuria määriä tulossakaan mitä suu-

rimmalla todennäköisyydellä. Puheet siitä, että Neuvostoliiton suunnasta olisi tulossa suuria määriä, eivät mielestäni ole kovin todennäköisiä.

Mutta kokonaisuutena kysymys Suomen kannalta on siitä, missä määrin me katsomme tarvittavan täällä väkeä lisää. Minun näkemykseni on se, että me tarvitsemme tulevaisuudessa verrattain paljon väkeä Suomeen lisää. Kysymys silloin ei ole suinkaan mistään turvapaikanhakijoista pelkästään eikä pakolaisista, vaan kysymys on siirtolaispolitiikasta, siitä miten haluamme hoitaa siirtolaiskysymyksiä Suomessa.

Muistutan vain siitä, että Suomesta eräissä olosuhteissa lähti Ruotsiin satojatuhansia ihmisiä. Siinä ei ollut mitään kummallista suomalaistenkaan mielestä, ed. Aittoniemen mielestä, eikä ole varmasti ed. Aittoniemen mielestä kummallista siinäkään, että joku suomalainen haluaa asua jossakin muualla maailmassa. Ed. Aittoniemi katsoo, että suomalaisella pitää olla oikeus asua missä tahansa maailmassa. Hänen täytyy saada muuttaa vapaasti mihin tahansa maailmassa, mutta ed. Aittoniemi katsoo, että Suomeen ei saa tulla kukaan ulkomalainen, varsinkaan ei somali. Tämä on ed. Aittoniemen kanta, ja tämä on yleinenkin suomalainen kaksinaamaisuus asiassa.

Me haluamme kaikissa asioissa käyttää kaikki ne oikeudet, joita maailmassa on käytettävissä, olla vapaita maailmankansalaisia, omistaa ulkomailla maata, huoneistoja, liikkua vapaasti kaikkialla maailmassa. Mutta tänne Suomeen ei kukaan saa tulla. Tämä on ”pyhä” maa ed. Aittoniemelle ja kumppaneille. Tänne ei kukaan saa tulla. Täällä ei kukaan saa omistaa, ei kesämökkiä, ei lomaosaketta, ei mitään. Siis tämä on sellaista kummallista, todella taantumukselista ajattelua.

Minä ymmärrän, miksi SMP harjoittaa tätä politiikkaa. Eräissä radio-ohjelmassa tänään todettiin, että SMP on nykyajan sodan termejä käyttäen ikään kuin liikuttava laukaisualusta äänestäjien pyydystämiseksi, niin että kun jokin asia nousee esille, josta voi jotakin saada irti, se käytetään hyväksi. Totean vain sen, että sinä aikana, jona minä olin SMP:ssä, ei sentään toimittu näin härskisti. Silloin harjoitimme radikaalia yhteiskuntapolitiikkaa mutta... (Ed. Virolainen: Asialinjaa!) — Asialinjaa, niin kuin ed.

Virolainen totesi. — Mutta nyt siis SMP on puhdas populistinen liike, käyttää häikäilemättömästi hyväksi ihmisten ennakkoluuloja.

Tästä SMP:n kohdalla on kysymys, mutta SMP ei tietysti ole ainoa, jolla näitä ennakkoluuloja on, ei myöskään poliittisista liikkeistä, mutta tietysti on parempi pitää ne pinnan alla niin kuin suuremmat puolueet ne pitävät. Keskustapuolueessakaan ei varmasti tässä asiassa kovin vapaamielisiä tosiasioita, mutta eduskunnassa on parempi ehkä olla hiljaa näin vaalien alla tästäkin asiasta.

Mutta kokonaisuutena toteen vain sen, että on erinomaisen hyvä, että sinänsä keskustelu on alkanut Suomessakin ulkomailskysymyksistä. Ehkä me sillä keskustelulla pääsemme terveellä ja järkevällä tavalla eteenpäin ja meidän viranomaisemmekin oppivat suhtautumaan asiallisesti rajoilla, koska se on tällä hetkellä aika suuri pulma, että meidän viranomaisemme toimivat hyvin taitamattomasti ja ikävästi suhteessa ulkomailsiin rajoillamme.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

**Ensimmäinen varapuhemies:** Yleiskeskustelussa on ed. Kuuskoski-Vikatmaa ed. Wahlströmin kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### **Äänestys ja päätös:**

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus hyväksytty.

**Ensimmäinen varapuhemies:** Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 18 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 66. (Koneään. 17)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

### **Keskustelu:**

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksytään I vastalauseen mukaisena.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Wahlströmin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

**Ensimmäinen varapuhemies:** Keskustelussa on ed. Wahlström ed. Kuuskoski-Vikatmaan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### **Äänestys ja päätös:**

Mietintö ”jaa”, ed. Wahlströmin ehdotus ”ei”.

**Ensimmäinen varapuhemies:** Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 19 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 64. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2—10 §, 1 luvun otsikko, 11—14 §, 2 luvun otsikko, 15—22 §, 3 luvun otsikko sekä 23—29 § ja 4 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

30 §.

### **Keskustelu:**

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka I vastalauseessa, mikä merkitsee, että turvapaikan myöntämisessä ja epäamisessä noudatetaan oikeudellista harkintaa.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotusta.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon kuin on ehdotettu ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liitettyssä IV vastalauseessa. Toisin sanoen pykälä olisi muuten kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, mutta 2 momentin 5) kohdaksi lisätään kohta, joka on lakivaliokunnan lausunnossa.

Ed. Vistbacka: Rouva puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta. Se on lakivaliokunnassa perusteellisesti harkittu, joten kyllä minun mielestäni se pitäisi sisällyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kuuskoski-Vikatmaa ed. Wahlströmin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Ed. Aittoniemi on ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin IV vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

### Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Aittoniemen ja ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotusten välillä.

Ed. Aittoniemen ehdotus ”jaa”, ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 34 jaa- ja 73 ei-ääntä, 28 tyhjää; poissa 64. (Koneään. 19)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 17 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 66. (Koneään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

31 ja 32 § hyväksytään keskustelutta.

33 §.

### Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ehdotan, että pykälä saa sen muodon kuin on ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jätetyssä IV vastalauseessa. Toisin sanoen siinä luetellaan ne ministeriön virkamiehet, jotka pysyvät ratkaisemaan turvapaikkahakemuksia, sekä lisätään: erikseen asetuksella määrättävät.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon, joka on I vastalauseessa.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että 1 momentti hyväksyttäisiin IV vastalauseen mukaisena.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa ed. Wahlströmin kannattamana on ehdottanut, että 2 momentti hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 129 jaa- ja 5 ei-ääntä; poissa 65. (Koneään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 19 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 65. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

34 §.

#### Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä pykälä saa sen muodon kuin on ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jätetyssä IV vastalauseessa, eli tällainen terästyttävä pikäksittely, kuten sanotaan.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin IV vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

#### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 5 ei-ääntä; poissa 64. (Koneään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

35 ja 36 §, 5 luvun otsikko sekä 37—39 § hyväksytään keskustelutta.

Ensimmäinen varapuhemies: Esitellään 40 §.

#### Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiin otetaan sisällöltään uusi 40 §, joka koskee turvapaikkaa hakeneen maasta karkottamista, siten kuin on lausuttu ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jätetyssä IV vastalauseessa. Tämä tarkoittaisi silloin sitä, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ja suuren valiokunnan mietinnössä oleva 40 § muutettaisiin 40 a §:ksi.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että lakiin lisättäisiin IV vastalauseen mukainen 40 §, jolloin mietinnön 40 § muuttuisi 40 a §:ksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

#### Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole tätä 40 §:ää, ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 5 ei-ääntä; poissa 64. (Koneään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

40 § hyväksytään keskustelutta.

41—44 §, 6 luvun otsikko ja 45 § hyväksytään keskustelutta.

46 §.

### Keskustelu:

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä pykälä saisi sen muodon, joka on I vastalauseessa. Tämä tarkoittaisi sitä, että säilöönottotilanteissa täytyisi ei vain kuulla vaan ottaa huomioon sosiaaliviranomaisten ja ulkomaalaisvaltuutetun ilmaisema kanta.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kuuskoski-Vikatmaa ed. Wahlströmin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Kuuskoski-Vikatmaan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

47—54 §, 7 luvun otsikko, 55—62 §, 8 luvun otsikko, 63 ja 64 §, 9 luvun otsikko ja 65—71 § hyväksytään keskustelutta.

72 §.

### Keskustelu:

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 72 § hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena, mikä merkitsee sitä, että poikkeusmääräysten antamisen mahdollisuutta ei laajennettaisi hallituksen esityksensä.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Wahlströmin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Wahlström ed. Kuuskoski-Vikatmaan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Wahlströmin ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

73—75 §, 10 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 11) Ehdotus laiksi ulkomaalaisvaltuutetusta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 169

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 31

Suuren valiokunnan mietintö n:o 340

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 340. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**12) Ehdotus laiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 266

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 32

Suuren valiokunnan mietintö n:o 341

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 341. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

**Keskustelu:**

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä kuuluisi vastalauseen mukaisena eli että kaikki artikkelit, joihin Suomi sitoutuu, mainitaan tässä laissa. Mehän ehdotamme, että kaikki artikkelit hyväksyttäisiin.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

**Äänestys ja päätös:**

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 §, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**13) Ehdotus laiksi investointiverolain muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 316

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 106

Suuren valiokunnan mietintö n:o 342

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 342. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—5, 7—10, 12, 17—19, 22, 23 a ja 25—27 §, voimaantulosäännös, lain uusi nimike, johtolause ja lakiehdotuksen nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**14) Ehdotukset laiksi poliisin hallinnosta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 221

Lakialoite n:o 119

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 42

Suuren valiokunnan mietintö n:o 343

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 343. Ensin sallitaan asiasta yleis-

keskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ihan lyhyesti paikaltani totean, että tämä laki on täysi susi ja se pitää tavalla tai toisella saada hylätyksi tai sitten siirtymään ensi eduskunnan ruodittavaksi.

Keskeisenä osana voin tästä laista mainita sen, että kun poliittiset piirit tekivät tietynlaisen periaatepäätöksen siitä, että keskusrikospoliisi ja liikkuva poliisi jatkavat itsenäisinä yksikköinä, toinen liikennevalvonnan puolella ja toinen rikostutkinnan puolella, ja tämän asian piti rauhoittua jo tällä päätöksellä aikanaan, niin tietyt virkamiehet sisäasiainministeriössä ovat tätä kautta nyt yrittämässä muodostaa uudelleen lääninpoliisin tapaista organisaatiota, jossa sekä liikuvalta poliisilta että myös erityisesti keskusrikospoliisilta viedään itsenäisen toiminnan mahdollisuudet. Esimerkiksi keskusrikospoliisin puolella nämä lain säännökset vaikuttavat sen, että se joutuu liian paljon tiettyjen poliittisten vaikutteiden alaiseksi, eikä silloin voida enää puhua itsenäisestä rikostutkintayksiköstä niin kuin tähän saakka, yksiköstä, joka pystyy tutkimaan rikoksia kaikilla alueilla poliittisista vaikuttimista huolimatta.

Ed. Sarapää: Arvoisa puhemies! Nykyisen hallituksen keskittävä ja palveluja heikentävä linja jatkuu voimakkaana. Nyt on vuorossa valtion paikallishallinnon romuttaminen. Postipalvelujen heikentäminen on jo tunnettu tosiasia. Kunnallishallinnon puolella hallituspuolueilla on polttava halu yhdistää kuntia suuryksiköiksi, vaikka viimeaikaiset tutkimukset puhuvat pienempien kuntien säilyttämisen puolesta. Tutkimusten mukaan iso yksikkö ei kykene palvelemaan paremmin kuin pieni kunta. Palveluyksikkö vain byrokratisoituu ja kangistuu kustannusten samalla kohotessa. Onneksi kansalaiset saavat vielä toistaiseksi valita vapaasti asuinpaikkansa, vaikka yhteiskunta ei tulevaisuudessa haluaakaan tarjota palveluita muualla kuin osassa suurimpia keskuksia.

Valiokunnan enemmistön hyväksymä lakiehdotus poliisin hallinnosta merkitsee hallinnon keskittämistä ja palvelujen heikkene-

mistä. Lakiehdotuksen mukaan lääninhallitus määräisi yhteistoiminta-alueista eli poliisialueista. Esimerkiksi nimismiespiirit a, b, c ja d, jotka toimivat nykyään itsenäisesti, muodostaisivat poliisialueen. Lääninhallitus määräisi poliisialueella yhteistoiminnassa hoidettavista tehtävistä. Yhteistoiminnan piiriin tulisivat muutkin kuin varsinaiset poliisitehtävät. Sen lisäksi poliisimiehet keskitettäisiin toimimaan vain keskuspaikoista käsin ja samalla keskitettäisiin myös kansliatoiminat.

Lääninhallitus määräisi myös poliisialueen johtosuhteista. Poliisialueen keskuspaikan päällikkö olisi koko poliisialueen poliisipäällikkö. Muodollisesti kussakin poliisialueen nimismiespiirissä olisi oma nimismiehensä, mutta päätösvalta olisi keskitetty keskuspaikkaan.

Poliisialuejärjestelmän kautta yhteistoiminnan nimissä muodostettaisiin tosiasiaassa isoja poliisipiirejä eli keskitettäisiin hallintoa ja kuntalaisten palvelut heikkenisivät. Satunnaisesti auki olevilla mahdollisilla palvelusteillä ei juurikaan olisi merkitystä. Nykyinen nimismiespiirien itsenäisyyttä kunnioittava yhteistoiminta olisi kuntalaisten palvelujen kannalta paras vaihtoehto. Toki osa yhteistoiminta-alueista on nykyin varsin suuria, kuten edellä on jo todettu, ja tarvetta yhteistoiminta-alueiden pienentämiseen saattaa olla olemassa.

Käsittelyssä olevalla lailla voidaan siirtää poliisin tehtävät joltakin nimismiespiiriltä käytännössä kokonaan toiselle piirille. Kun otetaan huomioon vielä se, että tulosohtausjärjestelmän kautta vuoden 1992 alusta lukien poliisin määrärahat tullaan jakamaan mitä todennäköisimmin keskuspaikan käytettäväksi, ei keskuspiirin ulkopuolelle jää välttämättä toimintoja lainkaan.

Laki- ja talousvaliokunta on keväällä 1990 yksimielisessä, hallinnon uudistamista koskeneen valtioneuvoston selonteon johdosta antamassaan lausunnossa todennut yhden luvun periaatteella toimivan nimismiespiirijärjestelmän tehokkaaksi, palvelukykyiseksi ja kansanläheiseksi. Lausunnon mukaan nimismiespiirejä ei tule yhdistää ilman niiden kuntien suostumusta, joita muutos koskee. Hallituksen esityksen hyväksyminen merkitsee niin totaalista yhteistoimintaa, että nyt poiketaan keväällä otetusta yksimielisestä valiokunnan kannasta.

Alkuperäiseen hallituksen esitykseen valiokunta on tehnyt pienen myönteisen muutoksen siten, että poliisialueen muodostaminen vaatii aina niiden kuntien kuulemisen, joita asia koskee. Kuntien kuuleminen ja sen merkitys jää kuitenkin vähäiseksi, koska poliisialueita voidaan muodostaa vapaasti kuntien tahdosta poiketen. Kuntien kuulemisen olisikin tullut olla sitova niin, ettei poliisialueita voitaisi muodostaa vastoin kuntien tahtoa.

Valiokunnan mietinnössä on kiinnitetty huomiota rikollisuuden lisääntymiseen pääkaupunkiseudulla ja Uudenmaan poliisivakanssien tarpeeseen. Mietinnössä ei kuitenkaan puututa siihen seikkaan lainkaan, että esitutkintalain säätämisen yhteydessä on luovutettu tutkinta-ajan lyhenemisen vuoksi 450 uutta poliisivakanssia. Näistä vakansseista on huomattava osa vielä saamatta. Myös työajan lyheneminen vuoteen 1990 mennessä on edellyttänyt noin 350 uuden viran perustamista. Tämän lisäksi poliisihallinnon tulee valtioneuvoston tekemän päätöksen mukaisesti lakkauttaa vuoden 1991 loppuun mennessä 135 virkaa ja jättää täyttämättä 60 virkaa, eli hallinnonalalta poistuu vuonna 1991 käytännössä noin 200 virkaa.

Mielestäni valiokunnan olisi tullut mietinnössään puuttua koko maan osalta siihen, että poliisi joutuu hoitamaan lisääntyvät tehtävät entistä pienemmällä henkilökunnalla. Poliisin ongelmat eivät ole siten hallinnollisia, että hallinnon keskittäminen olisi perusteltua. En hyväksy sitä ajatusta, että poliisi hoitaa tehtävät vain osassa maata, poliisialueen keskuspaikoissa, ja muut alueet jäävät kokonaan hoitamatta.

Lakiehdotus on kokonaisuudessaan kuitenkin ongelmallinen mm. sikäli, että poliisilakiin jäisivät edelleen voimaan poliisin toimintavaltaa koskevat säännökset ja nyt säädettäisiin ainoastaan poliisin hallinnosta. Olsi ollut järkevää, kuten monet asiantuntijat esittivätkin, säätää ensin poliisin toimivallasta ja vasta sen jälkeen hallinnosta.

Lakiehdotus on myös lakiteknisesti varsin sekava. Valiokunnan tekemien muutosten jälkeen 18 § antaa sisäasiainministeriölle mahdollisuuden blankomääräyksin puuttua keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin asemaan. Liikenneturvallisuuden takaamiseksi olisi tullut lakiin selkeästi ottaa maininta siitä, että liikkuva poliisi ja keskusrikospoliisi

toimivat valtakunnallisina yksikköinä. Nyt valiokunnan enemmistön hyväksymä mietintö merkitsee sitä, että uhkakuvat liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin asemasta ja tehtävistä jäävät edelleen voimaan. Sisäasiainministeriö voi varsin vapaasti antaa molempia koskevia määräyksiä, ja näin mm. läänin tason hallintosuhteet jäävät edelleen epäselviksi. Toisin sanoen lakiehdotukseen jää edelleen kummittelemaan mahdollisuus lääninpoliisista.

Poliisihallintolaki on annettu alun perin kiireellisenä budjettilakina eduskunnalle taroituksin turvata samat tavoitteet kuin paikallishallintolaillakin. Tosiasiassa poliisihallintolaki on yleensäkin eduskunnan käsitellyssä vain siltä varalta, ettei paikallishallintolakia vaalien alla mahdollisista poliittisista syistä saataisi eduskunnassa käsiteltäväksi. Ajatus on mielestäni hallituksella ollut, että tällä tavalla voitaisiin kääntää huomio uuden lainsäädännön aiheuttamista epäkohdista kokonaan pois.

Poliisihallintolaki ei toteutunut budjettilakina, mutta nyt käsillä olevassa muodossa se johtaa siihen, ettei paikallishallintolakia tarvitse välttämättä viedä väkisin läpi. Tosin paikallishallintolakikin on tänään toisessa käsittelyssä ja se on samalla tarkoitus painaa myös läpi. Paikallishallintolain tavoitteet toteutuvat mielestäni kuitenkin tämän laki- ja talousvaliokunnan mietinnön kautta.

Paikallishallintolain tavoitteenahan on muodostaa nykyisestä noin 250 poliisipiiristä noin 90—100 kihlakuntaa. Kihlakunnista on arvioitu muodostuvan asukasmäärältään noin 30 000—50 000:n piirejä ja suurempien kaupunkien osalta tätäkin suurempia määmittäyksiköitä. Kihlakuntajako merkitsisi sitä, että nykyinen kansanläheinen valtion paikallishallinto eli poliisi, syyttäjä ja ulosototoimi sekä yleishallintotehtävät järjestettäisiin kihlakuntajakoa käyttäen. Kihlakuntajärjestelmän on laskettu tulevan paljon kalliimmaksi kuin nykyisen nimismiespiiripohjaisen järjestelmän, jossa asiakas saa kaikki palvelut läheltä asuinpaikkaansa. Kihlakuntajako etäännyttäisi myös virkamiehet palvelua tarvitsevista ihmisistä. Käytännössä muodostuisi koko maahan isoja sektoriviranomaisia, missä kukaan virkamies ei vastaisi kokonaisuudesta, vaan ainoastaan omasta sektoristaan. Paikallishallintolaki ja poliisihallintolaki johtavat käytännössä samaan

lopputulokseen. Tosin poliisihallintolaki säilyttäisi nimellisesti itsenäiset hallintopiirit. Nyt vain perustettaisiin kihlakuntien sijasta poliisialueita.

Kaikkein järkevintä tässä yhteydessä olisi ollut hyväksyä ed. Kaliman lakialoite, missä korostetaan liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin säilyttämistä itsenäisinä valtakunnallisina yksikköinä, sekä hylätä hallituksen esitys. Lakialoitetta perustellaan liikenneturvallisuuden parantamisella sekä vakavan rikollisuuden torjumisella. Lakialoite on sellaisenaan varsin perusteltu. Koska valiokunnan enemmistö on päätenyt poliisihallintolain kannalle, ei oikeastaan lakialoitetta ole voitu toteuttaa.

Edellä olevan perusteella tulen lain kolmannen käsittelyn yhteydessä ehdottamaan, että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus täysin epäonnistuneena sekä kansalaisille vahinkoa tuottavana hylättäisiin.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sarapää puheenvuoronsa alussa ja lopussa oikeastaan puhui paljon kohdasta 19 eli tästä valtion paikallishallinnon kehittämisestä. Koko tämä lakiesitys on omalta osaltaan kielinyt siitä, että valtakunnan poliisihallinnossa ei kaikki ole kyllä kohdallaan, siksi ristiriitaisen vastaanoton tämänkin lakiesitys liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin taholla ja myös paikallispoliisiipiireissä on saavuttanut.

Mutta kuitenkin kiistäisin kyllä ed. Sarapään keskeisimmän väitteen, kun hän sanoi, että tämä hallituksen lakiesitys siirtää tehtävien hoidon vain keskuspaikkoihin ja reuna-alueet jäävät täysin hoitamatta. Näinhän ei tapahdu. Tässäkin lakiesityksessä on 6 §, joka säätelee paikallispoliisia ja sen tehtäviä. Nykyisten nimismiespiirien yhteistoiminta-alueet saavat oman nimensä. Ne ovat nyt tämän jälkeen poliisialueita. Onko se onnistunut vai ei, niin joka tapauksessa 8 §:n otsikko on: ”Poliisi- ja nimismiespiirien yhteistoiminta”, joka periaatteessa säilyttää nykyisen tilanteen entisellään.

Kun ed. Sarapää puhui siitä, että liikkuva poliisi ja keskusrikospoliisi eivät ole tässä hallituksen lakiesityksessä saaneet itsenäistä asemaa niin kuin monesti on edellytetty, niin viittaa vain valiokunnan mietintöön, jossa kerrataan mm. liikkuvan poliisin kohdalta se

eduskunnan päätös, joka liittyy budjettikäsittelyyn viime vuoden puolella.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sekä ed. Sarapään että ed. Aittoniemen puheenvuoroissa ilmeni epäily siitä, että tämä laki merkitsisi lääninpoliisin luomista. Näinhän asianlaita ei suinkaan ole. Tässä laissa nimenomaan on säännös, jossa sanotaan, että nämä ovat itsenäisiä valtakunnallisia yksiköitä. Näiden poliisiyksiköiden asema säilyy täsmälleen ennallaan. Tämän takia minusta tämä on varsin kohtuutonta.

Kun valiokunnassa havaittiin, että tuo lakialoitteen tarkoitus toteutuu, niin oli tietysti erittäin asianmukaista ja tarkoituksenmukaista hyväksyä näin tarkistettu hallituksen esitys.

Ed. Sarapäälle haluaisin vielä todeta, että Nimismiesyhdistyksen puheenjohtaja sanoi, että nimismiehet ovat yksimielisesti tämän ikään kuin piirijakouudistuksen takana, siis nimenomaan se joukko, joka tuntee työolosuhteet. Minusta on aika käsittämätöntä, että tätä ei otettu esille.

Ed. Varpasuo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sarapää oli sikäli oikeassa, että tuo valtion paikallishallintouudistus olisi todennäköisesti todella pitänyt käsitellä, ennen kuin tämä lakiesitys käsiteltiin. Nythän ne ovat molemmat samanaikaisesti eduskunnan suuressa salissa. Mutta ed. Sarapää ei kyllä valiokuntatyöskentelyssä tehnyt elelläkään siihen suuntaan, että ensin olisi käsitelty valtion paikallishallintolaki. Oikeammin päinvastoin hän menetteli.

Mitä tulee yhteistoimintaan, hän puheenvuorossaan sanoi, että yhteistoiminnan tarvetta saattaa olla olemassa. Se oli aika lievä ilmaisu, kun ottaa huomioon, että nykyisin 250 poliisipiiriä jo nyt tekevät yhteistyötä juuri siinä muodossa, jota on tarkoitus jatkaa lain sanelemassa muodossa tämän uudistuksen jälkeen niin, että nyt yhteistoiminta-alueita on jo muistini mukaan 92, eli juuri sitä käytännössä tällä hetkellä jo tehdään, mitä tämä laki tulee nyt lakina säätelemään. Toisin sanoen aivan kuten valiokunnan kuultavana olleet nimismiehet ja nimismiesyhdistyksen edustaja sanoivat, tämä tekee poliisipiirijaotuksesta uudenaikaisen ja mahdollistaa järkevän yhteistyön niin, että voimavaroja ei hukata epätarkoituksenmukaisiin

asioihin ja jakoihin, vaan nimenomaan voidaan yhtenäistää asioiden hoitoa ja ennen kaikkea asukkaiden palvelua. Tämä parantaa palvelua.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, kuinka suuri asiantuntija itse olen, kun muutaman vuoden nimismiehenä olen maaseudulla harvaanasutulla alueella ollut. En ymmärrä niitä puheita, jotka esimerkiksi ed. Varpasuo ja ed. Valli täällä totesivat. En kerta kaikkiaan jaksa ymmärtää. Kun itse olen ollut erään nimismiespiirin nimismiehenä, tiedän, mitä tämä tulee aiheuttamaan nimenomaan niille ihmisille, jotka siellä asuvat. Yhteistoimintaa voidaan toki kehittää, mutta palvelut tulevat, ed. Varpasuo, nimenomaan siitä, missä päätökset tehdään. Ihmiset joutuvat menemään noin 70 kilometrin, lähes 100 kilometrin päähän oman nimismiespiirinsä alueella, kun yhdistämisistä tulee. Nämä ihmiset joutuvat lähtemään hyvin kauas. Tässä on ongelma.

Minä tiedän, mitä Nimismiesyhdistyksen puheenjohtaja Paatero esittää näistä kuten myöskin paikallishallinnosta, mutta tiedän, että yksittäiset nimismiehet, jotka ovat pienissä nimismiespiireissä, eivät voi hyväksyä nimenomaan tämän suuntaista yhteistoimintaa. Sitä toki pitää kehittää, sitä on kehitetty, ja se on ollut oikean suuntaista.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edelleen pysyn siinä perusväittämässä, että niin poliisihallintolaki kuin paikallishallintolaki johtavat samaan tulokseen. Ne tulevat johtamaan siihen, että palveluja haja-asutusalueilta ja varsin suuristakin kunnista siirretään keskuksiin ja ihmisten palvelut heikkenevät. Paikallishallintolakihan on puitelaki, ja sen osalta lopullisen tuomion antaminen on tietenkin ennenaikaisista, mutta laki on hyvin väljä ja antaa erittäin suuria toimintavaltuuksia.

Pysyn edelleen myös siinä kannassa, että nimenomaan tämä lakiehdotus poliisihallinnosta saattaa johtaa siihen, että paljon puhuttu lääninpoliisijärjestelmä toteutetaan, sillä sisäasiainministeriö voi varsin vapaasti antaa sekä liikkuvaa poliisia että keskusrikospoliisia koskevia määräyksiä, ja näin läänintason hallintosuhteet jäävät edelleen epäselviksi.

Mitä tulee nimismiesten kannanottoihin, he esittivät poliisihallintolain hylkäämistä. Sen sijaan he kertoivat, että järjestö kannattaa paikallishallintolain hyväksymistä. Kuitenkin yksittäisistä nimismiehistä, joita kuultiin tavattoman paljon valiokuntakäsittelyn aikana, löytyi varmasti enemmistö niitä, jotka katsoivat, että molemmat lait tulisi hylätä ja edetä tässä asiassa ennen kaikkea poliisilain kautta.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Ei ole kovin kauan siitä, kun maamme ylimmän poliisijohdon taholta julkisuuteen annetuissa lausunnoissa annettiin ymmärtää, että poliisin henkilöstöpulan poistamiseksi tarvittaisiin välttämättä lähes 2 000 uutta virkaa, jotta lähinnä paikallispoliisin henkilöstöpuhlasta päästäisiin. Riittämättömästä poliisityövoimasta aiheutuneet vaikeudet ovat kasautuneet. Ennestään olleita ongelmia osaltaan lisää vuoden 1989 alusta voimaan tullut esitutkintalaki, josta johtuvan lisätyövoiman tarve lain valmistelun ja säätämisen yhteydessä tiedettiin noin 450:ksi, eikä sitäkään vajuusta ole vielä voitu täyttää ja ongelmia poistaa.

Kun kerran nämä ongelmat henkilöstöressurssien osalta tiedetään, on väärin niistä vaieta. Muillakin hallinnon aloilla Suomessa on ollut ja on viroista ja työntekijöistä pulaa eikä niistä ole vaiettu. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalalla on muutama vuoden kuluessa uusia virkoja perustettu jopa kymmenintuhansin.

Valtakunnallisina organisaatioina keskusrikospoliisi, suojelupoliisi sekä liikkuva poliisi pitkälle erikoiskoulutettuine henkilöstöineen ovat Suomessa vuosikymmenien ajan täyttäneet erittäin hyvin niille määrätty tehtävät. Suomalaisilla on vastaisuudessaakin oikeus vaatia juuri sellaisia erittäin korkeatasoisia, myös kansainvälisesti korkeatasoisia, poliisipalveluja, joita nämä poliisin erillisyyksiköt pystyvät tuottamaan ja tarjoamaan.

Käsiteltävänä olevassa lakiesityksessä halutaan tehdä mahdolliseksi mahtavat poliisiesikunnat lääninhallituksiin, kun lakiesityksen perusteluissa ja itse pykälässä, 5 §, puhutaan lääninhallituksen poliisiosastoista. Hämmentelen, kun siihen ei ole puututtu mietinnössä eikä täällä salissa. Itse siihen puutun. Vaikka näiden uljaitten esikuntien ehkä aluksi uskoteltaisiin tulevan toimeen vähemmällä väellä,

oltaisiin hetken päästä valmiit vaatimaan niihin väkeä lisää. Varmuutta lähentelevällä todennäköisyydellä vähän ajan kuluttua maamme lääninhallituksissa olisi tyyssija kovin suurelle, tarpeettoman suurelle, virkamiesjoukolle, jotka ovat kalliisti poliisityöhön koulutettuja henkilöitä.

Tietenkin se olisi uljaan tuntuinen joukko ainakin niiden läänin poliisitointa johtamaan pantujen neuvosten mielestä, jotka toinen toistaan erilaisimpina ja erilaisin poliittisin perustein virkoihinsa valittuina persoona-kohtaisten mieltymystensä mukaisesti johtaisivat poliisitointia lääneissä ja myös lääneihin sijoitettuja poliisin erillisyyksiköihin kuuluvia osastoja.

Ennen poliisin hallintolakiesityksen antamista valtioneuvosto periaatepäätöksellään on päättänyt, että poliisin erillisyyksiköitä, suojelupoliisia, keskusrikospoliisia ja liikkuvaa poliisia, tulee kehittää valtakunnallisesti johdettuina itsenäisinä yksikköinä. Mutta nyt tulossa olevat muutokset kertovat toista.

Tällä lakiesityksellä lääninpoliisiajattelu on herätetty henkiin. Se ilmenee siinä, kun lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että poliisin lääninjohdon tehtävät läänissä ovat samat kuin poliisin ylijohdolla koko valtakunnassa. Se merkitsee sitä, että poliisin lääninjohdon alaisuudessa ja alaisina olisivat paikallispoliisin lisäksi myös poliisin erillisyyksiköihin kuuluvat osastot henkilöstöineen. Sama ajatus sisältyy lakiesityksen voimaannapanopykälään eli 18 §:ään.

Näen sen vaaran, että lääneihin sijoitettuja esimerkiksi liikkuvan poliisin osastoja voidaan sitoa aluevastuuseen, paikallispoliisin tehtäviin vajaan lukuisen paikallispoliisin täydennykseksi. Sen seurauksena tietysti liikenneturvallisuustyöhön erikoistuneet ja hyvillä valvontavälineillä varustetut liikkuvan poliisin partiot olisivat poissa liikenteen valvonnasta ja liikenteenvalvontavälineet olisivat käyttämättä. Päinvastoin tulisi voida voimakkaasti lisätä liikenneturvallisuustyötä ja siihen kuuluvaa valvontaa ihmisten turvallisuuden tähden.

Kun poliisihallinnossakin on tarkoitus jo vuoden 1993 alusta siirtyä tulosjohtamiseen ja -budjettiin, niin on selvää, että myös poliisin erillisyyksiköiden toiminnallisen ja talusjohtamisen tulisi olla samassa paikassa eikä 11 eri käskijällä maamme lääninhallituksissa.

Peräti oudolta tuntuu se kiire, jolla erillistä poliisin hallintolakia ollaan säätämässä, vaikka vasta vuoden 1992 lopussa päättyy määräaika, johon mennessä liikkuvan poliisin osalta kehittämistyöryhmän on saatava työnsä valmiiksi. Välttämätön tai edes tarpeellinen poliisin hallintolaki ei ole. Samojen kansien väliin, samaan lakiin, poliisilakiin, sopisivat kaikki poliisia koskevat lain tasoiset säädökset, kuten ne sopivat ja ovat sopineet tähänkin asti. Uusi poliisilaki kyllä ehdittäisiin vallan hyvin valmistella ja paljon paremminkin kuin tämä hallintolakiesitys.

Kaiken kaikkiaan: tätä ei voi olla kannattamassa!

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Täällä on jo puututtu nimenomaan lain heikkoihin kohtiin, ja minun mielestäni poliisihallintolaki olisi kyllä saanut jäädä tässä vaiheessa säätämättä ja antamatta nimenomaan sen johdosta, että ensin olisi minun käsitykseni mukaan tullut säätää poliisin toimivallasta ja sen jälkeen vasta hallinnosta.

Täällä on hyvin paljon esitetty arveluja, mitä haittoja tästä saattaa muodostua, ja vastauspuheenvuorossanikin jo toin esiin eräitä seikkoja. Valiokunta on näköjään muuttanut asianomaista 8 §:ää nimenomaan siltä osin, että asianomaisia kuntia pitää kuulla poliisialueita muodostettaessa.

Siinä on vain se ongelma, että — niin kuin kaikki tiedämme — kun ministeriöt kuulevat kuntia, niin ne vain kuulevat. Valitettavasti tilanne vain on se, että kuulemisella ei ole mitään merkitystä. Miksei tätä pykälää muutoltu niin kuin Ahvenanmaan itsehallintolaki, joka juuri äsken hyväksyttiin? Siinä vaaditaan aina Ahvenanmaan maakunnan suostumusta. Miksei tähän pykälään kirjoitettu, että kuntia kuullaan sitovasti sillä tavoin, että vain kuntien suostumuksella voidaan alueita suurentaa?

Arvoisa puhemies! Tulen myös henkilökohtaisesti esittämään tämän lakiesityksen hylkäämistä.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Haluaisin vain ed. Kohijoelle vielä ilmaista muutaman asian, joita valiokunnassa kyllä käsiteltiin: Asiantuntijoita kuullessa nämä resurssikysymykset tulivat esille. Erityisen vaikeahan tilanne on nimenomaan pääkau-

punkiseudulla ja keskisellä Uudellamaalla. Valiokunnassa käytiin hyvin laajastikin käytiin resurssikeskustelua ja todettiin myös se, että muuallakin maassa on kasvavilla paikkakunnilla saman tyyppisiä ongelmia eli poliisin viroista on pulaa. Siitä syystä valiokunta halusi erityisesti rakentaa ponnien mietintöön, ja haluan sen vielä kerran toistaa niin, että se on myös asiakirjoissa luettavana.

”Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että virkoja perustettaessa otetaan Uudenmaan läänin ohella huomioon myös ne maamme poliisiipiirit, joissa virkojen puute on suurin. Samalla valiokunta edellyttää, että sisäasiainministeriö ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin avoimena olevien poliisin virkojen täyttämiseksi mm. lisäämällä poliisikoulutusta tarvetta vastaavasti.”

Todellakin toivomme, että tähän asiaan paneudutaan jatkossa, jotta resurssikysymykset pystyttäisiin ratkaisemaan.

Ed. Kalima: Herra puhemies! Haluaisin ed. Vistbackalle ja ed. Sarapälle todeta, että tämä laki annettiin sen takia, että kuviteltiin, että siinä kokonaisuudessa, jossa käsitellään poliisin toimivaltaa, mikään lainsäädäntökokonaisuus ei läpäise, koska poliisi on varsin erimielinen. Tämä oli oikea arvio. Saatettiin nähdä, että ministeri oli arvioinut tilanteen aivan oikein. Tämäkin asia, joka joutui varsin yksityiskohtaiseen käsittelyyn, oli äärimmäisen vaikea, ennen kuin lopulta löytyi yhteneviä käsityksiä. Haluan korostaa sitä, että kuitenkin hyvin suuri osa poliisijohdosta on tämän takana, niin kuin ed. Aittoniemi poliisimiehenä tietää. Myös ne resurssiratkaisut, jotka esitykseen sisältyvät, painottavat Uudenmaan läänin tilannetta. Nekin ovat aivan oikeita. Olisi ollut virhe jättää säättämättä tämä laki.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 4 ja 5 §, 4 §:n edellä oleva väliotsikko, 6—8 §, 6 §:n edellä oleva väliotsikko, 9—14 §, 9 §:n edellä oleva väliotsikko, 15—18 §, 15 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 15) Ehdotukset laiksi Kyrönjoen erityissuojelusta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 34

Lakialoite n:o 49/1987 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 226 ja 227/1989 vp. sekä 260

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 43

Suuren valiokunnan mietintö n:o 344

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 344. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### Yleiskeskustelu:

Ed. Jäätteenmäki: Herra puhemies! Toivon, että nyt eduskunnan käsittelyssä oleva Kyrönjokea koskeva laki voidaan hyväksyä tässä eduskunnassa.

Tämän lakiehdotuksen 4 §:n mukaan valtio sitoutuu huolehtimaan Kyrönjoen yläosan tulvasuojelun loppuun saattamisesta sekä vastaamaan tulvasuojelun edellyttämien pumppaamojen hoidosta ja valvonnasta sekä niiden tarvitseman sähköenergian hankinnasta. Laki siis turvaa tulva-alueiden asukkaiden edut jopa paremmin kuin voimalaitosrakentamisvaihtoehto. Tuntuukin yllättävältä, ellei läänissämme voida nyt yksituumaisesti asettua voimalattoman vaihtoehdon kannalle.

Kyrönjoen rakentamisessahan on alun perin ollut kyse joen tulvien aiheuttamien haittojen torjunnasta, ei voimalaitosten rakentamisesta. Tulvasuojelu on alusta alkaen ollut jokivarren asukkaiden yhteinen tavoite. Minäkin kannatan ja olen aina kannattanut tulvasuojelua, sen sijaan näitä voimalaitoksia en voi kannattaa. Ristiriidat tässä rakentamisessa ovatkin syntyneet voimalalouden

mukaan tuomisesta näihin suunnitelmiin. Voimatalouden määräävää osuutta vesistöissä osoittaa sekin, että alun perin tulvasuojeluun rakennettujen tekoaltaiden juoksuusääntöjä on muutettu voimataloutta palveleviksi. Tämän seurauksena altaat ovat hyvin suurelta osin menettäneet merkityksensä erittäin haitallisten kesätulvien torjunnassa.

Kyrönjokilaakson hienojakoisilla mailla säännöstely kuluttaa maita ja aiheuttaa sortumia. Säännöstelyn aiheuttamat haitat jokivarren asutukselle ja viljelylle ovat suuret. Nämä haitan kärsijät voidaan jakaa kolmeen suureen ryhmään.

Ranta-asukkaat pelkäävät säännöstelyn haittoja, veden laadun huononemista, jääpatoja ja tulvahaittoja, rantojen liettymistä ja sortumista, joen talviajan virkistyskäytön loppumista ja joen kalakantojen heikentymistä.

Myös rannikon kalastajat ovat huolissaan elinkeinonsa jatkumisesta.

Erityisen tärkeää ilman voimaloita tapahtuva rakentaminen on vaasalaisille, jotka saavat raakavetensä tästä joesta. Mielestäni on kiinnitettävä hyvin suurta huomiota näinkin suuren kaupungin kuten tietysti pientenkin kuntien ja kaupunkien veden saantiin.

Arvoisa puhemies! Se, että vastustan voimalaitosten rakentamista, ei tarkoita sitä, että haluaisin tuomita ne päätöksentekijät, jotka alun perin ovat lähteneet viemään tulvasuojelua ja voimalaitosrakentamista yhdessä eteenpäin. Päätökset, jotka aikoinaan tehtiin, on tehty toisenlaisten tietojen ja kokemusten pohjalta kuin ne, mitä meillä tämän päivän päättäjillä on. Me tiedämme paljon enemmän vuorokausisäännöstelyn aiheuttamista haitoista. Tiedämme myös sen, ettei suunnitelluilla voimalaitoksilla ole valtakunnan tasolla taloudellisesti mitään merkitystä. Tämän on todennut myös kauppa- ja teollisuusministeriö pariinkin otteeseen, ei kylläkään nykyinen kauppa- ja teollisuusministeri. Myös valtiontalouden tarkastusvirasto on ankarasti kritisoinut Pohjanmaan jokihankkeiden hyöty — haitta-laskelmia.

Herra puhemies! Ihminen ei voi mielin määrin käyttää luontoa omiin tarkoituksiinsa. Meidän kaikkien on toimittava tasapainossa luonnon kanssa ja kunnioitettava sen omia ehtoja. Voidakseen hyvin ihminen tarvitsee yhteyttä elävään luontoon. Annetaan siis Kyrönjoen elää ja kukoistaa.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Minäkin lausun iloni siitä, että tämä Pohjanmaan lakeuksille tärkeä asia on edennyt näin pitkälle. Kyrönjoen suojele todennäköisesti hyväksytään tämän eduskuntakauden lopuksi.

Koko ajan ovat olleet hyvin voimakkaasti eri intressit ristiriidassa tämän asian käsittelyn yhteydessä. Hyvin selvästi on tullut esiin se, mitä jo vesistösuunnitelmia laadittaessa todettiin. Tuolloin nimittäin vuonna 68 jo, kun TVH:n Pohjanmaan jokisuunnittelutoimisto teki esitteen vesihuollon yleissuunnitelmasta, siinä kirjattiin seuraava tavoite:

”Oikeus vesistöön ja sen hyväksi käyttämiseen on meillä sillä, joka omistaa tarpeellisen määrän vesialueita. Kuitenkin on valtiolle varattu mahdollisuus vesistön tarkoituksenmukaisen käytön kehittämiseen. Koko yhteiskunnan nykyiset ja tulevat tarpeet voidaan tyydyttää vain valtion toimesta tapahtuvan kokonaisvaltaisen vesistösuunnittelun avulla. Intresseittäin tapahtuva vesistösuunnittelu sulkee miltei poikkeuksetta pois yhteiskunnan muiden intressipiirien oikeutetut vaatimukset vesistön suhteen.”

Näinhän tässä on ollut käymässä. Voimalaitosrakentamisen intressit ovat sulkeneet kaikki muut intressit pois, ja nimenomaan täysin perusteetta on voimalaitosrakentamista perusteltu tulvansuojelulla. Uljaana ajatuksenahan oli alun perin poistaa tulvat altailla ja pengerryksillä ja samalla ottaa joen putouskorkeus mahdollisimman tarkkaan voimatalouskäyttöön. Toisaalta voimaloita on perusteltu tulvasuojeluun tarvittavan energian taloudellisuudella.

Mutta todellakaan, mitään haittoja ei alkuperäisten suunnitelmien mukaan pitänyt tästä asiasta tulla. Toisin on käynyt. Haitat ovat ilmeisiä, vaikka niitä ei voimatalouspiireissä haluta tunnustaa. Kuten täällä jo edellä todettiin, on mm. kauppa- ja teollisuusministeriö todennut, ettei hankkeella ole merkitystä valtakunnan sähkön tuotannossa.

Tulvasuojelu on edelleen kaikkien tavoitteena, myös niiden, jotka vastustavat voimaloita. Sen vuoksi on hyvin perusteltua ja monissa asiantuntijalausunnoissa perusteltu se, että tulvasuojelu voidaan ilman voimaloita toteuttaa.

Voimaloiden puolustajathan eivät halua myöntää vuorokausisäännöstelyn haittoja. Vuorokausisäännöstelyhän nimenomaan on

voimatalouden kannalta rahan tuoja. Sillä pyritään mahdollisimman suureen hetkelliseen tehoon ja näin ollen voidaan paikallisesti pienentää valtakunnan verkosta ostettua kallista huipputehoa. Mutta seuraukset tästä jokivarren asutukselle, viljelylle ja itse joelle ovat kohtalokkaita, vaikka eivät kovin helposti rahassa mitattavia.

Seuraukset kohdistuvat Kyrönjoen, erityisesti sen suistoalueen, kalastukseen. Kalatalouden asiantuntijat pitävät tilannetta hyvin vakavana. Jo kuluneen, lähes 20 vuotta kestäneen rakennuskauden aikana on aiheutettu suuria vahinkoja kalataloudelle. On syytä muistaa, että Kyrönjoki kuitenkin on edelleen pisin valjastamaton ja kalantuotannollisesti Vaasan läänin suurin ja tärkein joki siitä huolimatta, että siitä on osa rakennettu. Suistoalue ja sen läheinen merialue on koko Merenkurkun merialueen tärkein kalojen poikastuotannon alue. Pienet kalanpoikaset ja kalat eivät taida tähän aikaan illasta enää paljon kiinnostaa, mutta halusin ottaa myös tämän esimerkin siitä, mitä haittoja ja murheita voimalaitosrakentamisesta seuraa.

Aivan luku erikseen on Vaasan kaupungin vedenotto. Vaasan kaupunkihan joutuu kaiken raakavetensä ottamaan Kyrönjoesta. Yli 50 000 asukkaan vedensaanti on kyseessä, ja vastoin sitä, mitä valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa esitetään, nimenomaan voimalaitosten rakentaminen pilaa tuota vettä. Ei ole kysymys siitä, voidaanko vettä juoksentaa niin paljon, että sitä riittää vaasalaisten juotavaksi, vaan kysymys on siitä, että rakentaminen pilaa veden laatua, ja jo nyt tavattoman kalliiksi tuleva veden puhdistus tulisi yhä kalliimmaksi.

Vaasan kaupunki ja sen kaupunkilaiset ovat moneen, moneen kertaan osoittaneet oman huolestuneisuutensa asiasta, ja ilmeisesti se on jo jonkin verran myös mennyt perille, koska muut vaihtoehdot Vaasan vedenhankintaan ovat aivan teoreettisia. Jonkin 150 kilometrin syöttöjohdon vetäminen jostain Kauhajoelta maksaa satoja miljoonia markkoja, ja sitä paitsi kauhajokelaiset eivät vettänsä näytä mielellään antavan edes Seinäjoelle.

Myös voimalaitospuolustajat ovat esittäneet viljelijöiden mielipiteistä harhaanjohtavia käsityksiä. On väitetty, että kaikki viljelijät vastustavat tulvasuojelua ilman voimaloita ja kannattavat pelkästään voimaloita.

Mutta viljelijät Ylistaron nykyisen tulva-alueen alapuolella, jokivarren viljelijät Kyrönmaalla, vastustavat voimalaitosten rakentamista jo edellä kerrotuin perustein.

Kyrönjoki on siis edelleen vielä joki, ja on hyvä, että nyt laki- ja talousvaliokunta esittää, ettei sitä voimatalouden lyhytnäköisten etujen nimissä pilata eikä siitä tehdä toisiaan seuraavien tekoaltaiden, patojen ja voimalaitosten uomaa, vaan se säilytetään keskeisenä osana asuinympäristöä ja virkistykseen lähteenä. Näitä arvoja ei rahalla voi mitata.

Ed. Valli: Herra puhemies! Niin ed. Jääteenmäki kuin ed. Wahlströmmkin jättivät tämän lain käsittelyssä miettimättä sitä, mitä lain hyväksymisestä seuraa. Huomaatan siitä, että jos laki menee eduskunnassa läpi, niin kuin varmasti täältä yksinkertainen enemmistö löytyy, sehän merkitsee käytännössä sitä, että Kyrönjoella on suoritettava uusi vesioikeuskatselmus, laadittava uusi vesioikeussuunnitelma. Näin ollen ei päästä käsiksi niihin tulvasuojelutoihin, joita ylä- ja alajuoksulla odotettaisiin, joiden alkupe- räisen suunnitelman mukaan piti valmistua tällä vuosikymmenellä vuoteen 1998 mennessä. On arvioitu, että tämän uuden suunnitelman aikaansaaminen kestäisi 11–16 vuotta eli pitkästi ensi vuosituhatosen puolelle, ennen kuin se valmistuisi. Tämän asian huomioiminen kyllä minusta olisi erinomaisen tärkeää.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kyrönjoen suojeluesityksen saaminen täysistuntokäsittelyyn on osoitus siitä, miten lainsäätäjät, eduskunta, joutuu ottamaan huomioon yleisissä yhteiskunnallisissa käsityksissä tapahtuneet muutokset. Todella Kyrönjoen vesistö- ja rakentamissuunnitelma voimataloudellisen vaihtoehdon pohjalta edustaa toista aikaa ja on syntynyt toisenlaisten yhteiskunnallisten käsitysten ilmapiirissä kuin niiden, mitkä nyt ovat vallitsevia.

Sitkastahan Kyrönjoen suojeluesityksen saaminen tähän vaiheeseen asti on ollut. Koko sen 12 vuoden ajan, jonka itse tässä talossa olen ollut, on Kyrönjoen suojelu ollut tavalla tai toisella toistamiseen esillä. Siitä on äänestetty liittyen budjettiin, vesirakentamismäärärahoihin, vuodesta toiseen. Kun koskiensuojelulakia valiokunnassa ja tässä salissa käsiteltiin, tehtiin esitykset Kyrönjoen

liittämisestä mukaan koskiensuojelulain piiriin.

Tämän valiokunnassa tapahtuneen käsittelyn yhteydessä on käsitelty myös lakialoitte, jossa olen ensimmäisenä allekirjoittajana ja joka on vuodelta 1987 eli tämän eduskunnan kauden alusta. Tämäkin lakiesitys oli jatkoa vastaavalle lakiehdotukselle aikaisemmalta eduskuntakaudelta.

Se, että nyt meillä on lakiehdotus käsitellyssä, on mielestäni suuri voitto. Se on voitto ennen kaikkea suomalaisen vesiluonnon suojelulle, ympäristönsuojelulle ja yhden tärkeän suomalaisen kulttuurimaisematyyppin suojelulle, pohjalaisen jokimaiseman suojelulle.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Olen myös päässyt siihen käsitykseen, että tulvasuojelu Kyrönjokilaaksossa voidaan hoitaa ilman voimaloiden rakentamista, joten olen lain kannalla.

Kun herra ympäristöministerikin on paikalla, täytyy kuitenkin huomauttaa, että tämä suojelu tulee valtiolle kalliiksi. Perustuslakivaliokuntahan nimenomaan poisti laista sen kohdan, jossa yritettiin lain voimalla selittää vesi- ja ympäristöhallituksen eli siis valtion edustajan ja paikallisen voimalaitoksen väliset sopimukset mitättömiksi. Tällä poistamisella haluttiin nimenomaan turvata se, että voidaan sitten valtiota vastaan käräjöidä korvauksia. Valtiohan on Kyrönjoen rakentamista koskevassa sopimuksessa mennyt lupaamaan aika paljon. Käsittääkseni pohjalaiset ovat vilpittömässä mielessä usko-neet, että tällainen valtuutus sopijoilla on ollut. Sen vuoksi sanon, että lasku valtiolle tulee ilmeisesti olemaan aika korkea. Tämä tiedoksi.

Ympäristöministeri Bärnlund: Herra puhemies! Ed. Pokan käsitys korvausten suuruudesta ei perustu juristien enemmistön kantaan, vaan juristien enemmistö on sitä mieltä, että ne arviot, joita on esitetty hallituksen esityksessä, ovat realistisia ja korvaukset tulisivat olemaan sekä valtion että korvausten saajien kannalta kohtuullisia.

Ed. Valli esitti aikaisemmin käsityksensä siitä, että tulvasuojelusuunnitelmat ilman voimalaitoksia edellyttäisivät jopa toistakymmentä vuotta aikaa, ennen kuin niitä voidaan lähteä toteuttamaan. Tämä on ihan puhdasta spekulatiota. Voin ympäristömi-

nisterinä ilmoittaa, että tulevassa virassani tulen hoitamaan asiat niin, että näin paljon aikaa tähän ei ainakaan mene. Toisaalta pitää ottaa huomioon sekin, että jos ja kun tulvasuojelu toteutetaan ilman voimalaitoksia, nämä hankkeet ovat täysin ristiriidattomia ja kaikkien hyväksymiä. Jos taas voimalaitoksia väen väkisin pyrittäisiin toteuttamaan, ristiriidat jatkuisivat, ja koko prosessi vaikeutuisi, ja se veisi myös huomattavasti enemmän aikaa.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Herra ympäristöministerin kanssa tulvasuojeluasian joustavasta toteuttamisesta olen samaa mieltä. Mitä tulee korvausten maksamiseen, arvoisa ministerihän voi seuraavassa virassansa vesi- ja ympäristöhallituksen pääjohtajana tietysti vaikuttaa sellaisen ratkaisun aikaansaamiseen, johon pohjalaiset tyytyvät. Halusin vain huomauttaa, juristi kun olen, että laki mahdollistaa oikeudenkäynnit mahdollisimman pitkälle, jollei sopimus tyydytä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 1—6 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 16) Ehdotus laiksi Kolin kansallispuistosta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 307

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 44

Suuren valiokunnan mietintö n:o 345

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 345. Ensinnä sällitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### Yleiskeskustelu:

Ed. Pokka: Herra puhemies! Aivan aluksi voi kai sanoa, että tämä on aika historiallinen hetki. Me olemme tässä edus-

kunnassa pääsemässä suojelemaan kansallismaisemaa. Kolin kansallispuistolailahan perustetaan 1 000 hehtaarin suuruinen kansallispuisto Pohjois-Karjalaan valtion maalle. Lakiesitys mahdollistaa myös, että valtio voi siihen ostaa yksityismaita lisäksi. Valtion maalle perustettavan kansallispuiston osalta on alusta lähtien valinnut erittäin suuri yksituumaisuus, enkä minäkään tästä enempää puhu.

Sen sijaan ristiriitaa ja erittäin jyrkkää vastustusta Koli-lain käsittelyssä on herättänyt hallituksen esityksen perusteluihin kirjoittama tavoiterajaus. Tavoiterajaus tai hankinta-alue on suuruudeltaan puolitoista kertaa varsinaista lakipykäliin sisällytettyä kansallispuistoaluetta suurempi. Tavoiterajaus koskee yksityisten ja yhteisöjen maita. Hallituksen esityksen perustelut on kirjoitettu niin, että myös lain piiriin kuulumattomalla tavoiterajausalueella voidaan yksityisten rakentaminen ja metsänhakkuu kieltää sekä ryhtyä pakkolunastustoimenpiteisiin luonnonsuojelulain nojalla.

Eduskunnan käsiteltäväksi tuotiin siis itse asiassa kaksi lakia: laki valtion maalle perustettavasta kansallispuistosta ja hallinnollisilla kielloilla toteutettu yksityismaiden suojeleminen. Ympäristöministeriö oli siis valinnut kaksi linjaa. Toinen kirjoitetaan pykäliin ja etukäteen arvellaan, että siitä ei nouse suurta riitaa, ja sitten on toinen menettely, jota aiotaan noudattaa käytännössä.

Virallinen lakiesitys Kolin kansallispuiston perustamisesta oli siis aivan selvä asia. Mitäpä meillä siihen on huomauttamista, valtio suojelee omaa maataan. Hallinnollinen suojele aiottiin toteuttaa tavoiterajauksella, jota suunniteltaessa maanomistajia ei ollut kuultu, eivätkä he myöskään olleet saaneet päätöksestä valittaa. Lain käsittelyssä eduskunnan perustuslakivaliokunta, joka antoi asiasta lausunnon, samoin laki- ja talousvaliokunta ovat joutuneet ja nyt tämä sali joutuu ottamaan kantaa, sopiiko hallinnollinen suojele ilman valitusmahdollisuutta ja ilman korvauksia oikeusvaltion periaatteisiin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta, herä puhemies, lähinnä nyt puhun. Varmasti laki- ja talousvaliokunnan keskustalaiset jäsenet ja ehkä muutkin omalta puoleltaan kertovat oman valiokuntansa mietinnöstä.

Perustuslakivaliokunnan lausunto on sikäli uutta luonnonsuojelulakiesityksissä, että

ensimmäistä kertaa lausunnossa on puututtu ympäristöministeriön periaatepäätöslinjaan. Perustuslakivaliokunnan lausunnossahan on sellainen henki, että menettely ei ole oikeusvaltion mukaista ja että periaatepäätöksillä on käytännössä viety ihmisiltä oikeusturva.

Hallinnollisten kieltojen linjaan käsittääkseni tulevien hallitusten on pakko puuttua. Nykyiseltä nyt en usko paljon enää puuttumista odotettavan, koska nykyisen hallituksen kausi alkaa olla lopussa. Nimitäin jos linjaan ei puututa, me joudumme luultavasti aika ikävään asemaan ennen pitkää Strasbourgin ihmisoikeustuomioistuinmessä. Olemmehan me äskettäin eduskunnassa hyväksyneet Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja tässä sopimuksessa olemme sitoutuneet mm. siihen, että Suomen hallinto perustuu lakiin, ei siis mielivaltaisiin virkamiesten kieltoihin eikä käskyihin.

Kolin kansallispuiston lakiesitykseen otettu tavoiterajaus on eduskuntalain tasolla ainutlaatuinen. Ensimmäistä kertaa ympäristöministeriö lain perusteluissa ikään kuin sivumennen mainitsi, mihin tässä oikeastaan pyritään. Olen miettinyt, mistä lähinnä löytyisi esimerkkejä, ja esimerkkejä löytyy oikeastaan äsken käsittelemästämme laista, nimittäin Kyrönjoen suojelusta, ja lähinnä menneitten vuosikymmenien vesistörakentamisesta. Siinähan yleensä vesiviranomainen suunnitteli kokonaisten vesistöjen rakentamista eikä juuri vaivautunut kertomaan asiasta niille, jotka menettivät maansa. Ikävää yhdistää nämä kaksi asiaa. Toisessa rakennetaan, toisessa suojellaan, mutta linja on sama.

Periaatepäätöksiä ja valtioneuvoston iltakoulupäätöksiähan on ympäristöministeriön esittelystä tehty, ja ne noudattavat aika tavalla samaa kaavaa. Niillähän ei pitäisi olla mitään oikeusvaikutuksia, mutta käytäntö on kuitenkin ollut aivan toinen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa siis Koli-laki on otettu esimerkiksi ympäristöministeriön huonosta hallinnosta. Luonnonsuojelualueiden perustaminen on yleisen edun mukaista, näinhän me tämän ymmärrämme, mutta niitä perustettaessa ei yksityisten ihmisten oikeuksia ja oikeusturvaa saa loukata. Siis tarkoitan tällä sitä, että mitään yleisen edun kannalta hyväksyttävää tavoitetta ei saa toteuttaa niin, että oikeusturva

vaarantuu ja ihmisten oikeudet jätetään huomioimatta. Luonnonsuojelulaki, vaikka se on aika vanha, 20-luvulta, antaa kohtalaisen selvät toimintamallit, kunhan sitä lakia noudatetaan.

Olen yrittänyt laki- ja talousvaliokunnan lausuntoakin hyvin tarkkaan lukea. Ehkä sitä voi kommentoida sen verran, että olen kohtuullisen iloinen, että laki- ja talousvaliokunta lausunnossaan on halunnut irtisanoutua ympäristöministeriön Kolin alueen yksityismaiden käytölle kaavailemista kielloista, rajoituksista sekä uhkauksista käyttää pakolunastusta. Luen nimittäin valiokunnan mietintöä niin. Siellähän sanotaan, että Kolin kansallispuistoalueeseen ei saa liittää uusia alueita muuten kuin ainoastaan vapaaehtoisilla kaupoilla — siis ainoastaan vapaaehtoisilla kaupoilla. Mikäli tavoiterajausalueella toimitaan niin kuin valiokunta edellyttää, että yksityisten maanomistajien oikeuksia ja oikeusturvaa ei vaaranneta, silloin kai pakolunastustoimenpiteisiin ja toimenpidekieltoihin ministeriö ei saa ryhtyä.

Meillä keskustalaisilla on yleisesti ottaen ollut huomattavasti tiukempi kanta hallituksen esitykseen. Perustuslakivaliokunnassahan me katsoimme hallinnollisten kieltojen linjan menneen Koli-lain yksityismaiden kohdalla niin pitkälle, että laki voitaisiin säätää vain perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Laki- ja talousvaliokunnassa keskusta on lähtenyt siitä, että uusien alueiden liittäminen nyt perustettavaan kansallispuistoon voi tapahtua vain uudella lailla. Tämä kannanotohan merkitsee tavoiterajauksen poistumista kokonaan lain piiristä. Valiokunnan perusteluihin kirjoittama kannanotto, jota äsken selostin, puolestaan merkitsee, että hankintalualue säilyy mutta kieltojen ja rajoitusten käyttäminen ei eduskunnan mielestä ole sallittua.

Herra puhemies! Seuraavaksi täytyy tietysti itseltään kysyä, mikä merkitys tällaisella kannanotolla on, kun se tulee eduskunnan tahdonilmaisuksi. Käytännössä asia nähdään, kun ensimmäiset Kolin asukkaat hakevat lupaa rakentamiseen tavoiterajausalueella taikka ryhtyvät hakkaamaan metsiään Tapion ohjeiden mukaisesti. Mikäli ympäristöministeriö noudattaa eduskunnan tahtoa, sen täytyy silloin vapaaehtoisilla kaupoilla tarjoutua näitä maita hankkimaan itselleen tai sitten täytyy pystyä sopimaan

yksityisestä suojelusta. Molemmat keinot ovat aivan käyttökelpoisia.

Herra puhemies! Mielestäni eduskuntakäsittelyssä lain yhteydessä on ainakin yritetty saada jotakin aikaan. Ensimmäisen kerran luonnonsuojelulakia käsiteltäessä on ainakin ollut kohtalaisen hyvä yritys saada ympäristöministeriökin noudattamaan lakia. Minusta se on hyvä asia. Nyt ympäristöministeriö saa hankkia lisää maata kansallispuistoon mutta maanomistajien oikeuksiakaan ei saa loukata. Olen itse vetänyt ympäristöministeriön suuntaan tiukempaa linjaa, sillä käytäntö on osoittanut, että hallitusherrat ovat aika kovakorvaisia eduskunnan kannanotoille. Kyllähän me eduskunnan tahdonilmaisuja aika monessa asiassa lausumme, enkä nyt viitsi ruveta muistelemaan, kuinka monessa asiassa niitä on jätetty noudattamatta.

Herra puhemies! Yhteenvetona: eduskuntakäsittelyssä oikeus voitti. Nyt vain tarvittaisiin ympäristöministeriö, joka kunnioittaa eduskunnan päätöksiä.

Ympäristöministeri Bärilund: Arvoisa puhemies, värderade talman! Meillä on tällä hetkellä ympäristöministeriö, joka kunnioittaa lakia. On tarkoitus toimia luonnonsuojelulain nojalla tavalla, joka on jo hyvin perinteinen tällaisissa yhteyksissä. Näin on menetelty mm. Torronsuon kansallispuiston perustamisen yhteydessä, jolloin suorastaan vaadittiin, että näin toimittaisiin, että tehtäisiin tavoiterajaus ja sitten kansallispuistorajaus erikseen. Muun muassa ed. Anttilan kanssa meillä on tässä asiassa ollut erittäin paljon rakentavaa yhteistyötä, ja tämä asia vietiin täysin yksimielisesti. Myös maanomistajat hyväksyivät tämän menemisen läpi eduskunnassa.

Menettely, joka perustuu periaatepäätöksiin ja tavoiterajauksiin, otettiin käyttöön keskustalaisten maa- ja metsätalousministerien Tähtkämaan ja Virolaisen aloitteesta ja päätöksillä 70-luvulla. Silloin — todettakoon se tässä yhteydessä — nämä asiat päätettiin paljon kevyemmin perustein kuin nykyään. Muun muassa soidensuojeluohjelma hyväksyttiin ilman minkäänlaista maanomistajien kuulemistä, ja Koli-lain yhteydessä on tavoiterajauksestaikin kuultu maanomistajia jopa niin, että itse kävin paikalla virallisessa kuulemistilaisuudessa kuuntelemassa maanomistajien käsityksiä. Tässä on kysy-

mys noin 30 maanomistajasta, joiden osalta tullaan menettelemään mahdollisimman pehmein keinoin, kuitenkin niin että tämä kansallisesti erittäin merkittävä kansallispuisto voidaan perustaa, niin että sillä olisi jopa kansainvälistä arvoa. Tämä hankehan itse asiassa kuuluu osana myös itsenäisyyden juhluvuoden 1992 toimenpiteisiin, jolloin sillä on tässäkin mielessä suurempaa kansallista merkitystä kuin tavanomaisilla päätöksillä luonnonsuojeluasioissa.

Tämä toiminta ei siis ole missään suhteessa lain vastainen. Se on päinvastoin hyvin perinteinen tapa hoitaa näitä kysymyksiä. Voi ehkä väittää, jos nyt tällaista huolta halutaan heittää, että ne lausumat, jotka pyrkivät rajoittamaan olemassa olevien lakien käyttämistä eli luonnonsuojelulain käyttämistä, ovat siinä suhteessa enemmän perustuslain vastaisia kuin ne toimenpiteet, joita näissä asioissa on suoritettu ja tullaan suoritettamaan.

Toivoisin, että voitaisiin nyt mahdollisimman yksituumaisesti lähteä eteenpäin tässä kansallisesti erittäin merkittävässä luonnonsuojeluhankkeessa.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri voisi vielä täsmällisemmin vastata. Haluaisin kuulla ministeriltä ihan selvän kannan: Kun laki- ja talousvaliokunta mietinnössään sanoo, että Kolin alueen yksityismaita voidaan hankkia valtiolle vain vapaaehtoisin kaupoin, niin tarkoittaa tämä, että näin toimitaan, vai aiotaanko todella käyttää pakkolunastusta ja uhata sillä?

Ed. Riihijärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tiedustelin arvoisalta ministeriltä: Millä tavalla Kolin vaiheilla asuvat pienmaantilajelijat ja metsänomistajat ovat tehneet tämän luonnonsuojelun uhanalaiseksi? He ovat siellä monia sukupolvia asuneet ja maisemaa säilyttäneet ja tulevat säilyttämään. SMP:n mielestä on täysin turhaa 1 500 lisähehtaarin ottaminen suojelualueeseen. Mutta tiedustelin: Millä tavalla he ovat tehneet uhanalaiseksi sen alueen maise-mallisen kokonaisuuden?

Ed. Varpasuo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ympäristöministeriön rooli tässä asiassa on aika mielenkiintoinen. Ym-

päristöministeriö on myös korkein maankäyttöviranomainen, ja kuitenkin tässä tapauksessa on ryhdytty sellaisen maankäyttömuodon käyttöönottoon, joka on hyvin arveluttava. Aivan kuten ed. Pokka sanoi, tässä on hallinnollinen suojele kyseessä, jossa on lähdetty menettelyyn, jossa ihmisten oikeusturva vaarantuu eikä ole sellaisia päätöksiä, joista voitaisiin valittaa.

Minusta tämä menettely ei sovi oikein hyvin nykyiseen tilanteeseen, jossa pitäisi erityisesti korostaa ihmisten oikeusturvaa ja lähteä myös sellaiseen maankäytön suunnitteluun, jossa kuultaisiin asianomaisia ja kuntia silloin, kun lähdetään toimimaan, elikkä siihen maankäytön menettelyyn, jossa ympäristöministeriö kuntien suunnittelun jälkeen vahvistaa kaavat, sekä yleiskaavat että seutukaavat, ja sen mukaisen maankäytön, kun asianomaisilla kaikilla on ollut kaikissa vaiheissa kuuleminen, lausunnonanto- ja valitusmahdollisuus, päinvastoin kuin nyt on ollut.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Bärklund toivoi yhteistyötä asian eteenpäin viemiseksi. Minua henkilökohtaisesti ihmetyttää tämä lakiesityksen valmistelu, joka oli minun nähdäkseni vailla kaikenlaista yhteistyötä paikallisella tasolla. Siinä ei kovin paljon kuultu maanomistajia enempää kuin läänin tasoon hallintoa, lääninhallitusta, maakuntaliittoa, seutukaavaliittoa. Tämä on vähän samanlainen valmistelu kuin rantojensuojeluohjelmassa, josta eduskunta ei saanut lakiesitystä ensinkään, vaan nykyinen hallitus teki sen periaatepäätöksellä. Tämä on todella aivan uudenlaista käytäntöä suojeluasioissa.

Minullakin oli sellainen usko, jotta Kolin kansallispuistoasiassa oltiin etenemässä myöskin tämän laajemman alueen osalta vapaaehtoisin kaupoin ennen tällaista pakorajasta, jollaiseksi tämä on kuitenkin ymmärrettävä nyt. Valiokunnan mietinnösäkin todetaan, jotta sillä on oikeudellisia vaikutuksia. Toisaalta valiokunta toteaa ja haluaa kannan ottaa, että se ei sido. Tässä on melkoisia ristiriitaisuuksia nimenomaan perusteluiden ja lakiesityksen välillä, niin että tämä ainakin kansanedustajaa suuresti ihmetyttää.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin ministeri

Bärlund sanoi, tarvitaan yksituumaisuutta. Tällä hetkellä yksituumaisuus Kolin kansallispuistosta on löytynyt Pohjois-Karjalasta. Itse asiassa tuo yksituumaisuus on ollut siellä jo viime syksystä lähtien.

Koko Kolin matkailun kannalta on erittäin tärkeätä, että tämä laajempi vaihtoehto kansallispuistosta toteutuu. Kolin vaiheilla asuvat ihmiset eivät suinkaan ole asettaneet uhanalaiseksi Kolin luonnon säilymistä. Kysymys on siitä, että tilanne Kolilla alkoi riistäytyä silloin, kun suuremmat maanomistajat rupesivat hankkimaan maita itselleen ja sinne kaavoitettiin Paimenenvaaran alueelle lomakeskus, johon haaveiltiin 10 000 vuodepaikan lomakeskusta. Tämä oli signaali, joka sai siellä aikaan sen, että paikalliset ihmiset, jotka halusivat säilyttää Kolin luonnon, alkoivat vastustaa Paimenenvaaran kaavaa, ja sitten siihen tuli mukaan myös laajemmin sekä kulttuuri- että luonnonsuojeluväkeä Suomesta. Tämä on historia, mikä Kolin suojelussa on.

Pakkoarajauksesta sanoisin sen, että ainakin minun mielestäni on aika luonnollista se, että jos nähdään, että alue on kokonaisuus, sille tällainen suunnittelun apuväline eli raja-asetetaan. Silloin se on myös järkevää niitten ihmisten kannalta, joitten elämään raja-asetus jollain tavalla liittyy.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Bärlund puheenvuorossaan totesi Torronsuon kansallispuiston muodostamisesta, ja todella pitää paikansa, että ministeri Bärlundin paikalla käynnin jälkeen tilanne laukesi aivan oikeaan suuntaan eli puisto perustettiin valtion maalle, ja siinä ei ole, niin kuin Kolissa oli, tällaista tavoiterajausta, joka olisi kirjoitettu mukaan.

Edelleen haluaisin puuttua siihen, että ydinongelma tässä on se, että kun 70-luvun loppupuolella tehtiin kansallispuisto-ohjelmia ja niitä koskevia periaatepäätöksiä valtioneuvoston toimesta, periaatepäätös sitoo hallintoa toimimaan sen mukaisesti, mutta periaatepäätöksestä ei missään vaiheessa tiedotettu maanomistajille. Monelle taholle tuli täytenä yllätyksenä, että asiat on valmisteltu todella näin pitkälle. Sen takia pitäisin äärettömän tärkeänä, että ympäristöhallinto löytäisi sellaiset menettelytavat, joilla yhdesä maanomistajien kanssa tehtäisiin toimen-

piteitä niin, että otettaisiin maanomistajat jo riittävän aikaisessa vaiheessa mukaan, ettei synny vastakkainasettelua. Se ei ole kenenkään etu. Se ei ole varmaankaan suomalaisen ympäristön ja luonnonkaan etu. Sen takia minä todella toivoisin, että tämän tyyppisestä vastakkainasettelusta päästäisiin pois ja periaatepäätösten kohdalla edettäisiin niin, että otettaisiin maanomistajat mukaan ihan ensimmäisestä suunnitteluvaiheesta alkaen.

Ympäristöministeri Bärlund: Arvoisa puhemies! Torronsuon kansallispuistoa koskevassa laissa on tavoiteraja-asetus, ja se on aivan yksiselitteinen asia, eikä ed. Anttila voi sitä miksiäkään muuttaa.

Minä haluaisin vain todeta taas niille, jotka ovat väittäneet, että tässä olisi otettu käyttöön jotain uusia menettelyjä, että ei ole kysymys mistään uudesta menettelystä, vaan menettelystä, joka otettiin käyttöön kepulaisen maatalousministereitten toimesta ja jota vuosikaudet ajettiin kepulaisen maatalousministereitten toimesta kauan ennen kuin ympäristöministeriö oli perustettu, joten tästä on puhtaasti kysymys.

Nyt jos ryhdyttäisiin Kolin 30 maanomistajan osalta soveltamaan uutta menettelyä, asetettaisiin nämä maanomistajat aivan toisenlaiseen asemaan kuin ne maanomistajat, jotka ovat tulleet näitten rajausten piiriin paljon aikaisemmin ilman minkäänlaista keskustelua. Eli tässä on kysymys nyt selvästä pyrkimyksestä taantumukseen luonnonsuojelun tappioksi joittenkin maanomistajien väitettyjen etujen vuoksi.

Ed. Riihijärvi kysyi, mitä tapahtuu maanomistajille, jotka ovat Kolin alueella tällä hetkellä. Ei mitään! He saavat jäädä sinne. He saavat elää siellä niin kuin aikaisemmin. Saavat pitää mökkinsä ja palstansa siellä ilman minkäänlaisia ongelmia. Siinäkin suhteessa nyt synnytetty keinotekoinen kohu on aivan turha.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Poliitikassa joskus on varmasti ihan paikallaan tunnustaa tosiasiat. Periaatepäätöskäytännön, johon ministeri Bärlund ihan oikein viittasi, historian minä tunnen myös, näinhän asia on ollut. Ensimmäistä kertaa eduskunnassa todettiin tämä: Siis minä en puhunut vähemmistön kannasta enkä vastalauseista, vaan sekä perustuslaki-

valiokunnan yksimielinen kannanotto että myös laki- ja talousvaliokunnan kannanotto, joka sekin on yksimielinen vihreiden ed. Pulliaista myöten, molemmat lähtevät siitä, että käytäntö on nyt vähän harhautunut. Kun näin on, silloin on pakko ruveta miettimään, mitä tämän kanssa oikein pitää tehdä. Minä kutsun sitä hallinnolliseksi suojeluksi. Se on riistäytynyt käsistä ja loukkaa ihmisten oikeuksia ja etuja. Näinhän ei voi olla!

Nyt tässä on pyritty etsimään joustavaa menettelyä, miten suojelu voidaan toteuttaa. Kyllä minä toivoisin, että meidän nykyinenkin ympäristöministerimme jaksaisi ajatella asiaa siinä tilanteessa, missä nyt ollaan, eikä vetoaisi siihen, miten ennen on tehty, kun on kerta tehty väärin.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan lyhyesti vastata ministeri Bärlundin kommenttiin, jotta on kysymyksessä joidenkin yksityisten suurten maanomistajien etu tässä kysymyksessä. Juridiikkapuoli tuli ed. Pokan puheenvuorossa esille.

Minulla on edessäni Lieksan kaupungin kannanotto, päivätty 22 päivänä tammikuuta tätä vuotta, jossa nimenomaan todetaan, että tavoiterajauksesta on luovuttava. Kuulun jäsenenä myös lääninneuvottelukuntaan ja neuvottelukunta otti myös kannanoton tähän, että tavoiterajauksesta on luovuttava. Myös maakuntaliitto on ottanut tähän kantaa sekä myös seutukaavaliitto. Ihmettelen ministeri Bärlundin lausumaa, kun hän sanoi, että on yksinomaan kysymys joittenkin yksittäisten maanomistajien kannanotoista. Väite ei pidä paikkaansa.

Ed. Kokko: Herra puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä käyttämässäni puheenvuorossa totesin, että keskustan vastalauseessa ehdotetaan 4 §:n 2 momentin poistamista, jolloin sitovuus lakiehdotuksen ja tavoiterajauksen väliltä poistuisi. Ehkä vielä muutama perusteluja asialle.

Kun laki- ja talousvaliokunta käsitteli asiaa, kukaan kuulluista asiantuntijoista ei vastustanut kansallispuiston perustamista valtion maille, jokainen arvosti sitä, että Kolin arvokas alue suojellaan tältä osin.

Paljon keskustelua ja vastustusta herätti lain perusteluihin otettu maininta yksityis-

maille tehtävästä laajennuksesta. Luonnon-suojelulain 1 §:n mukaan luonnonsuojelualue perustetaan valtion maille. Hallituksen esityksen perusteluihin on mielestäni poikkeuksellisesti nyt otettu tavoiterajaus ja siihen liittyvä karttapiirros, jonka mukaan kansallispuistoa on tarkoitus laajentaa yksityisissä omistuksessa oleville maille.

Vaikka tällä tavoiterajauksella ei ole välittömiä oikeusvaikutuksia, sillä on välillisiä oikeusvaikutuksia hyvin monille. Perusteluissa on todettu, että maat on tarkoitus hankkia valtiolle vapaaehtoisin kaupun. Kuitenkin kartan olemassaolo rajoittaa näiden maanomistajien oikeutta ja maan käyttöä tällä alueella.

En tiedä, miten näitä alueen sisälle jääviä asukkaita kuultiin, mutta kuitenkin he ovat erittäin ärtyneitä tästä menettelystä laajennusalueen osalta. Laki- ja talousvaliokunta on myös mietinnössään todennut lisäalueiden sitomisen perusteettomuuden, ja kuitenkin luulen, että virkamiehet ovat valmiit soveltamaan käytäntöön tätä tavoiterajauksia. Sen takia yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen ehdottamaan 2 momentin poistamista.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain tuoda esille sen seikan, kun ed. Kokko ilmoitti, että valiokunnassa tuon rajauksen sisäpuolelle jäävät maanomistajat, ymmärsin kaikki, ovat olleet erittäin käärmeissään ja närkästyneitä. Minulla itselläni on sellainen tieto, että on myös maanomistajia, joiden maita kuuluu tuon rajauksen sisään ja jotka ovat sekä tämän rajauksen että laajemman kansallispuistovaihtoehdon kannalla.

Ed. Kokko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edelliseen puheenvuoroon toiteisin vain, että ne, jotka ovat rajauksen ulkopuolella, ovat tätä mieltä, mutta ne, jotka asuivat aluerajauksen sisäpuolella, olivat toista mieltä.

Ed. Törnqvist: Herra puhemies! On ihan hyvä asia, että tämä Kolin kansallispuistolaki on nyt tässä vaiheessa, toisessa käsittelyssä eduskunnassa, ja että se hyväksytään tämän eduskunnan aikana, koska itse tätä lakia Kolin kansallispuistosta tuskin kukaan tässä eduskunnassa vastustaa. Minä käyn läpi hiukan tämän lain historiaa aivan

sen vuoksi, että eduskunnan pöytäkirjoihin jäisi merkintä siitä, miten tätä lakia on valmisteltu.

Suurena saavutuksena nyt pidetty Kolin kansallispuisto, reilu tuhat hehtaaria, on tosiasiaa suojeltu jo vuonna 1987 ympäristöministeriön 5.3. hyväksymällä osayleiskaavalla. Tämän osayleiskaavan vahvistaminen kesti ympäristöministeriössä lähes kaksi vuotta. Silloin kaavan sisällöstä oli erimielisyyttä. Tuohon kaavaan sisältyivät nykyiset rinteet, laskettelurinteet, hissit ja hotellit. Siihen kaavaan sisältyi vaaramaja-alue, jossa oli rakennusoikeutta 5 000 neliötä, ja ympäristöministeriö antoi tuolloin lausuntonsa näiden sijoittumisesta Kolin kansallismaisemaan: "Alueelle sijoittuvat uudet matkailupalvelujen rakentamisalueet sijoittuvat maisemallisesti siten, että ne eivät heikennä Kolin alueen maisemallista merkitystä. Osayleiskaavassa osoitettu luonnonsuojelualueen merkintä turvaa myös alueen luonnonsuojeluun liittyvät tarpeet."

Kun tämä osayleiskaava oli ympäristöministeriöstä saatu ulos lähes kahden vuoden harkinnan jälkeen, maakunta ja Lieksan kaupunki olivat kohtuullisen tyytyväisiä, koska ajateltiin, että nyt Kolin ongelma oli ratkaistu, nyt Koli oli suojeltu, varsinkin kun silloin ympäristöministeriöstä saatiin selviä viestejä siitä, että nyt: Alkakaasit Kolin matkailua sitten kehittää. Maakunnassa oli hyvin paljon murhetta kannettu siitä, että Kolin matkailua ei ollut pystytty kehittämään sillä tavalla kuin oli haluttu.

Näiden päätösten mukaan on sitten eletty, ympäristöministeriön vahvistaman osayleiskaavan mukaan. Matkailuhankkeita on ulkopuolelle tämän osayleiskaavan suunniteltu, alueen kaavoitusta on kehitetty, ja näytti siltä, että Kolin matkailu on nousussa, koska maanomistuksen vaihduttua myös matkailurakentaminen loma-Kolilla alkoi elpyä. Siihen tietysti oli myös suurena syynä taloudellinen nousukausi.

Miksi Lieksan kaupunki ja Pohjois-Karjala on ollut niin halukas rakentamaan Kolille matkailua? Miksi? Minäpä kerron. Lieksa on muuttotappiokunta. Kymmenessä vuodessa lähes 1 700 ihmistä on muuttanut sieltä pois. Työpaikkojen menetys on ollut yli 1 000 tänä 10 vuoden aikana. Työttömyys oli nousuhdanteessa alimmillaan 7 prosenttia, ehkä pikkuisen alle. Tällä hetkellä se on 13

prosenttia. Vuodenvaihteessa oli tukityöllistettyjä 460.

Tämän vuoksi Kolia on haluttu kehittää matkailullisesti eli saada uusia työpaikkoja ja samalla verorahoja kaupungille, jotta kaupunki pystyy kehittämään niin Kolin vesi- ja viemärihuoltoa kuin muutenkin koko kaupunkia. On aivan selvää, että tämänhetkinen Lieksan kaupungin taloudellinen tilanne ei kestä sitä, että esimerkiksi Kolille rakennettaisiin vesi- ja viemärihuolto, joka on aivan välttämätöntä rakentaa sinne, ettei Pielinen likaannu, samoin satamat ja tiet.

Kun keskustelu laajemmasta kansallispuistosta alkoi, jakoi se Pohjois-Karjalan ihmiset kahtia. Se oli aikamoinen sanasota Pohjois-Karjalassa ja aikamoinen sanasota myös Kolilla.

Kun hallituksen iltakoulu teki periaatepäätöksensä 13.6.1990, mitä se aiheutti Kolin alueelle? Se jäädytti kaikki suunnitelmat siihen paikkaan. Tiedän, että esimerkiksi Kolin kylälle oli suunnitteilla liiketalo, liikekeskus, joka piti rakentaa viime syksynä. Se jäädytettiin, koska taas oltiin epävarmoja Kolin tulevaisuudesta. Ei tiedetty, mitä tapahtuu.

Erityisesti tuo valtioneuvoston periaatepäätös hämmensi Kolin asukkaita. He eivät tienneet, mitä päätös tuo tullessaan. He eivät todella tienneet. Kun he eivät tienneet, kaikille huhuille alkoi löytyä sijaa. Totta on se, että Kolilta löytyi myös henkilöitä, jotka lietsoivat lisää näitä pelkoja ja huhuja, lietsoivat sillä tavalla, että he sanoivat siellä vanhoille ihmisille, jotka ovat ikänsä mökissä asuneet, että jos näin tapahtuu, te joudutte mökistänne ulos. Minusta on väärin vanhoja ihmisiä sillä tavalla pelotella.

Mutta sen jälkeen, kun tuo valtioneuvoston periaatepäätös tehtiin, tapahtui erehdys. Ihan vastaisuuden varalle ja kaikessa ystävällisyydessä ympäristöministeriölle, niin tulevalle ministerille kuin virkamiehillekin, esitän, että kun tuollainen päätös tehdään, virkamiesten on mentävä seuraavana päivänä paikkakunnalle ja kerrottava, mitä se käytännössä merkitsee näille ihmisille. Ei ihmisiä saa kohdella sillä tavalla kuin tässä asiassa on kohdeltu.

Ilmetystä herätti se, että vuonna 1987 osayleiskaavalla sovituista toiminnoista kuten hisseistä, rinteistä, suunnitelluista vaaramajoista valtioneuvoston periaatepäätöksessä sanottiin, että vuokrasopimusta ei jatketa

enää niiden vuokrakauden päättymisen jälkeen. Tämän jälkeen alkoi olla lehdissä otsikoita, että ”Kolin rinteet puretaan, kentties hotellikin puretaan”.

Lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksen perusteluista on poistunut maininta rinteiden vuokrasopimuksen päättymisestä vuonna 2013. Mutta sitä minä en ymmärrä, miksi perusteluihin on pitänyt vielä jättää: ”Laskettelualueita ja hiihtohissejä koskevat vuokrasopimukset päättyvät vuonna 2013. Kysymys siitä, jatketaanko näiden sopimusten voimassaoloa, otetaan harkittavaksi uudelleen ennen sopimuskauden päättymistä.” Niinhän tehdään joka tapauksessa. Kun vuokrasopimus päättyy, totta kai aina harkitaan uudelleen, jatkuuko se vuokrasopimus.

Toinen hämmästyistä aiheuttava seikka on vaaramaja-alue. Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan: ”Niin sanottua vaaramaja-alueita koskevaa vuokrasopimusta, joka päättyy vuonna 2023, ei kuitenkaan enää tulla jatkamaan.” Tämä merkitsee käytännössä sitä, että niitä vaaramajoja ei rakenneta, koska ei sellaisia majoja saa kaupaksi, joista on valtioneuvoston periaatepäätös ja lain perusteluissa maininta, että vuokrasopimusta ei jatketa.

Tässä yhteydessä toivon, että tulevaisuudessa eri hallinnonalat pelaavat yhteen, koska on aika nurinkurista tällainen menettely, mitä tässä toteutettiin. Viime keväänä, muistaakseni huhtikuussa, työministeriö antoi rahaa, niin kuin aivan oikein olikin, tien rakentamiseen vaaramaja-alueelle, sille alueelle, jolle nämä vaaramajat piti rakentaa. Toukokuussa valtiovarainministeriö vapautti tämän rakentamisen rakennusverosta, ja kesäkuun 13 päivänä valtioneuvosto ympäristöministeriön esityksestä päätti, että vuokrasopimusta ei uusita. Minä toivon, että tulevaisuudessa eri hallinnonalat pelaisivat yhteen, ettei tällaisia turhia investointeja tehtäisi.

Rakennusveron vapauttaminen antoi tietysti lisätoivoa vaaramajojen rakentajalle, joka on S. A. Tervo Oy. Tuo aluehan on vanha, ja välivuokraajana on Lieksan kaupunki, joka on vuokrannut sen edelleen S. A. Tervolle, jolla on valmiit suunnitelmat ja joka olisi jo aloittanut rakentamisen, jos valtioneuvoston periaatepäätöstä ei olisi tehty.

Lieksan kaupunki ja S. A. Tervo ovat nyt esittäneet marraskuussa kirjelmällään valtioneuvostolle, että neuvottelut aloitettaisiin siitä, miten korvataan rakentajalle, S. A. Tervolle, aiheutuneet menetykset eli suunnittelukustannukset. Vastausta siihen ei ole saatu. Toivon, että ministeri, ennen kuin tämä hallitus päättää työnsä, ottaisi tämän sydämenasiakseen ja ratkaisisi sen. Lieksan kaupungilla tietysti välivuokraajana on pelko, että jostain rakentaja kuitenkin korvauksen ottaa, kun siinä ei ole kuitenkaan kysymys siitä, ettei Lieksan kaupunki sallisi sitä rakennettavan, vaan tästä periaatepäätöksestä.

Kaiken kaikkiaan lain valmistelusta puuttuu uskottavuus juuri mainituista menettelytavoista johtuen. Sen takia toivon todella, että tulevaisuudessa

eri hallinnonalojen välinen yhteistyö pelaa ja että uskottavuus säilyy.

Ed. Myller sanoi äsken vastauspuheenvuorossaan, että maakunnan lausunnot ovat suurin piirtein yksimielisiä ja maakunta on yksimielisesti tämän laajemmankin esityksen takana. Asia on sillä tavalla, että maakuntaliitto, seutukaavaliitto, Lieksan kaupunki, lääninhallitus ja alueen kunnat ovat koko ajan esittäneet, että kansallispuisto tulee tehdä vain valtion maalle ja tavoiterajausta ei tule olla.

Kun viime kesänä hallituksen periaatepäätös tuli, maakunnassa alettiin miettiä, mitä sitten, kun hallitus toteuttaa tämän periaatepäätöksen. Me tiedämme Pohjois-Karjalassa, että jos hallitus, olipa sillä mikä kokoonpano hyvänsä, periaatepäätöksensä jotain tekee, se vain toteutuu eikä siinä ole paljon Pohjois-Karjalan maakunnalla nokan koputtamista. Sen takia alettiin maakuntaliiton taholta hieroa yksimielisyyttä. Jos kerran tällä tavalla käy ja näyttää siltä, että kansallispuistolakiesitys kuitenkin toteutuu ja kun käy sillä tavalla, että sitä kuitenkin laajennetaan, mitä sitten? Sen jälkeen mietittiin, että kun kerran näin käy, toivotaan, että hallitus ja eduskunta antaisivat kompensationsa Kolille ja Lieksan alueelle lisää rahaa sen kehittämiseen, teiden tekemiseen, sataman rakentamiseen ja vesi- ja viemärijohtojen rakentamiseen, jotta Pielisen alue säilyisi puhtaana.

Joka tapauksessa laki on nyt tässä vaiheessa, ja kun laki nyt hyväksytään eduskunnassa, tämän mukaan on eletävä. Se on kai sitä

esivallan kuuntelemista ja esivaltaan luottamista. Niinhän tietysti kunnat ja maakunta tekevätkin. (Puhemies: 15 minuuttia!) — Aion jatkaa, herra puhemies! — Erityisesti toivon, että tämä hallitus vielä tekisi periaatepäätöksen siitä, että Kolin kehittämisspakketti toteutettaisiin ja sillä olisi periaatepäätöksenä yhtä vakaa ja yhtä painava merkitys kuin näillä periaatepäätöksillä on ollut, kun kansallispuistoa nyt toteutetaan.

Keskustapuolue on esittänyt vastalauseeseen, että lakiesityksen 4 §:n 2 momentti poistettaisiin. 2 momenttihan kuuluu: ”Jos kansallispuistoon rajoittuva alue siirtyy valtion omistukseen, se voidaan liittää kansallispuistoon ympäristöministeriön päätöksellä.” Olin ymmärtävinäni ed. Pokan puheista, että hän tarkoitti, että jos tämä momentti poistetaan, myös rajausta poistuu. Minä en kyllä tätä sillä tavalla käsitä ja toivon, että ed. Pokka minua vähän valaisee, koska itse näen momentin poistamisen byrokratian lisäämiseenä. Kun käy joka tapauksessa sillä tavalla, että Kolin alueelta yksityiset maanomistajat myyvät maitaan valtiolle, niin jos tämä momentti poistettaisiin, jokaisesta erillisestä maasta pitäisi tehdä erillinen laki tai lainmuutos, jolla se liitettäisiin kansallispuistoon. Näin minä olen sen ymmärtänyt, koska vaikka alue rajoittuisikin kansallispuistoon, sitä ei voitaisi siihen liittää automaattisesti. Näin minä sen ymmärrän. Sen vuoksi, jos minun tulkintani on oikea, tämän momentin poistaminen lisää vain byrokratiaa, koska joka kerran joudutaan tekemään lainmuutos.

II vastalauseessa on ed. Jurva esittänyt lain perusteluihin seuraavaa, luen sen ensimmäisen kohdan: ”Kolin kansallispuisto rajataan ainoastaan valtion omistamille maille ja että kansallispuiston alueen sisälle jääville yksityisille tiloille korvataan valtion varoista täysimääräisenä maa- ja metsätalouden harjoittamisessa lain takia koituvat haitat ja lisäkustannukset.” Mielestäni perustelu on myös ristiriitainen, koska kansallispuistoa ei voida tehdä muulle kuin valtion maalle; tässä annetaan ymmärtää, että kansallispuiston alueen sisälle jääville yksityisille tiloille. Tähän toivon, jos ed. Jurva tai ed. Pokka käyttää puheenvuoron, selvennystä, mitä tämä tarkoittaa.

Herra puhemies! Kun Kolin kansallispuistolaki nyt hyväksytään, niin Lieksan kau-

pungin alueella on kaksi kansallispuistoa: Patvinsuon kansallispuisto ja Kolin kansallispuisto, sekä lukematon määrä soidensuojelualueita, harjijensuojelualueita, aarnimetsiä, lehtojensuojelualueita jne., yli 30 000 hehtaaria. Minä ihan vilpittömästi toivon, että se riittäisi Lieksan kaupungin alueelle ja tämän päätöksen jälkeen saataisiin pitempi rauhallinen aikakausi, että voitaisiin suunnitella, miten sinne saadaan työpaikkoja, että ihmiset pysyisivät siellä, kun siellä kerran on niin kaunista.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jo vain mie saatan suomentaa ed. Törnqvistille tavoiterajausasian, mitä keskustan vastalause laki- ja talousvaliokunnassa merkitsee. Sehän vahvistaa asiallisesti sen, että suunnitellulla hankinta-alueella ei voida luonnonsuojelulain mukaisia pakkolunastustoimia ainakaan käynnistää. Valtiohan voi hankkia vapaaehtoisesti maita kaiken aikaa kaupoilla.

Kansallispuistoiksi ne voidaan tietysti perustaa kerralla, eihän niitä tarvitse maapala kerrallaan. Nehän pysyvät suojeltuna ilman muuta, kun valtio on ne omikseen hankkinut, sitä mukaa. Tässä ei varmasti ole sellaisia hallinnollisia ongelmia, mitä ed. Törnqvist pelkää. Menettelyhän ei ole uutta. Meillä vastikään oli Oulangan kansallispuiston laajennus eduskunnassa käsiteltävänä, ja se hoidettiin uudella lailla, joka siis oli laki Oulangan kansallispuiston laajentamisesta. Menettely on ihan luonnonsuojelulain mukainen ja täysin käyttökelpoinen. Itse kyllä ajattelen, että laki- ja talousvaliokunnan perustelu olisi riittänyt, mutta kuunneltuani ministeri Bärlundin hiukan vaikeaselkoiset vastaukset olen vahvistunut uskossani, että kyllä keskustan vastalauseen mukaan on aivan pakko tässä tilanteessa äänestää, ja toivoisin ed. Törnqvistinkin tekevän niin.

Ed. Puska (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan lausua iloni ed. Törnqvistin puheenvuorosta. Siinä oli varsin rehellinen selvitys Kolin ympärillä viime vuosina tapahtuneista valmisteluvaiheista, ja tämä selvitys ja sen sävy poikkeaa aika lailla ministeri Bärlundin selvityksestä. Tilanne Kolin ympärillä todella on ollut valitettavan sekava ja aiheuttanut suurta hämmennystä maakunnassa. On hyvä, että tästä asiasta

saadaan laki ja eduskunta säättää asian. Maakunnassa toivotaan kuitenkin, että tilanne tulisi tämän jälkeen täysin selväksi ja kansallispuisto todella saataisiin yksiselitteisesti aikaan. Käytetyt puheenvuorot ymmärtääkseni osoittavat selvästi sen, että tavoite-  
rajaus tulee aiheuttamaan hämmennystä ja jatkamaan hallinnollista epäselvyyttä alueella.

Haluan lämpimästi yhtyä niihin ajatuksiin ja tulen ilman muuta kannattamaan tavoite-  
rajauksen poistamista ja ed. Kokon tulevaa esitystä.

On myös yhdyttävä ed. Törnqvistin puheenvuoroon siinä, että sekä nykyinen että tuleva hallitus tulevat todella laatimaan paketin, jolla voidaan arvokkaan Kolin alueen kehittäminen jatkossa hoitaa.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Törnqvist toi selkeästi esille, miten taitamattomasti hallitus ja ympäristöministeriö ovat hoitaneet Kolin suojeluasiasa. Pienet ihmiset, alueen maanomistajat, ja myös kunnat ovat jääneet hallituksen toimien vuoksi epävarmuuteen ja monia menetyksiä kärsimään. Hallitus ei ole kuullut, kuten puheenvuorosta kävi ilmi, sen enempää maanomistajia, alueen kuntia kuin maakunnallisiakaan tahoja. Hallituksen toimet ovat tuoneet monenlaista epävarmuutta ja monenlaisia menetyksiä paitsi yksittäisille maanomistajille myös alueen kunnille ja koko maakunnalle.

Meillä Kolin kehittäminen on nähty koko maakunnan matkailun kehittämisen lippulainana, ja siitä syystä siihen on maakunnallisesti haluttu panostaa. Olisi erittäin tärkeää, että nyt tästä epävarmuudesta, johon hallituksen toimet ovat vieneet, päästäisiin eroon. Tässä mielessä olisi todella tärkeää, että myös ed. Törnqvist tulisi mukaan poistamaan tätä epävarmuutta sen keskustan vastalauseen mukaisen menettelyn myötä, jolla tavoin me uskomme, että tavoite-  
rajaus, joka hämmentää edelleen mieliä, voitaisiin poistaa, ja näin hallinnollinen suojelu näiltä osin poistuisi.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Toistamatta enää puhettani, jonka käytin lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä, ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin laki-

ja talousvaliokunnan mietintöön jätettyyn II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Jurvan ehdotusta.

Ed. Turunen: Arvoisa puhemies! Laki Kolin kansallispuistosta on todellakin Pohjois-Karjalassa aiheuttanut paljon asiallista, mutta myös asiatonta keskustelua, tietoa ja luuloa, milu — mutu-teorioita, mie luulen et miust tuntuu, lain todellisesta sisällöstä. Siinä yhteydessä on myös hämärtynyt hallituksen perustelujen informatiivisuus ja oikeudellinen asema.

Olemme siellä lähes yhtä mieltä siitä, että ympäristöministeriö on lain valmistelun yhteydessä toiminut varsin epäjohdonmukaisesti kuten ed. Törnqvistin puheenvuorosta kävi ilmi. Ympäristöministeriö on myös toiminut epäpsykologisesti. Ehkäpä jos pienen herjan saa heittää, valiokunnan olisi tästä syystä ollut aiheellista edellyttää, etteivät ympäristöministeriön valmistelevat virkamiehet eikä ympäristöministerikään ole ikuisia. (Ed. Rinne: Virkamiehenä kyllä ikuinen varmaan!)

Pohjois-Karjalassa on toisaalta luultu, että valiokunta voi muuttaa hallituksen perusteluja samalla tavalla kuin lakia yleensä voidaan muuttaa. Siellä on hyvin vaikeasti ymmärretty, että vain hallitus voi korjata omia mielipiteitään. Menettely on suurin piirtein samanlainen, että kun me tiedotusvälineistä luemme, katsomme tai kuulemme meitä kohdanneen epäoikeudenmukaisuuden, me emme voi ottaa sitä itse sieltä pois. Meidän on omin sanoin se oikaistava, ja tästä nimenomaan on kyse silloin, kun valiokunta tekee mietintöä hallituksen perustelujen pohjalta. Tästä on ollut epätietoisuutta.

Nyt Kolin kansallispuisto perustetaan lain mukaan ainoastaan ja vain valtion tällä hetkellä omistamalle maalle eli 1 135 hehtaarille. On huomattava, että itse laissa ei ole tavoite-  
rajausta. Laissa oleva kartta koskee vain kansallispuistoksi aiottua valtion maata.

Hallituksen perusteluissa olevalla tavoite-  
rajauskartalla on siis vain informatiivinen merkitys. Tämän mm. sanoi ympäristöministeriön edustaja ollessaan valiokunnassa kuultavana. Perusteluilla ei ole oikeudellista sitou-  
vutta kuten laki- ja talousvaliokunta toteaa perustuslakivaliokunnan mietintöön yhtyen.

Valiokunnassa äänestettiin lain 4 §:n 2 momentista. Keskustan ja SMP:n valiokuntaedustajat halusivat poistaa sen laista ja SMP halusi muotoilla sen uudelleen. Lain 4 §:n 2 momentin sanamuoto on seuraava, sellainen, jonka olemme jo täällä kuulleet: ”Jos kansallispuistoon rajoittuva alue siirtyy valtion omistukseen, se voidaan liittää kansallispuistoon ympäristöministeriön päätöksellä.” Käytännössä momentin poistaminen johtaisi siihen, että valtion ostaessa tai vaihtaessa maata kansallispuistoon rajoittuvalla alueella valiokunnan edellyttämin vapaaehtoisin kaupoin tai maavaihdoon, pitäisi niiden liittämisestä kansallispuistoon tehdä uusi erillinen laki tai muuttaa olemassa olevaa. Uuteen kansallispuistolakiin tarvitaan käsittääkseni kuitenkin määrätty hehtaarimäärä, 500 hehtaaria.

Lakitekstin 4 §:n ja myös sen 2 momentin sanamuoto on samanlainen kuin muissakin kansallispuistolaeissa. Minun aivoitukseni mukaan momentin mukanaolo vähentää ainoastaan byrokratiaa, ja tällä 2 momentilla ei myöskään ole mitään tekemistä tavoiterajauksen tai pakkolunastuksen kanssa. Se viittaa vain tämän lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Jos se vaikuttaisi tavoiterajaukseen, niin yhtä johdonmukaista minusta silloin olisi ollut vaatia tavoiterajauksia itse lakiin kansallispuiston laajenemisen estämiseksi ylen määrin. Tätähän valiokunta taas ei tehnyt eikä halunnutkaan tehdä.

Valiokunta on ottanut vastoin lainvalmistelijoita maakunnan eri intressipiirien vaatimukset huomioon ponsina mietinnössään. Ponnet tulevat ns. eduskunnan vastauksina laista hallitukselle. Käsittääkseni ponnet velvoittavat hallitusta, kun kansallispuistoa ja Kolin seutua kehitetään. Ne velvoittavat ainakin sillä tavalla, että itsestäänselvyyksiä eivät hallituksen perustelut ole. Ne eivät anna siihen mahdollisuutta, vaan ne joudutaan tutkimaan syövereitä syviä myöten.

Valiokunta yhtyi perustuslakivaliokunnan lausuntoon siitä, että tämän lain perusteluissa ei sido oikeudellisesti, ja nimenomaan tähän toteamukseensa ja perustuslakivaliokunnan mietintöön viitaten valiokunta edellytti mahdollisten oikeusturvaongelmien kuten muutoksenhakumahdollisuuksien puuttumisen varalta, että hallitus huolehtii siitä, ettei lain perusteluissa olevan tavoiterajauksen sisällä olevien — siis sen informatiivisen

kartan sisällä olevien — kiinteistöjen omistajien oikeusturva ja oikeudellinen asema vaarannu.

Valiokunta edellytti myös mietinnössään, kuten edellä jo on käynyt ilmi, että kansallispuistoa laajennettaessa maan hankinnat tapahtuvat ainoastaan vapaaehtoisin kaupoin tai maavaihdoon. Lisäksi valiokunta edellytti, että Kolin seudun matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämisestä tehdään pikaisesti periaatepäätös. Tätä tahtovat, eivät ainoastaan Lieksan kaupunki ja ed. Törnqvist, vaan koko maakunta.

Valiokunta edellytti vielä että kansallispuiston opastamista varten palkataan riittävästi henkilöstöä ja alueella sijaitsevat matkailupalvelut ja rinnetoiminnat säilytetään ja turvataan, kun kansallispuistoa toteutetaan.

Vaaramaja-alueeseen, johon SMP:n ed. Jurva on vastalauseessaan viitannut, ei valiokunta ottanut kantaa siitä syystä, että se on täydellinen sekasotku valtion maineen, välivuokraajineen, tehtyine päätöksineen ja niiden purkamisineen sekä ympäristöministeriön epäpsykologisine käyttäytymisineen.

Nyt kun laki, jota kukaan ei ole vastustanut — huomattaa: kukaan ei ole vastustanut itse valtion maalle perustettavaa kansallispuistoa — saadaan voimaan, niin mielestäni alkaa maanomistajien vastuu omien alueidensa hoidosta. Tässä yhteydessä olen sitä mieltä, että yksityisten ihmisten haluamia suojelualueita täytyy kunnioittaa aivan samalla tavoin kuin rantojensuojeluohjelmassa asia on tuotu esille. Silloin kun yksityiset ihmiset haluavat suojella maitaan, annettakoon heille sama mahdollisuus kuin rantojensuojeluohjelmassakin.

Ed. Jokiniemi: Herra puhemies! En halua pitkittää tätä keskustelua enää, mutta lyhyesti haluan kuitenkin paikaltani muuttamaan seikkaan kiinnittää huomiota.

Tämän lakiesityksen alussa ministeri Bärnlund mainitsi, että 80 000 kansalaista on ottanut puolesta kantaa. Minäkin näin sen listan, ja todella se oli aivan hyväksyttävä asia siltä osin, mutta siinä kannanotossa ei tavoiterajauksesta puhuttu kyllä yhtään mitään. Lisäksi aika suuri joukko tuosta nimelistasta taisi olla alaikäisiä koululaisia.

Lieksan kaupunki on tehnyt mielipidetiedustelun Kolin asukkailta, ja 85 prosenttia yli 15-vuotiaista vastustaa aluerajauksia. Toi-

voisi todellakin, että kun jatkossa asioita käsitellään ministeriössä, ministeri Bärilund hoitaisi rahoitusta neljän kunnan yhteiselle osayleiskaavatyölle, joka käsittää 50 000 hehtaaria tästä alueesta etelään päin Juuan, Lieksan, Kontiolahden ja Enon kunnan alueilla. Uskon, että sieltä varmasti löytyy vielä erinomaisia suojelukohteita ja että myöskin virkistysalue mahdollisuudet otetaan siellä huomioon ja ne rakennetaan.

Ihan kuriositeetin vuoksi haluaisin tuoda esille sen, että täällä pääkaupunkiseudulla olen seurannut Vanhankaupunginlahden suojelua ja sitä, miten lintuharrastajat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että tämä lahti pilataan, kun Viikin alue rakennetaan ja kunnostetaan. Näyttää siltä, että täällä, missä ihmisiä on erittäin paljon, suojeluasiat eivät olekaan niin kovin keskeisiä kuin meillä. Täällä juuri mainittiin, että Lieksassa yksinomaan on 30 000 hehtaaria ja koko läänissä meillä on kohta 60 000 hehtaaria suojelualueita.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Ed. Turunen ja eräät muutkin puheenvuoron käyttäjät ovat täällä monin värikkäin sanoin kuvanneet asian valmistelua ympäristöministeriössä. Itse olisin halunnut esittää ympäristöministeriölle kiitokset tämän asian ripeästä valmistelusta sen jälkeen, kun tuli ilmi Kolin alueeseen kohdistuvat laajamittaiset rakennushankkeet. Itse asiassa valmistelu on edennyt poikkeuksellisen nopeasti vaiheeseen, jossa olemme tekemässä päätöksiä.

Tavoiterajaus on erittäin oleellinen asia itse lain tavoitteen toteutumisen kannalta, ja sen varmasti kaikki täällä olevat ymmärtävät. On välttämätöntä saada aikaan valtion nykyistä maanomistusta laajempi kansallispuistoalue, jotta ne tavoitteet, jotka laille asetetaan, todella voisivat toteutua ja estettäisiin kansallismaisen pilaaminen laajamittaisella rakentamistoiminnalla.

Täällä on paljon puhuttu maanomistuksen suojasta ja maanomistajien asemasta. Meillä on hyvin vahva omistusoikeuden suoja ja erityisesti maanomistusoikeuden suoja, joka näkyy myös meidän luonnonsuojelulainsäädännössämme. Mielestämme tämän asian käsittelyn tulisikin nostaa keskustelun piiriin myös sen selvittäminen, tulisiko meidän luonnonsuojelulakiämme muuttaa siten, että esimerkiksi kansallispuiston perustami-

nen yksityisille maille tulisikin helpommin mahdolliseksi kuin tämän alueen osalta on jouduttu kokemaan. Aikaisemmin on törmätty samaan mm. Saaristomeren kansallispuiston osalta. Samanaikaisesti tulisi varmasti tätä kansallispuistoja koskevaa säädöstä muutoinkin muuttaa joustavaksi, jotta esimerkiksi Nuuksion kansallispuisto voitaisiin saada perustettua.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Jurva ed. Aittoniemen kannattamana ehdotanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Jurvan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 78. (Koneään. 28)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §.

### Keskustelu:

Ed. Jurva: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Jurvan ehdotusta.

Ed. Kokko: Herra puhemies! Ehdotan, että 4 §:n 2 momentti poistetaan, kuten keskustelun vastalauseessa on ehdotettu.

Ed. Jokiniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Kokon ehdotusta.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Jurva ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Ed. Kokko ed. Jokiniemen kannattamana on ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun ed. Jurvan ehdotuksetta on jo äänestetty käsittelyn pohjasta äänestettäessä, en katso voivani ottaa ehdotusta käsiteltäväksi.

Puhemiehen menettely hyväksytään.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Kokon ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 ja 6 §, lakiehdotuksen liitteenä oleva kartta, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 17) Ehdotukset laeiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ja yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 33

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 45  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 346

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 346. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 5 a, 9 ja 12 §, 14 a, 14 b, 16 ja 16 a — 16 c §, 3 luvun otsikko, 16 d §, 4 luvun otsikko, 18—20, 20 a, 21, 22, 22 a, 22 b, 23, 24, 24 a §, 5 luvun otsikko, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 18) Ehdotukset laeiksi eräiden kunnan ympäristönsuojelulautakuntaa, terveyslautakuntaa ja rakennuslautakuntaa koskevien säännösten muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 295

Lakialoite n:o 25/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 46  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 347

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 347. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### Yleiskeskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Miten murheellista onkaan käsitellä asiaa, jolla kunnalliselle ympäristöhallinnolle annetaan tikan isku selkään. Ympäristöministeriön ehdotuksesta sallitaan nykyjärjestelmään kuuluvien lakisääteisten ympäristölautakuntien lakkauttaminen.

Selitykset ns. uudistuksen tarpeellisuudesta ovat ontuvia. Lakiesityksen mukaan ympäristönsuojelulautakunnan tehtävät voitaisiin kaikissa kunnissa antaa myös muun lautakunnan tehtäväksi. Näin tehdään, vaikka lakiesityksen perusteluissakin todetaan: ”Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetulla lailla vuonna 1986 toteutettu hallinnon uudistus on osoittautunut sinänsä taroituksenmukaiseksi. Lakisääteisten ympä-

ristönsuojelulautakuntien ja ammatillisten ympäristönsuojeluvirkojen perustamisen johdosta ympäristönsuojelutehtävien hoitaminen kunnissa on olennaisesti kohentunut. Yhteistyö kunnissa ja kuntien välillä on lisääntynyt ympäristönsuojeluasioissa." Näin siis lain perusteluissa.

Lakisääteisten ympäristönsuojelulautakuntien perustamista pidetään yleisesti 1980-luvun suurimpiin kuuluvana saavutuksena. Lautakunnat ovat osoittautuneet merkitykselliseksi ympäristönsuojelun tukijoiksi kuntatasolla. On syytä toistaa entisen ympäristöministerin Matti Ahteen kannanotto julkisuudessa: "Olisi suuri vahinko, tappio ja taka-askel, jos taistelun jälkeen perustetut ympäristönsuojelulautakunnat voitaisiin nyt lakkauttaa." Hänen arvionsa on mielestäni varsin oikea.

Uudenmaan läänin maaherran Eva-Riitta Siitosen mielestä 90-luvun haasteet eivät tue esitystä kuntien ympäristöhallinnon muuttamisesta. Turun ja Porin lääninhallituksen mielestä ympäristönsuojelulautakuntien purkamista ei tule sallia, vaan järjestelmä on säilytettävä nykyisellään, kunnes vapaakunta- ja hallintokokeilusta saadut tulokset on käsitelty.

Ympäristönsuojelu ei ole pelkkää valvontaa, vaan myös suunnittelua ja ongelmien ennalta ehkäisyä. Ympäristönsuojelussa pitää kunnissa olla yksi selkeä koordinaattori, ja se on ympäristönsuojelulautakunta. Pitää olla yksi elin, joka rusikoi ympäristölle huonoja päätöksiä. Ympäristönsuojelullakin pitää kuntien hallinnossa olla yksi luotettava puolustaja. Ympäristö ansaitisi sen, etenkin kun siihen kohdistuvat uhat eivät ole piene-  
nemässä, vaan entisestään kasvamassa. Luonnonsuojeluliiton pääsihteeri Esko Joutsamo vertaa hanketta tahalliseen kätkeytymään.

Raha taitaa olla ratkaisevana tekijänä tämän lakiesityksen synnyttämisessä. Valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnan toivomuksesta ja toimeksiannosta tässä nyt liikkeellä ollaan. Kuvitellaan voitavan säästää rahaa. Kalliiksi tulee tämä ns. säästökohde, niin arvokas on ympäristönsuojelulautakuntien tehtävä käytännön tasolla. Sitä pitäisi tukea kaikin mahdollisin keinoin samoin kuin kansalaisten omakohtaista kansalaistointia ja kansalaisrohkeutta ympäristön puolesta.

Vasemmistoliitto ei ole tukemassa lakisääteisten ympäristönsuojelulautakuntien lakkauttamismahdollisuutta. Tulemme esittämään lakiehdotusten hylkäämistä lain kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Astala käytti hyvän puheenvuoron. Olen hänen kanssaan samaa mieltä. Viitataan myös niihin puheenvuoroihin, jotka muiden muassa ed. Pulliainen on tämän asian osalta aikaisemmissa käsittelyissä käyttänyt. Luulen, että asia ei enää parane lisäpuhumisesta. Ehkä kolmannessa käsittelyssä voidaan jatkaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Laine jo ehti todeta, olen käyttänyt tästä lakiehdotuksesta useamman puheenvuoron, ensimmäisen käsittelyn yhteydessä varsin perusteellisenkin puheenvuoron, jossa rusikoin hallituksen esityksen perusteellisesti, palautin mieleen, kuinka ministeri Ahde tasavallan ensimmäisenä ympäristöministerinä piti lakia ympäristönsuojelulautakunnista huomattavimpana ympäristönsuojeluhallinnon edistysaskeleena, mitä tasavallassa on otettu, asettaen sen jopa edistyksellisemmäksi ratkaisuksi kuin ympäristöministeriön perustamisen.

Tulen käyttämään asiasta jälleen perusteellisemmän puheenvuoron lain kolmannessa käsittelyssä, jolloin tulen esittämään lakiehdotuksen hylkäämistä. Ajan voittamiseksi tyydyn nyt vain tähän.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien

ensimmäisen lakiehdotuksen 5 ja 7 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 6 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kuudennen lakiehdotuksen 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### **19) Ehdotus laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 100

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 47

Suuren valiokunnan mietintö n:o 348

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 348. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

#### **Yleiskeskustelu:**

Ed. Anttila: Herra puhemies! Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä todetaan hallituksen esityksestä, että sen tarkoituksena on parantaa valtion paikallishallinnon toimintaedellytyksiä luomalla perusteet sen nykyistä yhtenäisemmälle ja palvelukykyä parantavalle järjestämiselle. Olen itse niin kuin keskustan ryhmäkin vahvasti sitä mieltä, että tällä järjestelmällä ei palvelukykyä paranneta, ei ainakaan asiakkaan kannalta.

Kun Hämeen läänissä tällä hetkellä on 28 poliisipiiriä, niin jatkossa on tarkoitus muodostaa 7 yhteistoiminta-aluetta, ja syyttäjätönnön osalta on tarkoituksena muodostaa 9 yhteistoiminta-aluetta, mistä johtuen erittäin moni nyt toiminnassa oleva nimismiespiiri lakkautettaisiin. Tämä ei suinkaan voi olla palvelujen parantamista, ei ainakaan asiakkaiden kannalta. Samalla se lisää myöskin turvattomuutta, kun poliisi- ja syyttäjätönnön siirtyy yhä enemmän suuriin kaupunki- ja kuntakeskuksiin.

Kuten lain ensimmäisessä käsittelyssä totesin, tämä on erittäin ihmeellistä siitäkin syystä, että aikanaan hallinnon selonteon yhteydessä varsin yksimielisesti laki- ja talousvaliokunta totesi, että tämän tyyppistä uudistusta ei tarvita. Tästä täysin piittaamatta hallitus on esityksensä tuonut, ja siksi

todella toivon, että tämä esitys kolmannessa käsittelyssä, mikäli ei tule hyväksytyksi, esitetään yli valtiopäivien. Tämän tyyppistä uudistusta ei tässä vaiheessa todellakaan kaivata.

Ed. Kokko: Herra puhemies! Hallituksen lakiesitys valtion paikallishallinnon kehittämistä on puitelaki. Siinä annetaan avoin valtuutus hallinnon kehittämistä valtioneuvostolle ja lääninhallituksille. Sen vaikutukset jäävät arvoituksen varaan.

On myönnettävä, että valtion paikallishallinto luonnollisesti kaipaa kehittämistä nykyisestä tasosta. Perusteluissa on esitetty tiettyjä perusteita ja suunnitelmia, mitä aiotaan tehdä. Kihlakuntapohjalle perustuva käytäntö tietää monien nimismiespiirien lakkauttamista. Kansalaisten palvelut tosin luovataan turvata paikallistoimistojen kautta. Miten se tapahtuu, jää tulevaisuuden varaan. Lääninhallitus päättää näistä paikallistoimistopaikoista, mutta ohjeet tulevat ministeriön taholta. Kun tavoitteena luonnollisesti on säästöjen saavuttaminen, herää epäily, miten maaseudun palvelujen käy. Pahaa kokemustahan meillä on postipalvelujen supistamisesta.

Valiokuntakäsittelyssä jäi kaipaamaan erityisesti asetusluonnosta tai edes suunnitelmaa, mitä aiotaan supistaa ja miten palvelut on tarkoitus järjestää. Tällaista ei ministeriössä ollut. Nyt pyydetään eduskunnalta vain avoin valtuutus suunnitella ja päättää.

Valiokunta lisäsi 3 §:ään velvollisuuden kuulla kuntia. Kuntien kuuleminen on hyvä asia, mutta päätöksenteko on toinen asia. Miten paljon kuntien kuulemisessa esille tulleita näkemyksiä otetaan huomioon valtioneuvoston tehdessä päätöksiä?

Valtion säästötoimet halutaan nyt aloittaa kansalaisten palveluista eli alapäästä. Olisiko ollut oikeampi tapa aloittaa säästötoimenpiteet keskushallinnon tasolta? Esityksen mukaista valtuutusta ei mielestäni tule antaa, ja siksi olemme opposition yhteisessä vastalauseessa esittäneet lain hylkäämistä. Eduskunnan pitää tietää yksityiskohtaisemmin, mistä se päättää ja mitä valtuuksia se antaa. Kokemukset päätösvalan luovuttamisesta ovat huonoja, kuten jo edellä totesin. Ensin tulisi suunnitella korvaavat palvelut, ennen kuin päätetään lakkauttamisista.

Totean vielä, että myönteinen esitys laki-

ja talousvaliokunnassa syntyi niukasti äänin 10—7, jossa myös yksi hallituksen edustaja äänesti hylkäämisen puolesta.

Herra puhemies! Lakiehdotus valtion paikallishallinnon kehittämiseksi on mielestäni liian epämääräinen. Sen tähden sitä ei voida hyväksyä. Kolmannessa käsittelyssä tulemme esittämään asian hylkäämistä.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Kuten ed. Kokko totesi, tämä lakiehdotus on täysi raakile, nimenomaan siksi, että nyt eduskunta ei tiedä yhtään, mitä se päättää, eli alemman asteisilla määräyksillä ja muilla vastaavilla voidaan tehdä näitä yhdistämisillä tavoin, että nimenomaan tasapuolinen tarjonta ei tule toimimaan missään nimessä. Seuraava vaihe mitä ilmeisimmin on se, että asianomaisessa palvelupisteessä on yksi henkilö. Minun mielestäni silloin, jos lähdetään siihen, se on ihan sama kuin poistetaan kaikki palvelut. Posti kuljettaa kirjeitä muutenkin. Eli jos ihmisten palveluja kerran heikennetään, heikennetään niitä sitten kunolla eikä tällaisilla puolitekoisilla systeimeillä. Nimittäin tämä lakiesitys tuo sen ongelman, että vaikka kaikkien veromarkat ovat yhtä arvokkaita valtiolle, kun kaikki maksavat veroa, niitten ihmisten palvelut heikkenevät, jotka asuvat hyvin kaukana asutuskeskuksista.

Asian kolmannessa käsittelyssä tulen käsittelemään yksityiskohtaisemmin asiaa.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Valiokunnassa kuunneltiin asiantuntijoita ja nimenomaan haluttiin ottaa asiantuntijaksi Oulusta poliisitarkastaja Haikola. Kun me tiedämme, kuinka Oulu on kuitenkin myös haja-asutusläänini, hän nimenomaan vakuutti, että laki tulee parantamaan palveluja, yksinkertaistamaan toimintoja, ja hän näki nimenomaan paikallishallintolain pelkästään hyvänä ja odotettuna lakina. Ihmettelen nyt käytettyjä puheenvuoroja, joissa kokonaan tuomitaan tämä laki ja halutaan se hylätä, kun nimenomaan pyritään joustavaan hallintoon ja pyritään kehittämään niitä muotoja, joilla palvelu pelaa, ja myöskään hallinto ei ole kovinkaan byrokraattinen.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Käsittämätön puheenvuoro mielestäni edustajalta, mutta tietäen, että hän edustaakin muita

kuin haja-asutusalueita, tällaisen puheenvuoron voi ymmärtää. Itse olen muutamia vuosia ollut sellaisessa työssä, jossa näkee, mitä nämä asiat ovat ja millä tavoin nämä tulevat vaikuttamaan. On aivan turha väittää, että palvelut paranevat, oli Oulun läänin poliisitarkastaja mitä mieltä hyvänsä. En tiedä, onko hän ollut koskaan niissä tehtävissä haja-asutusalueilla, että hän edes tiedostaisi, mitä vaikeuksia laki tuo tullessaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—9 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 20) Ehdotus laiksi nuorisosteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 320

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 33

Suuren valiokunnan mietintö n:o 349

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 349. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—5 §, 1 luvun otsikko, 6—11 §, 2 luvun otsikko, 12—16 §, 3 luvun otsikko, 17—19 §, 4 luvun otsikko, 20—28 §, 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 21) Ehdotus laiksi yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun poikkeuksellisesta alentamisesta vuonna 1991 annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 324

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 63

Suuren valiokunnan mietintö n:o 351

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o

351. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### **Yleiskeskustelu:**

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Jo säästölakien säätämistä koskevan esityksen yhteydessä minulla oli esimerkkinä yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun alentamista koskeva esitys. Nyt käsiteltävissä esityksessähän hallitus ehdottaa jatkettavaksi jo aikaisemmin päätettyjä maksuallennuksia lokakuun alusta vuoden loppuun. Tämä merkitsee 420 miljoonan markan maksuhelpotusta yksityisen sektorin työnantajille. Kuntatyönantajan maksuja ei ole allennettu.

Se, mikä aiheuttaa ongelman lain osalta, on se, mistä aikaisemmin puhuin, eli tämä on omalta osaltaan lisäämässä Kansaneläkelaitoksen rahoitusvajausta. Kaiken kaikkiaan se nousee tänä vuonna jo 5,5 miljardiin, eli Kelan rahoitus ei ole vakaa ja varma. Siitä ovat Kelan tilintarkastajat tänään olleet huolissaan, kun ovat Kelan tilit tarkastaneet ja tulevaisuuden näkymät todenneet. Maksujärjestelmää on yritetty uusia yli kymmenen vuotta, mutta asiassa ei ole päästy puusta pitkään.

Me ehdotamme nyt, että maksuallennus aloitettaisiin jo maaliskuun alusta mutta kahden ylimmän luokan maksu säilytettäisiin sillä tasolla, millä se oli viime vuonna, eli se nousisi nykyisestä. Tällä tavalla pääomavaltaisille yrityksille tulisi lisämaksuja ja sillä voitaisiin korvata pienten ja työvoimavaltaitten yritysten saamaa helpotusta.

Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin sosiaalivaliokunnan mietintöön liitetyn II vastalauseeseen mukainen lakiehdotus.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Ed. Koistinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Alarannan ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Alaranta on ed. Koistisen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

### **Äänestykset ja päätös:**

1) Äänestys ed. Alarannan ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotusten välillä.

Ed. Alarannan ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 35 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 71. (Koneään. 30)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Alarannan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Alarannan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Alarannan ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 72. (Koneään. 31)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**22) Ehdotukset asunto-osakeyhtiölaiksi ja laiksi ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkeita annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 216

Lakialoite n:o 26/1989 vp.

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18

Suuren valiokunnan mietintö n:o 350

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 350. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

**Yleiskeskustelu:**

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Asunto-osakeyhtiölaissa ja laissa, joka koskee ulkomaalaisen oikeutta omistaa osake, on yksi asia sellainen, jota en käsitä, ja toinen asia sellainen, jonka käsitän mutta jota en ymmärrä.

Ensinnäkin on asunto-osakeyhtiölain 39 §:ään sijoitettu 2 momentiksi kohta, joka merkitsee sitä, että huoneistoihin kohdistuva korjaus tai uudistus, josta saatava hyöty ja aiheutuva kustannus ovat saman suuruiset, voitaisiin kahden kolmasosan enemmistöllä osakeyhtiössä päättää niin, että kaikkien, myös pienten huoneistojen omistajat maksavat siitä samanlaisen kustannuksen. Tätä on perusteltu mm. vesihanojen hankkimisella huoneistoon, mutta se on mahdottoman huono peruste. Väitän, että tällaista pykälää, jota kukaan ei oikein ymmärrä, voidaan käyttää tulevaisuudessa väärin. Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään tämän momentin poistamista.

Toiseksi ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa, saa ostaa osakkeen. En kadehdi sitä millään tavalla, mutta kotipaikan käsite on täysin epämääräinen. Henkilö voi omata kotipaikan viidessä kuudessa maassa, ja se on ilmoitusasia Suomessakin. Näin ollen tulen ehdottamaan muutosta sikäli, että

osakeomistuksen ehtona on se, että ulkomaalaisella on ollut vakinainen kotipaikka ja asunto Suomessa viimeksi kuluneen vuoden ajan.

Nämä ehdotukset tulen tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. Laine: Herra puhemies! Esillä olevan asunto-osakeyhtiölain muutoksen yhteydessä selkeytetään myös niitä tulkintoja, jotka koskevat kaapelitelevisioverkkoon liittymistä ja osakkaiden osallistumista kustannuksiin. Haluan tässä yhteydessä kiittää toista lakivaliokuntaa siitä, että valiokunta on käsitellytään myös aloitteeni hyväksynyt aloitteessa esitetyt näkökohdat. Palaan tarkemmin asiaan kolmannessa käsittelyssä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—8 §, 1 luvun otsikko, 9—22 §, 2 luvun otsikko sekä 23—38 § hyväksytään keskustelutta.

39 §.

**Keskustelu:**

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ehdotan, että 39 § saa sen sisällön, joka on I vastalauseessa, toisin sanoen 2 momentti poistetaan, jolloin tietysti myöhemmät momentit siirtyvät yhtä momenttia aikaisemmiksi.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 4 ei-ääntä; pois-  
sa 78. (Koneään. 32)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

40—49 §, 3 luvun otsikko, 50—62 §, 4 luvun otsikko, 63—68 §, 5 luvun otsikko, 69—76 §, 6 luvun otsikko, 77—80 §, 7 luvun otsikko, 81—86 §, 8 luvun otsikko, 87—90 §, 9 luvun otsikko, 91—96 §, 10 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskoh-  
taiseen käsittelyyn.

2 §.

### Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! On pakko yrittää, ja ehdotan, että 2 § saa sen muodon, joka on I vastalauseessa.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelus-  
sa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannat-  
tamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäi-  
siin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 4 ei-ääntä; pois-  
sa 73. (Koneään. 33)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan eh-  
dotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 23) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Lakialoite n:o 139

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18

Suuren valiokunnan mietintö n:o 352

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 352. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 48 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

### 24) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan tukemisesta valtion ja valtionenemmistöisten yhtiöiden varoin ja toimenpitein ovat antaneet aihetta

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 17)

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 104

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 104.

### Keskustelu jatkuu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Kiinnittäen huomiota siihen, että kauppa- ja

teollisuusministeri Ilkka Suomisella ei ole ollut noin vuoteen mitään sanottavaa eduskunnassa hänen hallintoalaansa liittyvissä asioissa, ja väittäen, että hän on epäpätevä hoitamaan tämän mittaluokan kysymyksiä, ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat perustelulausumat:

1) "Hyväksyessään valtiovarainvaliokunnan mietinnön eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle välittömästi selvityksen Masa-Yards Oy -nimisen osakeyhtiön osakkeiden myymisestä norjalaiselle Kvaerner-yhtiölle."

2) "Eduskunta toteaa, että hallitus ei ole toiminut riittävän ripeästi Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssiin liittyvien syyllisyyksien ja vastuukysymysten selvittämiseksi ennen maaliskuun 1991 eduskuntavaaleja."

Ed. Laine: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen äsken tekemiä ehdotuksia ja perusteluna lausun seuraavaa:

Maan hallitus ja erityisesti juuri kauppa- ja teollisuusministeriö eivät ole kantaneet huolta suomalaisen telakkateollisuuden työntekijöiden työllisyydestä ja koko alan tulevaisuudesta. Vähintään voidaan sanoa, että hallituksella ja asianomaisella ministeriöllä ei ole ollut minkäänlaista suunnitelmallista toimintapolitiikkaa. On ajautettu tilanteesta toiseen poukkoillen sinne tänne kuulematta henkilöstön ääntä ja valvomatta edes sitä, että yritykset täyttävät ottamansa velvoitteet työntekijäkuntaansa ja yhteiskuntaa kohtaan.

Kaikki tämä on todettavissa siinä pitkässä tapahtumien sarjassa, josta valtion toimenpiteet Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n suhteen muodostavat olennaisen tärkeän osan. Ne ovat kiinteässä yhteydessä suomalaisen telakkateollisuuden asemaan tällä hetkellä. Tilanne on huolestuttava monessakin suhteessa. Työntekijämäärä on pudonnut noin puoleen parhaimpiin aikoihin verrattuna. Jäljellä oleva ammattitaitoinen henkilöstö tuntee suurta epävarmuutta. Esimerkiksi Masa-Yardsin uudet omistusjärjestelyt eli valtion vetäytyminen kokonaan ulkopuoliseksi ja omistuksen siirtyminen norjalaiselle Kvaernerille synnyttävät epävarmuutta tulevaisuudesta.

Myös hallituksen päättämättömyys telakatuksen maksamisen suhteen ja epäonnistuminen kotimaisen telakkateollisuuden kiinteämän yhteistyön aikaansaamisessa kasvatta-

vat epäluottamusta hallituksen haluun ja kykyyn turvata telakkateollisuuden tulevaisuus. Samaan suuntaan vaikuttavat tilauskannan niukkuus ja lomaautusuhat eräillä telakoilla.

Masa-Yardsin myynti norjalaisyritykselle ei ratkaise suomalaisen telakkateollisuuden ongelmia. Se voi jopa pahentaa niitä. Tässä tapauksessa on kyse sellaisesta norjalaisesta yrityksestä, joka vasta viime aikoina on ryhtynyt harjoittamaan telakkatoimintaa.

Esitin eduskunnan kyselytunnilla 15.11.1990 ministeri Salolaiselle kysymyksen: "Miten hallitus aikoo varmistua siitä, että norjalaisen yrityksen hankkeet suomalaisen telakkateollisuuden osaomistuksesta eivät vaaranna telakkateollisuuden toimintaedellytyksiä Suomessa?" Ministeri Salolaisen vastauksessa todettiin ministeri Suomisen käyneen asiasta keskusteluja norjalaisyrityksen edustajien kanssa.

Mielestäni ennen norjalaisomistuksen hyväksymistä olisi kauppa- ja teollisuusministeriön pitänyt varmistua siitä, että yritys harjoittaa telakkatoimintaa pitkällä tähtäimellä ja vähintään nykyisen työntekijämääränsä säilyttäen. Samoin ulkomaalaisomistuksen ehdoksi olisi pitänyt asettaa yrityksen henkilöstön vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja koko konsernin työntekijöiden yhteistoiminnan turvaaminen niissä puitteissa kuin henkilöstön taholta on vaadittu.

Vallitsevaa epävarmuutta telakkateollisuudessa ja erityisesti Masa-Yardsin kohdalla olisi hälventänyt ainakin osittain se, että valtio olisi säilyttänyt nykyisen omistusosuutensa yhtiössä. Miksi näin ei tapahtunut ja miksi valtio luopui omistusoikeudestaan osakkeisiin? Tätä asiaa ei ole kerrottu ja selvitetty esimerkiksi eduskunnalle. Tältä osin hallitus saa varautua voimakkaaseen arvosteluryöppyyn jatkossakin.

Esitin viime joulukuun 13 päivänä ministeri Louekoskelle kysymyksen: "Miten hallitus aikoo huolehtia siitä, että tutkimus, tuotekehittely ja työllisyys suomalaisilla telakoilla tulee jatkumaan? Onko hallituksen tarkoituksena tehdä eduskunnalle ehdotus väliaikaisen kontrolloidun telakatuksen antamisesta ja toisaalta suunnata suomalaisten yritysten tilaukset suomalaisille telakoille?" Ministeri kyllä vastasi, mutta ei myönteisesti näihin kysymyksiin.

Budjettikäsittelyssä viime joulukuussa tuli-

vat hylätyiksi kaikki ehdotukset telakkateollisuuden ja metallin alihankinnan kehittämissohjelman laatimisesta, väliaikaisen telakoiden tasapuolisen tukijärjestelmän toteuttamisesta, suomalais-neuvostoliittolaisen yhteisyyden perustamisesta jne. Nämä ehdotukset ovat edelleen ajankohtaisia kuten myös vaatimukset Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssista työttömiksi jääneiden työllistämistä, tilausten kohdistamisesta kotimaisille telakoille, henkilöstön vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja Suomen ja Neuvostoliiton kaupan elvyttämisestä.

Herra puhemies! Katson, että tässä oli joukko sellaisia perusteluja, jotka nimenomaan puoltavat ed. Seppäsen ehdottamien perustelulausumien hyväksymistä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Jos muistan oikein, niin jo 1.11.1989 SMP:n eduskuntaryhmä teki Uudenmaan poliisitar kastajalle tutkintapyyntöä koskien Wärtsilän epäselvyyksiä. Tästä on nyt kulunut näin pitkälti aikaa, pian puolitoista vuotta, ja mitään ei ole sen jälkeen kuulunut. Täytyy kyllä sanoa, että en ole tarkistanut, missä vaiheessa tämä asia tällä hetkellä on, mutta uskoisin, että poliisilta ne pöytäkirjat ovat jo ajat sitten valmistuneet. Niiden ainakin olisi pitänyt kohtuudella valmistua. Näin on varmasti tapahtunut.

Minun käsitykseni mukaan selvästi jarrutellaan päätöstä eduskunnan oikeusasiamiehen taholta tässä asiasta poliittisista syistä, mikä ei ole toki perusteltua. Tästä syystä katson, että ed. Seppäsen 2) lausumaehdotus on sellainen, jota ryhmä tulee tukemaan.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Myös vasemmistoliiton edustajat, jotka tunnollisesti osallistuvat valtiovarainvaliokunnan kokouksiin, tietävät täsmällisesti, miten suuri prosessi Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssiin liittyvien asioiden selvittäminen on. He myös tietävät, missä eri organisaatioissa ed. Seppäsen 2) ponnassa sivutuja asioita käsitellään ja miten kauan sen arvioidaan kestävän. Myöskin SMP:n eduskuntaryhmästä on edustaja valtiovarainvaliokunnassa, missä tämä asia on perusteellisesti selvitetty.

Lisäksi itse käytin täällä asian ollessa ensimmäistä kertaa esillä esittelypuheenvuoron, jossa kerroin asiasta. Näin ollen on

varsin kohtuutonta, että nyt ed. Seppänen esittää täällä ponnien, jonka käsittämä asiakasryhmä on tutkittavana muualla kuin maan hallituksessa.

Huomaan myös, että sekä valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaosto että koko valiokunta olivat täysin yksimielisiä mietinnöstä. Hyvässä hengessä tehtiin mielestäni hyvä mietintö. En muista, oliko nyt toisen ponnensa kanssa myöhäsyntyinen ed. Seppäsen mainitussa valiokunnan kokouksessa, jolloin hän viimeistään olisi voinut vaikuttaa mietinnön sisältöön.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Laineelle vastauksena totean sen, että häneltä ilmeisestikin ovat unohtuneet kokonaan meidän telakkateollisuutemme aikaisemmat kriisit, jotka ovat tapahtuneet täysin kotimaisessa omistuksessa ja kotimaisen pääoman turvin. Elikä lyhyesti voisi todeta hänelle, että meidän telakkateollisuutemme työllisyys ei ole tähän asti koskaan ollut turvattu kotimaisen pääoman turvin.

Meidän valtiojohtoinen telakkateollisuutemme ajautui niin syvään kriisiin, että se oli konkurssin partaalla. Se yritettiin pelastaa fuusioimalla yksityinen ja valtion yritys. Tämä yritys epäonnistui. Nyt hän on sitten kritisoinut sitä, että pohjoismainen pääoma on ottamassa osaa suomalaisen telakkateollisuuteen ja sen tulevaisuuteen. Ainaakaan mitkään selvät indikaatiot eivät anna mielestäni aihetta olettaa asioiden kehittyvän siihen suuntaan, että ulkomainen, tässä tapauksessa pohjoismainen, pääoma olisi huonompi isäntä kuin kotimainen.

Hän unohtaa myös sen, että valtioneuvosto hyväksyessään Kvaerner-kaupan asetti hyvin selkeitä ehtoja, joita koskaan aikaisemmin ei kotimaiselle pääomalle ole voitu asettaa: 1) yrityksen johdon toimimisen kotimaassa, 2) henkilöstön tiedonsaannin ulkomaisen konsernin tavoitteista ja 3) sen, että alan tietotaito pysyy kotimaassa.

Sitten vielä haluaisin todeta myös ed. Seppäsen ensimmäisestä ponnesta, että tämä toteamus, jonka annoin ed. Laineelle, sopii varsin hyvin myös ed. Seppäsen ponteeseen.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Haluaisin vain näiden ponnien sisälön johdosta todeta sen, että Wärtsilä Meriteollisuuteen liittyvät oikeudelliset selvittelyt

esimerkiksi konkurssien osalta edustavat sel-laista suuruusluokkaa, että Helsingin raastu-vanoikeus, joka on oikeuspaikka, tarvitsee sitä varten oman jaoston, ja sama tilanne tulee myös olemaan hovioikeudessa aika-naan sen vuoksi, että se muuten ruuhkaut-taisi myös tämän maan suurimman alioikeu-den ja vastaavasti sitten muutoksentehtävi-mioistuimen muun menettelyn. Jotta näin ei tapahtuisi, tarvittavat lisävarat on annettu myös tuomioistuinlaitokselle.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Tar-koitukseni ei ollut esittää epäluottamuslau-setta ed. Lahti-Nuuttilan johtamaa jaostoa kohtaan, vaan täydentää hänen jaostonsa tekemää työtä siltä osin, että jaostohan on todennut itse, että hallituksen työ on ollut täysin kelvotonta, hallituksen vastaus ei ole kelvannut jaostolle. Jaosto ja valtiovarainva-liokunta sen myötä on antanut laiskanlänksyn hallitukselle sen paperin kelvottomuuden johdosta, jonka hallitus vaivoin sai eduskun-nalle toimitetuksi.

Tämän takia haluaisin, että asia lausuttai-siin selväsanaisesti perustelulausumassa julki sillä tavalla kuin olen sen tässä esittänyt eli olen kirjoittanut auki sen, mitä ed. Lahti-Nuuttilan jaosto ja valtiovarainvaliokunta ovat itse asiassa sanoneet omassa mietinnös-sään, joten nämähän ovat asiasisällöltään täysin yhden suuntaisia lausumia paitsi, että vain jälkimmäinen eli minun esittämäni lau-suma on aukikirjoitettu eikä valtiovarainva-liokunnan mietintö kerro sitä tosiasiallista syytä, minkä takia asia palautettiin hallituk-selle. Hallituksen vastaus eduskunnan esittä-mään mielipiteeseen oli sillä tavalla kelvoton, että se ei tyydytä eduskuntaa, ja sen takia hallitukselta halutaan parempi vastaus.

Mitä tulee ed. Ahosen puheenvuoroon, en minä ymmärrä sitä, että eduskunnalle ei ollenkaan anneta selvitystä tässä asiassa, joka on kenties suurin teollisuuspoliittinen skandaali 80-luvulla Suomessa. Ei anneta minkäänlaista selvitystä sen asian saamista jatkokaanteista, joiden osapuolena on ollut Suomen hallitus. Luulisi, että kauppa- ja teollisuusministerillä olisi joskus kaikilta toi-miltaan aikaa käydä eduskunnassa kerto-massa niistä asioista, jotka liittyvät hänen hallintoalaansa ja jotka mitä suurimmassa määrin varmasti kiinnostavat eduskuntaa.

Ed. Laine: Herra puhemies! Olen kyllä tavattomasti hämmästynyt, että ed. Ahonen on vihainen minulle siitä, että koetan täällä kantaa huolta telakka-alan ja metalliteolli-suuden työntekijäin työllisyyden turvaami-sesta. En lainkaan käsitä hänen polemiik-kiaan. Me olemme saman ammattiliiton jä-seniä vielä sitä paitsi, ja ilmeisesti huolen alan työllisyyden turvaamisesta uskoisin ole-van yhteinen.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota eduskuntaeh-toon, ja kun tällaista eduskuntaehtoa ei asetettu esimerkiksi silloin, kun myönnettiin se 700 miljoonan markan verohelpotus, niin kyllä kai siitä on tehtävä se johtopäätös, että jatkossa pitäisi varmistua, kun annetaan ulkomaalaisille lupia omistaa suomalaista telakkateollisuutta tai yrityksille tukea, että työntekijäin työllisyys turvataan. Sitä minä juuri tässä peräsin, miksi ei norjalaisomistuk-sen hyväksymisen yhteydessä työllistämiseh-toa ole asetettu.

Ed. Ahonen kyllä nyt kertoi, että on pari kolme ehtoa asetettu, mutta ei niistä aina-kaan eduskunnassa koskaan kerrottu eikä kansanedustajille tiedotettu. Minulle jäi kyllä epäselväksi edelleen, onko Kvaerner lupau-tunut työllistämään sen henkilöstön, joka Masa-Yardsilla tällä hetkellä on, vai eikö ole.

Ed. Lahti-Nuuttila: Herra puhemies! Ed. Seppäsellä on suurta taitoa oikoa ladul-la. Hallituksen kertomus ei ollut kelvoton, mutta se ei ollut täydellinen ja se oli keske-neräinen. Siitä syystä jaosto ja valiokunta päätyivät tähän ehkä eduskunnan historiassa varsin poikkeukselliseen ratkaisuun ja edus-kunta nyt vaatii uuden kertomuksen, kun asia on kokonaisuudessaan selvitetty.

Se, että toivoisin ed. Seppäsen peruvan toisen pontensa, johtuu siitä, että sillä on vallan väärä osoite sen työn perusteella, mitä tarkastusjaosto ja valiokunta ovat tehneet. Ei hallitus ole tämän asian osalta tutkintaelin. Me selvitimme tämän ison prosessin vaihetta tällä hetkellä, ja kerroin täällä esittelypu-heenvuorossani, että keskusrikospoliisin seit-semänhenkinen asiantuntijaryhmä kokopäi-vätoimisesti on asian tutkinnassa mukana ja myös eduskunnan oikeusasiamies on tässä asiassa mukana, kuten jo alkuperäisessä mie-tinnössämme aikanaan totesimme.

Siis totean vielä, että ed. Seppäsen ponnen osoite on täysin väärä.

Ed. Ahonen: Arvoisa puhemies! Vas-  
tauksena ed. Laineelle haluaisin todeta sen,  
niin kuin hän varmasti hyvin tietää, että  
allekirjoittaneen huoli telakkatyöläisten niin  
kuin muidenkin työläisten työllisyyden säily-  
misestä on varmasti yhtä syvä ja yhtä aito  
kuin hänelläkin, joten en haluaisi hänen  
kanssaan siitä ryhtyä kiistelemään.

Toteaisin vain tähän nimenomaiseen kysy-  
mykseen sen, että olen tässä vuosikymmenien  
aikana joutunut toteamaan sen, että monta  
kertaa suomalainen kotimainen pääoma ei  
ole yhtään sen turvallisempi työnantaja kuin  
kansainvälinenkään. Olen palvellut myös sel-  
laisessa yrityksessä, jossa merkittävin osuus  
on kansainvälistä pääomaa ja sanoisin, että  
on myös kokemuksia siihen suuntaan, että  
he ovat jopa parempia, demokraattisempia ja  
turvallisempia työnantajia kuin kotimainen  
pääoma, jonka toiminta näyttää olevan hy-  
vinkin tempoilevaa.

Mitä tulee eduskuntaehtoon siinä tapauk-  
sessa, johon ed. Laine viittasi, 700 miljoonan  
markan verohelpotuksiin, se oli eduskunta,  
joka teki niistä päätökset. Eduskuntaehto  
toteutui sillä. Silloin kun on kysymyksessä  
yksityisten pääoman omistajien välinen osa-  
kekauppa, se ei edellytä meidän lainsäädän-  
tömmе mukaan eduskuntaehtoa. Eikä myös-  
kään se, jos valtio myy vähemmistöosakkuu-  
tensa, edellytä eduskuntaehtoa.

Mitä tulee siihen, olisiko valtion pitänyt  
jäää osakkaaksi, olen sitä mieltä, että ei  
olisi pitänyt, koska se ei voi sen jälkeen  
tasapuolisesti kohdella muita suomalaisia tel-  
lakkayrityksiä, jos se jää yhteen ulkomaiseen  
yritykseen vähemmistöosakkaaksi.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minä  
en ymmärrä ed. Ahosen puheenvuoroa. Hän  
vihjaisee, että joitakin ehtoja on asetettu,  
mutta ei kerro, mitä ne ehdot ovat. Itse  
asiassa on kauppa- ja teollisuusministerin  
tehtävä kertoa, mitä ne ehdot ovat.

Mutta muistutan tässä yhteydessä vain  
siitä, että kun maahan on tullut aikaisemmin  
ulkolaista pääomaa, muun muassa kun pe-  
rustettiin autotehdas Uuteenkaupunkiin  
Wallenbergin perheen hyväksi, siinä tilan-  
teessa Suomen eduskunta sääti itse asiassa  
tietämättä, mistä oli kysymys, sellaisia vero-

helpotuksia tämän ulkolaisen pääoman tuke-  
miseksi maassamme, että siinä toteutui myös  
eräänlainen eduskuntaehto, se, että eduskun-  
ta saatiin vastoin parempaa tietoaan säätä-  
mään ylimääräiset verohelpotukset tällaisen  
toiminnan käynnistämiseksi maassamme.

Siltä osin meitä tietysti kiinnostaa, onko  
mahdollisesti Kvaerner-telakan maahantulon  
yhteydessä annettu sellaisia lupauksia, että  
eduskunta pannaan tekemään päätöksiä,  
joista se ei kenties itse tiedä, mitä ne pitävät  
sisällään. Mutta ehkä ed. Ahonen kertoo  
meille ne päätökset.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Mitä  
tulee ed. Seppäsen puheenvuoroon, haluaisin  
vain todeta, että hän puhuu asiasta, mistä  
hän ei mitään tiedä, ja toiseksi sellaisia etuja  
tai ehtoja ei ole ollut eikä ole olemassakaan.  
Kaikki ne, jotka siihen aikaan ovat eduskun-  
nan jäseniä olleet, kunnia heidän päätöksil-  
leen, tietävät täsmälleen, mitä ovat kulloin-  
kin päättäneet. Me emme ole olleet niistä  
päättämässä.

Mitä tulee Kvaerner-kaupan ehtoihin, il-  
meisesti ed. Seppäsen pitäisi mennä lukutai-  
don kurseille, jotta hän pystyisi lukemaan ja  
näkösi, minkälaisia ehtoja yleensä valtioneu-  
vosto on tämän kaupan hyväksymisen eh-  
doiksi asettanut.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies!  
Myös tämä eduskunta on päättänyt sen  
tyyppisistä verohelpotuksista Uudessakaup-  
ungissa sijaitsevalle, puoleksi ulkomaisessa  
omistuksessa olevalle autotehtaalle, jotka  
asettavat tälle autotehtaalle erityisiä kilpai-  
luetuja verrattuna siihen, mitä muulla teolli-  
suudella maassamme on. Tältä osin ed.  
Ahonen puhuu vastoin parempaa tietoaan  
tai sitten hän ei tiennyt, että tässä eduskun-  
nassa on päätetty sellaisia verohelpotuksia  
tälle autotehtaalle, mitä täällä on päätetty.  
Olihan toisaalta myös todettava, että täällä  
suurella salissa niistä verohelpotuksista ei  
puhuttu, vaan ne ajettiin ikään kuin sammut-  
tetuin lyhydin suuren salin läpi. Valtiova-  
rainvaliokunta kyllä tiesi, millaisia verohel-  
potuksia annettiin.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Koska  
näyttää siltä, että ed. Seppänen tietää enem-  
män kuin suostuu sanomaan, olisi erittäin

suotavaa, että hän nyt sanoisi, minkälaisista verohelpotuksista on kysymys. Tiedän kyllä täsmälleen niiden lakien vaikutuksen auto- tehtaan tuotantoon ja työllisyyteen, mutta mistään verohelpotuksista en ole tietoinen, joten ehkä ed. Seppänen valaisee minua.

Ed. Lahti-Nuuttila: Herra puhemies! Kun ed. Seppänen ei enää vastauspuheenvuoroissaan kommentoinut minun käyttämääni puheenvuoroa, ymmärtäisin asian niin, että meillä olisi tosiaan syytä nyt odottaa ed. Seppäsen ilmoitusta siitä, pitääkö hän niiden selvitysten jälkeen, jotka täällä annoin, perusteltuna todella sitä, että tämä toinenkin ponsi tulee eduskunnan käsitte- lyyn. Korostan, että tämä asia ei ole millään tavalla enää hallituksen tutkittavana eikä selvitettävänä, vaan vallan muissa elimissä, kuten olen täällä jo sanonut.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Kyllä ed. Lahti-Nuuttila joutuu odottamaan aika kauan, jos hän odottaa, että näiden selvitysten perusteella, jotka hän antoi, vetäisin pois tämän toisen lausuman. Nimittäin mitään perusteita sellaiselle ei ole olemassa. Hallitus on tässä asiassa toiminut huonosti. Hallitus ei ole ollut aktiivisesti selvittävänä osapuole- na näissä kysymyksissä, ja vastuu myös siitä skandaalista, joka tässä yhteydessä on, on hallituksen. Turha on yrittää saada syytä pois hallituksen niskoilta.

Olin halunnut, että kauppa- ja teollisuus- ministeri Ilkka Suominen olisi täällä ollut vastaamassa näihin kysymyksiin ja olisi vai- kuttanut näiden asioiden käsittelyyn. Minus- ta hän on laiminlyönyt sitä tehtävää ja vastuuta, joka kauppa- ja teollisuusministe- rillä on näissä kysymyksissä, olemalla syste- maattisesti noin vuoden ajan poissa eduskun- nasta jokaisesta tilaisuudesta, jossa on käsi- telty kauppa- ja teollisuusministeriön hallin- nonalaa kuuluvia asioita.

Tältä osin tässä asiassa ministeri Suomi- nen on aivan erityinen vastuuhenkilö, ja hänet on vapautettu vastuusta eduskunnan hallituspuolueiden kansanedustajien äänin eduskunnan perustuslakivaliokunnassa, mut- ta sehän ei poista sitä asiaa, ettei hänellä olisi tässä asiassa poliittista vastuuta, jonka hän sanoo tietysti myös kantavansa. Siltä osin olen tätä poliittista vastuuta hänen niskoil-

leen myös tämän perustelulausuman avulla kasaamassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelus- sa on ed. Seppänen ed. Laineen kannattama- na tehnyt seuraavat kaksi perustelulausu- maehdotusta:

1) "Hyväksyessään valtiovarainvaliokun- nan mietinnön eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle välittömästi sel- vityksen Masa-Yards Oy -nimisen osakeyhtiön osakkeiden myymisestä norjalaiselle Kvaerner-yhtiölle."

2) "Eduskunta toteaa, että hallitus ei ole toiminut riittävän ripeästi Wärtsilä Meriteol- lisuus Oy:n konkurssiin liittyvien syyllisyy- ja vastuukysymysten selvittämiseksi ennen maaliskuun 1991 eduskuntavaaleja."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Toinen varapuhemies: Nyt on ää- nestettävä perusteluja koskevista ehdotuksis- ta.

### Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Seppäsen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 1) ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestykses- sä on annettu 78 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 76. (Koneään. 34)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 2) ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestykses- sä on annettu 99 jaa- ja 22 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 76. (Koneään. 35)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

## 25) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu ehdotus

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

### Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Viljanen: Herra puhemies! Tässä asiassa eduskunta tulee päättämään omasta työohjelmastaan ja työjärjestyksestään ja nimenomaan seuraavaa eduskuntaa varten, joten voidaan todeta, että tämä asia ei koske henkilökohtaisesti minua. Mutta koska olen kahdeksan edellistä vuotta ollut valtiovarainvaliokunnassa ja työskennellyt sen eri jaostoissa, näiden kahdeksan vuoden aikana kuudessa eri jaostossa, olen todennut sen työmäärän, mitä siellä on, miten nämä eduskunnan työt siellä sujuvat ja miten näistä asioista päätetään varsinkin budjetin yhteydessä. Se on erittäin suuri työmäärä, joka näissä jaostoissa tehdään.

Tässä ehdotuksessa joka nyt on käsittelyssä, lähdetään siitä, että valtiovarainvaliokunnan jaostojen lukumäärää pudotetaan kuuteen siitä yhdeksästä, mitä täällä hetkellä on. Kun me valtiovarainvaliokunnassa annoimme lausunnon tästä asiasta, olimme ensinnäkin yksimielisiä tässä lausunnossa koko valtiovarainvaliokunta. Lähdimme siitä, että jaostojen lukumäärää ei tule pienentää. Otan esimerkkinä tässä vain sen, että kun seuraavassa eduskunnassa on elinkeinojaosto, johon kuuluvat kauppa ja teollisuus, liikenne ja maatalous, en voi ymmärtää, että tämä jaosto voi tehdä ensi syksynä budjetista sellaista päätöstä, että se todella kattaa ja on kuunnellut kaikki asiantuntijat niin, että siitä syntyy päätös, joka sitten on tulevaisuudessa hyvä.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä, herra puhemies, esittämään, että tämä 20 §, joka on tässä uudessa ehdotuksessa, poistetaan.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Ruotsissa jo 1970-luvun alkupuolella poistettiin valtiovarainvaliokunnalta supervaliokunnan asema, joka sillä Suomessa edelleen on. Ed. Viljasen ehdotus tarkoittaa, että sitä supersamaa myöskin jatkettaisiin.

Olin vuonna 1976 eduskunnan kehittämissä työryhmän puheenjohtajana ja tuossa ryhmässä perusteellisesti selvittämässä tätä kysymystä. Silloin jo eduskunnan valtava enemmistö kannatti ja itse asiassa vain valtiovarainvaliokunnan jäsenmäärää vastaava luku edustajia vastusti muutosta normaaliin eli Ruotsin mallin mukaiseen järjestelmään.

Ei ole mitään katetta sille ajattelulle, että vain ne edustajat jotka valikoituvat valtiovarainvaliokuntaan, tuntisivat jotenkin esimerkiksi hallituspuolueen edustajina suurempaa vastuuta budjetin kokoamisessa kuin muut edustajat. Tälle ajattelullehan rakentuu tämä supervaliokunta-ajattelu. Päinvastoin voidaan ajatella niin, että kun kukin erikoisvaliokunta käsittelee asian kokonaisuutena, niin näiden valiokunnan jäsenten asema tulee paljon loogisemmaksi, ja myöskin päätökset pysyvät paremmin eduskunnan käsissä. Nyt sen sijaan eduskunnan ulkopuolelta voidaan hajottaa ja hallita -menetelmällä ujuttaa läpi asioita, jotka eivät kuitenkaan ehkä täällä omaa todellista poliittista tahtoa.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Oikeastaan ed. Knuuttilan puheenvuorossa paljastui tämän villakoiran ydin. Kun eduskunnan muitten valiokuntien osalta todetaan, että valiokunnat voivat perustaa pysyviä ja tilapäisiä jaostoja, niin ainoa poikkeus tästä halutaan muodostaa valtiovarainvaliokunnan kohdalla, jossa työ jäykistetään pysyvillä jaostoilla ja sanotaan, että sen lisäksi voidaan määrätä ja perustaa tilapäisiä jaostoja. Tämä ei ole missään loogisessa suhteessa verrattuna siihen muuhun uudistustyöhön, joka eduskunnan valiokuntalaitoksen kehittämistyön yhteydessä on tehty.

Kaikkien muitten valiokuntien osalta on pyritty joustavaan, järkevään, mielekkääseen työnjakoon, mutta valtiovarainvaliokunnan kohdalla tehdään täysin päinvastainen liike. On mielestäni käsittämätöntä se, että sen valiokunnan osalta — puuttumatta ed. Knuuttilan puheenvuorossaan esittämiin, itse asian ulkopuolelle meneviin näkemyksiin — jos valtiovarainvaliokunta ei saa töitään ja-

kaa järkevällä tavalla, se voi johtaa sellaiseen pysyvään olotilaan, että mm. valtion tulo- ja menoarvio ei tästä syystä valmistu. Toisaalta se johtaa myös siihen, että kun samaan jaostoon väkisin tupataan täysin laidasta laitaan olevia asioita, se johtaa siihen, että se jaosto ei voi täysipainoisesti paneutua mihinkään näistä asioista ja virkamiesten valta kasvaa eduskunnan kustannuksella. Näyttääkin siltä, että valtiovarainministeriön lobbaus on tässä täysin onnistunut ja halutaan murentaa valtiovarainvaliokunnan mahdollisuus vaikuttaa eduskunnan keskeisenä elimenä valtion vuotuisen tulo- ja menoarvioon.

Ed. Viljanen: Herra puhemies! Ymmärän, että ed. Knuuttila on vähän katkera tästä asiasta, ja puheenvuoro, minkä hän käytti, johtuu pelkästään siitä, että kateus valtiovarainvaliokunnan jäseneksi on hirveä. Mutta kun hän puhui siitä, että on supervaliokunta, totean vain sen, että nythän siitä tulee supervaliokunta, nyt sillä on kolme neljä sellaista asiaa, on kauppajaosto, on liikennejaosto, on maatalousjaosto. Kun siihen pannaan vielä tekniikka mukaan, nythän se on superjaosto. Ei liikennejaosto ole tähän mennessä tällainen ollut.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Olen tämän vaalikauden ollut valtiovarainvaliokunnan jäsenenä ja siinä kaiken kaikkiaan neljässä jaostossa, joten tiedän valtiovarainvaliokunnan työskentelystä jonkin verran. Se on varsin työllistävää, ja kun tätä asiaa on käsitelty, on täysin selvää, että jos kauppaja ja teollisuusjaoston asiat, maatalousjaoston, liikenne- ja työvoima-asiat laitetaan perustetavalle elinkeinojaostolle, niin kuin ehdotus kuuluu, olen vakuuttunut siitä, että työ tukkeutuu. Siitä ei tule mitään. Sen vuoksi valtiovarainvaliokunnan ehdotus ja ed. Viljasen täällä tekemä muutosehdotus on täysin perusteltu ihan yksinkertaisesti siitä syystä, että varmasti tulee olemaan vaikeuksia, jos tällainen mummittijaosto tässä tapauksessa valtiovarainvaliokunnan sisällä tulee. Se kerta kaikkiaan tukkeutuu.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Keskusta on perustuslakivaliokunnalle esittänyt, että tämä työjärjestysehdotus hylättäisiin, mutta päädyn tässä kannattamaan ed. Viljasen eh-

dotusta, koska näyttää siltä, että sillä on vähän laajempaa kannatusta.

Ed. Savela: Herra puhemies! Minäkin ed. Knuuttilan puheenvuoroa kuunnellessani ajattelin, että nyt taitaa kela pyöriä väärin päin. Nimittäin siitä tulee todella superjaosto, jos siihen pannaan tiede ja teknologia vielä kaiken rinnalle mukaan. Todella ollaan käytännössä sellaisen mahdollisuuden edessä, että työtaakka, mikä tälle jaostolle muodostuu, käy ylivoimaiseksi.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Tässä on kysymys siitä, pidetäänkö Suomen eduskunnassa osittain kaksinkertaista valiokuntalaitosta, koska valtiovarainvaliokunnassa on lähes kaikkia erikoisvaliokunta vastaavat jaostot. Ruotsissa asteittain mentiin siihen, että siellä ei ole mitään erikoissupervaliokuntaa, vaan valtiovarainvaliokunta on valiokunta muiden joukossa. Erikoisvaliokunnat käsittelevät budjetin lopullisesti. Se vain teknillisesti yhdistetään valtiovarainvaliokunnassa. Olen keskustellut erittäin perusteellisesti Ruotsin valtiovarainvaliokunnan pitkäaikaisen puheenjohtajan kanssa tästä kysymyksestä, ja hän on aivan selvästi tuonut esille, että kaikki kokemukset tästä muutoksesta ovat olleet Ruotsissa myönteisiä.

Meillä on myös muistettava, että ensi eduskuntakauden alusta erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon budjetista valtiovarainvaliokunnalle. Tämä ei sen jälkeen edellytä samaa perusteellisuutta valtiovarainvaliokunnan jaostokäsittelyssä kuin tähän saakka. Tämä on linjakysymys, halutaanko tehdä eduskuntatyöstä järkevää kaikkien valiokuntien osalta vai pidetäänkö kaksinkertainen järjestelmä. Mielipidetiedustelu, joka tehtiin kansanedustajien keskuudessa, osoitti aikanaan, että vain noin 40 edustajaa tätä muutosta vastusti, ja valtiovarainvaliokunnassa sattuu olemaan saman verran jäseniä, jotka täälläkin ovat nyt tätä vaatimatonta muutosta vesittämässä.

Ed. Tenhiälä: Herra puhemies! Minusta ed. Knuuttilan pitäisi pyrkiä valtiovarainvaliokuntaan, mutta hän puhuu tällä hetkellä toisesta asiasta, mikä meillä täällä on käsiteltävänä. Meillä on käsiteltävänä puhtaasti valtiovarainvaliokuntaan liittyvä jaostojako, josta ed. Viljanen oman esityksensä on teh-

nyt, joka on sama, mitä keskusta ja koko valtiovarainvaliokunta on esittänyt. Jos meillä olisi kysymys siitä, mistä ed. Knuuttila puhuu, me puhuisimme ihan toisesta asiasta, ehkä huomattavasti perusteellisemmin, mutta me emme käsittele sitä tällä hetkellä vaan jaostokysymystä.

Kuten täällä on tullut edustajien Laakso-sen, Ahosen ja Viljasen puheenvuoroista esiin, tässä synnytetään tällä hetkellä melkoisen suurta yhtä jaostoa, josta tulee todellinen mahtitekijä monilla eri tavoilla, mikä muuttaa valtiovarainvaliokunnan työskentelyä perusteellisesti. Ihmettelenkin suuresti sitä, mistä koko tämä ajatus on lähtenyt. Kyllä joustavuus edellyttää sitä, että meillä on mahdollisuus missä tahansa valiokunnassa perustaa jaostoja tarpeellinen määrä ja käyttää niitä. Se järki on siellä, joka hoitaa asiat joustavalla tavalla.

Tällä kertaa me menemme kyllä takaperoiselle tielle, jos työjärjestyksen muutos tapahtuu tällä tavalla. Edelleen totean, että jos ed. Knuuttilan ajatus tulisi esille ja sitä käsiteltäisiin, niin puhuisimme ihan toisista asioista.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Vastauksena ed. Knuuttilalle toteaisin, että me emme todellakaan nyt ole puhumassa tämän asiakohdan yhteydessä siitä, jaetaanko budjetin käsittelyä laajemmalle kuin tänä päivänä. Mehän olemme jo muuttaneet eduskunnan työjärjestyksestä niin, että erikoisvaliokunnilta voidaan pyytää lausunto asianomaisen hallinnonalan kohdalla. Se on ihan hyvä ja tervetullut uudistus. Tässä kohtaa on kysymys vain valtiovarainvaliokunnan sisäisestä työskentelyjärjestyksestä. Siinä mielessä tämä ei ole missään suhteessa muiden valiokuntien työskentelyyn, että yhden valiokunnan sisäinen työskentely tehdään mahdottomaksi, kun muiden työtä taas tavallaan helpotetaan, niin että ne saavat perustaa pysyviä ja tilapäisiä jaostoja.

Lisäksi toteaisin, että me emme ole kopioidussa Ruotsin budjettikäsittelyjärjestelmää, koska meillä on täysin oma järjestelmämme. Päävastuu budjetin osalta jatkossakin tulee kuulumaan valtiovarainvaliokunnalle huolimatta siitä, että lausunnot erikoisvaliokunnilta pyydetään. Se on tervetullut uudistus samoin kuin myös se jaostojen sisäinen uudistus, että saadaan lisää resursseja sihtereihin,

saadaan pöytäkirjat ja kaikki asiapaperit paremmin toimitettua kuin tähän asti. Se koskee ihan eduskunnan sisäistä työtä, ja se on järkevä tehdä. Mutta se, että jäykistetään tällä tavalla näitä asioita, on menoa päinvastaiseen suuntaan kuin yleensä valiokuntatyön kehittämisen ja uudistamisen pyrkimys.

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Silä asialla, jota ed. Knuuttila on puheenvuorossaan käsitellyt eli budjetin käsittelyllä eduskunnassa on varmasti oma mielenkiintonsa, mutta se ei todellakaan liity esitykseen, jota tällä hetkellä käsitellään. Tämä on hyvä selvyys vuoksi todeta, niin kuin ed. Tenhiäläkin puheenvuorossaan totesi.

Ed. Ahonen toi esiin kysymyksen, miksi eduskunnan työjärjestyksessä säänneltäisiin valtiovarainvaliokunnan jaostoista, kun minäkään muun valiokunnan kohdalla ei työjärjestyksessä erikseen nimetä jaostoja. Vastaus tähän on se, että kun valtiovarainvaliokunnan työskentely iät ja ajat itse asiassa on perustunut hyvin pitkälle — ja voisi sanoa täysin oleellisesti — nimenomaan jaostojen piirissä tapahtuvaan työskentelyyn ja asioiden valmisteluun, on pidetty tässä yhteydessä asianmukaisena, että eduskunnan työjärjestyksessä pysyvien jaostojen olemassaolo tunnustetaan, mainitaan ja tällä tavoin huomioidaan. Valtiovarainvaliokunnalla, kuten muillakin valiokunnilla, on toki mahdollisuus mainittujen valiokuntien lisäksi asettaa keskuudestaan muita, tilapäisiä jaostoja.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnassa asiaa käsiteltäessä kävi kyllä mielestäni selväksi, että puhemiesneuvoston ehdotus kuudesta jaostosta ja erityisesti elinkeinojaostosta tulisi muodostamaan erityisen superjaoston. Tätä ei ole mitenkään syytä lähteä tekemään. Esitin perustuslakivaliokunnassa, että elinkeinojaosto olisi voitu jakaa kahtia sillä tavoin, että olisi syntynyt liikenne- ja maaseutujaosto toisesta osasta. Muun muassa nykyinen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Mäki-Hakola piti järkevänä tällaista kevennystä. Kun ajatus ei perustuslakivaliokunnassa saanut laajempaa kannatusta, niin asia jäi silleen. Näenkin parhaimpana sen, että pysytään alkuperäisessä käytännössä, mikä tähänkin asti on ollut.

Kannatan ed. Viljasen tekemää 20 §:n poistamista.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Vihonvii-meinen puheenvuoro tässä asiassa. Haluaisin vain perustuslakivaliokunnan, herra puheenjohtajalle ed. Zyskoviczille todeta, että kun kysymys on yhden ainoan valiokunnan, valtiovarainvaliokunnan sisäisen työnjaon järjestämisestä, niin tuntuu täysin linjasta poikkeavalta se, että muut kuin valtiovarainvaliokunnan työskentelyyn osallistuneet, joiden lausuntoa ei ole edes huomioitu tässä asiassa, päättäisivät siitä, millä tavalla valiokunnan pitää sisäinen työskentelynsä organisoida, järjestää ja tehtävänsä jakaa. Kaikki kunnia perustuslakivaliokunnalle siitä työstä, mitä he ovat tehneet, mutta mielestäni tässä kohtaa jotkut muut tekijät ovat olleet vaikuttamassa kuin pyrkimys valtiovarainvaliokunnan työskentelytavan kehittämiseen ja tehostamiseen.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Kun täällä eräät valtiovarainvaliokunnan jäsenet yrittävät antaa keskustelulle sen leiman, että minä ajaisin tässä jotakin omaa asiaani, niin haluan todeta, että puolustan tässä perustuslakivaliokunnan enemmistön, puhemiesneuvoston ja aikanaan johtamani eduskunnan kehittämistyöryhmän yksimielistä ehdotusta ja sen vuoksi esiinnyn tässä asiassa. Tämä liittyy aivan saumattomasti periaatteen, mikä asema annetaan budjetin käsittelylle eduskunnassa. Tekeekö sen supervaliokunta yksin vai mennäänkö siihen suuntaan kuin Ruotsissa on tapahtunut? Siellä on hyvät kokemukset. Eduskunnan käsissähän tämä asia on. En myöskään käytä enempää eduskunnan aikaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

## 26) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan kanslian ohjesäännön muuttamisesta

Ainoa käsittely  
Mainittu ehdotus

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puhemiesneuvoston ehdotus. En-

sin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen siirrytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

## Yleiskeskustelu:

Ed. Viinanen: Herra puhemies! Puhemiesneuvoston ehdotus pitää sisällään kiinteistötoimiston toimistopäällikön viran perustamisen muiden esitysten ohella. On syytä tuoda julki se, että tämänpäiväisessä hallitusryhmien eduskuntaryhmien puheenjohtajien kokouksessa kansliatoimikunnalle on jätetty kirjelmä, jossa toivotaan, että uusi kansliatoimikunta uudelleen harkitsisi tämän viran perustamisen tarpeellisuutta ja tutkisi, voitaisiinko löytää muita järjestelyjä, joilla tämä tehtävä voidaan hoitaa esimerkiksi sisäisin siirroin pitemmällä tähtäyksellä. Näin välttäisiin tältäkin menonlisäykseltä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3, 4, 7, 9 a, 11, 13, 16, 22, 26, 32 ja 36 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Toinen varapuhemies: Eduskunta päättäne, että ohjesäännön muutos julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

## 27) Ed. Ahosen ym. lakialoite n:o 146 laeiksi työ sopimuslain 37 §:n ja merimieslain 39 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

## Keskustelu:

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Tiedän varsin hyvin, että tässä vaiheessa valiokuntaan lähetettävä asia ei enää ehdi näiden

valtiopäivien käsiteltäväksi. Siitä huolimatta jätin lakiehdotuksen, koska halusin kiinnittää sekä eduskunnan että laajemmaltikin julkista huomiota erääseen mielestäni varsin merkittävään ongelmaan.

Tänä päivänä keskimääräinen työelämästä eläkkeelle siirtyvien ikä on 58 vuotta. Kun kuitenkin voidaan keskimääräisesti ottaen todeta, että ihmisten terveydelliset olot ovat parantuneet, ihmisten työkyky yleisesti ottaen on parantunut ja kun työelämään tullaan nykyisin entistä vanhempana, niin siitä pitäisi loogisesti seurata, että ihmisen työkyky säilyy pidempään kuin aikaisemmin. Näin ei kuitenkaan näytä olevan. Siitä on tehtävissä se johtopäätös, että meillä on työelämässä perusteellisesti jotain pielessä.

Ihmiset suorastaan pakenevat eläkkeelle ja haluavat eläkkeelle, kun ensimmäinen mahdollisuus siihen aukeaa. Se kertoo siitä, että ikääntyvä työntekijä työmarkkinoilla on paarialuokkaa. Työnantaja syrjii heitä. Heitä, heidän kokemustaan ja ammattitaitoaan ei arvosteta. Itse asiassa meillä jopa työsopimuslaki on eräs eriarvoisuutta aiheuttava tekijä. Se antaa yksiselitteisesti työnantajalle oikeuden todeta, että työsuhde on päättynyt silloin, kun työntekijä täyttää tietyn iän. Hän ei saa jatkaa sen jälkeen. Jos hänelle annettaisiin mahdollisuus harkita ja muutenkin yhteiskunnassa ryhdyttäisiin ammattitaitoa ja kokemusta arvostamaan ja myös työntekijän valinnan vapautta, niin ehkä me tulevina vuosina välttyisimme työvoimapulalta

ja ihmiset viihtyisivät pidempään työelämässään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

**28) Ed. Urpilaisen lakialoite n:o 147 laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

---

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 10 ja kyselytunti ensi torstaina kello 17.

---

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 13 päivänä helmikuuta kello 0.19.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 6469—6505)

Seppo Tiitinen (s. 6506—6577)

